
КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Факультет права та міжнародних відносин
Кафедра міжнародних відносин

**СУЧАСНІ ВИКЛИКИ В УМОВАХ
ТРАНСФОРМАЦІЇ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНИХ
ВІДНОСИН**



НАУКОВИЙ ЗБІРНИК

Київ 2025

УДК 327:321.01(100)“20”

*Рекомендований до публікації Вченою радою
Факультету права та міжнародних відносин Київського столичного університету імені
Бориса Грінченка (протокол № 11 від 17 грудня 2025 року)*

УДК 327:321.01(100)“20”

Сучасні виклики в умовах трансформації системи міжнародних відносин:
науковий збірник. Київський столичний університет імені Бориса Грінченка.
Київ: [Електронне видання], 2025. 201 с.

Науковий збірник присвячено сучасним викликам в умовах трансформації системи міжнародних відносин, важливим випробуванням якої стала російсько-українська війна, розпочата у 2014 році окупацією Криму, окремих районів Донецької та Луганської областей України.

В основі збірника – результати досліджень викладачів, науковців, а також наукової молоді – здобувачів вищої освіти першого, другого та третього рівнів, які обговорювалися на Всеукраїнській науковій онлайн-конференції «Сучасні виклики в умовах трансформації системи міжнародних відносин», що відбулася 17 квітня 2025 р.

Цей науковий збірник адресовано викладачам, вченим, практикам, фахівцям з міжнародних відносин, дипломатам, здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться проблемами міжнародних відносин та зовнішньої політики.

Матеріали подані в авторській редакції. Редакція збірника не несе відповідальності за зміст матеріалів та може не поділяти думку авторів.

УДК 327:321.01(100)“20”

© Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, 2025

ЗМІСТ

ВСТУПНЕ СЛОВО	8
МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ У КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ: КЕЙС-СТАДІ	
<i>Яблонський Василь, Крепель Віра</i> УКРАЇНСЬКО-РОСІЙСЬКІ ВІДНОСИНИ 1917-1923 рр. У ЄДИНОМУ РОСІЙСЬКОМУ ПІДРУЧНИКУ З ІСТОРІЇ: МЕТОДОЛОГІЯ ПРОБЛЕМИ	10
<i>Шумельна Валерія</i> ПОЛІТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В РУМУНІЇ У КОНТЕКСТІ ПОВНОМАСШТАБНОЇ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	13
<i>Каплун Катерина</i> УКРАЇНСЬКІ БІЖЕНЦІ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ ТА ІНТЕГРАЦІЯ ДІТЕЙ ДО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ	17
<i>Kovtun Anastasia, Kushevska Natalia</i> THE EVOLUTION OF THE RUSSIAN FEDERATION'S IMPACT ON EU ENERGY SECURITY	20
<i>Nadeina Daria, Kushevska Natalia</i> THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR'S IMPACT ON CHINA'S WORLDVIEW	24
<i>Дегтерьова Марія</i> МІЖНАРОДНА РЕАКЦІЯ НА ІНФОРМАЦІЙНИЙ КОМПОНЕНТ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	27
<i>Симоненко Оксана</i> ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНІ ЗАХОДИ УКРАЇНИ ЩОДО ПРОТИДІЇ РОСІЙСЬКІЙ АГРЕСІЇ (2022-2024 рр.)	30
<i>Карпова Анастасія</i> ЕВОЛЮЦІЯ СТАВЛЕННЯ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ ФРАНЦІЇ ДО УКРАЇНИ ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ	33
<i>Войтенко Дарія</i> ТРАНСФОРМАЦІЯ ІМІДЖУ УКРАЇНИ В ЄС ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	36
<i>Павленко Аліна</i> УКРАЇНСЬКЕ ПИТАННЯ В ПЕРЕДВИБОРЧИХ ДЕБАТАХ КАНДИДАТІВ У ПРЕЗИДЕНТИ США 2024 р.	38
РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ТРАНСФОРМАЦІЮ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН	
<i>Розумний Максим</i> ЛОГІКА АСИМЕТРИЧНОГО КОНФЛІКТУ В РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКІЙ ВІЙНІ	43
<i>Маклюк Ольга</i> ПАМ'ЯТЬ/ТРАВМА В УМОВАХ ВІЙНИ: ЖИТТЄВІ СТРАТЕГІЇ УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ У НІМЕЧЧИНІ (УСНО-ІСТОРИЧНИЙ ВИМІР)	47

<i>Караваєв Вадим</i>	51
ДОВГОСТРОКОВІ НАСЛІДКИ ВТОРГНЕННЯ В УКРАЇНУ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ДЛЯ ЇЇ НЕОІМПЕРСЬКОЇ ПОЛІТИКИ	
<i>Роговий Борис</i>	53
СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ДЛЯ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН В СФЕРІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ТА СТРАТЕГІЧНОЇ СПІВПРАЦІ	
<i>Гуліда Тетяна</i>	57
ІНФОРМАЦІЙНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	
<i>Мурза Євген</i>	60
НОВІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ТЕОРІЇ ФРОНТИРУ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	
<i>Гречко Олександра</i>	62
САНКЦІЙНА ПОЛІТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ МІЖНАРОДНОГО ТИСКУ (2014-2024 рр.): ВПЛИВ НА РОСІЙСЬКУ ФЕДЕРАЦІЮ, ВИКЛИКИ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ	
 ВИКЛИКИ ДЛЯ КРАЇН ТА РЕГІОНІВ СВІТУ У СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ	
<i>Цветков Олександр</i>	66
«ГЛИБИННА ДЕРЖАВА» В США ЗА АДМІНІСТРАЦІЇ ТРАМПА	
<i>Богданова Тетяна, Кубік В'ячеслав</i>	69
ЗБРОЯ В ТІНІ: ЯК НЕЗАКОННИЙ ОБІГ ЗБРОЇ ВПЛИВАЄ НА СУЧАСНІ МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ	
<i>Покотило Юлія</i>	73
ЯДЕРНА ПРОГРАМА ІРАНУ В КОНТЕКСТІ РЕГІОНАЛЬНОГО ПРОТИСТОЯННЯ З ІЗРАЇЛЕМ І САУДІВСЬКОЮ АРАВІЄЮ	
<i>Фалько Альона</i>	75
ЯДЕРНА НЕСТАБІЛЬНІСТЬ У ХХІ СТОЛІТТІ: МІЖ МОДЕРНІЗАЦІЄЮ АРСЕНАЛІВ І КОЛАПСОМ СИСТЕМИ КОНТРОЛЮ	
<i>Абдель Разек Данііл</i>	78
ПОЗИЦІЯ ТУРЕЧЧИНИ ЩОДО СІРІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	
<i>Нестеревич Дарія, Мельник Ганна</i>	80
ЧЛЕНСТВО ПОЛЬЩІ В НАТО: БЕЗПЕКОВІ ВИКЛИКИ ДЛЯ РЕГІОНУ В КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	
<i>Гончарова Євгенія</i>	83
ДОСВІД ПОБУДОВИ ТА СТАЛОСТІ ІЗРАЇЛЬСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ	
<i>Хименко Анастасія</i>	85
МІГРАЦІЙНА КРИЗА В ЄВРОПІ: ВИКЛИКИ ТА ШЛЯХИ ВРЕГУЛЮВАННЯ	
<i>Arbuz Arina, Kushevska Natalia</i>	88
REFUGEE ISSUES IN MODERN INTERNATIONAL RELATIONS: CHALLENGES AND SOLUTIONS	

Семенова Лілія, Мельник Ганна	91
«М'ЯКА СИЛА» ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ РЕСУРС ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОГО ВПЛИВУ ДЕРЖАВИ	
МІЖНАРОДНІ КОМУНІКАЦІЇ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН	
Ціватий Вячеслав	95
ІБЕРОАМЕРИКАНСЬКА МОДЕЛЬ ДИПЛОМАТІЇ ТА МІЖНАРОДНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН ХХІ СТОЛІТТЯ: ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИЙ І СТРАТЕГІЧНИЙ АСПЕКТИ	
Гурина Наталія	98
НАВЧАННЯ АНГЛОМОВНИХ КОМУНІКАТИВНИХ СТРАТЕГІЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН	
Книшевицька Лілія	102
КОМУНІКАТИВНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТАМ МІЖНАРОДНИКАМ	
Іващенко Валерія, Пістракевич Олена	105
ВИСВІТЛЕННЯ ПІДТРИМКИ УКРАЇНИ У СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЯХ ЄС	
Грабар Ілля	108
КУЛЬТУРНА ДИПЛОМАТІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ МІЖНАРОДНИХ КОМУНІКАЦІЙ В ЕПОХУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	
Волошина Аделія	110
ПРІОРИТЕТИ ДЕРЖАВНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ РЕСПУБЛІКИ МОЛДОВА	
Свідлер Дар'я	114
РОЛЬ ЦИФРОВОЇ ДИПЛОМАТІЇ В СУЧАСНІЙ ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ НІМЕЧЧИНИ	
Щипакіна Соф'я	117
ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЮ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ	
Главацька Таїсія	120
ОСОБЛИВОСТІ ЗМІ У ХОРВАТІЇ	
Довгань Анна	121
ОСОБЛИВОСТІ МЕДІАПРОСТОРУ ФРАНЦУЗЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ	
Юрковський Денис	125
ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МЕМІВ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ОПОРУ ТА ПСИХОЛОГІЧНОЇ СТІЙКОСТІ У ПЕРШИЙ РІК ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РФ	
МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ У СУЧАСНИХ УМОВАХ	
Брайчевська Олена, Слюсаренко Ірина	128
ГУМАНІТАРНА ПОЛІТИКА НОРВЕГІЇ В РЕГІОНІ САХЕЛЬ	

<i>Брайчевська Олена, Іванова Юлія</i> УКРАЇНА У ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ ФРН У 2014-2024 рр.	132
<i>Логвин Ігор</i> ЕВОЛЮЦІЯ МІЖДЕРЖАВНИХ ВІДНОСИН МІЖ УКРАЇНОЮ ТА США у XXI ст.	136
<i>Веселкова Валерія</i> ДЕРЖАВНІ ВІЗИТИ ЧАРЛЬЗА ІІІ ЯК СКЛАДОВА «М'ЯКОЇ СИЛИ» В СУЧАСНІЙ ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ	138
<i>Демченко Анна</i> УКРАЇНСЬКО-ДАНСЬКА СПІВПРАЦЯ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОГО ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ	142
<i>Паровая Аліна</i> ВПЛИВ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ НА СПІВПРАЦЮ ФРАНЦІЇ ТА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	144
<i>Musiienko Kyrylo, Kushevska Natalia</i> INTERNATIONAL COOPERATION MECHANISMS IN THE CURRENT CONDITIONS OF MARTIAL LAW IN UKRAINE IN THE AREA OF SOCIAL PROTECTION OF PEOPLE WITH DISABILITIES	148
<i>Бахчиванджи Дар'я</i> СПІВПРАЦЯ АРГЕНТИНИ ТА УКРАЇНИ ПІСЛЯ ШИРОКОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ В УКРАЇНУ 24 лютого 2022 р.	151
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН: РЕГІОНАЛЬНИЙ ВИМІР	
<i>Tsvietkov Oleksandr</i> COMPARATIVE VIEW OF UKRAINE'S CHALLENGES ON THE PATH TO EU MEMBERSHIP AND THE CORRESPONDING EXPERIENCE OF BULGARIA: CURRENT STAGE	156
<i>Губицький Любомир, Мельник Ганна</i> СИРІЙСЬКИЙ НАПРЯМ У ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ США (2014-2025 рр.)	159
<i>Бессонова Марина</i> РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА ТА «ЕМОЦІЙНИЙ ПОВОРІТ» У ТЕОРІЇ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН	162
<i>Лісовська Мирослава</i> АНТИЗАХІДНА РИТОРИКА В СУЧАСНІЙ ГРУЗІЇ	166
<i>Горобець Ігор</i> РЕСПУБЛІКА КОРЕЯ – РЕСПУБЛІКА ПЕРУ: ВІЙСЬКОВО-ТЕХНІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО	169
<i>Шимкевич Катерина</i> СЕРБІЯ ПІД ТИСКОМ США: СКІЛЬКИ КОШТУВАЛА ВИДАЧА СЛОБОДАНА МІЛОШЕВИЧА	172
<i>Швець Вікторія</i> ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ ПІВДЕННОЮ КОРЕЄЮ	175

<i>Вербовецька Оксана</i> СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МІСЬКИХ АГЛОМЕРАЦІЙ США	178
<i>Семенюк Катерина</i> НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ «М'ЯКОЇ СИЛИ» У ЗОВНІШНІХ ВІДНОСИНАХ США	183
<i>Азарова Вероніка</i> БАЗОВІ ДЕТЕРМІНАНТИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ІНДІЇ В ЕПОХУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	185
<i>Суднік Аліна, Бессонова Марина</i> ПИТАННЯ ІМІГРАЦІЇ НА ПРЕЗИДЕНТСЬКИХ ВИБОРАХ США у 2020 р.	189
<i>Прокоф'єва Анна, Бессонова Марина</i> МІГРАЦІЙНІ ПИТАННЯ У ПЕРЕДВИБОРЧІЙ КАМПАНІЇ Д. ТРАМПА 2016 р.	195

ВСТУПНЕ СЛОВО

Науковий збірник «Сучасні виклики в умовах трансформації системи міжнародних відносин» містить матеріали, основна частина яких обговорювалася в рамках роботи Всеукраїнської наукової онлайн-конференції, що відбулася 17 квітня 2025 року на базі Київського столичного університету імені Бориса Грінченка. Видання присвячене комплексному аналізу сучасних викликів, ключовим з яких є російсько-українська війна, що стала важливим випробуванням для всієї системи міжнародних відносин.

Збірник структурований за сімома основними тематичними розділами:

1. Міжнародні відносини у контексті російсько-української війни: кейс-стаді

Цей розділ зосереджується на конкретних прикладах впливу російської агресії на окремі країни та процеси. Досліджено такі теми, як політичні трансформації в Румунії та еволюція ставлення громадської думки Франції до України під час повномасштабної війни. Аналізується вплив РФ на енергетичну безпеку ЄС та вплив російсько-української війни на світогляд Китаю. Окремо висвітлюються проблеми українських біженців у Великій Британії та зовнішньополітичні заходи України щодо протидії російській агресії. Важливу увагу приділено аналізу маніпуляцій та фальсифікацій історичних фактів, зокрема, репрезентації українсько-російських відносин у новому єдиному російському підручнику з історії.

2. Російсько-українська війна та її вплив на трансформацію міжнародних відносин

Тут розглядаються глибинні наслідки війни для світової політики. Аналізується логіка асиметричного конфлікту в російсько-українській війні. Автори досліджують довгострокові наслідки вторгнення РФ для її неоімперської політики. Обговорюються сучасні виклики в сфері інформаційної політики та стратегічної співпраці, а також санкційна політика як інструмент міжнародного тиску на Російську Федерацію.

3. Виклики для країн та регіонів світу у сучасних міжнародних відносинах

Цей розділ охоплює ширший спектр глобальних і регіональних проблем. Зокрема, розглядаються такі питання, як незаконний обіг зброї, ядерна програма Ірану в контексті регіонального протистояння, а також ядерна нестабільність у XXI столітті. Висвітлюється позиція Туреччини щодо Сирії, безпекові виклики для регіону через членство Польщі в НАТО та питання міграційної кризи в Європі.

4. Міжнародні комунікації в умовах трансформації системи міжнародних відносин

У розділі про міжнародні комунікації увагу приділено Іberoамериканській моделі дипломатії, культурній дипломатії як інструменту міжнародних комунікацій та ролі цифрової дипломатії (на прикладі Німеччини). Розглянуто пріоритети державної інформаційної політики Республіки Молдова та аналізується висвітлення підтримки України у стратегічних комунікаціях ЄС. Цікавим кейсом є використання мемів як інструменту опору та психологічної стійкості під час повномасштабного вторгнення.

5. Міжнародна співпраця у сучасних умовах

Розділ фокусується на розвитку двосторонньої співпраці в умовах війни. Представлено аналіз гуманітарної політики Норвегії, зовнішньої політики ФРН щодо України у 2014-2024 рр. та еволюції міждержавних відносин між Україною та США. Також розглядається українсько-данська та французько-українська співпраця в умовах повномасштабного вторгнення та євроінтеграції.

6. Актуальні проблеми міжнародних відносин: регіональний вимір

Завершальний розділ присвячено регіональним аспектам світової політики та питанням теорії. Аналізуються виклики на шляху України до членства в ЄС на основі порівняння з досвідом Болгарії. Розкрито сирійський напрям у зовнішній політиці США та обговорено «емоційний поворот» у теорії міжнародних відносин як новий підхід до вивчення російсько-української війни. Також висвітлюються питання антизахідної риторики в Грузії, військово-технічного співробітництва Республіки Корея та Республіки Перу та питання імміграції на президентських виборах США.

Збірник є актуальним та багатоаспектним дослідженням, яке відображає окремі виміри сучасного стану трансформації системи міжнародних відносин, де центральним детермінантом виступає військова агресія російської федерації проти України та її глобальні наслідки.

Матеріали збірника адресовані викладачам, науковцям, практикам, фахівцям з міжнародних відносин, дипломатам та здобувачам вищої освіти.

Оргкомітет конференції

МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ У КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ: KEYC-СТАДІ

УДК 327(470+477)"1917/1923":94(470)

Яблонський Василь

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
Київ, Україна
v.yablonskyi@kubg.edu.ua

Крепель Віра

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
Київ, Україна
v.krepel@kubg.edu.ua

УКРАЇНСЬКО-РОСІЙСЬКІ ВІДНОСИНИ 1917-1923 рр. У ЄДИНОМУ РОСІЙСЬКОМУ ПІДРУЧНИКУ З ІСТОРІЇ: МЕТОДОЛОГІЯ ПРОБЛЕМИ

У роботі досліджується репрезентація українсько-російських відносин у 1914-1922 рр. у новому російському підручнику з історії для середньої школи (2023 р.). Через призму історичних подій аналізуються основні підходи авторів підручника до «українського питання» в означену історичну добу. Більшість проблем двосторонніх відносин висвітлюється не просто з російськоцентричних позицій, а піддаються маніпуляціям та перекручуванням фактів. У старшокласників формується уявлення про Україну, як про складову російської держави, а основні наративи співзвучні з офіційною пропагандою та публікаціями лідерів сучасної російської держави.

Ключові слова: українсько-російські відносини; підручник історії; методологічні підходи; УНР; Росія.

Одним із способів утвердження тоталітарного суспільства є освіта. «Ідеологізація російської освіти та створених для неї підручників почалася не вчора. Ще у 2008 році теза про «Сталіна – ефективного менеджера» з'явилася у методичній літературі для вчителів та одного зі шкільних підручників з історії. За роки правління Путіна відбувся перехід від плюралізму підходів у історичних дослідженнях до запровадження кримінальної відповідальності за «фальсифікацію історії» [4]. 2013 року з'явилася теза про те, що «підручники історії повинні мати єдину концепцію та офіційну версію того, що відбувається» [5]. Зрештою, після значної підготовчої роботи, створення нового «історико-культурного стандарту», в серпні 2023 року на прес конференції Володимиром Медінським був представлений новий єдиний державний підручник із всесвітньої історії та історії Росії для 10-11 класів [1].

Мета цієї роботи – дослідити як сучасна російська держава засобами єдиного підручника з історії для середньої школи запроваджує новітню імперську ідеологію через дискредитацію національно-визвольного руху українців у 1917-1922 рр. та заперечення їхньої суб'єктності.

При висвітленні проблеми українсько-російських взаємин характерна відсутність єдиного методологічного підходу та еkleктичне нагромадження фактів. Для читача, а

ним є школяр, абсолютно незрозуміла поява «українського питання» у тексті підручника: спорадична інформація про Україну з'являється без жодних пояснень та, як правило, з негативною подачею. Якщо орган влади в Україні, то «самопроголошений» або «так званий»; якщо українські ідеї, то «сепаратистські»; якщо незалежність України, то «несправжня»; якщо події в Росії це революція, то події в Україні це «низка переворотів» і т. ін. Учень не може скласти цілісну картину та зрозуміти причини і логіку тих чи інших історичних подій та процесів. Таким чином, авторами підручника формується негативне ставлення права українців створити власну державність. При цьому, в авторів не виникає когнітивного дисонансу, коли вони згадують про те, що 2 листопада 1917 р. більшовицьким урядом «була опублікована Декларація прав народів Росії, яка проголосила рівність народів та їх **право на самовизначення** (виділено в тексті – *авт.*) – тобто створення самостійної держави» [3, с.65]. Як і в радянській історіографії тут також панує декларативність. Ті чи інші демократичні принципи визнаються правильними апріорі, але коли мова заходить про їх дотримання, про надання українцям реальних прав – одразу формується негативне ставлення та фактичне їх заперечення без пояснення.

У тексті усіма доступними засобами у читача формується враження, що головними чинниками проголошення автономії, а потім і незалежності України, стали складні соціальні та воєнні обставини, втома населення, вплив зовнішніх сил, а не прагнення самих українців будувати власну державу. «Із зростанням втоми від проблем воєнного часу та невдач на фронтах... вимоги національно-культурної автономії змінювалися на відвертий сепаратизм, прагнення до виходу із складу Росії» [3, с.65]. Далі у тексті ці тези «підсилюються» зовнішніми чинниками. «На суспільні настрої здійснювала вагомий вплив діяльність зарубіжних держав, яка мала деструктивний характер. Німеччина та Австро-Угорщина вирішили використати момент та підтримати вимоги незалежності ... України» [3, с. 65]. Кидається у вічі, що акцентуючи на такому перелікові «причин» проголошення української незалежності і намаганні відділитися від російської держави, учнів підштовхують до сприйняття української держави як «несправжньої» та наголошують на незначній підтримці цієї ідеї населенням УНР.

У параграфі «Революція і громадянська війна на національних окраїнах» є невеликий підрозділ «Виникнення нових національних держав на окраїнах Росії» [3, с. 117-118]. Тут автори також вдаються до підміни понять та маніпуляцій – насправді частина проголошених утворень була безпосередньо пов'язана з Росією, інспірована нею і не була національними державами. У підрозділі йдеться про штучні утворення – Донецько-Криворізьку республіку, Одеську радянську республіку, Харківську Українську народну республіку рад (1917 р.). Лідери цих «державних» утворень заявляли про свою прихильність до більшовицького уряду у Москві та фактично ним керувалися. Про такий зв'язок свідчать також і ті факти, що вищезгадані лідери досить швидко посіли важливі посади в більшовицькій партії та центральному уряді РСФСР. Також не можна не звернути увагу на схожість технологій російської боротьби проти української державності в сторічній історичній ретроспективі. Йдеться про утворення квазі-державних формувань на кшталт Донецько-Криворізької, Одеської радянської «республік», Радянської республіки Тавриди у 1917-1918 рр. та Донецької чи Луганської «народних республік», а також спроб створення Харківської, Одеської, Миколаївської, Херсонської та інших «республік» у 2014 р. Ці приклади наочно демонструють як неперебірливість методів російської держави за останні понад сто років, так і її прагнення до дискредитації та ліквідації незалежної української держави.

Більшовицька влада у Москві наприкінці 1918 р. вирішила піти за випробуваним сценарієм і відновила маріонеткову «українську радянську республіку та її “уряд”». Як стверджують автори підручника «у листопаді 1918 р. була відновлена Українська радянська республіка, створений тимчасовий робітничо-селянський уряд України. Однак невдовзі владу в Києві захопила буржуазно-націоналістична Директорія на чолі з В. Винниченком та С. Петлюрою і оголосила війну Радянській Росії» [3, с. 121]. Попри те, що вчергове спотворюється історичний процес – спочатку була створена Директорія та відновлена УНР і лише потім «відновлена українська радянська республіка», а не навпаки, як стверджується у згаданому виданні, на цей раз російські більшовики на чолі з В. Леніним навіть не намагалися зберегти «благопристойність». Річ у тім, що на цей раз «тимчасовий робітничо-селянський уряд України» був створений не в Україні, а на території більшовицької Росії у Москві за безпосередньої підтримки тамтешньої влади. Цікавим є той факт, що першою «столицею» цього «уряду» стало українське містечко Суджа на Курщині.

Не дивно, що за таких обставин уряд УНР звертався 31 грудня 1918 р., 3 та 4 січня 1919 р. до Раднаркому РСФРР із радіотелеграмами, у яких висловлювався протест щодо вторгнення більшовицьких військ на територію УНР. У відповідь була отримана нота наркома закордонних справ РСФРР Г. Чичеріна у якій стверджувалося, що військ РСФРР в Україні немає, а проти Директорії воює армія «українського радянського уряду, який є цілком незалежний» [6, арк. 18]. У той же час, голова РНК РСФРР В. Ленін у телеграмі до головнокомандувача Вацетіса зазначав, що створення місцевих радянських урядів на окупованих територіях національних республік «забирає можливість в шовіністів України, Литви, Латвії, Естляндії розглядати рух наших частин, як окупацію та створює сприятливу атмосферу для подальшого просування наших військ» [2, с. 234]. За таких умов Директорія 16 січня 1919 р. оголосила війну радянській Росії.

Обсяг цієї публікації не дозволяє охарактеризувати усі прояви одностороннього трактування українсько-російських відносин в означений період. Автори підручника використовують на загальний методологічний підхід радянської історіографії. Модифікація торкнулася лише висвітлення «білого руху», який подається в тексті без негативної конотації. Також з'явилися елементи критики національної політики першого більшовицького уряду на чолі з Леніном, яка характеризується як надто ліберальна. Позиціонування національних рухів, у тому числі й українського, практично не змінилося. Вони подаються як сепаратистські, «національно-буржуазні» та такі, які не мали підтримки серед населення.

У підручнику часто зустрічаються факти тенденційного трактування, відвертої маніпуляції та фальсифікації історичних фактів і процесів. Близькість авторів до теперішньої влади, жорсткі рамки російського законодавства в царині політики історичної пам'яті, історичного просвітництва, намагання російського керівництва використовувати історію як аргумент для виправдання агресивної, загарбницької політики щодо України і країн колишнього СРСР робить практично неможливим безстороннє та об'єктивне висвітлення російської історії. Промовистим прикладом є розгляд українсько-російських відносин в 1917-1922 рр.

Автори підручника, слідом за сучасними російськими лідерами відмовляють Українській державі в її суб'єктності як в означений історичний період, так і в сучасності. Цьому слугують такі «аргументи» як «відсутність легітимності та підтримки» в населення незалежної держави; «неспроможність» державних інституцій УНР; «несамостійність» у міжнародній політиці та впливи зовнішніх чинників у

внутрішній. Важко не погодитися із твердженням, що «новий підручник є яскравим зразком пропаганди. Його автори не цураються використання ідеологічно забарвлених кліше, мови ненависті, конспірології та відвертих фейків з метою виправдання злочинів режиму. У тому числі, збройної агресії проти іноземних держав» [4]. Таким чином, в учнів формуються хибні уявлення про український народ і його державність та про «один народ», який складається з росіян, білорусів та українців. Це дозволяє маніпулювати свідомістю російських громадян і виправдовувати необхідність загарбницької війни Російської Федерації в Україні з 2014 р. по теперішній час.

Список використаних джерел та літератури

1. В Москве показали новые учебники по истории с операцией на Украине. *РБК*, 7.08.2023. URL: <https://www.rbc.ru/politics/07/08/2023/64d1016a9a794763ffc7ab63> (дата звернення: 20.01.2025).
2. Ленин В. Телеграмма главкому И. И. Вацетису : полное собрание сочинений. Москва : Издательство политической литературы, 1969. Т. 37. 748 с.
3. Мединский В. Р., Торкунов А. В. История. История России 1914–1945 годы. 10 класс. Базовый уровень : учебник. Москва, 2023. 497 с.
4. Підручник ненависті. Чому Мединський може навчити російських школярів. *Spravdi*, 05.09.2023. URL: <https://spravdi.gov.ua/pidruchnyk-nenavysti-chomu-medynskyy-mozhe-navchyty-rosijskyh-shkolyariv/> (дата звернення: 02.02.2025).
5. Президент: Учебники истории должны иметь единую концепцию. *Российская газета* 25.04.2013 URL: <http://www.rg.ru/2013/04/25/uchebnik-anons.html> (дата звернення: 02.02.2025).
6. Нота наркома закордонних справ РСФРР Г. Чичеріна. 5 січня 1919 р. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Фонд 1429. Опис 1. Справа. 2.

УДК 323(498):327.5(477:470)“2022/...”

Шумельна Валерія
Запорізький національний університет
м. Запоріжжя, Україна
llera341@gmail.com

ПОЛІТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В РУМУНІЇ У КОНТЕКСТІ ПОВНОМАСШТАБНОЇ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

У статті аналізується розвиток відносин між Україною та сусідніми країнами, зокрема Румунією, у контексті зовнішньої політики, національної безпеки та сучасних політичних змін. Особлива увага приділена впливу війни в Україні на геополітичну ситуацію та трансформацію стратегічних підходів Румунії. Розглядається Національна стратегія оборони Румунії 2015 року, яка визначила основні загрози та ризики, а також роль країни на східному фланзі НАТО та ЄС. Також окреслюється військова співпраця між Україною та Румунією, зокрема посилення протиповітряної оборони через загрозу російських атак. Окремо розглядаються наслідки скасування результатів першого туру виборів Конституційним судом Румунії та

відтермінування виборчого процесу на 2025 рік, підкреслюється важливість майбутніх політичних рішень для стабільності в регіоні.

Ключові слова: трансформація, євроінтеграція, війна, виборчий процес, пріоритет, Румунія.

Розвиток дипломатичних відносин між Україною та сусідніми державами був та залишається вагомим пріоритетом зовнішньої політики України. Сусідство з державами-членами Європейського Союзу та Євroatлантичного альянсу забезпечують не лише стабільність України на шляху євроінтеграції, а також забезпечують обмін досвідом та інформацією між державами та посилює добросусідські відносини.

Безперечно, війна в Україні впливає на всю світову спільноту, створює підґрунтя до перестановки політичних сил та геополітичних змін у регіоні. Початок повномасштабного вторгнення став переломним моментом у контексті відносин України та прикордонних європейських держав, через загрозу поширення конфлікту.

Зовнішня політика та національна безпека Румунія теж зазнали суттєвих змін під впливом збройної агресії РФ проти України, починаючи з 2014 року. Національна стратегія оборони Румунії 2015 року визначила основні загрози та ризики в контексті бойових дій на території сусідньої України [4; 6; 9]. Особливу увагу приділено ролі Румунії на східному фланзі НАТО та ЄС, її політичним пріоритетам у Чорноморському регіоні. Румунія підтримує євroatлантичні прагнення України, засуджує дії країни-агресора. Також активно розвивається співпраця у безпековій сфері, зокрема через ініціативи двостороннього та регіонального рівнів.

Підтримка Румунією України є важливою, адже ці держави знаходяться у безпосередній близькості одна до іншої. Потреба у зміцненні протиповітряної оборони Румунії загострилася після падіння уламків російських дронів «Шахед» на її території наприкінці вересня 2024 р. Спочатку Бухарест намагався уникнути публічного визнання цього інциденту, щоб не спровокувати ескалацію між Росією та НАТО. Однак, коли журналісти телеканалу Digi24 виявили залишки безпілотної, влада була змушена діяти рішуче. Після цього президент України Володимир Зеленський здійснив візит до Бухареста, де разом із румунськими лідерами обговорив посилення ППО в районі Дунаю – саме там, де Росія атакує українську критичну інфраструктуру та порти [1].

За підсумками двосторонніх консультацій Румунія розгорнула комплекс заходів безпеки на кордоні з Україною. Окрім посилення ППО, ближче до спільного кордону було передислоковано чотири додаткові винищувачі F-16, що дозволило розширити безпольотну зону. Відповідно до концепції No Fly Zone (NFZ), ця зона передбачає превентивні заходи для запобігання потенційним загрозам та здійснення моніторингу без застосування сили. Спочатку обмеження діяли в радіусі 8 км від кордону на мінімальній висоті 1000 м, однак у вересні Міністерство оборони Румунії розширило цей коридор до 20-30 км [1].

Хоча такі заходи спрямовані передусім на захист кордонів НАТО, начальник штабу оборони Румунії Георгіца Влада наголосив, що країна готова задіяти всі наявні військові ресурси для оборони своєї території залежно від рівня загрози [1].

Під час спільної пресконференції В. Зеленського та президента Румунії К. Йоханніса питання деталей військової підтримки залишилося без конкретних відповідей. Проте в інтерв'ю румунським ЗМІ український президент уточнив, що посилення ППО біля Дунаю – лише один із аспектів участі Румунії в системі регіональної безпеки. Він також повідомив, що за час повномасштабної війни Бухарест

передав Україні 15 пакетів військової допомоги. Це викликало дискусії в румунських медіа, де все частіше лунають питання, чому влада не афішує свою підтримку України [1; 3; 5].

Питання ставлення до України та російсько-української війни було присутнім під час президентської передвиборчої кампанії. З початку 2024 року Румунія розпочала поступову підготовку до президентських та парламентських виборів, що були призначені на листопад-грудень 2024 року. Відповідно до Конституції Румунії, Президент держави має право бути переобраним лише один раз, також він має право обіймати займану посаду одноосібно строком до 10 років, саме тому, чинний Президент Клаус Йоханніс, кого було обрано в 2014 році та переобрано у 2019 році, мав піти з посади 2024 року [3].

Серед кандидатів на посаду нового президента держави лідерами в різних частинах держави були Мірча Джоане (екс-заступник генерального секретаря НАТО), Марчел Чолаку (чинний прем'єр-міністр Румунії), Джордже Сіміон (Президент Альянсу за об'єднання румунів), Ніколае Чуке (голова Національної ліберальної партії Румунії), Елена Ласконі (голова Союзу порятунку румунів) та Келін Джорджеску (самовисуванець) [3].

Попри те, що згідно статистики, напередодні виборів лідувала Елена Ласконі, результати першого туру виборів шокували румунське суспільство, адже переможцем став самовисуванець Келін Джорджеску, який славиться своєю націоналістичною, проросійською, антиукраїнською та антиєвропейською позицією. Після оголошення результатів першого туру виборів, у столиці Румунії та одразу кількох інших столицях жудеців (областей) спалахнули протести та демонстрації з закликами скасувати чи переглянути результати виборів [2].

Напередодні оголошення результатів виборів, К. Джорджеску заявив ВВС, що припинить будь-яку підтримку України в разі свого обрання. Келіна Джорджеску критикували за проросійські вислови, а також позицію щодо відносин Румунії з НАТО і ЄС. Так, у 2020 р. він заявляв, що президент росії любить свою країну, у 2021 р. він заявляв, що Північноатлантичний альянс не захищатиме жодного зі своїх членів у разі нападу росії. Джорджеску також критикував військову допомогу Україні з боку США. Свою передвиборчу кампанію 62-річний політик переважно вів у соціальних мережах [2; 7].

Інша ключова фігура політичного процесу – Елена Ласконі, мала високі шанси стати новою очільницею держави, одним з чинників цього можна вважати її чітку підтримку України. Під час президентських дебатів вона рішуче виступила проти ідеї поступок щодо окупованих територій, наголосивши, що такі кроки лише підштовхнуть Путіна до подальшої агресії. Ласконі мала досить гарні дані для того аби стати новим президентом. Проте, за результатами першого туру, розрив між кандидатами Е. Ласконі та К. Джорджеску хоч і склав невеликий розрив, проте вивів Джорджеску на перше місце [3; 8].

Результати першого туру виборів 2024 р. були скасовані через підозру у впливі російського чинника та втручання на користь Келіна Джорджеску. Наступні вибори відбулися у травні 2025 р.: у другий тур потрапили Нікушор Дан (як незалежний кандидат), який здобув перемогу, та Джордже Сіміон (лідер правопопулістської партії «Альянс за об'єднання румунів»), який по суті замінив кандидатуру Келіна Джорджеску, через якого скасували вибори грудня 2024 р. Основні кандидати другого туру на виборах 2025 р. не залишили поза своєю увагою російсько-українську війну. Так, Нікушор Дан відомий як прихильник членства Румунії в НАТО та ЄС, а також

послідовно виступав за надання підтримки Україні, у той час як його опонент Джордже Сіміон відомий своїми євроскептичними висловлюваннями з явною присутністю російських наративів та скептичним ставленням щодо надання підтримки Україні [10]. Тож, результат голосувань впливає на подальший діалог Румунії з Україною, та власне майбутня підтримка України не тільки з боку Румунії, а й з боку сусідніх держав.

Список використаних джерел та літератури:

1. Beatriz A., Catalán M. La OTAN despliega aviones de combate mientras los drones rusos se acercaban al territorio. *Huffington post*. 05/11/2024. URL: <https://www.huffingtonpost.es/global/la-otan-despliega-aviones-combate-drones-rusos-acercaban-territorio.html?utm> (дата звернення: 12.04.2025).
2. Costiță G., Ofițeru A., Vulcan D., Despa O. Operațiunea „Georgescu președinte”. Documente declasificate de SRI, SIE, MAI și STS: Rusia – război hibrid și rolul Moscovei în alegeri. *Romania.europalibera.org*. 04 decembrie, 2024. URL: <https://romania.europalibera.org/a/operatiunea-georgescu-presedinte-documente-secrete-declasificate-sie-romania-tinta-unei-actiuni-hibride-agresive-ruse-/33226882.html> (дата звернення: 27.03.2025).
3. Fello S. Romania: recent political developments and 2024 elections – 2024. *The House of Commons Library*. 23 December, 2024. URL: <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-10164/> (дата звернення: 24.03.2025).
4. Fota I. High Tide. Romanian Security on Europe’s Frontline. U.S.–Romania Initiative Defense and Security Working Group. *Center for European Policy Analysis*. January 2016.
5. Кацімон О. Румунія розширила заборону на польоти вздовж українського кордону по Дунаю. *Суспільне media*. 15 вересня, 2023. URL: <https://suspilne.media/572971-rumunia-rozsirila-zaboronu-na-poloti-vzdovz-ukrainskogo-kordonu-po-dunau/> (дата звернення: 27.03.2025).
6. Макаренко П. Румунія: погляд на врегулювання українсько-російської кризи. *Зовнішні справи*. 2014. Vol. 24, № 5. С.50-51. URL: <https://uaforeignaffairs.com/en/journal-item/63> (дата звернення: 27.01.2025).
7. Matei C., Dobrea V. Decizia oficială a CCR. Curtea Constituțională cere renumărarea voturilor din primul tur al alegerilor prezidențiale. *Stirileprotv.ro* URL: <https://stirileprotv.ro/stiri/actualitate/curtea-constitutionala-discuta-joi-doua-cereri-de-anulare-a-alegerilor-prezidentiale-ulterior-are-loc-sedinta-csat.html> (дата звернення: 17.01.2025).
8. Присяжнюк М. Вибори в Румунії: хто ключові гравці та що треба знати в Україні. *Texty.org.ua* 10 жовтня, 2024. URL: https://texty.org.ua/articles/113603/vybory-v-rumuniyi-hto-klyuchovi-hravci-i-sho-varto-znaty-v-ukrayini/?src=read_next_banner&from=114059 (дата звернення: 21.02.2025).
9. Strategia națională de apărare a țării pentru perioada 2015–2019. O Românie puternică în Europa și în lume. București: România. Administrația Prezidențială, 2015. 23 с.
10. Каракуц О. Результати президентських виборів у Румунії – 2025. *Національний інститут стратегічних досліджень*. 20.05.2025. <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/rezultaty-prezydentskykh-vyboriv-u-rumuniyi-2025> (дата звернення: 23.05.2025)

Каплун Катерина
Запорізький національний університет
м. Запоріжжя, Україна
kkatyakkatya75@ukr.net

УКРАЇНСЬКІ БІЖЕНЦІ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ ТА ІНТЕГРАЦІЯ ДІТЕЙ ДО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

У статті розглядається питання міграційних процесів в умовах повномасштабної російсько-української війни. Описуються основні шляхи та можливості української еміграції, налагодження життя в нових умовах та інтеграція українських дітей шкільного віку до загального освітнього процесу Великої Британії. Водночас вказується на виклики, з якими стикаються батьки українських дітей при виборі навчальних закладів, умов зарахування тощо.

Ключові слова: інтеграція, освітня система, освітній простір, українські біженці, Велика Британія, Україна, повномасштабне вторгнення, російсько-українська війна.

Війна, як один із найбільш руйнівних проявів сучасних конфліктів, спричиняє масштабні соціально-економічні зміни, зокрема вимушене переміщення населення. Повномасштабне вторгнення РФ на територію України у 2022 році стало не лише загрозою для національної безпеки, але й створило безпрецедентний гуманітарний виклик. Мільйони українців були змушені залишити свої домівки, рятуючись від війни. Найбільше біженців з України прийняли країни ЄС, Велика Британія та США. Завдяки високим стандартам соціального захисту та підтримки саме ці країни та регіони стали привабливими для вимушених мігрантів. Дослідження міграційних процесів є важливою і актуальною темою для досліджень, особливо реалізація освітніх можливостей для українських дітей та молоді в умовах сучасної російсько-української війни.

За різними опублікованими в інтернеті даними вважається, що українських біженців за кордоном близько 7,7 мільйонів осіб, проте Центр економічної стратегії назвав ці цифри надто завищеними. Так, установа наголошує на тому, що на січень 2024 року українців, які виїхали за межі Батьківщини, було 4,9 мільйонів [6].

У той же час, міністр закордонних справ Андрій Сибіга під час інтерв'ю повідомив що понад 7,5 млн співвітчизників вимушено опинилися за межами нашої країни. Також посадовець зазначив, це є безпековим викликом для держави [3]. За даними Управління Верховного комісара ООН у справах біженців у липні 2024 року поза межами України перебувало 6,168 мільйонів українців [1].

Отже, можемо зробити висновок, що на момент січня 2025 року близько шести мільйонів українців були змушені покинути свою Батьківщину внаслідок російської агресії та перебратися до країн Європи, Північної Америки тощо.

Країною, що прийняла найбільшу кількість українських біженців до себе, стала Німеччина, адже на її території нині перебувають понад 1,2 мільйони вимушених емігрантів. Управління Верховного комісара ООН у справах біженців надає таку статистику розселення українських біженців:

<i>Країна, що прийняла українських біженців</i>	<i>Кількість зареєстрованих біженців</i>	<i>Дата підрахунку</i>
Німеччина	1 190 255	31 липня 2024 р
Польща	957,505	11 червня 2024 р
Чехія	370 980	4 серпня 2024 р
Велика Британія	246 960	13 серпня 2024 р
Іспанія	211,325	31 липня 2024 р

Табл. 1 Кількість зареєстрованих біженців в країнах Європи [1].

За результатами, що були опубліковані, можемо дійти висновку, що на території Великої Британії знаходиться чверть мільйона українців. Проте Міграційна обсерваторія Оксфордського університету надає дещо іншу інформацію, та називає число прибулих українців до своєї держави – 217 тисяч осіб станом на 30 червня 2024 року [2].

Існує декілька шляхів прибуття до Великої Британії для українців: за допомогою отриманої в'їзної візи, за допомогою програми Української сімейної та спонсорської схем (*Ukraine Family Scheme; Ukraine Sponsorship Scheme*), також українці можуть подати заяву на отримання спонсорської підтримки від уряду Шотландії або Уельсу або ж програми «Дім для українців», що була зупинена у 2025 році.

Міграційна обсерваторія Оксфордського університету повідомляє, що станом на липень 2024 року за індивідуальною візовою схемою із 342 тисяч заявок схвальну відповідь отримали 210 тисяч українців [2]. *Ukraine Sponsorship Scheme* стала найпопулярнішою серед обраних схем для переїзду українців до Великої Британії, а за допомогою *Ukraine Family Scheme* на територію Королівства прибуло 28% українців із загальної кількості в 217 тисяч. Також до травня 2024 року діяла програма продовження дозволу для українців, згідно з якою українці, що мали тимчасову візу до початку повномасштабного вторгнення могли продовжити своє проживання у Великій Британії. Нею скористалися 25 тисяч осіб [2].

Згідно Указу Президента України №64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» [5] та подальшої заборони на виїзд за межі України чоловіків віком від 18 до 60 років більшість біженців, що перебувають у Великій Британії є жінками (70%). Дітей, що покинули свої домівки та виїхали до Сполученого Королівства на липень 2024 року було майже 56 тисяч, з них дівчат – 27,5 тисяч, а хлопчиків – 28 тисяч [2].

Українські діти, що опинилися поза межами України мають можливість продовжувати навчання в своїх школах онлайн, але більшість країн, що прийняла біженців вимагає, щоб особи шкільного віку відвідували навчальні заклади за місцем нового проживання. Так, у Великій Британії, українським батькам, чиїм дітям від 4 до 16 років, необхідно подати заявку до місцевої ради, і відповідно отримати місце в навчальному закладі для дітей [4]. Таке навчання, відповідно до законодавства Королівства, має бути безкоштовним та гарантованим для будь-якої дитини. Також батьки можуть самостійно обрати найзручнішу, на їх думку, державну школу в районі їхнього проживання. Проте і деякі приватні школи надають певну кількість безкоштовних стипендіальних місць для українських дітей-біженців, наприклад, Брайтонський коледж надав 15 безкоштовних стипендій для українських дітей віком від 5 до 17 років, що покривали б вартість навчання.

Також українські діти можуть обрати більш звичний вже для них формат онлайн-навчання в британських школах. Існує два типи побудови навчального процесу в таких

зкладах: безпосереднє навчання в онлайн-ефірі або ж дистанційне навчання, за якого вчителі «ведуть» свого учня онлайн. Такі навчальні заклади також є приватними та надають стипендії або інші види фінансової допомоги. Наприклад, спеціальна програма для українських біженців була створена Pearson Virtual Schools, яка допомагала в організації онлайн навчання для українських дітей в межах Великої Британії та в США [7].

Отже, після початку повномасштабної російсько-української війни 24 лютого 2022 року хвиля української міграції за кордон вимушено збільшилась. З-понад 6 мільйонів осіб, що покинули України, понад 200 тисяч опинились на території Сполученого Королівства Великої Британії і Північної Ірландії. З них близько 56 тисяч дітей шкільного віку, що отримали там можливість здобувати освіту відповідно до місцевих вимог.

Міграційна політика в контексті українських біженців визначається спрощеними процедурами надання захисту та широким спектром пільг та допомоги. Особливе місце займає політика підтримки освітніх можливостей для дітей українських біженців. У той же час, міграційні процеси супроводжуються перешкодами, такими як мовний бар'єр, складнощі з працевлаштуванням і адаптацією в новому соціокультурному середовищі.

Список використаних джерел та літератури

1. Ukraine: Over 6 Million Refugees Spread Across Europe. *United Nations. Regional Information Centre for Western Europe*. 11/09/2024 URL: <https://unric.org/en/ukraine-over-6-million-refugees-spread-across-europe/> (дата звернення: 13.03.2025).
2. Ukrainian migration to the UK. *The Migration Observatory at the University of Oxford*. 03 December 2024. URL: <https://migrationobservatory.ox.ac.uk/resources/briefings/ukrainian-migration-to-the-uk/> (дата звернення: 23.03.2025).
3. В МЗС назвали кількість українців, які виїхали за кордон через війну. *УНІАН*. 20.12.2024. URL: <https://www.unian.ua/society/v-mzs-nazvali-kilkist-ukrajinciv-yaki-vijihali-za-kordon-cherez-viynu-12859074.html> (дата звернення: 23.03.2025).
4. Організація переїзду до Великої Британії для осіб, які прибувають з України. *GOV.UK*. URL: <https://www.gov.uk/guidance/move-to-the-uk-if-youre-from-ukraine.uk> (дата звернення: 23.03.2025).
5. Про введення воєнного стану в Україні: указ Президента №64/2022 від 24 лютого 2022 року. *Офіційне інтернет-представництво президента України*. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (дата звернення: 24.02.2025).
6. Скільки українців залишаються за кордоном: чи дійсно їх 7,7 млн. *Центр економічної стратегії*. 20 грудня 2024. URL: https://ces.org.ua/how_many_ukrainians_remain_abroad/ (дата звернення: 12.03.2025).
7. Шкільні місця для українських біженців. *The good schools guide*. URL: <https://www.goodschoolsguide.co.uk/choosing-a-school/uk-school-places-for-ukrainian-refugees-translation> (дата звернення: 17.02.2025).

Kovtun Anastasia

Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University
Kyiv, Ukraine
amkovtun.fpmv24@kubg.edu.ua

Kushevska Natalia

Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University
Kyiv, Ukraine
n.kushevska@kubg.edu.ua

THE EVOLUTION OF THE RUSSIAN FEDERATION'S IMPACT ON EU ENERGY SECURITY

This article provides a brief overview of the history of the cooperation between the Russian Federation and the European Union after the collapse of the USSR. The authors have examined the main principles of the penetration of Russian influence into the Western regions and the reasons for the development of political and economic dependence in certain areas. The authors have also identified signs of the formation of a monopoly on the European energy market and the impact of the Russian-Ukrainian war on changing the geopolitical situation in the world.

Key words: EU, energy resources, Russia, influence, cooperation.

Russia's war against Ukraine is radically changing the geopolitical order in the world. For a long time now, Europe has been seeking to break its dependence on Russian energy resources, which has a significant impact on global economic and political processes. Most civilised countries support the path to change and are actively developing a plan for further action. However, not all are ready to break the long-standing relationship with Russia, which slows down possible progress. The position of each state can significantly influence the development of today's events. This applies not only to cooperation with the aggressor country but also to the state's involvement in criminal acts. War is a global phenomenon that affects not only the situation of the participants but also the entire world. Ukraine's representatives are making great efforts to cooperate effectively with international partners. After all, most Western countries are aware of the need for reconsideration.

Europe has begun an irreversible process of change in the economic and political arenas of the world. The beginning of this process is accompanied by the introduction of numerous sanctions against the Kremlin, refusal to cooperate and the search for alternatives in certain areas of consumption.

Energy plays a very important role in relations between the EU and Russia. Back during the Cold War, this area contributed to the establishment of contacts between the USSR and European countries. How does the EU depend on Russian energy resources in reality and why did this situation become possible? The most problematic issue is the use of energy resources transported from Russia. This cooperation has relatively strong historical and economic reasons.

The main goal of the study, as the authors see it, is an analysis of the impact of a full-scale Russian-Ukrainian war on the energy security of the European Union.

The main methods applied by the authors: the general scientific principles of historicism, objectivity, and systematicity. A comprehensive and systematic approach was used, which allowed for a holistic, comprehensive, and consistent consideration of the problem.

Following the dissolution of the USSR, Russia sought economic support, and the EU, recognising these needs and opportunities, launched its integration policy, beginning with the signing of the Partnership and Cooperation Agreement (PCA) in 1994. This agreement presented an opportunity for the EU to extend European standards, particularly in the economic and social spheres. The agreement expanded trade relations and consolidated cooperation. For Russia, it was an opportunity to integrate into the European economy, to secure stable trade relations and to receive assistance for economic modernisation.

The next step was the EU's Common Strategy for Russia (1999). The EU aimed to continue the democratisation and stabilisation of Russia. This was to help spread its influence and ideology in Russia. Russia aimed to increase its credibility in the international arena and strengthen cooperation with Europe on security and energy issues.

An important factor that made it easier for Russia to push into the European space was the Visa Facilitation Agreement (2006). It was concluded to facilitate human communication and develop cooperation in science, culture, etc. The agreement stimulated the improvement of relations among countries, business development, humanitarian ties, and cultural exchange.

One of the key factors in consolidating Russia's influence in Europe was the signing of several energy partnership agreements (2000-2010). This increased the Kremlin's influence and consolidation of Europe's dependence. Russia has strengthened its position and taken the place of the main supplier of energy resources to Western countries.

Russia is not the only significant energy supplier in the world. Other natural gas exporters include the United States, Iran, Canada and Qatar. In terms of oil, Saudi Arabia is the leader, but even in this aspect, Russia has managed to build dependent relations with the EU. Why did Europe choose this particular foreign policy direction?

The answer to this question lies in several aspects. First, the pricing policy. Russian gas was often offered at competitive prices, which was attractive to international partners and economically beneficial. Secondly, in response to fairly profitable conditions, long-term contracts with Gazprom began to be signed, which ensured the stability of supplies. "Russia signed cooperation agreements with each state separately. This practice has been successfully applied in relations with Germany, France, Hungary, Greece, Bulgaria, and Italy" [3, p. 101]. Another factor is geographical dispersion, which reduces the amount of transportation costs from remote locations. Another important aspect is the gas crises that have played a role as leverage on importing countries. In 2006, Russia cut off gas supplies through Ukraine due to a disagreement over prices. This had a significant impact on Europe, which did not receive the necessary resources, prompting it to develop dependence on other routes (Nord Stream). In 2009, the situation repeated itself.

In 2011, the construction of the Nord Stream gas pipeline system was completed. Gas is transported to Europe via the Baltic Sea. The main reason for the construction of this system was to reduce dependence on transit countries, including Ukraine. The launch of Nord Stream has made significant adjustments to energy supplies in Europe and strengthened the EU's dependence on Russia. It bypasses Eastern European countries, which reduces their role as transit countries. Europe was concerned about the threat to its energy security and dependence on Russia but began to receive resources through this system, which became another lever of influence on Europe.

On 8 January 2020, Russia launched the new Turkish Stream gas pipeline. It will supply natural gas to Turkey, and southern and Southeastern Europe. The pipeline was designed to

reduce Russia's dependence on transit through Ukraine. It also allowed Russia to deepen its energy ties with Turkey, the Balkans and Central Europe. The launch of the Turkish Stream was important for European energy security. Russia was able to transport gas to Europe without using transit routes through Ukraine, which reduced its role as a transit country. With the start of the full-scale invasion, the amount of gas supplied through Ukraine to Europe decreased, at which point the Turkish Stream continued to supply. Nevertheless, European countries continue to look for alternatives.

After a long period of cooperation in the field of energy supply, the war against Ukraine became a turning point for these relations. Since 2014, sanctions on corporations, individuals, cooperation with them and key sectors of the Russian economy have been actively imposed. This did not have a global impact on the foreign policy activities of the head of state, but it did give rise to more active development of new solutions in the European space. In 2022, as a result of the full-scale invasion, sanctions were tightened and Russia was partially isolated "... as of December 2024, the EU Council adopted fifteen packages of economic and individual sanctions in connection with Russia's military aggression against Ukraine" [2].

On 1 January 2025, after about 60 years, Ukraine completely stopped transporting Russian gas. This event was one of Moscow's biggest defeats. The consequences of such actions were disapproving statements by the representatives of certain countries and threats to obtain resources. For example, the Prime Minister of Slovakia, Robert Fico, considers this decision ineffective and harmful.

Europe has been diversifying its energy sources for some time now. First of all, this is manifested through the increase in imports of liquefied natural gas from countries such as the United States, Qatar, Norway, etc. In 2022, LNG imports as an alternative energy source increased significantly. The EU is actively seeking and considering signing agreements with new energy suppliers, such as Algeria, Azerbaijan, and Norway. This also opens up the possibility of building new gas supply routes and receiving terminals. It is important to note that the EU is actively investing in the development of renewable energy sources (the 'Green Deal for Europe'). This will not only reduce dependence on energy imports but also have a positive impact on the global environment. These actions not only influence global economic changes but also contribute to the unification of civilised countries.

In response, the Russian Federation has resorted to political blackmail in an attempt to economically influence Europe. Countries such as Poland and Bulgaria have been restricted in their supplies because they refuse to pay in rubles. It is also important to take into account Russia's geopolitical course in Central Asia. As a result of longstanding cooperation, the Kremlin receives unofficial support from many Central Asian states. It is understood that the Russian Federation has successfully secured the support of China, which is also pursuing its own objectives in this cooperation. Some states have chosen a neutral stance, demonstrating a clear position through their actions. This is reinforced by active political, economic and technological cooperation. Russia has begun to actively supply energy resources to Asian countries (increasing gas supplies through the Power of Siberia), especially to China and India. This contributes to the expansion of Russian influence to the east, which may have a major impact on the geopolitical situation in the world in the future.

For years, the Russian Federation has been increasing its economic and political influence in Europe. Long-term cooperation has led to the consolidation of dependence on one side and the growth of Russian authority. This has led to possible control and manipulation by one of the parties if necessary. Even before the full-scale invasion, the EU had been developing plans to reduce the aggressor country's energy use and switch to renewable sources. Still, developing future strategies was rather slow and had no obvious

results. The outbreak of Russia's hostilities against Ukraine has become a catalyst for changes on the global stage and has accelerated diversification. This process encourages not only the modernisation of the economic and political spheres but also demonstrates the need for joint efforts and support.

Although the Russian-Ukrainian war has led to synergy among Western countries, there are still those who, for various reasons, are not ready or willing to stop cooperating with the aggressor, deliberately remaining sponsors of the continuation of hostilities. Refusal of Russian energy resources would cut off the flow of funds to the Kremlin and have a visible impact on the economic situation in the country.

References

1. Ільницька У. Імплементатії спільної енергетичної політики Європейського Союзу та реалізації безпекових енергетичних ініціатив через співробітництво ЄС з міжнародними організаціями. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2023. С. 38–40.
2. Санкції проти РФ. Міністерство закордонних справ України. URL: <https://mfa.gov.ua/protidiya-agresiyi-rf/sankciyi-proti-rf>. (date of access: 02.02.2025).
3. Толстов С.В. Політика ЄС щодо Росії: загальні проблеми та тенденції. *Історико-політичні студії*. 2015. № 2. С. 97–111.
4. Annastiina Papunen. Economic impact of Russia's war on Europe: European council response. 2024. P. 38–40. URL: [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2024\)757783](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2024)757783) (date of access: 05.02.2025).
5. Atamanenko A., Piddubnyi V. The impact of the Russian-Ukrainian war on EU energy security. *Acta de historia & politica: saeculum XXI*. 2023. P. 38–40.
6. Saktiawan, Juan Suam Toro, Saputro. The impact of the Russia-Ukrainian war on green energy financing in Europe. 9th international conference on sustainable agriculture and environment. 2022. P. 1–7.
7. The European war and European energy dependence and reconfiguration of energy relations. *IEMed*. URL: <https://www.iemed.org/publication/the-ukraine-war-and-european-energy-dependence-and-reconfiguration-of-energy-relations/> (date of access: 28.01.2025).
8. Wójtowicz A. EU energy security after russia's invasion of Ukraine – substance, strategy and lobbying. *Studia europejskie – studies in european affairs*. 2024. P. 157–170.

Nadeina Daria

Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University
Kyiv University
dsnadeina.fpmv24@kubg.edu.ua

Kushevska Natalia

Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University
Kyiv University
n.kushevska@kubg.edu.ua

THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR'S IMPACT ON CHINA'S WORLDVIEW

The article examines how Russia's invasion of Ukraine influenced Chinese public opinion and government actions. While China initially stayed neutral, evidence suggests economic and diplomatic support for Russia, complicating Ukraine's global standing. Public sentiment is shaped by historical ties, propaganda, and state narratives, with parallels drawn to Taiwan. Though public opinion doesn't dictate policy, it impacts China's economic stability, foreign relations, and geopolitical strategy.

Key words: China, Russia-Ukraine war, Taiwan, economic support, public sentiment.

The beginning of the Russian-Ukrainian war made the world feel military instability. Most modern states express concern about this and also provide tremendous support to Ukraine, both in the form of weapons and shelter for refugees. However, the position of some countries differs; for example, the People's Republic of China, was kept neutral in the beginning, but now there is enough reason to believe that China somehow supports Russian actions, at least financially.

The majority of scholars emphasise that the relationship between Ukraine and the People's Republic of China (PRC) has to be changed and reformed.

It is evident that the People's Republic of China is ruled by the Communist Party of China alone, and the majority of its citizens favour the CPC, particularly those in the older generation, as it is typically linked to stability. Of doubt, the CPC has its share of detractors, but they are not as extreme. Indeed, it is challenging to determine the precise number of supporters of Putin's government. But because of the conflict in Ukraine, it was found that "... more than 10% of Chinese people are willing to stop the usage of Russian goods due to the war in Ukraine" [2, p. 14].

The main question at present is whether China will be able to sustain its valued strategic cooperation with Russia as the Ukraine situation worsens because of this common understanding and dissatisfaction with the West. Every day, the cost of tacitly supporting Moscow increases due to Russia's growing isolation and severe international sanctions.

The main goal of the study is to analyze whether there is any difference between the Chinese government narrative and public sentiment.

The main methods applied by the authors: the universal philosophical method; general methods (inductive and deductive); methods of synthesis and analysis.

In "The Guardian," a British daily newspaper, it was mentioned that since initiating a full-scale invasion of Ukraine over three years ago, Moscow has grown increasingly reliant on China as an economic partner and a critical diplomatic ally in its expanding war with the

West. In exchange, Beijing has used Russia's isolation from the West to get privileged access to its resources and markets. Moreover, it was: "The two countries declared a 'no-limits' partnership in February 2022 when Putin visited Beijing just days before he sent tens of thousands of troops into Ukraine" [7]. Since then, the two presidents have visited each other's capitals, becoming vital allies in their common objective of changing the world order in opposition to the West.

If it is about Chinese residents, studies showing clear support for Russia among the Chinese public testify. "Our survey found that only 25% of respondents opposed Russia's actions in Ukraine, while 40% supported them. 35% are undecided, which may indicate a lack of information and completely developed ideas in the early stages of the war". Few people, including Russian supporters, want China to invest money or blood on the Russian side [6].

Before proceeding to the subject of the discussion, the question is bound to arise: why do the Chinese support Russia? Foremost, it is the modern attitude of the Chinese to the USA and its policy. How is it connected? Wang Wen, a professor and executive dean of Chongyang Institute for Financial Studies, Renmin University of China, has a short explanation of it, which was published in *The Diplomat*: "Chinese supporters of Russia ridicule those partial to Ukraine as "pro-Americanists" and dismissive of U.S. military actions against Yugoslavia, Afghanistan, Iraq, Libya, and Syria. In the eyes of Russia's Chinese supporters, all major countries should enjoy greater security borders. Just as the United States did not tolerate the Soviet Union's deployment of missiles in Cuba, they assert Russia certainly has the right to "teach Ukraine a lesson" [8].

The next reason for close relations between China and Russia is their past. China and Russia have a history of collaboration, increasing as far back as the Soviet Union. Despite past conflicts, the two countries have developed a relationship based on common interests, especially after the end of the Cold War. We cannot disregard the records of documents on how people were controlled in the Soviet Union. The government of the USSR used different types of propaganda as well as China, being a communist state. The Chinese community cannot access the Internet and fresh news freely. We may argue that Chinese social media tries to show only the positive side of Russia, transforming it into a victim of Western aggression. Additionally, a lot of details about Russian crimes committed in Ukraine daily are omitted. The Chinese government uses censorship in addition to propaganda, which can tightly regulate the flow of information to the populace and prevent lawful access to complete information regarding, say, Russian war crimes, etc.

The Russian invasion of Ukraine was the beginning of drawing parallels between Ukraine and Taiwan. But are they appropriate? Taiwan, known as the Republic of China (ROC), is an island that is separated from mainland China by the Taiwan Strait. Mainland China is ruled by the Chinese Communist Party (CCP) and claims Taiwan as part of its territory, even though it has never governed the island. In fact, following Russia's full-scale invasion of Ukraine, "Taiwanese citizens began taking survival training classes. There are students, who study first aid and where to seek refuge if China (China or the PRC) attacks"[5]. However, this does not mean that Taiwanese people have begun to panic. "For years, China's preferred policy has been a combination of diplomatic isolation, deception, and grey-zone warfare"[5]. Additionally, the Chinese government is aware that military operations are far from guaranteed to be successful, as the Russian invasion showed.

Yes, both include geographical disputes and issues of independence, with other powers playing an important role. Both have historical, linguistic, and ethnic ties to their large neighbour. They are closely intertwined economically with their autocratic neighbours but depend on the United States and its allies for security. However, Ukraine's experience has

also shown that a smaller state can defend itself against the aggression of a much larger one. China may use Russia's activities in Ukraine as a template for handling Taiwan. In contrast to Russia, the PRC has refrained from large-scale war operations, notwithstanding China's recent bold and aggressive use of its military forces outside its borders. However, China has been involved in provocations, conflicts, and even bloody conflicts around its borders. These two situations can be contrasted, and while it is not a given, the Russian invasion might influence what China and Taiwan do. Although China keeps an eye on the developments along the Russian border, this is not justification for launching military operations in Taiwan.

According to the study "Russian Invasion of Ukraine and Chinese Public Support for War," "Chinese popular support for military action to unify Taiwan has become more complex in light of the Russia-Ukraine conflict. Before the invasion, many Chinese citizens advocated reunification through force, demonstrating strong nationalist feelings" [3, p. 349]. But fears have increased because of economic sanctions on Russia and Ukraine's opposition. Worries of a global protest, economic implications, and perhaps military challenges have impacted public opinion [3, p. 349].

This leads to the statement that China's seeming neutrality in the war allows Russia to continue military activity in Ukraine. But are there any advantages for the PRC? A warning was said by G7 to China: "China's continued support of Russia's defense and industrial base allows Russia to continue its illegal war in Ukraine and has significant and far-reaching security implications" [4]. The PRC simply rejects such charges and denounces the US for using the war as "an excuse to discredit China", even though there is ample evidence that China exports military hardware to Russia. Chinese media support has a positive effect on Russians' moral attitude and global standing, as well as the growth of Russian migration to China, which strengthens intercultural relations, even though it has no economic benefits for Russia.

In contrast, Ukraine may face numerous challenges if China continues to back Russia. Because a significant portion of the Chinese populace opposes this backing, it impedes Ukraine's attempts to secure international support. Sanctions on China might affect its business relationships and economic stability. Given that the majority of Chinese people favour Russia, it is obvious that this will not have a significant effect on Chinese society's mood since it will be regulated in the presence of the Chinese Communist Party, and certain Chinese attitudes towards Ukraine will continue to be passive. The impact of Russia's full-fledged invasion of Ukraine on Chinese public opinion is a complicated and changing issue. While China has officially declared neutrality, there is clear evidence of economic and diplomatic support for Russia. The Chinese public, formed by nationalism, historical ties, and state-controlled narratives, has shown various reactions – some strongly supporting Russia, while others remain indifferent or opposed.

Since the Communist Party still controls most significant political decisions, public opinion in China eventually has no direct impact on foreign policy. Nonetheless, it affects both long-term diplomatic relations and domestic stability. Given the ongoing confrontation, China must carefully balance its geopolitical goals, economic interests, and the risks of an unduly close partnership with Russia. Even though public opinion shapes discourse, pragmatic politics will probably shape China's future course of action.

References

1. Andrew Scobell, Lucy Stevenson-Yang. China is not Russia. Taiwan is not Ukraine. *United States Institute of Peace*. 2022. 4 March. URL:

<https://www.usip.org/publications/2022/03/china-not-russia-taiwan-not-ukraine> (date of access: 02.02.2025).

2. Barbara Yoxon, Xue Bai, R.Q.Turcsanui. Willingness to boycott Russian goods in China: how political ideology shapes consumer preferences in an authoritarian context. *Journal of contemporary China*. 2024. URL: <https://doi.org/10.1080/10670564.2024.2427941> (date of access: 02.02.2025).

3. Deniz Aksoy, Ted Enamorado, Tony Zirui Yang. Russian Invasion of Ukraine and Chinese Public Support for War. *International Organization*, Volume 78 , Issue 2 , Spring 2024, pp. 341-360. Cambridge University Press. 2024. P. 20. RL: <https://doi.org/10.1017/S0020818324000043> (date of access: 02.02.2025).

4. G7 warns China about the consequences of supporting Russia in the war against Ukraine. *Факти аналітика коментарі тенденції*. 2024, 18 June. URL: <https://fact-news.com.ua/en/g7-warns-china-about-the-consequences-of-supporting-russia-in-the-war-against-ukraine/> (дата звернення: 02.02.2025).

5. Lindsay Maizland, Clara Fong. Why China-Taiwan relations are so tense. *Council on foreign relations*. 2025. 15 January. URL: <https://www.cfr.org/backgrounder/china-taiwan-relations-tension-us-policy-trump> (date of access: 02.02.2025).

6. Molly Roberts, Harris Doshay. How Do Chinese Citizens View Russia's Invasion of Ukraine? *UCSanDiego*. URL: <https://chinadatalab.ucsd.edu/viz-blog/how-do-chinese-citizens-view-russias-invasion-of-ukraine/> (date of access: 02.02.2025).

7. Pjotr Sauer. Putin and Xi hold video call in show of unity hours after Trump inauguration. *The Guardian*. 2025. 21 January. URL: <https://www.theguardian.com/world/2025/jan/21/putin-and-xi-make-show-of-unity-in-call-hours-after-trump-inauguration> (date of access: 02.02.2025).

8. Wang Wen. Why do many Chinese sympathize with Russia in the Ukraine conflict?. *The Diplomat*. 2022. 18 March. URL: <https://thediplomat.com/2022/03/why-do-many-chinese-sympathize-with-russia-in-the-ukraine-conflict> (date of access: 02.02.2025).

УДК: 327:355.01(470+477):32.019.5

Дегтерьова Марія

Київський столичний університет ім. Бориса Грінченка

м. Київ, Україна

mokalashnyk.fpmv21@kubg.edu.ua

МІЖНАРОДНА РЕАКЦІЯ НА ІНФОРМАЦІЙНИЙ КОМПОНЕНТ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Російсько-українська війна, яка триває з 2014 року, набула повномасштабного характеру у 2022 році, загостривши не лише військове, а й інформаційне протистояння. Інформаційна війна ще у 1990х роках стала ключовим інструментом насаджування російською пропагандою серед українців комплексу «меншовартості» та поступової дискредитації України як держави на міжнародній арені. Відповіддю на такі дії стали численні міжнародні ініціативи, спрямовані на боротьбу з дезінформацією та підтримку незалежних медіа.

Ключові слова: інформаційна війна, російсько-українська війна, пропаганда, дезінформація.

Інформаційна війна проти України розпочалася ще з моменту розвалу Радянського Союзу. Це певним чином було закладанням підґрунтя спочатку для анексії Криму та окупації Донбасу, а потім, відповідно, для повномасштабного вторгнення. Росія використовує пропаганду та дезінформацію для формування негативного образу України на міжнародній арені, наслідком чого є потенційне послаблення міжнародної підтримки України. Метою цієї роботи є аналіз міжнародної реакції на інформаційний компонент російсько-української війни, а також дослідження заходів, спрямованих на протидію дезінформації.

Росія веде інформаційну війну з метою налаштувати світову спільноту проти України, посіяти сумніви щодо законності української боротьби та виправдати власні воєнні злочини. Так, наприклад, для обґрунтування відновлення геополітичного впливу Москви висувається концепт «сильної держави» і пропагується теза про тисячолітню безперервну російську історію, про територію «великої, історичної» Росії [4, с. 66].

Основними наративами російської інформаційної війни проти України для світової спільноти є: «Україна – не держава», «Україна пригнічує російську мову та російськомовне населення», «українці та росіяни братські народи» та «СВО це лише захист російських громадян в Україні», «Україна – нацистська держава».

Росія здобула досвід використання авторитетних західних ЗМІ, таких як BBC News, Reuters і AFP, для поширення антиукраїнської пропаганди, адже ЗМІ виявились невідповідними до російсько-української війни 2014 року, і часто вони ставали носіями фейкових наративів [3, с.16].

З початком російської анексії Криму та створення самопроголошених «республік» «ДНР» та «ЛНР» пропаганда та дезінформація орієнтована на світову спільноту значно збільшилася. З'явилися так звані новини та сфальсифіковані кадри «розп'ятого хлопчика», закатованих жінок, побиття за російську мову, українські танки, які в'їхали в Донецьк тощо. І це все нібито скоєно саме українськими військовими які «незрозуміло для чого прийшли вбивати цивільне населення російськомовних регіонів».

Світова громадськість різко відреагувала на агресивну антиукраїнську інформаційну кампанію. Так, наприклад, у 2015 році Європейський Союз запровадив санкції проти окремих російських державних ЗМІ, включаючи обмеження для таких ресурсів, як Sputnik та Russia Today. У 2022 році ці санкції були розширені, і мовлення цих каналів було повністю заборонено на території ЄС [6, с. 1]. Великобританія та США, у свою чергу, посилили заходи боротьби з російською пропагандою, підтримуючи та створюючи центри протидії дезінформації. Аудіовізуальна рада Молдови боролася з дезінформацією, штрафуючи російські телеканали за порушення стандартів. У 2014 році вона зупинила мовлення «Росія 24» через неправдиве висвітлення агресії проти України.

Прецеденти обмеження розповсюдження російських каналів є непоодинокими також і у країнах Балтії. В якості юридичної підстави такого блокування неодноразово зазначались пропаганда війни та мова ворожнечі, при цьому у мотивувальній частині рішень також вказувалось і на неправдивий характер розповсюджуваної інформації [2, с. 12].

Після 24 лютого 2022 року багато країн запровадили більш жорсткі заходи щодо обмеження російських інформаційних ресурсів. Так трансляція російських телеканалів було повністю зупинено у Польщі, Молдові, Естонії, Литві та Латвії.

Європейський Союз у березні 2022 року видав пакет санкцій, щодо заборони трансляції чи сприяння трансляції контенту підсанкційних медіа. Заборона поширювалася на кабельне, супутникове, IP-TV, трансляцію контенту інтернет-провайдерів або платформами спільного доступу до відео [2, с. 19].

Міжнародна компанія Meta у 2022 році заблокувала російські державні медіа (RT і Sputnik, про які згадувалося раніше), і посилила алгоритми для виявлення та блокування фейкових новин, пов'язаних з війною в Україні. Twitter, у свою чергу, впровадив модераторів вмісту на своїй платформі, видаляючи акаунти, що поширюють фальшиву інформацію або маніпулюють фактами щодо війни в Україні.

НАТО збільшило свою підтримку в галузі кібербезпеки для України, створивши програму Cyber Defense Support to Ukraine, яка спрямована на захист від кібератак, які Росія спрямовує на державні українські сервери. В рамках цієї програми альянс надає технічну підтримку українським фахівцям з кібероборони та моніторингу кіберзагроз.

Отже, інформаційна війна проти України для Росії є частиною ширшої стратегії для послаблення міжнародної підтримки нашої держави та виправдання своїх агресивних дій. Однак такі дії викликали значний міжнародний спротив, що відобразилося у відповідних санкціях. Країни ЄС, Велика Британія, США та інші держави вжили заходів для обмеження впливу російських пропагандистських ресурсів, заблокувавши дезінформаційні медіа та посилили регулювання контенту в соціальних мережах. НАТО та міжнародні організації також відіграють важливу роль у протидії кіберзагрозам. У цілому, міжнародна спільнота демонструє консолідовану позицію щодо інформаційного захисту та боротьби з російською дезінформацією.

Список використаних джерел та літератури

1. Гордійчук О.О. Україна & росія: основні аспекти інформаційної, гібридної та повномасштабної війни. *Політичне життя*. 2024, №4, грудень, с. 61-70. <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2024.4.8>. (дата звернення: 13.02.2025).
2. Дворовий М; Правдиченко А. Дезінформація під санкціями: як європейські регулятори протидіють неправдивій інформації? *Лабораторія цифрової безпеки*. 2024. URL: https://dslua.org/wp-content/uploads/2024/06/Disinfo_Under_Sanctions.pdf (дата звернення: 23.02.2025).
3. Ларіончева Н. А. Сучасні інформаційні війни: на прикладі російсько-українського протистояння. *Науковий журнал «Політикус»*. 2024. № 1. С.14-20. URL: http://politicus.od.ua/1_2024/4.pdf (дата звернення: 18.02.2025).
4. Лозовий В. С. Основні наративи історичної політики кремля як інструмент обґрунтування російської агресії проти України. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2022. № 5(5). URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/sn/article/view/2841/2854> (дата звернення: 16.02.2025).
5. Протидія кремлівській дезінформації в ЄС. *Центр публічної дипломатії*. URL: <http://publicdiplomacy.org.ua/?p=969>. (дата звернення: 18.02.2025)
6. Україна: санкції проти підтримуваних кремлем ЗМІ russia today і sputnik. Press release. *European Commission*. Mar 2, 2022. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/uk/ip_22_1490. (дата звернення: 18.02.2025)

ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНІ ЗАХОДИ УКРАЇНИ ЩОДО ПРОТИДІЇ РОСІЙСЬКІЙ АГРЕСІЇ (2022-2024 рр.)

Історія українсько-російських відносин свідчить про те, що Росія завжди намагалася захопити українські землі та поширювати свої наративи, тим самим знищуючи українську ідентичність. Повномасштабне російське вторгнення сьогодні є викликом не лише для України, а й для всього світу, адже подальші дії Росії впливатимуть на події на міжнародній арені.

Реакцією на агресію Росії стала активізація зовнішньополітичної діяльності України, в рамках якої особливого значення набула українська дипломатія. Її успіхом можна вважати надання потужної підтримки з боку ЄС, США та Великої Британії в сферах оборони та фінансування. Іншими вимірами зовнішньополітичної діяльності України в умовах російської агресії стала активна робота над укладанням двосторонніх угод про безпеку, розбудова альянсів та створення коаліції для протидії російській агресії. Українська дипломатія працює над розширенням санкцій проти Росії та продовжує докладати значні зусилля для привернення уваги всього світу до подій в Україні.

Ключові слова: санкції, Україна, ЄС, НАТО, ООН.

Метою роботи є аналіз зовнішньополітичних заходів України щодо протидії російській агресії у 2022-2024 р. Актуальність теми полягає у збройній агресії росії проти України, що загрожують міжнародній безпеці. Російська агресія, яка розпочалась 2014 р. та переросла у повномасштабне вторгнення у 2022 р. змінила українську дипломатію. Зокрема, війна вплинула на завдання, цілі, стратегію та характер української дипломатії.

Найважливішим завданням української зовнішньої політики на міжнародній арені стали заходи із забезпечення обороноздатності держави. Від початку повномасштабного вторгнення пріоритетним завданням для української дипломатії є створення коаліції, вчасне та достатнє забезпечення української армії сучасним озброєнням та матеріально-технічними ресурсами.

Україна активно працює над створенням і зміцненням військово-економічних союзів з країнами Європи та світу. Це включає участь у системі «колективної оборони» в рамках НАТО та підписання угод про співпрацю в галузі безпеки, таких як Київський безпековий договір 2022 р. і Спільна декларація на підтримку України 2023 р.

Важливим здобутком активної діяльності української дипломатії перших місяців повномасштабного вторгнення стало створення у квітні 2022 р. контактної групи з оборони України («Рамштайн»), до якої входить понад 50 країн світу. Завдяки цьому, до України постачають широку номенклатуру зброї та військового обладнання.

Лише за рік повномасштабної війни країни-партнери надали Україні понад 4000 одиниць бронетехніки, артилерійських систем та інші види озброєння. Допомога США за 2022р. склала понад 28 млрд доларів [7]. Допомога країн ЄС склала приблизно 12

млрд євро [2]. Важливим аспектом також стало створення Місії ЄС з військової допомоги Україні для підготовки 30 тис. військових у 2023 р. Також важливий внесок зробила Канада, навчивши 35 тис. українських захисників у рамках операції UNIFIER та надіславши воєнної допомоги на суму 1 млрд доларів.

Не менш важливою є фінансова підтримка України. Зокрема, під час презентації прем'єр-міністра України Дениса Шмигала про бюджет на 2023 р, він зазначив, що «дефіцит бюджету у \$38 млрд розраховуємо переважно закрити завдяки підтримці наших міжнародних партнерів. Зокрема Євросоюзу, США та МВФ» [5, с. 6]. Тому одним із головних завдань зовнішньої політики України є активізація і розширення фінансово-економічної допомоги та гуманітарної підтримки, ініціювання низки грантових програм, позик, кредитів і гуманітарних поставок.

Варто відзначити успіхи української дипломатії у сфері санкцій та міжнародної ізоляції путінського режиму. Росію визнали країною-терористом, а російський режим – терористичним. Завдяки ініціативі України та країн-союзників у 2022 р. продовжився процес ізоляції країни-агресора, зокрема, у гуманітарних контактах, наукових і культурних обмінах, спортивних змаганнях. Також, росію позбавили членства в Раді ООН з прав людини, вилучили зі складу РЄ, Всесвітньої туристичної організації ООН, Ради Міжнародної організації цивільної авіації, позбавили головування в Комітеті Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО та низки інших міжнародних організацій [5, с. 7].

Міжнародна спільнота, особливо ЄС і США, запровадили безпрецедентні санкції проти росії, спрямовані на обмеження її економічної спроможності продовжувати агресію. Ці санкції охоплюють фінансовий і енергетичний сектори росії, технології та валютні резерви.

Щодо санкцій, то зокрема Державний департамент та Міністерство фінансів США у 2023 р. запровадили санкції проти 120 фізичних та юридичних осіб більш ніж у 20 країнах. У лютому 2023 р. країни ЄС ввели 10-й пакет санкцій до 121 фізичної та юридичної особи, що забороняє експорт технологій на суму 11,4 млрд євро [1]. Санкційна політика впливає не лише на фізичних та юридичних осіб, а й на звичайних громадянах росії та російської економіки. Але деякі санкції мають обмежений характер, зокрема, Захід не наважився запровадити повне ембарго щодо російських енергоносіїв та повного відключення російської банківської системи від SWIFT [5, с. 8].

Варто зазначити, що однією з перших країн, яка допомогла Україні протидіяти російській агресії – Велика Британія. Вона надала зброю та наклала санкції проти росії. Також допомагає у навчанні українських військових. Британський журнал The Economist визнав Україну «країною 2022 р.», підкресливши героїзм, стійкість, винахідливість і натхнення українського народу [4, с. 169].

Загалом, Україна зосереджує свої сили на досягненні двосторонніх угод у сфері безпеки. Українська дипломатія розширює військово-технічне партнерство та співпрацю у сфері безпеки, тим самим прагнучи примусити росію до миру.

За 2024 р. Україна уклала 27 безпекових угод – 7 з країнами «Великої сімки», 19 з державами, що приєдналися до Вільнюської декларації, а також з ЄС. До прикладу, можна привести Угоду про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії від 12 січня 2024 р., Угода про співробітництво у сфері безпеки та довгострокову підтримку між Україною та Федеративною Республікою Німеччина від 16 лютого 2024 р.

Більш детально можна розглянути Угоду про безпекове співробітництво між Україною та Республікою Польща від 8 липня 2024 р. Ця Угода доповнює Спільну

декларацію про підтримку України, яка була ухвалена у Вільнюсі 12 липня 2023 р. Згідно цієї Угоди Україна та Польща підтверджують та поглиблюють співпрацю у сфері безпеки. Зокрема держави співпрацюють у таких сферах як: оборонна промисловість, обмін розвідувальною інформацією, кібербезпека, проведення спільних військових навчань, оборона кордонів. Згідно Угоди Польща надає Україні військову допомогу, а саме зброю, обладнання та боєприпаси [6].

Варто зазначити, що окрім позитивних аспектів цих угод є і негативні. Зазвичай, дані угоди укладаються на рівні міністрів оборони, але на сьогодні ці угоди укладаються на рівні голів держав. Насправді, дані угоди не містять обов'язкового їх виконання, тобто вони не мають жодних реальних зобов'язань про надання безпеки Україні зі сторони країн-підписантів. Вони не є юридично обов'язковими з точки зору міжнародного права. Україна також має виконувати свої зобов'язання, зокрема прозорість системи контролю над отриманою допомогою та боротьба з корупцією [3].

Отже, українська дипломатія змогла привернути увагу до подій в Україні, що допомогло отримати міжнародну підтримку у сфері обороноздатності, фінансової та гуманітарної підтримки держави. Також, вдалося досягнути успіхів у накладанні санкцій, зокрема у виключенні росії з міжнародних організацій та замороженні російських активів, але не вдалося запровадити ембарго щодо російських енергоносіїв та повному відключенні російської банківської системи від SWIFT. Українська дипломатія має працювати над вчасним постачанням зброї та в її достатній кількості, подальшим накладанням санкцій та створенням коаліції. Україна має виклики і всередині держави, зокрема це боротьба з корупцією, що призводить до неякісних постачань обладнань та техніки.

Список використаних джерел та літератури

1. Пашков М. Зовнішня політика України в умовах війни: особливості та пріоритети. Аналітична доповідь. *Центр Разумкова*. Травень 2023 р. URL: <https://razumkov.org.ua/images/2023/05/15/2023-MATRA-I-KVARTAL-6.pdf> (дата звернення: 11.03.2025)
2. Зовнішня політика України: стан, тенденції, перспективи. Думки і позиції експертів. Жовтень 2024 р. *Центр Разумкова*. URL: <https://razumkov.org.ua/images/2024/10/25/2024-PASHKOV-ZP-6.pdf> (дата звернення: 11.03.2025)
3. Сасенко О. Ключове у безпекових угодах: європейські обіцянки та українські зобов'язання. *Interfax-Україна*. 22.07.2024 URL: <https://interfax.com.ua/news/blog/1002047.html> (дата звернення: 10.03.2025)
4. Куницький О. ЄС ухвалив 10-й пакет санкцій проти РФ: що в ньому. *DW*. 25.02.2023. URL: <https://www.dw.com/uk/es-uhvaliv-10j-paket-sankcij-proti-rf-so-v-nomu/a-64819743> (дата звернення: 13.03.2025)
5. Спільна заява за підсумками 24-го саміту Україна – ЄС. *Офіційне інтернет-представництво президента України*. 2023, 3 лютого. URL: <https://www.president.gov.ua/news/spilna-zayava-za-pidsumkami-24-go-samitu-ukrayina-yes-80765> (дата звернення: 18.02.2025)
6. Угода про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Республікою Польща від 8 липня 2024 року. *Офіційне інтернет-представництво президента України*. URL: <https://www.president.gov.ua/news/ugoda-prospivrobitnictvo-u-sferi-bezpeki-mizhukrayinoyu-ta-92009> (дата звернення: 18.02.2025)

7. Яковенко Н. Українсько-британські дипломатичні відносини впродовж рашистської агресії. *Україна дипломатична*. 2023, випуск XXIV. URL: https://ud.gdip.com.ua/wp-content/uploads/2023/12/12_2023.pdf (дата звернення: 15.02.2025)

8. Winfrey M. Ukraine seeks weapons to beat back russia: here's what it's got. *Bloomberg.com*. 2023, January 15. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2023-01-15/ukraine-seeks-weapons-to-beat-back-russia-here-s-what-it-s-got> (дата звернення: 16.03.2025)

УДК 327(44):32.019.5]:355.01(470+477)

Карпова Анастасія

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

м. Київ, Україна

aokarpova.fpmv21@kubg.edu.ua

ЕВОЛЮЦІЯ СТАВЛЕННЯ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ ФРАНЦІЇ ДО УКРАЇНИ ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ

У статті досліджується динаміка змін у громадській думці французького суспільства щодо України в умовах повномасштабного російського вторгнення. Аналізуються фактори, що впливають на формування громадської думки у французькому суспільстві, зокрема медійний дискурс та політичні заяви Франції. Особливу увагу приділено порівнянню ставлення французького суспільства до України на початку повномасштабного вторгнення та його еволюції під час війни. На основі соціологічних досліджень та опитувань громадської думки простежується трансформація сприйняття України у французькому суспільстві.

Ключові слова: громадська думка, Франція, Україна, повномасштабна війна, опитування

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну 24 лютого 2022 року значно змінило міжнародні відносини та суспільну свідомість європейських країн. Франція є однією з провідних країн Європейського Союзу та членом-засновником НАТО, тому, вочевидь, відіграє важливу роль у формуванні європейської політики щодо російсько-української війни. Водночас позиція французького суспільства щодо України та її європейських прагнень змінилася за час повномасштабної війни.

Актуальність цього дослідження зумовлена необхідністю розуміння факторів формування громадської думки у Франції щодо України, оскільки це безпосередньо впливає на політичні рішення французького уряду щодо підтримки України. Крім того, аналіз еволюції ставлення французького суспільства до України дозволяє краще зрозуміти потенціал розвитку двосторонніх відносин та перспективи європейської інтеграції України.

У сучасному світі, за таких різких змін геополітичної ситуації, саме формування громадської думки набуває винятково важливого значення для зовнішньополітичного курсу держав. Робота сфокусована на аналізі змін у сприйнятті України на основі перевірених даних з офіційних джерел: *IFOP, France Diplomatie, Міністерство*

Закордонних Справ України, *INSEE* та ін., з метою виявлення ключових факторів впливу інформаційного простору та державної риторики. Результати дослідження сприятимуть розробці ефективних стратегій комунікації, поглибленню міждержавних зв'язків та підтримці безпеки в Європі.

Методологія дослідження базується на комплексному підході, що включає аналіз соціологічних опитувань, контент-аналіз французьких ЗМІ, вивчення офіційних заяв і документів, а також проведення власного опитування серед громадян Франції. Особлива увага приділяється порівняльному аналізу даних різних періодів війни для виявлення динаміки змін у громадській думці.

На початку війни французьке суспільство продемонструвало потужну хвилю солідарності з Україною. За даними опитування IFOP, проведеного в березні 2022 року, 88% французів висловили підтримку українському народу та засудили дії Росії, але у лютому 2023 р. цей відсоток зменшився до 82% [6]. Варто з'ясувати чи це пов'язано із активною інформаційною кампанією та системною дипломатичною роботою з боку як Франції, так і України [1; 2]. Аналіз звітів Європейської Комісії вказує на підвищенням рівня інформованості населення та зміною ставлення до конфлікту, що підтверджується даними звіту OECD [3; 5]. Ці джерела демонструють, що підтримка України не обмежується лише емоційною реакцією, а ґрунтується на стратегічному аналізі причин і наслідків військового конфлікту, що має безпосередній вплив на безпеку Європи. Цьому сприяло активне висвітлення французькими ЗМІ воєнних злочинів російської армії, зокрема подій у Бучі та Маріуполі, що викликало значний емоційний резонанс у французькому суспільстві.

Важливим фактором еволюції громадської думки стала безпрецедентна хвиля українських біженців, яких Франція прийняла після початку війни. Безпосередній контакт французів з українцями сприяв руйнуванню стереотипів та формуванню більш глибокого розуміння української культури та ідентичності. За даними Міністерства внутрішніх справ Франції, країна прийняла понад 100 тисяч українських біженців, що стало найбільшою хвилею міграції до Франції з часів Другої світової війни [7].

Надання військової допомоги Україні зазнало зниження підтримки серед французького населення. Якщо на початку війни французьке суспільство більше підтримувало постачання зброї, то з часом підтримка військової допомоги зменшилася. За даними опитування IFOP, проведеного в березні 2022 року, 65% французів підтримували надання Україні важкого озброєння, а в лютому 2023 року ця цифра знизилася до 60% [6].

Однак варто зазначити, що ця підтримка не була однаковою і зазнавала коливань під впливом різних факторів. Зокрема, економічні наслідки війни, такі як зростання цін на енергоносії та інфляція, викликали певне занепокоєння у французькому суспільстві. За даними *INSEE*, інфляція у Франції досягла найвищого рівня за останні 30 років, що частково вплинуло на рівень підтримки санкцій проти Росії [4].

Слід відзначити, що основними факторами формування сприйняття України та російсько-української війни у Франції стали засоби масової інформації та офіційна риторика урядів Франції та України. Активна інформаційна кампанія українських та західних медіа, а також численні офіційні заяви французьких політиків сприяли посиленню початкової підтримки. Однак подальша стабілізація інформаційного потоку та зростання кількості аналітичних матеріалів сприяли більш збалансованій, а подекуди й критичній оцінці ситуації. Крім того, аналіз регіональних особливостей показав, що мешканці великих міст, де є широкий доступ до різноманітних

інформаційних джерел, більш схильні до критичного аналізу подій порівняно з респондентами з менших населених пунктів.

Стає очевидним, що формування ставлення французького суспільства до України є більш складним процесом, в який серйозно втручаються емоційні та раціональні чинники. В умовах інформаційного перенасичення та зміни зовнішньополітичного контексту етап емоційної підтримки трансформувався у більш критичне та виважене сприйняття. Отримані результати підкреслюють необхідність систематичного моніторингу громадської думки та розробки ефективних комунікаційних стратегій з метою представлення позитивного іміджу України та забезпечення прозорості інформаційного простору.

Список використаних джерел та літератури

1. Заява МЗС України щодо рішень Європейської Ради. *Міністерство закордонних справ України*. 2023, 15 грудня. URL: <https://mfa.gov.ua/news/zayava-mzs-ukrayini-shchodo-rishen-yevropejskoji-radi> (дата звернення: 05.03.2025).
2. Compte rendu du Conseil de défense sur la situation en Ukraine. *Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères*. 28 février 2022. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/dossiers-pays/ukraine/evenements/article/compte-rendu-du-conseil-de-defense-sur-la-situation-en-ukraine-28-02-22> (дата звернення: 05.03.2025).
3. Development Cooperation Principles on Relevant and Effective Support to Media and the Information Environment. *Organisation for Economic Co-operation and Development*. 2024, 25 March. URL: [https://one.oecd.org/document/DCD/DAC\(2024\)15/FINAL/en/pdf](https://one.oecd.org/document/DCD/DAC(2024)15/FINAL/en/pdf) (дата звернення: 02.03.2025).
4. Cornuet F. Entre janvier 2021 et juin 2022, la hausse des prix de l'énergie a entraîné une perte de pouvoir d'achat, malgré la mise en œuvre des mesures exceptionnelles. *Insee Analyses*. № 78, Décembre 2022. URL: <https://www.insee.fr/fr/statistiques/6655850>. (дата звернення: 05.03.2025)
5. European solidarity with refugees and those fleeing war in Ukraine. *European Commission*. 2022. 08 March. URL: https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/document/download/0d6eb6f6-06eb-46a6-9fb8-0cbd38d07d72_en?filename=com_2022_107_1_en_act_part1_v4.pdf (дата звернення: 05.02.2025).
6. Les Français et la guerre en Ukraine: Rapport d'enquête. Paris: IFOP, 2023. URL: <https://www.ifop.com/wp-content/uploads/2023/02/119689-Rapport-SR-N213.pdf>. (дата звернення: 25.02.2025)
7. Rapport sur l'accueil des réfugiés ukrainiens en France. Paris: Documentation française, *Ministère de l'Intérieur*. 24.02.2023. URL: <https://www.interieur.gouv.fr/actualites/grands-dossiers/conflit-en-ukraine-bilan-dun-an-dengagement-du-ministere/accueil-et>. (дата звернення: 25.02.2025)

ТРАНСФОРМАЦІЯ ІМІДЖУ УКРАЇНИ В ЄС ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Тема трансформації іміджу України в ЄС у період російсько-української війни є важливою для розуміння процесів на сучасній світовій політичній арені. В умовах збройної агресії Росії проти України, медіа матеріали відображають зміну сприйняття нашої держави в країнах Європейського Союзу, який є одним з головних стратегічних партнерів України. Важливим аспектом роботи є аналіз впливу війни на зовнішньополітичний імідж України та зміну її ролі у глобальній політиці.

Ключові слова: Україна, ЄС, імідж, російсько-українська війна, медіа.

Імідж держави на міжнародній арені є надзвичайно важливим, оскільки саме він має прямий вплив на взаємодію держави з іншими країнами, формування ефективних дипломатичних відносин, залучення інвестицій, а також досягнення економічних, політичних та соціальних цілей.

Імідж України в Європейському Союзі за останні роки зазнавав значних змін, зокрема через російсько-українську війну, яка стала важливим чинником трансформації політичного, економічного та соціального іміджу країни. Протягом перших років війни, імідж України в ЄС змінювався під впливом різних факторів, що включали як внутрішньополітичні процеси, так і зовнішньополітичну ситуацію. Медіа-матеріали відігравали та досі відіграють важливу роль у формуванні цього іміджу, адже саме вони визначають, як країна сприймається внутрішньо у тій чи іншій країні.

З початку російсько-української війни у 2014 році, коли анексія Криму та війна на Донбасі стали очевидними для європейської спільноти, Україні надавали підтримку, як жертві агресії. Однак із розвитком конфлікту та його тривалістю спостерігалось зміщення фокусу в медіа на внутрішньополітичні процеси в Україні, такі як внутрішні реформи, корупція тощо. Це в свою чергу мало прямий вплив на зміну сприйняття України в країнах Європейського Союзу, адже для європейців важливими стали не лише питання безпеки, але й прозорість внутрішньополітичних процесів в країні.

До 2014 року імідж України в Європейському Союзі був неоднозначним через низку внутрішніх проблем та геополітичних викликів. ЄС визнавав важливість України через її стратегічне розташування, чисельність населення та роль транзитної країни для енергоресурсів, однак її інтеграція до ЄС була відкладена через політичну нестабільність та корупцію [1].

Після Революції Гідності 2014 року імідж України в Європейському Союзі істотно змінився. Під час Євромайдану і подальшого вторгнення росії в Україну, країна стала об'єктом активної підтримки з боку ЄС. Європейські країни почали розглядати Україну як партнера у боротьбі за європейські цінності та демократичні принципи. Зокрема, ЄС надав Україні значну політичну і фінансову допомогу після анексії Криму Росією та початку війни на Донбасі [2]. Підтримка ЄС включала запровадження санкцій проти Росії, надання безвізового режиму для українців у 2017 році, а під час підписання Угоди про асоціацію 27 червня 2014 року Президент України Петро Порошенко та

Верховна Рада України оголосили заяви про те, що Україна розглядає Угоду про асоціацію як наступний крок до кінцевої мети європейської інтеграції – повноправного членства України в Євросоюзі. Це дозволило Україні поглибити економічні та політичні зв'язки з Європейським Союзом, відкриваючи нові можливості для реформ та розвитку. [5]

ЄС активно підтримував Україну в рамках програми «Східне партнерство», проте навіть після повної ратифікації угоди про асоціацію у 2017 році Україна залишалася на межі, і перспективи її членства в ЄС були розмитими. Крім того, в Європі існувала стурбованість щодо високого рівня корупції та слабкості інститутів в Україні, що ускладнювало її позиціонування як серйозного кандидата на вступ до ЄС.

Після повномасштабного вторгнення росії в Україну 24 лютого 2022 року, імідж України в Європейському Союзі зазнав значних змін. Російська агресія стала поворотним моментом не лише для України, але й для всього європейського континенту. Водночас цей період призвів до зміцнення підтримки України з боку ЄС, який став основним союзником України в боротьбі за її незалежність та територіальну цілісність.

З початком війни Україна стала об'єктом солідарності з боку європейських країн. ЄС посилив політичну, гуманітарну, військову та фінансову підтримку економіки, суспільства та майбутньої відбудови України. Євросоюз також швидко та рішуче відреагував на російську агресію, ухваливши обмежувальні заходи, що мають об'ємні та вагомі наслідки для Росії. Це було важливим кроком у зміцненні іміджу України як жертви агресії, яка бореться не тільки за свою свободу, але й за європейські цінності та стабільність на континенті [4].

Крім того, повномасштабне вторгнення викликало широку підтримку України на політичному рівні. Європейські держави, зокрема Польща, Німеччина, Франція, а також країни Балтії, активно виступали на підтримку українського народу, закликаючи до швидкої інтеграції України в ЄС і НАТО. Зокрема, 23 червня 2022 року Європейська рада надала Україні статус кандидата на членство в Європейському Союзі, що стало історичним кроком. Це рішення символізувало новий етап у відносинах України з ЄС і підтвердило підтримку європейськими лідерами прагнень України до європейської інтеграції. Проте, незважаючи на велику підтримку, імідж України в ЄС не був однозначним. Європейські країни стикаються з рядом викликів, зокрема, із післявоєнним відновленням економіки України, а також безпекою в Європі в умовах активного російського вторгнення. Крім того, через важку гуманітарну ситуацію в Україні та значні втрати серед цивільного населення, ЄС мусив знаходити баланс між підтримкою України та забезпеченням стабільності всередині Союзу [3]

Ставлення до України в ЄС змінилося та пройшло еволюцію у сприйнятті України від спостерігача до активного гравця в європейській політиці безпеки. Імідж України як європейського партнера, здатного протистояти зовнішнім загрозам, набув значної ваги в ЄС, зміцнюючи позиції країни на міжнародній арені. Додатково, війна сприяла тому, що Україна стала важливим елементом дискусії щодо майбутнього Європи. Важливо зауважити, що населення ЄС сприймає Україну з різних сторін: від країни, яка чинить героїчний спротив до країни із максимально корумпованою владою. Рішення України про європейську інтеграцію, підтримка лідерів ЄС, зокрема президента Європейської комісії Урсули фон дер Ляєн, зробили можливим подальший рух країни на шляху до членства.

Таким чином, імідж України в Європейському Союзі змінювався впродовж усього десятиліття, проходячи етапи від невизначеності до абсолютної підтримки з боку

Європейського Союзу. Україна продовжує зміцнювати свій імідж як надійний партнер, готовий до європейської інтеграції.

Список використаних джерел та літератури

1. Sinitsky J. EU-Ukraine Relations Before the 2014 Maidan Revolution. *E-International relations*. April 23, 2015 URL: https://www.e-ir.info/2015/04/23/eu-ukraine-relations-before-the-2014-maidan-revolution/#google_vignette (дата звернення 01.02.2025).
2. Ridgwell H. 10 Years After 'Euromaidan' Protests, Ukraine's EU Future Still Hangs in Balance. *Voice of America*. November 23, 2023. URL: <https://www.voanews.com/a/years-after-euromaidan-protests-ukraine-s-eu-future-still-hangs-in-balance/7367224.html> (дата звернення 03.02.2025).
3. Ukraine: Membership status: Candidate country. *European Commission*. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/european-neighbourhood-policy/countries-region/ukraine_en (дата звернення 03.02.2025).
4. Підтримка ЄС України. *Європейський Союз*. URL: https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/eu-support-ukraine_uk (дата звернення 05.02.2025).
5. Overview of Ukraine-EU Relations. *Mission of Ukraine to the European Union*. URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/en/2633-relations/zagalnij-oglyad-vidnosin-ukrayina-yes> (дата звернення 05.02.2025).

УДК: 327(73):324]:355.01(470+477)

Павленко Аліна

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

м. Київ, Україна

avpavlenko.fpmv21@kubg.edu.ua

УКРАЇНСЬКЕ ПИТАННЯ В ПЕРЕДВИБОРЧИХ ДЕБАТАХ КАНДИДАТІВ У ПРЕЗИДЕНТИ США 2024 р.

Розглянуто роль теми російсько-української війни у передвиборчих дебатах США 2024 року. Проаналізовано позиції основних кандидатів щодо підтримки України, їхні політичні заяви та вплив цього питання на американський електорат. Оглянуто, яке значення мало українське питання для позиціонування кожного з кандидатів, як вони використовували його для мобілізації виборців та критики опонентів. Окрему увагу приділено наслідкам виборів для подальшої підтримки України та можливості України вплинути на виборчий процес у США.

Ключові слова: російсько-українська війна, президентські вибори США, дебати, підтримка, зовнішня політика.

Президентські вибори в США 2024 року відбулися на тлі безпрецедентних міжнародних викликів, серед яких одне з ключових місць посідала російсько-українська війна. Підтримка України стала одним із головних питань передвиборчих кампаній кандидатів, а їхні позиції щодо цього конфлікту мали потенційний вплив на розвиток війни та майбутнє міжнародної безпеки.

Адміністрація Байдена поставила Україну в центр своєї зовнішньої політики після початку повномасштабного вторгнення. США активізували дипломатичні та економічні зусилля, надаючи Києву значну військову допомогу та сприяючи його євроатлантичній інтеграції. Байден неодноразово наголошував, що Україна є важливим партнером США, а її перемога – необхідною умовою для збереження глобальної безпеки [1]. Демократична партія загалом рішуче підтримує Україну, вбачаючи в її боротьбі не лише європейський конфлікт, а й виклик для глобальної безпеки та захисту демократичних цінностей.

Під час перших дебатів, які відбулися 27 червня 2024 р., Байден зазначив, що війна так просто не скінчиться, дотримуючись умов, які висуває російська сторона: «Ви думаєте, він [Путін] зупиниться, якщо візьме Україну? Що станеться з Польщею, Білоруссю, іншими країнами НАТО?» [3]. Президент також підкреслив, що зміг згуртувати понад 50 країн для підтримки України, включаючи Японію та Південну Корею, які розуміють, що війна в Україні «є серйозною загрозою для миру в цілому світі, бо ніколи велика війна в Європі не зупинялася в межах Європи» [3].

21 липня 2024 р. Байден несподівано оголосив про зняття своєї кандидатури, додавши у листі, розміщеному на його акаунті соцмережі X: «Я вважаю, що в інтересах моєї партії і країни буде краще, якщо я піду у відставку і зосереджусь виключно на виконанні моїх обов'язків президента до кінця мого терміну» [7]. Незабаром після цього Камала Гарріс стала основним кандидатом від демократів і 2 серпня 2024 р. офіційно отримала необхідну кількість голосів делегатів, щоб стати кандидатом у президенти США від Демократичної партії і першою темношкірою жінкою на чолі великого партійного списку.

На других дебатах 10 вересня 2024 р. Гарріс наголосила, що завдяки американській військовій допомозі Україна продовжує боротися за незалежність. Вона продовжила риторику Байдена про те, що порядок денний Путіна стосується не лише України, і тому він на цьому не збирається зупинятися. Кандидатка від Демократичної партії підкреслила важливість НАТО та необхідність підтримки України, наголосивши, що Сполучені Штати мають залишатися світовим лідером у захисті демократії. Також вона розкритикувала Дональда Трампа за його прихильність до авторитарних лідерів, а не за підтримку демократичних принципів [4].

Республіканці традиційно демонстрували більш стриману позицію щодо підтримки України, а деякі з них навіть виступали за скорочення допомоги. Слова Дональда Трампа, що він завершить війну в Україні за 24 години після обрання його президентом Америки, які він вперше сказав ще у травні 2023 року на CNN, стали чи не найосновнішою його тезою щодо війни в Україні.

Під час перших дебатів Трамп заявив: «Якби у нас був справжній президент, якого Путін поважає, він би ніколи не вторгся в Україну. ...Байден не зробив нічого, щоб це зупинити» [3]. Однак, у відповідь на запитання про те, чи вважає він прийнятними вимоги Путіна щодо збереження окупованих територій, Трамп категорично заперечив. Водночас Трамп наголосив, що США витрачають надто багато ресурсів на підтримку України, тоді як, на його думку, питання допомоги Україні має бути передусім відповідальністю європейських союзників.

На других дебатах Трамп продовжував повторювати свої висловлювання про те, що війна могла б не розпочатися за його президентства і що він зможе завершити її одразу після перемоги на виборах. Він наголошував, що головним пріоритетом США мають бути внутрішні проблеми, а не зовнішні. Крім того, він уникнув прямої відповіді на запитання про те, чи є перемога України в інтересах Америки, заявивши: «У

найкращих інтересах США – закінчити цю війну, укласти угоду. Тому що ми повинні зупинити знищення всіх цих людських життів» [4].

Дебати не дали чіткого розуміння щодо майбутньої політики США стосовно України, але вони окреслили важливі питання, які могли вплинути на рівень підтримки Києва після виборів. Водночас, незалежно від результатів голосування у листопаді 2024 року, негайного припинення допомоги Україні не очікувалося. Експерти прогнозували, що навіть у разі перемоги Трампа підтримка з боку США могла зберегтися, хоча, ймовірно, у більш обмеженому форматі та з умовами щодо переговорного процесу.

Попри те, що Україна не є головним зовнішньополітичним викликом для США, питання війни винесли в окремий блок дебатів. Американці традиційно зацікавлені в збереженні глобального лідерства своєї країни, тож зовнішньополітичні питання, зокрема українське, залишаються важливими для політичного дискурсу.

Демократи постійно наголошували, що війна в Україні – це не лише проблема Києва, а й безпековий виклик для всього регіону, що підкреслює відповідальність США перед союзниками. Наприклад, у межах своєї кампанії в Пенсильванії, де українське питання стало одним із ключових, Камала Гарріс випустила серію відео щодо російської агресії, активно згадуючи Польщу, її народ та культуру. Це було спрямовано на заручення підтримкою польсько-американських виборців, яких у штаті налічується близько 800 000. Експерти припускали, що у разі її перемоги зовнішня політика Гарріс була б продовженням політики Джо Байдена. Таким чином, акцентуючи увагу на війні в Україні, Гарріс прагнула підкреслити відданість демократів міжнародним зобов'язанням США та зміцнити власний імідж надійного лідера у сфері зовнішньої політики. Трамп, у свою чергу, використовував тему України як інструмент критики адміністрації Байдена, звертаючись до виборців, які підтримують ізоляціонізм і виступають за скорочення міжнародних зобов'язань США.

На прикладі українського питання можна чітко побачити відмінності у позиціонуванні кандидатів під час дебатів. Гарріс зосереджувалася на партійній політиці та міжнародних зобов'язаннях США, тоді як Трамп намагався дискредитувати дії демократів, використовуючи риторику «провальних рішень», щоб на цьому тлі представити себе як лідера, здатного швидко розв'язувати глобальні проблеми.

З огляду на різкі заяви Трампа щодо України та хоч і позитивні, але розмиті позицію Гарріс про можливість української перемоги у війні, Києву було важливо готуватися до різних сценаріїв та активно заручатися підтримкою європейських партнерів. Це було особливо актуально, оскільки боротьба між кандидатами залишалася напруженою, а їхні рейтинги – практично рівними.

Попри виборчу кампанію у США та значну увагу до неї з боку міжнародної спільноти, порядок денний в Україні залишався незмінним. Президент України Володимир Зеленський, реагуючи на заяви Трампа під час дебатів, які викликали занепокоєння серед прихильників України, наголосив, що це лише «передвиборчі меседжі» і що Трамп підтримує його, тому немає причин для хвилювання [5].

Київ зосереджувався на більш нагальному питанні – отриманні дозволу від адміністрації Байдена на використання американських ракет дальнього радіусу дії для ударів по військових цілях у Росії. Водночас Москва уважно стежила за розвитком подій у США, очікуючи результатів виборів, які могли вплинути на подальшу стратегію Кремля.

22 вересня 2024 року Володимир Зеленський прибув до США з надзвичайно важливим робочим візитом. Як зазначив керівник Офісу Президента Андрій Єрмак,

зустрічі з Джоозефом Байденом, Конгресом та обома кандидатами у Президенти США, а також переговори в межах Генеральної Асамблеї ООН були спрямовані на посилення підтримки України в досягненні справедливого миру [6]. Попри чутливу політичну ситуацію в США українській делегації все ж вдалося досягти поставлених перед собою цілей, при цьому підтвердити однаковий підхід як до демократів, так і до республіканців, від позиції яких залежала подальша підтримка України [2].

16 жовтня 2024 року Зеленський публічно представив «План перемоги», який охоплював геополітичний, безпековий, військовий та економічний виміри припинення війни. План передбачав запрошення України в НАТО, підтримка української оборони проти агресора, пакет неядерного стримування в Україні, пропозиція спільного інвестування та використання економічного потенціалу України та дозвіл на використання західної зброї для ударів по території Росії та взаємодії з військовими НАТО [8]. За словами Зеленського, реалізація цього плану мала б створити передумови для переговорів із Росією на умовах, що унеможливляють повторну агресію у майбутньому. Проте деякі західні партнери ставилися стримано до окремих пунктів, побоюючись можливого загострення конфлікту.

Таким чином, передвиборчі дебати та виборча кампанія в США 2024 року принесли Україні як нові виклики, так і можливості. Попри розбіжності між кандидатами, українське питання залишалося важливою частиною американського політичного дискурсу. Київ активно працював над зміцненням підтримки з боку обох партій та міжнародних союзників, готуючись до різних сценаріїв після виборів. Незалежно від їхнього результату, для України було критично важливо зберігати тісну співпрацю з партнерами, щоб гарантувати стабільну та довгострокову підтримку у війні проти Росії.

Список використаних джерел та літератури

1. Katz J. D., Prokopenko O. Biden Administration Support for Ukraine Is Strong but Is There a Partner in Kyiv? *The German Marshall Fund of the United States*. URL: <https://www.gmfus.org/news/biden-administration-support-ukraine-strong-there-partner-kyiv> (дата звернення 28.02.2025)
2. Litra L. The US election, Ukraine, and the meaning of peace. *European Council on Foreign Relations*. URL: <https://ecfr.eu/article/the-us-election-ukraine-and-the-meaning-of-peace/> (дата звернення 15.02.2025)
3. Presidential Debate in Atlanta, Georgia. *The American Presidency Project*. URL: <https://www.presidency.ucsb.edu/node/373091> (дата звернення 15.02.2025)
4. Presidential Debate in Philadelphia, Pennsylvania. *The American Presidency Project*. URL: <https://www.presidency.ucsb.edu/node/374143> (дата звернення 05.02.2025)
5. Zelensky reveals details of a phone call with Trump from two months ago. *CNN Politics*. 13 September, 2024. CNN. URL: <https://edition.cnn.com/2024/09/13/politics/video/zelensky-trump-ukraine-war-zakaria-gps-intv-sot-digvid> (дата звернення 25.02.2025)
6. Візит Президента до США був непростим, але дуже важливим та успішним – Андрій Єрмак. Офіс Президента України. *Офіційне інтернет-представництво Президента України*. URL: <https://www.president.gov.ua/news/vizit-prezidenta-do-ssha-buv-neprostim-ale-duzhe-vazhlyvim-t-93581> (дата звернення 25.02.2025)
7. Лист із рішенням Джо Байдена про вихід із президентських перегонів, опублікований на його сторінці в соцмережі X. URL: <https://x.com/JoeBiden/status/1815080881981190320> (дата звернення 17.02.2025)

8. План перемоги. Офіс Президента України. *Офіційне інтернет-представництво Президента України*. URL: <https://www.president.gov.ua/news/plan-peremogi-skladayetsya-z-pyati-punktiv-i-troh-tayemnih-d-93857> (дата звернення 05.03.2025)

РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ТРАНСФОРМАЦІЮ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

УДК 327:355.01(470+477)

Розумний Максим

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

Київ, Україна

mm.rozumnyi@kubg.edu.ua

ЛОГІКА АСИМЕТРИЧНОГО КОНФЛІКТУ В РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКІЙ ВІЙНІ

Система міжнародних відносин сьогодні містить велику кількість звязків та опосередкувань, частина з яких унормовані, а інші мають неформальний характер. Одним із поширених видів звязків між акторами міжнародної політики є асиметричні відносини, які часто мають дружній чи партнерський характер, але за певних умов можуть набутися конфронтаційного характеру.

Асиметрія міжнародних відносин впливає з певної нерівності націй і держав, що має об'єктивну природу або впливає з історії та умов їхніх відносин. Існуючий конфлікт між Україною і Росією демонструє як асиметричні відносини набувають конфліктного характеру. На прикладі цього конфлікту ми також бачимо, що асиметричні відносини утворюють цілий комплекс відносин, до якого включені міжнародні актори різного рівня – країни Заходу, Росія, Україна, сепаратистські утворення, підтримувані Росією на території України тощо. Ця ситуація є доволі типовою для сучасних міжнародних конфліктів. Її загальна логіка відтворюється в різних гарячих точках світу. Цю модель відносин пропонується розглянути як приклад реплікантної асиметрії, коли однакові умови та колізії виникають одночасно на кількох ієрархічних рівнях міжнародних відносин.

Ключові слова: міжнародні відносини, асиметричні відносини, асиметричний конфлікт, російсько-українська війна.

Вже цілком очевидно, що метою збройного вторгнення Росії в Україну 2022 року є підрив життєздатності української держави та повернення її, у тому чи іншому вигляді, під контроль колишньої метрополії. А метою українського суспільства, консолідованого необхідністю дати відсіч агресору, є збереження незалежності і суверенітету Української держави. Відтак увесь період жорсткого ідеологічного, політичного, а з 2014 року і збройного протистояння між Києвом і Москвою, з українського боку, доречно буде означити як Війну за Незалежність, яка в 2022 році увійшла у свою вирішальну фазу.

Розпад імперій є одним із наскрізних сюжетів історії цивілізації. І боротьба колишніх провінцій (колоній) за свою незалежність, і спротив імперського центру та спроби відновити імперську єдність траплялися в історії багато разів та супроводжувалися масштабними кривавими конфліктами. У самій Європі ще дуже свіжі спогади про насильство в Північній Ірландії та в колишній Югославії.

Однак сучасні історичні обставини виникнення і розгортання російсько-українського конфлікту надають цій типовій війні за незалежність нового міжнародного контексту. Підтримка України з боку США, НАТО і ЄС та спроби залучення власних союзників Росією (в особі диктаторського режиму Лукашенка та маріонеткових утворень Абхазії та Південної Осетії) формують складну конструкцію міжнародної участі, яка, з одного боку, збалансовує потенціали протиборствуючих сторін, а з іншого – виводить цілі і наслідки нинішнього конфлікту далеко за межі двосторонніх відносин України і Росії.

Інтернаціоналізація подібних конфліктів не є новиною. Починаючи з війни греків проти османського панування 1821-1829 років, формування широких коаліцій союзників супроводжує практично кожен значний конфлікт між метрополією і бунтівною провінцією в Європі. Прикладами можуть бути війна за незалежність Болгарії 1878 р. та війна СРСР за повернення контролю над Фінляндією 1939 р., які виникали в різних історичних та політичних обставинах, але стали частиною більш масштабних геополітичних трансформацій на континенті.

Одним з визначальних чинників існуючої системи міжнародних відносин залишається фактична нерівність націй. Ця проблема є ключовою як у питанні про витоки російсько-українського конфлікту, так і стосовно реакції світу на вторгнення Росії в Україну 2022 року.

Нерівність імперської метрополії та її колишньої провінції (колонії), що стала на шлях відокремлення, є засадничою та очевидною. І тим не менше, така боротьба меншого проти більшого і частини проти цілого майже завжди в історії завершується успіхом. Усі імперії розпадаються, і жодній ще не вдалося повернути цей процес у зворотному напрямку.

Спроби відвертого імперського реваншу в сучасному світі є вже досить рідкісним явищем. Поряд з тим, нерівність і залежність є чинниками, що провокують конфлікти у сучасному світі набагато частіше, ніж відверті імперські амбіції.

У науковій літературі феномен нерівності націй розглядається, головним чином, у контексті поняття асиметрії міжнародних відносин.

Природа існуючої асиметрії та її причини розглядаються у різних концепціях міжнародних відносин. Зокрема, найбільш поширеною класифікацією суб'єктів міжнародних відносин є поділ існуючих держав на «*great, middle and small power*». Цей поділ дослідники знаходять ще у працях *Giovanni Botero*, італійського політичного мислителя кінця XVI ст. Відповідними класифікаціями й сьогодні користуються провідні академічні інституції (*University of Leicester, University of Nottingham*).

Він є досить зручним для оцінки потенціалу впливовості та вразливості того чи іншого державного утворення, але залишається суто формальною ознакою, що нічого не говорить про актуальне місце і роль даної держави у світі, регіоні чи у відносинах з іншою державою.

Цей недолік даної класифікації долається в рамках світ-системного підходу (*I. Wallerstein*), який наголошує саме на інтегральних чинниках світової політики. Прихильники даного підходу поділяють країни за приналежністю до «ядра, напівпериферії та периферії» [6].

У відповідних дослідженнях констатується, що у сучасному світі зв'язок між так званим центром і периферією стає все більш багатоканальним і багатовимірним. Вся система розвивається до стану динамічної рівноваги, яка підтримується все більшою кількістю акторів і зростаючою різноманітністю їх взаємодії.

Світ-системна методологія бере до уваги, головним чином, участь тієї чи іншої країни у світовому поділі праці та її роль в глобальній системі капіталізму, але абстрагується від питань політичного контролю і впливу, конкуренції глобальних центрів між собою та неоднорідності статусів суб'єктів ядра, напівпериферії та периферії, що залежать від структури наявних союзів та залежностей.

Очевидно, що відносини між великими і малими державами, а також між країнами ядра і країнами периферії є асиметричними з цілком об'єктивних причин. Однак при цьому слід зауважити також зростання залежностей між суб'єктами різного рівня і різного позиціонування у міжнародному поділі праці, що є результатом динамічних процесів інтеграції та дезінтеграції на різних рівнях взаємодії (політичному, економічному, ідеологічному, ціннісному тощо).

Поняття асиметрії є достатньо коректним у визначенні певного типу відносин, але нічого не говорить про характер та причини такої асиметричності, а також ігнорує системний характер відповідних стосунків в сучасному світі, які є не локальним явищем відносин двох країн між собою, а системоутворюючим принципом глобальної політики. Важливим напрямком дослідження асиметричних відносин також є вивчення їх динаміки, потенціал змін, у тому числі, їх розвиток за кризовим сценарієм.

Розгляд асиметричних відносин у контексті стійкості існуючої системи міжнародних відносин, джерел її динаміки та ризиків дестабілізації відкриває можливості для більш точної і адекватної оцінки рушійних сил сучасної історії та багато в чому може пояснити феномен «геополітики, яка повертається» (*Liz Trass*) в реаліях XXI сторіччя.

Класичні асиметричні відносини виникають у випадку, коли одна сторона має менше можливостей впливати на партнера, ніж інша, а відтак не здатна відстоювати свої інтереси у прямому протистоянні. Тому в асиметричних відносинах слабша сторона намагається уникати конфронтації, у тому числі, шляхом певних поступок у сфері власних інтересів [8, с. 10].

У колективній праці українських дослідників, що вийшла у 2005 р. після початку загострення українсько-російських відносин, зазначалося, що поширення симетричних чи асиметричних відносин у міжнародній системі залежить від того, яка модель світу в даний момент функціонує. Висловлюється, зокрема, припущення, що «біполярний світ переважною мірою формує симетричні відносини, для однополярного світу властиві асиметричні відносини, а для багатополарного світу – симетрично-асиметричні відносини» [1, с. 25].

Асиметричність відносин стає особливо наочною у випадку зростання конфліктності між державами, які, з тих чи інших причин, мають досить близькі стосунки або зачіпають інтереси одна одної. Подібні конфлікти стають суттєвим фактором напруги у відповідних регіонах, або й на глобальному рівні.

Так, на зміну колишньому симетричному протистоянню СРСР-США прийшли асиметричні відносини між США і Російською Федерацією, що протягом останніх років увійшли в стан прямої конфронтації. Асиметричними також є відносини РФ з країнами, що входили до колишнього Радянського Союзу. І якщо у випадку Білорусі, Казахстану, Таджикистану та Вірменії ця асиметрія має переважно мирний і часом, навіть, дружній характер (якщо говорити про дружбу диктаторів), то стосовно Естонії, Литви, до недавнього часу, Грузії цей тип відносин є скоріше ворожим. А у випадку відносин між Москвою і Києвом, то видимість добросусідських відносин, що підтримувалася урядами двох держав впродовж 1990-х років, змінилася конфронтацією, а згодом і війною.

Асиметричні українсько-російські відносини увійшли в зону турбулентності після внутрішньополітичної кризи в Україні 2004 року, коли на президентських виборах відбулося зіткнення проросійського кандидата Януковича та прозахідного кандидата Ющенка. Події, що стали відомими у світі як Помаранчева революція, заклали нездоланий конфлікт між прагненням більшості українського суспільства до зміцнення державного суверенітету, ліберальних реформ та європейського цивілізаційного вибору та прямо протилежним курсом на відновлення радянського імперіалізму, який у цей час був прийнятий у Кремлі та отримав відгук у частини населення України.

На той момент навколо українсько-російських відносин сформувалася ширша конструкція реплікантної асиметрії, до якої були залучені як зовнішні чинники (євроатлантичне співтовариство), так і внутрішні актори української політики субнаціонального рівня. В умовах загострення суперечності між наміром Москви відновити імперію та бажанням Києва зберегти свою незалежність та приєднатися до Заходу ця конструкція перейшла у незбалансований стан і почала розпадатися.

Реплікантна асиметрія існує як реальна залежність суб'єктів один від одного і як потенційна конфліктність їхнього взаємного статусу. Від класичної колоніальної залежності вона відрізняється багаторівневим характером і наявністю як прямого, так і зворотного, а також «перехресного» зв'язку, що виникає між суб'єктами різних рівнів «через голову» найближчого домінуса.

Даний вид асиметрії містить у собі певну симетрію – симетрію відносин, а не суб'єктів. Суб'єкти різняться між собою впливовістю і характером інтересів, але вони стають елементами системи, в якій один і той самий тип відносин відтворюється на різних рівнях взаємодії цих елементів. Великий Захід як цивілізація, що сформувалася на основі європейських уявлень і форм суспільної організації, включає в себе, значною мірою, Росію. Але Росія не лише містить у своїй колективній свідомості та організації суспільного життя елементи європейськості, а й у певному сенсі – протистоїть Заходу, є для нього своїм-іншим. Ця єдність, що включає в себе й певний антагонізм, є моделлю відносин, що легко накладається також на відносини між Росією і Україною, а також на відносини України і Криму (станом на кінець 2013 року).

При цьому дані відносини утворювали складну цілість, оскільки включають у себе також специфічні відносини Заходу й України, спрямовані на послаблення впливу Росії на Україну, аналогічні відносини Росії і Криму, направлені вже проти українського домінування на Кримському півострові. Витоки цього складного позиціонування суб'єктів світ-системи лежать в історичних, культурних, світоглядних, інституційних вимірах.

Криза в системі відносин, що розвиваються за логікою реплікантної асиметрії може розвиватися за трьома сценаріями: а) повернення до статусу кво; б) випадіння однієї з ланок реплікантної асиметрії; в) розпад усієї системи відносин. Сценарії розташовані за ступенем імовірності.

Більшість криз закінчуються саме відновленням статус кво. Однак, у разі, коли конфлікт набуває незворотного характеру, відбувається «випадіння» одного з елементів системи. Тоді його місце займає інший елемент, який досі не мав відповідної суб'єктності або мав відмінне позиціонування (приклади – Донбас замість Криму, Гагаузія замість Придністров'я). Приклади повного розпаду ланцюжка реплікантної асиметрії трапляються в сучасному світі досить рідко і бувають пов'язані з наслідками масштабних конфліктів або інших цивілізаційних змін (приклади – Центральна Європа післявоєнного періоду, постколоніальна Західна Африка тощо).

Список використаних джерел та літератури

1. Асиметрія міжнародних відносин / під ред. Г. М. Перепелиці, О. М. Субтельного, Київ : Видавничий дім «Стилос», 2005.
2. Beyer A.C. Inequality and Violence: A Re-appraisal of Man, the State and War. Surrey, England; Burlington, USA : Ashgate, 2014.
3. Bisley N. Rethinking Globalization, New York : Palgrave Macmillan, 2007.
4. Musgrave P. Asymmetry, Hierarchy, and the Ecclesiastes Trap. International Studies Review, 21. Issue 2 (June). 2019, Pp. 284–300.
5. Shoemaker C. C. Patron-client state relationships. CBS Educational and Professional Publishing. New York : Praeger Publishers, 1984.
6. Wallerstein I. World-System Analysis: An Introduction. Durham and London : Duke University Press, 2004.
7. Waltz K. Theory of International Politics. New York : McGraw Hill, 1979.
8. Womack B. Asymmetry and International Relationships. New York : Cambridge University Press, 2015.

УДК 94(430=161.2):[314.151.3-054.73:304.3]"364"

Маклюк Ольга

Запорізький національний університет

м. Запоріжжя, Україна

onmacluk@gmail.com

ПАМ'ЯТЬ/ТРАВМА В УМОВАХ ВІЙНИ: ЖИТТЄВІ СТРАТЕГІЇ УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ У НІМЕЧЧИНІ (УСНО-ІСТОРИЧНИЙ ВИМІР)

Російсько-українська війна та повномасштабне вторгнення 2022 року спричинили значну хвилю вимушеної міграції, що актуалізувало питання інтеграції переселенців та їхнього можливого повернення. У межах проекту “Horizon Europe: Peace and Mobilities” досліджено усно-історичні наративи українських переселенців у Німеччині (Білефельд, Лейпциг). Проаналізовано вплив особистих спогадів про війну на формування життєвих стратегій, соціальних практик та сприйняття майбутнього. Результати дослідження дозволяють виокремити ключові фактори, що визначають вибір між інтеграцією у нове суспільство та поверненням додому.

Ключові слова: вимушена міграція, пам'ять/травма, усна історія, російсько-українська війна, інтеграція, повернення, соціальні практики, колективна пам'ять, Німеччина.

Російсько-українська війна, що триває з 2014 року, а також повномасштабне вторгнення Росії у 2022 році спричинили одну з найбільших хвиль вимушеної міграції з часів Другої світової війни. Мільйони українців знайшли тимчасовий притулок у різних країнах світу, зокрема в Європі. Для розуміння масштабів міграції наведемо статистичні дані. Згідно з відповіддю Міністерства закордонних справ України на запит Громадянської мережі ОПОРА, станом на 21 червня 2023 року за кордоном перебувало 8,177 млн українців, що на 188 тис. більше, ніж у лютому 2023 року [3].

Міжнародна організація з міграції (МОМ) повідомляє, що за два роки повномасштабного вторгнення понад 14 млн. осіб (майже 35% населення) були змушені залишити свої домівки, шукаючи притулку як в Україні, так і за її межами [7]. Управління Верховного комісара ООН у справах біженців констатує що станом на 18 листопада 2024 р. тільки у Європі біженців з України зафіксовано 6 225 700, за межами Європи: 560 200, а у всьому світі: 6 785 900 [8]. Найбільше переселенців прийняли Німеччина, Польща, Чехія, Іспанія та Італія. Ця ситуація створила значні виклики для європейських країн у сфері інтеграції мігрантів. Водночас самі вимушені переселенці опинилися перед дилемою: інтегруватися в нове суспільство чи повертатися на батьківщину.

Питання вимушеної міграції не є новим для академічного дискурсу: воно активно досліджується в межах численних міждисциплінарних студій, які охоплюють різноманітні аспекти цього складного явища. Актуальність теми обумовлена не лише її теоретичним потенціалом, але й потужною практичною складовою, адже переміщення населення, спричинене збройними конфліктами, становить суттєвий виклик як для окремої людини, так і для державних та наднаціональних інституцій. Серед ключових досліджень у цій сфері варто виокремити праці В. Барановської, Г. Беднової, Р. Губи, Л. Філіпчук, Н. Ломоносової, О. Сирбу, Ю. Кабанець та ін. [1; 2; 6]. Особливу увагу заслуговує колективне дослідження О. Міхєєвої, В. Середи та Л. Куземської, присвячене аналізу внутрішньої та зовнішньої міграції українського населення в умовах війни в період 2014–2022 років [4], що безпосередньо корелює з тематикою нашого наукового пошуку. Варто наголосити, що проблематика міграції та миру перебуває у фокусі уваги не лише академічних спільнот і аналітичних центрів, але й міжнародних організацій, що засвідчує її стратегічну важливість у сучасному світі.

Так, Запорізький національний університет з 2024 року бере участь у реалізації рамкової програми Європейського Союзу з досліджень та інновацій «Горизонт Європа» (проект №101182968 — HORIZON TMA MSCA) у складі міжнародного університетського консорціуму. Проект має назву *Peace and Mobilities* і передбачає дослідження проблематики війни та миру крізь досвід і бачення мігрантів. Одним із ключових завдань науковців факультету історії та міжнародних відносин Запорізького національного університету в межах цього проекту є вивчення теми війни та миру на основі усно-історичних наративів українських переселенців у країнах Європейського Союзу. У січні–лютому 2025 року представники університету здійснили польові дослідження у містах Білефельд і Лейпциг (Федеративна Республіка Німеччина). В рамках дослідницької експедиції було зібрано 80 глибинних інтерв'ю з українськими громадянами, які були змушені залишити територію України внаслідок повномасштабного вторгнення Російської Федерації. Опитування проводилися у різних соціокультурних локаціях, зокрема: Німецько-українське товариство, Волонтерський центр м. Білефельд, Українська греко-католицька церква м. Білефельд, Фонд солідарності Білефельду, *Sprachcafé*, Українська школа «Дивосвіт», а також Спілка українців при *Universität Bielefeld*. Зібраний емпіричний матеріал формує підґрунтя для первинних аналітичних висновків і подальших дослідницьких кроків. Дослідження спрямоване на виявлення ключових факторів, що впливають на сприйняття переселенцями власного майбутнього, а також на розуміння того, як особисті та колективні спогади про війну формують їхні життєві стратегії та соціальні практики.

Як один із методів історичної науки, усна історія надає можливість відкрити доступ до індивідуальних наративів. Проведені інтерв'ю мали біографічний характер, що дозволило дослідити не лише події війни, але й траєкторії життя переселенців. Зібрані матеріали, отримані в межах польового етапу дослідження в Німеччині, архівуються у Рукописному відділі Запорізького відділення Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. Усі свідчення подаються без персоніфікації — винятково у вигляді фонду, із дотриманням етичних норм збереження приватності респондентів.

Верифікація зібраних даних, їх зіставлення, а також проведення аналізу дали змогу сформулювати попередні висновки щодо досвіду вимушених мігрантів. Особливу увагу в аналізі займає феномен пам'яті як ключовий механізм осмислення досвіду війни, примусової мобільності та адаптації в новому середовищі. Пам'ять про початок війни, травматичний досвід втрати, а також момент вимушеної міграції — є наскрізними темами, присутніми майже в усіх інтерв'ю. Переважна більшість респондентів залишили Україну впродовж першого року повномасштабного вторгнення, однак, незважаючи на часову відстань (понад два роки), вони досі з надзвичайною деталізацією відтворюють власні досвіди переселення. Пам'ять у цьому контексті відіграє конститутивну роль у формуванні ідентичності переселенців, охоплюючи як індивідуальний рівень (особисті переживання війни, втрати, адаптації), так і колективний (спільні наративи тощо). Усі інтерв'ю засвідчують емоційну, психологічну та соціальну насиченість наративів — травматичний досвід, зумовлений втратою домовки, розлукою з родиною, фізичною небезпекою, становить важливий чинник, що впливає на процес соціальної інтеграції. З аналітичної перспективи доцільно розрізняти індивідуальну травму (психологічний стрес, депресивні стани, ПТСР) та колективну травму, яка формується як складова спільної ідентичності переселенців. Респонденти також репрезентують різні механізми опрацювання травматичного досвіду: це включає адаптацію через участь у спільнотах, мистецькі практики, релігійне життя, а також активну соціальну залученість, зокрема у волонтерських ініціативах. Загальна тенденція така, що більшість інтерв'юєрів констатують, що знаходились у стані високої тривоги. Так, пані Альона з м. Херсон згадує, що боялася залишатися в окупації з дитиною і відчувала провину за виїзд перед рідними. Вона описує, як ледь не втратила контроль над ситуацією через хаос та відсутність інформації. У Німеччині довгий час працювала з психологом. Пані Олександра з м. Запоріжжя зазначає, що адаптація зайняла майже три роки. Вона згадує, що спочатку українців було легко впізнати на вулиці — вони постійно поспішали, тоді як німці живуть спокійно та планують наперед. Лише з часом вона прийняла цей ритм життя [5].

Інтеграція українських переселенців у Німеччині становить окремий і комплексний блок дослідження, що потребує ґрунтового аналізу. У свідченні пані Катерини, уродженки м. Чернігів, акцентується на одній із ключових проблем — працевлаштуванні українських мігрантів за фахом. За її словами, на сьогодні найбільш успішно реалізуються у професійній сфері переважно представники робітничих спеціальностей (зокрема кухарі, перукарі, малярі) та ІТ-фахівці. Натомість представники професій, що потребують високої кваліфікації та визнання дипломів (інженери, лікарі, педагоги тощо), часто стикаються з бар'єрами — від необхідності перекваліфікації до обмеженого доступу до освітніх програм, особливо у випадку людей старшого віку. Як наслідок, значна частина українських переселенців змушена погоджуватися на виконання некваліфікованої праці [5]. Інтеграція у контексті досвіду

українських переселенців постає як водночас виклик і стратегія виживання. Серед ключових аспектів інтеграційного процесу варто виокремити соціальні та культурні труднощі, ефективність державної політики підтримки та її сприйняття самими переселенцями, а також рівень взаємодії з місцевими громадами. Беззаперечним є спостереження щодо того, що молодь адаптується та інтегрується значно швидше, про що свідчать матеріали інтерв'ю. Вирішальне значення в цьому процесі має мовна адаптація, яка відкриває доступ до освіти, ринку праці та соціальної взаємодії.

Особливе місце в усно-історичних наративах посідає дилема повернення VS інтеграція – складний вибір, який формується під впливом численних факторів і вимагає градації залежно від досвіду різних груп переселенців. Такий підхід дозволяє виявити їхні адаптаційні стратегії та ставлення до можливості повернення. Типовим є приклад респондентки Олександри, яка в інтерв'ю наголошує: рішення щодо повернення в Україну залежить від низки обставин, зокрема інтеграції дітей у німецьке суспільство [5]. Серед визначальних чинників респонденти згадують: встановлення миру, припинення бойових дій, наявність близьких родичів в Україні, рівень професійної реалізації, знання мови тощо.

Таким чином, досвід українських переселенців у Німеччині в умовах війни демонструє, що пам'ять і травма є не лише індивідуальними переживаннями, а й ключовими чинниками формування життєвих стратегій у новому соціальному середовищі. Усно-історичні наративи засвідчують, що спогади про війну, втрату дому, вимушену міграцію та пов'язані з цим емоційні переживання відіграють конститутивну роль у побудові ідентичності переселенців і суттєво впливають на їхній вибір між інтеграцією в приймаючому суспільстві та можливістю повернення в Україну. Травматичний досвід трансформується у стратегії подолання – через спільноти, релігійну практику, мистецтво, волонтерську діяльність і соціальну активність. Дилема «повернення чи інтеграція» є багатофакторною і зумовлюється як об'єктивними, так і суб'єктивними чинниками: політичною ситуацією, особистими обставинами, віком, рівнем професійної реалізації, мовною адаптацією тощо. Зрозуміло, що зібрані усно-історичні матеріали потребують подальшого поглибленого аналізу, зокрема шляхом порівняння з результатами інших методів, зокрема соціологічних досліджень. Крім того, для формування комплексного бачення міграційних процесів і адаптаційних стратегій доцільним є розширення географії дослідження через збирання аналогічного емпіричного матеріалу в інших європейських країнах, таких як Чехія, Польща, Іспанія тощо.

Список використаних джерел та літератури

1. Барановська В. Польща вже не влаштовує. Українці вибирають для заробітків іншу країну. 2021. URL: <https://economics.segodnya.ua/ua/economics/enews/polsha-uzhe-ne-ustraivaet-ukraincy-vybirayut-dlya-zarabotkovdruguyu-stranu-1576192.html> (дата звернення 05.04.2025).
2. Беднова Г., Губа Р. В Україні вже 6,5 мільйонів переміщених осіб. *DW*. 18 березня 2022 р. URL: <https://p.dw.com/p/48hs3> (дата звернення 13.04.2025).
3. Кількість українців та їх міграція за кордон через війну – дослідження Громадянської мережі ОПОРА URL: <http://surl.li/ispiqf> (дата звернення 04.04.2025).
4. Міхеєва О., Серєда В., Куземська Л. Вимушене переміщення українців під час війни: закономірності внутрішньої та зовнішньої міграції (2014-2022 роки). // Балінт Мадяр, Балінт Мадловіч. Геополітичні наслідки імперських прагнень Росії. Російсько-українська війна. Том другий / пер. з англ. Аліна Журбенко, Аліна Цветкова, Анна

Вовченко, Галина Герасим, Кирило Туріна, Марія Косенко, Олександр Тирон, Серафіма Рудік, Христина Кімачук, Юлія Чистякова, Ірина Гоял. Бостон: Academic Studies Press, 2024. 400 с., С. 204-229. URL: <https://surl.lu/bykqyb> (дата звернення 05.04.2025).

5. Рукописний відділ Запорізького відділення Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. Грушевського. Ф. 8.

6. Філіпчук Л., Ломоносова Н., Сирбу О., Кабанець Ю. Вимушена міграція і війна в Україні (24 лютого – 24 березня 2022). Cedos. 2022. URL: <https://cedos.org.ua/researches/vymushena-migraciya-i-vijna-v-ukrayini-24-lyutogo-24-bereznaya-2022>. (дата звернення 07.04.2025).

7. Ukraine & neighbouring countries 2022-2024. 2 years of response. IOM. URL: https://www.iom.int/sites/g/files/tmzbd1486/files/documents/2024-02/iom_ukraine_neighbouring_countries_2022-2024_2_years_of_response.pdf (дата звернення 11.02.2025).

8. Ukraine Refugee Situation URL: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine> (дата звернення 09.02.2025).

УДК 327.56(477)

Каравасв Вадим

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

м. Київ, Україна

v.karavaiev@kubg.edu.ua

ДОВГОСТРОКОВІ НАСЛІДКИ ВТОРГНЕННЯ В УКРАЇНУ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ДЛЯ ЇЇ НЕОІМПЕРСЬКОЇ ПОЛІТИКИ

Повномасштабна війна Росії проти України зумовлена логікою та особливостями забезпечення російських «імперських прагнень» у регіоні («крах Радянського Союзу як найбільша геополітична катастрофа століття»). У тих державах, у яких провалюються спроби утвердження лояльних до РФ режимів, відбувається утворення зон нестабільності, що постає ситуативним інструментом політичного тиску й фактором подальшого розмивання державного суверенітету. Моноцентрична модель російської влади та «слабкі демократії» у «посткомуністичних» суспільствах є умовами геополітичного домінування РФ. Водночас російське вторгнення в Україну в 2022 році матиме довгострокові наслідки для російської політики в регіоні.

Ключові слова: російсько-українська війна, неоімперська політика, зовнішня політика.

Розпад СРСР спричинив тектонічні політико-соціальні зрушення не лише на євразійському просторі, але у загальносвітовому вимірі. Ця подія, відповідно до відомої тези Френсіса Фукуями про «кінець історії», асоціювалася з незворотним тріумфом ліберальних демократій та остаточною консолідацією посткомуністичних спільнот на універсальних демократичних засадах. Проте політична еволюція у регіоні продемонструвала значну розбіжність із цими очікуваннями. Зокрема, спостерігається двовекторний тренд: домінування авторитарних тенденцій, які часто маскуються

елементами декларативної демократії, та прогресуюча агресивність інтеграційних ініціатив Росії.

Конституювання системи політичної влади в Росії підпорядковане двом її стратегічним імперативам: забезпеченню політичної інтеграції та ліквідації сепаратистських процесів, а також – створенню сприятливих передумов для відтворення радянського геополітичного проєкту. Позиція РФ щодо розпаду СРСР характеризується виразним ревізіонізмом. Ця настанова була чітко зафіксована у зверненні президента Путіна до федеральних зборів у 2005 році, де крах СРСР був окреслений як «найбільша геополітична катастрофа минулого століття», підкреслюючи при цьому ризик поширення «епідемії розпаду» на саму Росію.

Варто зазначити, що РФ до повномасштабної війни проти України активно використовувала цей інструментарій задля забезпечення власної гегемонії через спроби реалізувати дві визначальні стратегії:

- формування лояльних до РФ режимів. Йдеться, зокрема, про закріплення в державах «пострадянського табору» так званих «фасадних демократій», що уможлиблює формування у них лояльних до Росії «dominant-power politics» [1]. Це повинно було гарантувати Москві деяку стабільність, прогнозованість та лояльність на периферії;

- дестабілізації демократичних транзитів. У тих країнах, де справді підтверджувалась теорія демократичного транзиту та відбувалась поступова, але реальна консолідація демократичних інститутів, Кремль застосовував стратегії «керованого хаосу» та створення «заморожених територіальних конфліктів». Ефективне впровадження цих зовнішньополітичних механізмів було нерозривно пов'язане з утвердженням моноцентризму влади та авторитарної консолідації у самій Російській Федерації. Зовнішня політика Росії повинна була забезпечити консолідацію власного політичного режиму шляхом реактуалізації образу «зовнішнього ворога», поширення серед російського населення уявлень про «геополітичний хаос» і неминучість розпаду ЄС. Це дозволяло мобілізувати росіян на основі ненависті, страху та ідей про власну винятковість, внаслідок чого постає прагнення до «сильного центру» [2]. Окрім того, протистояння РФ із Заходом дозволяють апелювати до нагальності подальшого утвердження моноцентризму влади в умовах «нестабільного й загрозливого зовнішнього світу», обґрунтовуючи при цьому етатизм, вождизм та «рятівний» російський традиціоналізм [3].

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну в 2022 році постало черговою фазою її збройної агресії задля подальшої реколонізації й інкорпорації українських територій до «неорадянського проєкту». Крім того, це постало своєрідною кульмінацією російської політики в регіоні, оголивши по суті її неоімперську суть, та спровокувало наступні процеси:

- зниження довіри до РФ як гаранта, «парасольки» безпеки, передусім, у рамках ОДКБ, і руйнування міфу про її військову велич;

- форсоване дистанціювання від російського впливу та зростання попиту на національну самобутність (наприклад, Республіка Казахстан);

- пошук нових партнерів у безпековій, економічній сферах та диверсифікація своїх зовнішніх відносин. Зокрема, на Південному Кавказі спостерігається посилення ролі Туреччини (наприклад, вірмено-азербайджанське врегулювання), а держави Центральної Азії розвивають співпрацю з Китаєм, ЄС та Туреччиною;

- послаблення Росії як транзитного та торговельного партнера, посилення транзитного значення Південного Кавказу в обхід Росії;

– посилення залежності Республіки Білорусь та її фактичне поглинання з боку Росії. Хоч і ця залежність особливо посилилась після виборів 2020 року, однак наданням своєї території для вторгнення РФ в Україну Білорусь критично посилила цю залежність, фактично нівелюючи свій суверенітет і значно посилюючи російський військово-політичний контроль.

Загалом, повномасштабне вторгнення в Україну стало для Росії певною поразкою у стратегічній перспективі, яке створює умови для поліцентричного геополітичного ландшафту, багатовекторності зовнішньої політики та декомпозицію російської гегемонії в регіоні загалом. Обмеження фінансових спроможностей РФ сприятиме зменшенню підтримки «маріонеткових» режимів та ослабленню т. зв. «фасадних демократій» («режимів домінуючої влади») у державах «пострадянського табору». Крім того, зовнішня політика Росії може стати більш інтровертною, зосереджуючись на проблемах внутрішньої політичної інтеграції.

Водночас Росія, найімовірніше, не відмовиться від подальших спроб реставрувати радянську імперську систему та пошуку нових можливостей для перетворення держав на сателітів, «трофеїв» своєї політики реколонізації. Зокрема, вона може інтенсифікувати використання такого інструменту тиску, як заморожені конфлікти, чи модифікувати політику «м'якої сили» для забезпечення своєї присутності в регіоні.

Список використаних джерел та літератури

1. Світова гібридна війна: український фронт / За заг. ред. В.П. Горбуліна. Національний інститут стратегічних досліджень. К.: НІСД, 2017. 496 с.
2. Режим Путіна перед викликами часу : аналітична доповідь ; за заг ред. М.М. Розумного. К. : НІСД, 2017. 84 с.
3. Режим Путіна: перезавантаження-2018 / М.М. Розумний (заг. ред.), Я.В. Бережний, І.В. Валюшко, Р.В. Власенко, Д.М. Горєлов, В.С. Караваєв, А.В. Лепіхов, І.А. Павленко, В.О. Семененко, О.В. Снігир. Київ : НІСД, 2018. 480 с.

УДК 327:[316.77:005.591.452]

Роговий Борис

Волинський національний університет ім. Лесі Українки

м. Луцьк, Україна

Rohovyi.Borys@vnu.edu.ua

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ДЛЯ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН В СФЕРІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ТА СТРАТЕГІЧНОЇ СПІВПРАЦІ

У публікації здійснено спробу проаналізувати невідкладну потребу в реорганізації сучасної системи міжнародних відносин, особливо в інформаційній сфері, що викликано радикалізацією глобальної політики. Автор підкреслює, що, незважаючи на створення міжнародних інституцій після світових воєн, інформаційна складова протистояння була проігнорована, що призвело до фатальних наслідків. Висуваються дві ключові тези: архаїчність поточної системи міжнародної безпеки в умовах стрімкого розвитку технологій та надмірна бюрократія у прийнятті рішень «західними» країнами. Наголошено на зростаючому масштабі та ефективності дезінформації, зокрема з боку росії та Китаю, що вимагає негайного збільшення

витрат на протидію таким викликам. Цивілізовані країни мають адаптувати систему міжнародної безпеки до нових реалій, розробляючи та оперативно впроваджуючи ефективні механізми інформаційної політики для запобігання деструктивним впливам та забезпечення безпечних умов для держав, які прагнуть співпраці та прогресу.

Ключові слова: міжнародні відносини, інформаційна політика, дезінформація

Глобальний ряд безпрецедентних, глобальних, військових та політичних конфліктів протягом XX сторіччя створив потужний імпульс для розробки та імплементації нової системи безпеки у матерію міжнародних відносин. Основними етапами в цьому процесі було утворення декількох інституцій, головні з яких це Організації Об'єднаних Націй у 1945 році та створення НАТО у 1949 році [1; 2]. Також прийняття ряду ключових документів, таких як Договір про нерозповсюдження ядерної зброї у 1968 році [3]. Це були документи та організації, покликані створити стійку систему балансу та миру після закінчення Другої світової війни.

Проте інформаційна складова протистояння на міжнародній арені залишалась без необхідної уваги та не отримувала належного регулювання зі сторони держав та інституцій, або ж отримувала лише на національному, стратегічному рівні, як елемент національної безпеки, не міжнародної. Як можемо бачити в реальному часі це мало небезпечні та фатальні наслідки. Система міжнародної безпеки зазнає значної шкоди, зокрема, внаслідок ігнорування загроз та викликів що їх становив розвиток методів ведення інформаційного протистояння, пропаганди та деструктивних впливів на систему міжнародних відносин зі сторони держав та об'єднань метою яких є зміна існуючої системи міжнародної стабільності та створення багатополярного світового порядку. Саме тому питання розвитку нової системи міжнародних, інформаційних (стратегічних в тому числі) відносин є критичним для глобальної системи безпеки та стабільності.

Важливо визначити декілька центральних тез, які можуть чітко сформулювати проблематику сучасного стану міжнародних відносин у розрізі інформаційного та стратегічного розвитку й безпеки. Це допоможе зосередитись на фундаментальних проблемах та розпочати дослідження таких задля подальшого вирішення та впровадження ефективних механізмів інформаційної політики міжнародного співтовариства для запобігання деструктивним впливам.

Першою тезою можна визнати значну архаїчність системи міжнародної безпеки в цілому. Як зазначає Ірина Жаровська в статті «Інформаційна війна як сучасне глобалізаційне явище» з часів Холодної війни існує неявний метод ведення інформаційного, міжнародного протистояння, який полягав у веденні інформаційно-психологічного тиску на масову свідомість [4]. Виходячи з цього твердження, можна дійти висновку, що інформаційна війна, психологічні операції, пропаганда – ці явища не є новими і очевидно повинні бути детально досліджені. То чому ж міжнародні відносини у сфері інформаційної безпеки є архаїчними? Відповідь полягає у тому, що людство за останні два десятиліття зробило колосальний крок у розвитку соціальних мереж, медіа та інформаційних систем, відповідно і сфера впливів зросла пропорційно. Проте методи покликані для боротьби з дезінформацією за часів протистояння США та СРСР у сучасних реаліях не мають необхідної ефективності. Чудовий приклад у цьому полі демонструє ситуація з повальним впливом Російської федерації на суспільну та політичну ситуацію в Європейському Союзі, США та країнах «колективного Заходу». Кількість та якість цих деструктивних впливів зросла

непропорційно масштабно. Лише у 2023 році РФ витратила 1,6 млрд доларів США на інформаційну політику [5]. У 2024 році витрати склали 1.9 млрд доларів США. Для міжнародної інформаційної безпеки Росія становить одну з ключових загроз та враховуючи ресурси які були докладені для пропаганди та інформаційної дестабілізації. Не варто забувати про інші держави, інформаційна політика яких викликає сумніви, такі як Китай, видатки якого на інформаційну складову сягають декількох мільярдів доларів США [6]. Інструменти, якими послуговується РФ, КНР, Іран та інші, мають великий спектр можливостей, від традиційної пропаганди та інформаційно-психологічних операцій, до використання технології штучного інтелекту для генерації нового рівня дезінформаційних матеріалів спрямованих на негативний вплив проти ЄС, США, НАТО. Тому суб'єктам міжнародних відносин варто в терміновому порядку збільшувати витрати на боротьбу з пропагандою та деструктивними впливами, так як, вони мають негативний ефект не лише на відносини між країнами-союзниками, а й на широкі маси населення, що як наслідок створить значну дестабілізацію.

Наступною тезою слугує надлишкова бюрократія та повільність системи міжнародних відносин у прийнятті швидких та критичних рішень. З початком повномасштабного вторгнення Росії до України в 2022 році, як наслідок, можна з впевненістю заявити про новий поділ світу на два табори. Країни західного зразка, які включають держави-члени ЄС, НАТО та ті, що обрали їх як орієнтир розвитку, до прикладу Україна та Молдова. З іншої сторони маємо нову «вісь зла» в складі РФ, КНР та Ірану і Північної Кореї [7].

Другий табір має значну перевагу в силу своєї автократії, швидкість прийняття та реалізації рішень є блискавичною. Що, на жаль, не можна сказати про Захід. В жодному випадку диктатура та тоталітаризм не мають позитивної характеристики в порівнянні зі США та ЄС, проте в процесі здійснення міжнародних відносин та реалізації програм колективного захисту, створення механізмів безпеки, в тому числі інформаційної, необхідні кардинальні зміни. Оскільки вже давно не секрет, що час який витрачається на безкінечні консультації, переговори, комітети, погодження та дебати є дорогоцінним та в буквальному розумінні коштує десятки і сотні людських життів. Тому питання міжнародних відносин варто розглядати в динаміці, так як час, постає з новою важливістю в процесі реалізації міждержавних комунікацій та союзницьких дій направлених на боротьбу проти деструктивних впливів. Одним з позитивних прикладів є програма, що має назву *«East StratCom Task Force»*, головною метою якої є боротьба з російською пропагандою та розвінчання дезінформації яку поширює РФ [8]. Проте таких інструментів є дуже мало, а аудиторія яку вони охоплюють доволі незначна. Неодноразово згадані російські та китайські методи використовують засоби масової інформації та соціальні мережі для поширення інформації, тому ефект та вплив є значно помітнішими. До прикладу можна навести мережу «X» та її сучасні впливи на політичні вибори в країнах ЄС. Одне текстове повідомлення від власника мережі запустило процес масових дискусій, дебатів та змусило значну кількість людей переглянути своє відношення до політичних сил, які становлять екзистенційну загрозу для європейського товариства. Лише після цього Єврокомісія почала реагувати на потенційно можливі наслідки таких дій [9].

Ми є свідками стрімкої радикалізації форм ведення міжнародної політики, відносин та протистоянь. Саме тому для країн, які уособлювали цивілізаційний підхід до ведення міжнародної діяльності, дотримання прав та свобод людини, міжнародного права – необхідно прийняти нову реальність та швидко адаптувати систему

міжнародної безпеки до поточних реалій. Методи, що їх застосовують держави агресори є невичерпними, тому і захист від них потребує швидкої та жорсткої відповіді.

Підсумовуючи можна з впевненістю сказати про гостру потребу реорганізації системи міжнародних відносин в інформаційному полі. Радикалізація методів ведення міжнародної політики, сфер впливу та новий перерозподіл сил вимагає швидкого реагування. Важливо не лише створювати нові нормативно-правові акти для регулювання інформаційної складової на міжнародній арені, а й докладати зусиль для вчасної реалізації потрібних заходів для створення безпечних умов ведення міжнародних відносин для держав, що дотримуються міжнародного права, прав людини та мають на меті співпрацю, розвиток та створення безпечних умов для прогресу та кооперації.

Список використаних джерел та літератури

1. History of the United Nations. *The United Nations*. URL: <https://www.un.org/en/about-us/history-of-the-un>. (дата звернення 19.01.2025).
2. NATO History. *NATO*. URL: <https://www.nato.int/cps/en/natohq/declassified.htm>. (дата звернення 09.01.2025).
3. Договір про нерозповсюдження ядерної зброї від 1 липня 1968 року : Договір Орг. Об'єдн. Націй від 01.07.1968: станом на 16 листоп. 1994 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_098#Text (дата звернення: 24.01.2025).
4. Жаровська І., Ортинська Н. Інформаційна війна як сучасне глобалізаційне явище. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: «Юридичні науки». 2020. Т. 7, №2. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2020/sep/22118/10.pdf>. (дата звернення 07.02.2025).
5. Скільки росія витрачає на пропаганду?. *Фільтр. Національний проєкт з медіаграмотності*. URL: <https://filter.mkip.gov.ua/skilky-rosiya-vytrachaye-na-propagandu/>. (дата звернення 04.02.2025).
6. China Spends Billions on Global Disinformation, US Contends. *Bloomberg*. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2023-09-28/china-spends-billions-on-global-disinformation-the-us-contends>. (дата звернення 09.02.2025).
7. Перепадя О. Лідер республіканців у Сенаті: РФ, КНР, Іран – нова вісь зла. *DW*. 23.10.2023 URL: <https://www.dw.com/uk/lider-respublikanciv-u-senati-rosia-kitaj-ta-iran-e-novou-vissu-zla/a-6718211> . (дата звернення 08.02.2025).
8. About EUvsDisinfo. *EUvsDisinfo*. URL: <https://euvsdisinfo.eu/about/>. (дата звернення 09.02.2025).
9. Давигора О. Єврокомісія висунула свої вимоги до соцмережі Маска Х. *УНІАН*. 18.01.2025. URL: <https://www.unian.ua/techno/yevrokomisiya-visunula-svoji-vimogi-do-socmerezhi-maski-x-12887646.html> (дата звернення 09.02.2025).

ІНФОРМАЦІЙНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

У публікації проаналізовано особливості української інформаційної політики, визначено ефективність застосованих стратегій та їх вплив на свідомість громадян. Окремо розглянуто питання міжнародних комунікацій та взаємодія з партнерами на світовій арені в інформаційному секторі. Крім того, при написанні роботи було досліджено яким чином міжнародні ЗМІ висвітлюють події в Україні та які ідеї транслюються на західну аудиторію.

Ключові слова: інформаційні кампанії, гібридний характер, російсько-українська війна

Специфіка російсько-української війни полягає у її гібридному характері. Насамперед фактор «гібридності» визначає ключові чинники та складності, які потрібно враховувати при аналізі конфлікту між росією та Україною. Внаслідок цього, не останню роль при вивченні російсько-українського конфлікту відіграє інформаційний аспект. Саме інформаційні кампанії, як зі сторони ворога, та і з української, допомагають впливати на перебіг подій та формують суспільно-політичну думку серед мас.

Варто стверджувати, що до початку повномасштабного вторгнення питання забезпечення інформаційної обізнаності серед населення не виносилось на порядок денний. Свідченням цього був низький рівень медіаграмотності українського суспільства та подальше толерування культури ворога. Прояви терпимості до всього російського та навіть певні ідеї «братерства» можна було спостерігати на всеукраїнських засобах віщання, таких як телеканали або незалежні засоби інформації. Наприклад, трансляції російських медіа продуктів впродовж 2014-2022 рр. підтверджують факт дружелюбного ставлення українців до росіян. Черговим підтвердженням також є те, що вагома частина українського суспільства продовжувала схвально ставитись до будь-яких елементів зросійщення, навіть не дивлячись на окупацію АР Крим у 2014 р. та довготривалий конфлікт на Сході України. Всі ці особливості дають нам змогу засвідчити провальність інформаційної політики українського уряду на початковому етапі протистояння російській агресії.

Перші зміни у засадах інформаційної політики, і як наслідок зворушення у суспільній свідомості, розпочались на тлі повномасштабної війни росії проти України. На цьому етапі одним з ключових завдань уряду стало оперативне інформування населення щодо поточної ситуації в країні. Постала потреба у створенні універсального ресурсу, який би в режимі реального часу сповіщав громадян про зміни на лінії фронту. Згодом ця ідея віднайшла втілення у віщанні єдиного телемарафону новин, який до 1 березня 2022 р. носив кодову назву «UAразом». Пілотний проєкт «Єдині новини» передбачав цілодобове віщання по всіх державних телеканалах, включно з радіостанціями. Слід зазначити, що трансляція новин відбувалась завдяки підтримці

таких великих медіа груп, як «1+1», «Україна 24» (пізніше «Ми – Україна»), а також комерційних каналів «СТБ» та «ICTV». Телеекрани поділили ефірний час між собою на 6-годинні репортажі, кожен з яких поступово переходив з одного медіа в інше. Таким чином, у перші місяці повномасштабної війни кожен українець отримував доступ до нескінченного потоку інформації, яка в той же час позиціонувалась як актуальна та достовірна [2].

Відповідно, на момент 2022 р. більша частина інформації надходила з ефірів вищезгаданого марафону. Як засвідчують експерти, в умовах постійної дезінформації та фейків, які поширює російська сторона, українське суспільство дійсно потребувало незалежного ресурсу який би розвінчував навіть найпримітивніші ІПСО. У 2022 р. актуальність «Єдиних новин» також підтверджує той факт, що доля України як суверенної держави знаходилась у повній невизначеності. Внаслідок цього серед суспільно-політичних настроїв переважали негативні та навіть радикальні тези, які потрібно було нівелювати за допомогою нових інформаційних кампаній.

Цілком очевидно, що головне завдання всеукраїнського марафону було виконане одразу ж після запуску перших ефірів. Впродовж наступних шести місяців показники «Єдиних новин» почали стрімко падати, оскільки більше не забезпечували потреби громадян. Причиною цьому є не тільки «устаткування» ситуації в регіоні та поступове усвідомлення українцями довготривалості російсько-українського конфлікту, а й неодноразові спроби викривлення фактів. Пояснити занепад рейтингів також можна зниженням довіри через несумісність фактів і дійсності. Станом на жовтень 2023 р. частка тих, хто не довіряє телевізійному марафону становила 39% на противагу 48% тих, хто досі не сумнівається у його достовірності. Якщо порівнювати ці показники з травнем 2022 р., коли новини мали 69% зацікавленої аудиторії, то ми можемо засвідчити стрімке зниження інтересу. Одне з чергових опитувань, яке було проведене у лютому 2024 р., також говорить що лише 36% населення залишаються постійними глядачами телемарафону [3].

Ще однією причиною зниження довіри до марафону слугувала поява ведучих, які раніше брали участь в проросійських пропагандистських шоу. Помічені вони були і в російськомовному марафоні «FreeДом», метою якого є поширення тез на українців, що знаходяться на окупованих територіях [1]. Таким чином, один з головних рупорів інформаційної політики України з часом перетворився на неактуальний ресурс, який замість поширення правдивої та необхідної інформації розпочав політичні ігри. Насамперед, в медіа почали використовувати тактику часткового «замовчування», що вплинуло на психологічний стан як цивільних осіб, так і військових. До інших прорахунків теленовин слід віднести надмірну ідеалізацію подій та уникнення опозиції, зокрема виключення трьох телеканалів, які пов'язують з колишнім Президентом України П.Порошенко. Отже, «Єдині новини» відійшли від першочергової задумки, перетворившись на черговий механізм збереження чинного порядку денного.

Натомість інформаційна політика України на міжнародній арені має більший успіх. Про це свідчить широка підтримка зі сторони західних партнерів, які використовують свій медіа ресурс для висвітлення бойових дій в реальній ретроспективі. У той же час усі спроби викривити реальність на користь російської сторони сприймаються вкрай негативно та не отримують суттєвої підтримки серед західної аудиторії. До прикладу, щоденна американська газета «The New York Times» неодноразово писала про злочини росіян та репресії на тимчасово окупованих територіях. Звертаючись до статті «Нас обстрілюють свої: як російська пропаганда

мучить Україну» (англ. Our Own 14 Guys Are Shelling Us: How Russian Propaganda Plagues Ukraine), ми можемо засвідчити що західні читачі дійсно розуміють усі складнощі суспільно-політичної ситуації України [5]. Більш того, завдяки таким репортажам українське суспільство отримує вагому підтримку. Трансляція кадрів масових звірств та терору росії, навіть якщо ця інформація є вкрай чутливою, допомагає запобігти поширенню дезінформації. Непоодинокими є випадки, коли пропагандисти рф використовують фейкові матеріали або сфабриковані відео для дискримінації Збройних сил України. Віщання незалежних західних медіа в цьому контексті сприяє розвитку так званого «інформаційного» фронту далеко за офіційними кордонами нашої держави.

Таким чином, інформаційна політика в умовах гібридної війни відіграє таку саму важливу роль, як і успіхи на лінії бойового зіткнення. Під час дослідження ми з'ясували, що на локальному рівні стратегія інформаційного впливу в Україні має вагомі недоліки. Першочергова складність полягає в тому, що на медіаполітику покладена не тільки просвітницька функція, а й прагнення консолідувати суспільство навколо глобальної проблеми. На початку повномасштабного вторгнення це завдання успішно виконувалось, однак останні дослідження показують стрімке зниження ефективності нинішньої стратегії. Проблема виявляється в тому, що інформаційна політика була адаптована під потреби 2022 р., однак у 2025 р. з появою нових викликів і загроз вона більше не є настільки результативною та поступається кремлівським тезам. У той же час інформаційні кампанії, які спрямовані на підтримку західної аудиторії мають більший успіх. Однак зумовлений він не скільки зусиллями українського уряду, скільки прагненням самих західних партнерів сформувати для своїх громадян правильну і чітку картину, де росія – агресор. Слід підсумувати, що представникам центральної влади варто переглянути нинішні підходи до впровадження інформаційної політики та зробити її більш гнучкою у протистоянні російській пропаганді.

Список використаних джерел та літератури

1. Довженко О. Диво, що затягнулося. Телемарафон «Єдині новини» у 2022 році. *ГЛАВКОМ*. URL: <https://glavcom.ua/digest/divo-shchozatjahnulosja-telemarafon-jedini-novini-u-2022-rotsi-898585.html> (дата звернення 03.03.2025).
2. Корба Г. Телемарафон: як він змінює українське суспільство та медіа ринок. *BBC News Україна*. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-64112594> (дата звернення 03.03.2025).
3. Михайлов Д. Телемарафону «Єдині новини» довіряють 36% українців — КМІС. Суспільне. Новини. URL: <https://suspilne.media/687722-telemarafonu-edini-novini-doviraut-36-ukrainciv-kmis/> (дата звернення 03.03.2025).
5. Віннічук О. В. Пропаганда як інструмент політичної комунікації в умовах російсько-української війни. *Політичне життя*. 2024. № 1. С. 82–87. URL: <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2024.1.12> (дата звернення 09.03.2025).
5. Gall C. 'Our Own Guys Are Shelling Us': How Russian Propaganda Plagues Ukraine. *The New York Times*. URL: <https://www.nytimes.com/2023/04/19/world/europe/ukraine-russia-donbaspropaganda.html> (дата звернення 09.03.2025).

НОВІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ТЕОРІЇ ФРОНТИРУ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Війна росії проти України дестабілізувала не лише міжнародну систему відносин, оснований на міжнародному праві, а також радикалізувала україно-російське пограниччя, яке раніше розглядався як «контактною», а не конфліктною зоною. В умовах війни теорія фронтиру набуває нових інтерпретацій. Війна вбачається істориками вже як цивілізаційна, а Україна своєрідний фронтіром глобального Заходу. Теорія фронтиру XIX ст. Ф. Тернера зазнала радикальної еволюції та адаптації від того часу, що підкреслює її наукову невичерпність. Серед вітчизняних сучасних науковців це питання досліджують В. Кравченко, С. Плохій, Я. Верменич, інші. Також відкритим питанням залишається, яким буде фронтір повоєнним.

Ключові слова: фронтір, пограниччя, Україна, війна, росія.

Збройна агресія росії проти України дестабілізує всю міжнародну систему відносин. Російська федерація, будучи перманентним членом Ради Безпеки ООН, в 2020 році оголошує примат національної конституції над міжнародним правом [1]. На окупованих українських територіях Кремль проводить жорстку політику зросійщення, заперечуючи існування української ідентичності. В умовах повномасштабної війни україно-російський кордон, становиться не лише прикордонною смугою, а й об'єктом для нових інтерпретацій та досліджень теорії фронтиру в умовах війни та майбутнього повоєнного часу.

Теорія фронтиру виникла у США наприкінці XIX ст., її автором був історик Фредерик Тернер. Фронтір уявлявся місцем, де цивілізація входила у конфронтацію з варварством. На думку Тернера саме фронтір мав визначальний вплив на формування американської нації. Згодом Овен Латтімор в 1940 році розвинув альтернативну теорію фронтиру як зону інтенсивної взаємодії різних культур [2, с. 198]. Один із сучасних вітчизняних дослідників фронтиру Володимир Кравченко у вступі до монографії «Харків – столиця пограниччя» 2010 року публікації стверджував, що російсько-український кордон не можна назвати зоною відкритого етно-національного конфлікту, перманентного протистояння, а тим паче етнічних чисток. На думку науковця, до україно-російського кордону підходить поняття перехідної, або контактної, культурної зони, яке не входить в наратив конфлікту. Автор розмірковував, що така ситуація залишиться й на далі, якщо не з'являться трагічні події [3, с. 7]. Ці трагічні події автор не міг передбачити, як і більшість інших, що в 2014 році російська федерація окупує Крим та міста Донбасу, а в 2022 році почне повномасштабне вторгнення в Україну. На сьогодні теза втратила свою наукову актуальність. Навпаки, Україна нині стала своєрідним передовим фронтіром геополітичного зіткнення росії з глобальним Заходом [4, с. 11]. Нового статусу набула в Україні і воєнна історія. Війна розцінюється вже істориками як цивілізаційне зіткнення, актуалізовано сценарії розв'язання цивілізаційних протиріч [5, с. 824]. Якщо війна розцінюється саме так, то й український фронтір набуває, можливо, свого характеру протистояння культурного,

політичного, ментального. Сергій Плохій хоч і стверджує, що в минулому з росією Україна поділяла євразійський степ як і завдання протистояння з супротивниками кочівниками, що дві країни мали спільне явище козацтва, яке постало на загрозу зі степу [6, с. 61]. Проте на відміну від ковбоїв, героїв американського фронтиру, міфологізовані українські козаки загартували свій характер радше в боротьбі з численними ворогами заселених територій на Заході та Півночі, ніж у приборканні дикості й колонізації землі – важливих елементів Тернерової парадигми творення американського характеру й цивілізації [6, с. 64]. Плохій явно має на увазі українські козацькі війни з Москвою та відстоювання, якщо не своєю державності, то прав.

Якщо війну починають бачити цивілізаційною, то як ми можемо говорити про фронтір в умовах війни? Ярослав Верменич підкреслює, що спроба пояснення феномена пограниччя лише політичними чинниками у контексті війн не дає практично нічого [5, с. 405]. Мусимо зауважити, що в Середні віки та Новий час Україна перебувала в рамках європейського простору, на його східному форпості, яке уявлялось по річку Дон. Близький фронтір, помежів'я східної і західної цивілізацій означало постійну напругу і воєнну небезпеку для тутешнього населення, яке навчилося шаблею боронити себе [7, с. 13]. У системі політичних традицій вже на момент Переяславської ради 1654 року були діаметрально різні уявлення, коли козацька еліта розглядала присягу і службу цареві як умовне підпорядкування правителів, подальші відносини із яким залежатимуть від бажання кожної зі сторін дотримуватися своїх зобов'язань, то московська дипломатія сприймала клятву як доказ вічного підкорення [8, с. 276]. Як в минулому, так і сьогодні демократія становить серйозну загрозу російському політичному режиму. Конфлікт між українською демократією та російським авторитарним режимом ще в 2004 році переріс у міжнародну кризу під час Помаранчевої революції, яка поставила Україну та росію, а потім й росію та Захід на курс конфронтації [9, с. 57].

Пройшло вже більше одного століття від виникнення теорії фронтиру, а його актуальність залишається й досі. Збройна агресія російської федерації проти України стала ключовим фактором, що радикально трансформував міжнародну систему безпеки та політичні взаємовідносини на глобальному рівні. Поняття фронтиру, яке колись описувало зони культурної взаємодії чи периферійні території, нині набуває нового змісту в контексті українсько-російської війни. Український фронтір більше не можна розглядати як просту контактну зону української та російської культур, він став полем цивілізаційного протистояння, де зіткнулися демократичні цінності й авторитарні традиції. Вочевидь, в умовах, коли росія заперечує українську ідентичність, намагається її знищити на окупованих територіях, забороняючи українську мову, символи, культуру, «довоєнні» відносини між народами на десятиліття, а то й століття будуть знаходитись в перманентному протистоянні. Сучасна Україна перетворилася на символ боротьби за свободу, незалежність та європейські демократичні ідеали. Її кордони нині позначають не лише географічний поділ, і навіть політичний, а й цивілізаційний рубіж між західною демократичною традицією, якою являється Україна, та російським авторитаризмом. Таким чином, війна росії проти України не лише переглядає старі наукові парадигми, але й актуалізує потребу в нових теоретичних підходах до осмислення природи фронтиру в умовах сучасних геополітичних викликів. Залишається відкрите питання, чи буде теорія фронтиру як протистояння у повоєнний період, чи воєнно-політичні чинники не достатні?

Список використаних джерел та літератури

1. Гункель Е. Путин подписал законы о приоритете Конституции РФ. DW. 2020. URL: <https://www.dw.com/ru/putin-podpisal-zakony-o-prioritete-konstitucii-nad-mezhdunarodnym-pravom/a-55872285> (дата звернення 13.02.2025).
2. Чорновол І. Фронтир – ідентичність – націоналізм. Дрогобицький краєзнавчий збірник. 2014. Вип. 17–18. С. 197–208.
3. Кравченко В.В. Харьков/Харків: столица Пограничья. Вильнюс: Европейский гуманитарный университет, 2010. 358 с.
4. Політична безпека України: проблеми політичного і державного правління. Прогнозна оцінка, механізми забезпечення : монографія / за ред. чл.-кор. НАН України О.О. Рафальського, чл.-кор. НАН України О.М. Майбороди. Київ : ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2023. 304 с.
5. Перелом: Війна Росії проти України у часових пластах і просторах минувшини. Діалоги з істориками. Відпов. ред. Валерій Смолій; упоряд.: Геннадій Боряк, Олексій Ясь, Світлана Блащук. Київ: НАН України. Інститут історії України, 2023. Книга 3. 844 с.
6. «Поверх кордону»: концепція прикордоння як об'єкт дослідження. *Україна модерна*. 2010. 2–11. №18: Пограниччя. Окраїни. Периферії.
7. Чуткий А. Нариси з економічної історії України. [Кн. 3]. Буржуазна альтернатива. Українські землі в середині XVII – другій половині XVIII ст. : монографія / А. І. Чуткий ; ред.: Ю. Олійник, О. Петренко-Цеунова. Київ : Темпора, 2021. 456 с.
8. Сергій Плохій. Походження слов'янських націй. Домодерні ідентичності в Україні, Росії та Білорусії. К.: Критика, 2015. 456 с.
9. Плохій С. Російсько-українська війна: повернення історії / Сергій Плохій ; пер. з англ. М. Ларченка. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2023. 400 с.

УДК 327.82:338(470):355.01(477:470)"2014/2024"

Гречко Олександра
Запорізький національний університет
м. Запоріжжя, Україна
aleksandra.grechko02122003@gmail.com

САНКЦІЙНА ПОЛІТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ МІЖНАРОДНОГО ТИСКУ (2014-2024): ВПЛИВ НА РОСІЙСЬКУ ФЕДЕРАЦІЮ, ВИКЛИКИ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ

У статті проаналізована санкційна політика як інструмент міжнародного впливу на російську федерацію у відповідь на її збройну агресію проти України. Було розглянуто основні етапи запровадження санкцій, їх ефективність та наслідки для економіки країни-агресора. Визначено, що економічна ізоляція суттєво послабила фінансові можливості рф, зменшила доходи від експорту нафти та газу, а також ускладнила доступ до західних технологій. Водночас проаналізовано адаптаційні механізми, які використовує росія для мінімізації негативних наслідків санкційного тиску.

***Ключові слова:** санкції, новітня російсько-українська війна, економічні обмеження, економічний тиск, Європейський Союз.*

У сучасному світі міжнародні санкції є ключовим інструментом впливу на порушників міжнародних норм, спрямованим на стримування агресії, захист прав людини та протидію тероризму. Вони дозволяють реагувати без застосування сили, що робить тему дослідження актуальною, зокрема щодо оцінки ефективності санкцій проти збройної агресії росії. Після анексії Криму у 2014 році Захід запровадив значні обмеження, а після повномасштабного вторгнення у 2022 році санкційний тиск значно посилюється [9].

Метою нашого наукового пошуку є спроба на основі аналізу джерел та літератури проаналізувати санкційну політику «колективного Заходу» щодо рф в умовах новітньої російсько-української війни.

Широка палітра питань пов'язана з застосуванням санкцій увійшла у коло наукових досліджень. Серед дослідників необхідно зазначити Олександра Моцика, в статтях якого аналізується вплив санкцій на розвиток економіки рф [3]; Олексія Пластуна, Ганну Воронцову та Інну Макаренко — дослідників Центру досліджень регіональної безпеки Сумського державного університету [1]. Крім науковців, важливу роль у запровадженні санкцій відіграли політичні лідери, зокрема Урсула фон дер Ляєн, Борис Джонсон та Джагін Трюдо, які активно координували та ініціювали санкції проти росії, надаючи підтримку Україні. Але звернемо увагу, що питання ефективності на довгострокових наслідків ще залишається дискусійною темою, також актуальним залишається є питання щодо подвійних стандартів у застосуванні санкцій різними країнами. Основними джерелами для дослідження стали: офіційні документи та законодавчі акти (рішення Ради ЄС, акти Конгресу, санкційні списки Міністерств фінансів різних країн тощо), санкційні списки проти компаній, рішення міжнародних організацій (ООН) тощо.

Проаналізуємо у хронологічній послідовності починаючи з 2014 року, санкційну політику міжнародної спільноти щодо рф. Перші обмеження ЄС були введені у березні 2014 року після анексії Криму та підтримки сепаратистів на сході України. Протягом конфлікту ЄС ухвалив 15 санкційних пакетів, а з січня 2025 року розпочали обговорення 16-го пакету санкцій.

Перші кроки санкційних пакетів (лютий 2022) були орієнтовані на окремих російських посадовців та бізнесменів, з метою зменшити фінансову підтримку режиму, включаючи фінансові обмеження, заборону на експорт технологій, а також закриття повітряного простору для авіації рф [4].

Аналізуючи вплив санкцій на економіку країни-агресора, варто зазначити, що лише 3-й пакет санкцій, запроваджений 23 лютого 2022 р. став серйозним кроком до фінансової ізоляції країни-терориста, передбачаючи замороження резервів Центрального банку рф, відключення частини російських банків від системи SWIFT та введення обмежень щодо пропагандистських медіа.

Досліджуючи подальшу еволюцію санкційного тиску, слід відзначити, у березні 4-ий пакет санкцій проти росії розширив обмеження на її енергетичний сектор, заборонив інвестиції в нього та обмежив експорт дорогих автомобілів і предметів розкоші [7].

Розглядаючи наступні санкційні заходи, важливо підкреслити, що у квітні 5-ий пакет санкцій заборонив імпорт російського вугілля, фінансові операції з російськими

установами та відключив країну від європейського ринку перевезень. Наступним, найбільшим етапом став 6 пакет 2022 року, який включав поступову відмову від російської нафти, посилення фінансових обмежень та заборону на трансляцію пропагандистських ЗМІ. 7-ий пакет санкцій включав заборону на торгівлю золотом та посилив обмеження на експорт товарів військового призначення.

У відповідь на незаконну анексію українських територій росією, 8-ий та 9-ий пакети санкцій у жовтні та грудні 2022 року були спрямовані на посилення ізоляції агресора шляхом закриття доступу до стратегічно важливих товарів та послуг.

Аналізуючи посилення технологічного тиску на країну-терориста, варто підкреслити, що у лютому, вже 2023 року 10-ий пакет санкцій посилив технологічний тиск на країну-терориста, зокрема на її оборонну галузь та постачальників дронів, і став ще більш детальним в обмеженнях на ключові енергоресурси.

Звернемо Вашу увагу, що 12-ий та 13-ий пакети були зосереджені на боротьбі з ухиленням від санкцій, тоді як 14-ий пакет, ухвалений у червні 2024 року, включав нові санкції проти газового сектора та конкретних суден, які брали участь у війні.

За інформацією на головному сайті ЄС відомо що 15-ий пакет, 2024 року наклав санкції на керівників енергетичних компаній та оборонних структур, а також на китайських постачальників компонентів [2].

Одним із найбільш відчутних наслідків санкцій стало різке скорочення доходів росії від продажу нафти й газу. До введення санкцій ці ресурси становили 60–70% надходжень від експорту, що дозволяло фінансувати суттєву частину федерального бюджету. Після введення санкцій країна втратила великі ринки збуту в Європі та зазнала серйозних збитків через необхідність продавати нафту зі знижкою, що спричинило недоотримання \$50 мільярдів доходів [4].

У випадку з газом ситуація ще гірша – експорт природного газу до Європи впав вчетверо, і країна-терорист не змогла знайти нових покупців для цього виду палива.

Через зниження нафтогазових доходів, збільшення витрат на мобілізацію та інші витрати, російський уряд був змушений залучати додаткові кошти з Фонду національного добробуту. Внаслідок цього, реальний дефіцит бюджету у листопаді 2022 року досяг \$8,2 млрд. Санкційний тиск на фінансовий сектор рф створив нестабільність і посилив фінансові труднощі уряду.

Проте росія змогла адаптуватися до цих обмежень завдяки внутрішнім механізмам та використанню альтернативних фінансових шляхів, зокрема китайської платіжної системи. Незважаючи на це, санкції серйозно вплинули на економічне зростання країни, про що свідчить падіння ВВП у 2022 році на 3,1% [6].

Однією з найсерйозніших втрат для росії стали санкції, які суттєво обмежили доступ до західних технологій, особливо в оборонній, авіаційній та машинобудівній галузях. Росія була змушена шукати заміну імпорту з таких країн, як Китай, Туреччина та ОАЕ, однак цього було недостатньо для повної компенсації дефіциту [5]

Санкції спричинили труднощі для росії у зовнішній політиці, змусивши її продавати нафту за зниженими цінами, що скоротило доходи. Обмежений доступ до технологій та імпорту посилив економічний тиск, викликавши скорочення робочих місць і зростання безробіття. Це ускладнило виконання соціальних зобов'язань держави, а економічна ізоляція призвела до дефіциту товарів і зростання цін.

Отже, обмежувальні заходи, введені проти рф з 2022 року, суттєво впливають на її економіку та здатність ведення бойових дій. Проаналізувавши всі прийняті обмежувальні заходи, можна визначити, що їх спільна мета – завдати економічного удару, послабити військову міць та змусити росію переглянути агресивну зовнішню

політику. Очікувано, що в середньостроковій перспективі росія зіткнеться з новими економічними викликами, які можуть обмежити її можливості для ведення війни на тривалий період. Зважаючи на вищесказане та проаналізоване, можна зробити висновок, що продовження санкційної політики є необхідним для досягнення стійких результатів у боротьбі проти агресії рф.

Список використаних джерел та літератури

1. Дослідники Центру опублікували нове дослідження, присвячене дискусії щодо доцільності санкцій проти російської науки. URL: <https://thinktank.sumdu.edu.ua/uk/news/geopolitics-ua> (дата звернення 10.02.2025).
2. ЄС ухвалив 15-й пакет обмежувальних заходів у відповідь на загарбницьку війну Росії проти України. EEAS. URL: <https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/> (дата звернення 13.02.2025).
3. Національний інститут стратегічних досліджень. Міжнародні санкції як інструмент стримування російської агресії URL: <https://niss.gov.ua/publikatsiyi/analitichni-dopovidy/mizhnarodni-sanktsiyi-yak-instrument-strymuvannya-rosiyskoyi> (дата звернення 10.02.2025).
4. Санкції проти осіб, компаній та секторів економіки. Sanctions List Search. URL: <https://sanctionssearch.ofac.treas.gov/>. (дата звернення 11.02.2025).
5. Санкції проти росії: правильна оцінка фактів - kyiv school of economics. Kyiv School of Economics. URL: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/sanktsiyi-proti-rosiyi-pravilna-otsinka-faktiv/>. (дата звернення 10.02.2025).
6. Так, санкції проти Росії працюють. EEAS. URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/так-санкції-проти-росії-працюють_uk (дата звернення 12.02.2025).
7. Council of the European Union. Fourth package of sanctions in view of Russia's military aggression against Ukraine: 15 additional individuals and 9 entities subject to EU restrictive measures. URL: <https://www.consilium.europa.eu> (дата звернення 10.02.2025).
8. Council of the European Union. Russia's war against Ukraine. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/topics/russia-s-war-against-ukraine/> (дата звернення 17.02.2025).
9. EU sanctions against Russia. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/sanctions-against-russia/> (дата звернення 23.02.2025).

ВИКЛИКИ ДЛЯ КРАЇН ТА РЕГІОНІВ СВІТУ У СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

УДК 327: 94

Цвєтков Олександр
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна
o.tsvietkov@kubg.edu.ua

«ГЛИБИННА ДЕРЖАВА» В США ЗА АДМІНІСТРАЦІЇ ТРАМПА

Розглядаються і аналізуються сучасні аспекти політичного курсу адміністрації Трампа 2 на початку її діяльності і у відповідності до оголошених базових цілей і пріоритетів. Визначається політична спрямованість адміністрації на протиставлення в цій діяльності чиннику так званої «Глибинної держави» (ГД) – насамперед розвідувально-оборонних та інших адміністративних інституцій державного сектору, які сприймаються нею вагомим потенціалом опору «попередників» та «жирної» федеральної бюрократії. Наголошується, що об'єктивно поняття ГД має більш широкий від зазначеного соціальний і функціональний вимір, протистояння з яким може створювати значні політичні і соціальні складнощі для державного управління, внаслідок чого передбачається ускладнення внутрішнього становища в країні.

Ключові слова: адміністрація Трампа, «глибинна держава», політика США, американський істеблішмент

У сучасних міжнародних відносинах США залишаються однією з найбільш потужних держав-акторів на світовій арені і у геополітиці, позиція якої по відношенню до глобальних проблем, міжнародних конфліктів і політичних процесів має не тільки суттєвий публічний резонанс, але і потужний вплив та привнесення кардинальних змін у міжнародне становище. Зрозуміло, що у такій парадигмі прихід до влади і сам початок діяльності адміністрації Трампа-2 викликають неабиякий інтерес і увагу, причому як у середині країни для внутрішніх політичних процесів, так і, особливо, у зовнішніх справах – для світу глобальної політики. З очевидністю, важливе значення для оцінки дій адміністрації Трампа має і те, як останні сприймаються суспільством, політичним істеблішментом і у цілому в рамках політичної системи країни.

Традиційно в експертному середовищі з американістики ведуться часом доволі гарячі суперечки щодо визначення переважаючої ролі в американській політиці між власне президентом країни з його адміністрацією і, з іншого боку, конгресом США, з його відповідними політичними можливостями і потенціалом у міжпартійній представленості в обох палатах. У різні періоди американської історії ці два чинники політичної системи США відігравали і різні за домінуванням ролі та впливи як на внутрішню, так і на зовнішню політику держави, з огляду на прийняту батьками-фундаторами американської конституції систему «стримувань і противаг» – усталених перевірок та взаємоконтролю між трьома (включаючи юридичну) головними гілками федеральної влади. Як результат, дотримання цього конституційного положення в принциповому плані дозволяє формувати базові засади політичного курсу США та

запобігати крайнім ситуаціям, коли б одна з трьох гілок влади брала гору над іншими. (Бо кожна гілка має власні повноваження і гарантовано залежить від повноважень та дій інших, що, тим не менш, так само традиційно не виключає змагання і спроб досягнення верховенства при проведенні того чи іншого політичного курсу, щонайбільше між адміністрацією президента і конгресом.)

Характерним і раз за разом повторювальним прикладом політичної практики в США із кризового застосування взаємоконкуруючих повноважень двох названих гілок служить проблема загрози призупинення фінансування федерального уряду конгресом через перевищення витрат у рамках фінансового року і, тим самим, неможливості забезпечення подальшої діяльності виконавчої влади через неготовність відповідального за фінанси конгресу схвалювати бюджет країни з понадлімітним дефіцитом. Зрозуміло, що навіть теоретичне допущення призупинення функціонування уряду через відсутність бюджетного фінансування для такої держави як США з їх понад двома мільйонами федеральних держслужбовців, не може не викликати серйозних внутрішніх і зовнішніх занепокоєнь, пов'язаних як зі строковими зобов'язаннями, так і з необхідністю їх своєчасного виконання. Для України, приміром, така ситуація в США у кінці 2024 року обернулася сьомома місяцями недопоставок озброєнь та фінансової допомоги в умовах гострої фази російсько-української війни.

Очевидно, що принаймні в публічному полі роль і повноваження президента країни, як глави адміністрації і всієї виконавчої гілки влади, є чи не найбільш значущими і помітними для внутрішнього і зовнішнього вимірів політичного курсу країни. Так, у царині внутрішньої політики, президент направляє відповідні законопроекти до конгресу, а також видає цільові нормативні розпорядження та директивні вказівки уряду. А назовні, що показово для США, зовнішній курс безпосередньо будується на базі інтересів та підтримки внутрішньої політики і, як результат, досить часто відбуваються достатньо драматичні зрушення в зовнішніх позиціях країни разом з черговими виборами та відповідними змінами акцентів та цілей політичного управління. І перші 100 днів адміністрації Трампа якнайкраще це підтвердили [4, с. 1-2].

У цьому ж контексті поширена після Другої світової війни мантра про те, що американська політика «закінчується на краю води», як актуалізації чи модифікації концепції ізоляціонізму, наразі отримує прецедентно новий вигляд з просуванням оновленого гасла обох адміністрацій Трампа – «Америка спершу» [3, с. 1].

При цьому, у першій каденції як політичний новачок без фіксованої ідеології чи політичного досвіду, Д. Трамп передусім дотримувався власних управлінських дій, демонструючи відверту зневагу до більшості федеральних інституцій та їх працівників, скорочуючи бюджети, скасовуючи правила та відмовляючись дотримуватися стандартних адміністративно-операційних процедур. Це зокрема і спричинило появу доволі широкої внутрішньої опозиції його управлінським діям, а надалі резонансні розслідування з негативними наслідками для його партії на проміжних виборах та позиціям у конгресі, що власне і призвело до активного використання терміну «глибинної держави» (ГД), як своєрідного маркування внутрішньополітичного опору найбільш одіозним діям адміністрації.

З початком другої каденції Д. Трампа чи не найбільш помітною ознакою політичних дій його адміністрації стали випадки проти «ГД» – у першу чергу щодо розвідувальних, оборонних та інших управлінських інституцій всього державного сектору, які представлялися президенту і його консервативному партійному оточенню потенціалом «попередників» та потужної необраної бюрократії з своїми власними

цілями і інтересами. Цікаво, що у первинному контексті термін ГД вживався більше по відношенню до таких країн як Єгипет, Туреччина тощо при характеристиці їх перехідного періоду від монархічної влади і до зародку «тіньових» світсько-республіканських осередків держави, а у США спершу при конспірологічних визначеннях влади «невидимих інституцій» на кшталт ЦРУ при проведенні зовнішніх акцій і у політичних процесах державного управління.

Наразі, коли республіканці очолили обидві палати конгресу, адміністрація Трампа одним з стержнів свого курсу проголосила «демонування панування урядової бюрократії», зокрема через створення поза кабінетного але наділеного особливими повноваженнями нового міністерства «ефективності уряду». Перед останнім та його лідером І. Маском ставилася амбітна ціль – добитися шляхом «ефективності» фінансових заощаджень до 2 трильйонів доларів, у тому числі за рахунок скорочень та «прихильного» відбору державних службовців. Проте ніхто в країні не відміняв закони про держслужбу та відповідні соціальні гарантії, які приймалися і обґрунтовувалися протягом останніх півтора століть, а тому їх реформа не може відбуватися «з нальоту» без провокування публічних протестів та юридичних оскаржень [1, с. 2].

Важливо також розуміти, що якщо поняття ГД і приймається, воно не походить повністю від і не зводиться лише до федеральної бюрократії. Насправді поняття складають державні та корпоративні служби з їх відповідними цілями і умовами забезпечення. Базовими тут виглядають чотири взаємо пересічні сфери охоплення: фінансово автономні і структурно «вмонтовані» великі корпорації, з відповідними державними мега підрядами і колами власників; також асоційовані до цього ряду керівники штатів і місцевого управління з обох партій, які часом і приєднуються до критики «жирної» федеральної бюрократії та їх надмірних витрат, але і змагаються за частку цих же федеральних коштів для «своїх» виборців; ще – субсидовані платники податків неприбуткових організацій з багатомільйонними річними бюджетами (кількість людей, які отримують дотації з казначейства США, але працюють у приватних компаніях і некомерційних організаціях, на сьогодні більш ніж у три рази перевищує всю федеральну цивільну робочу силу.); і, не в останню чергу, власне кар'єрні члени конгресу з обох партій, пов'язаних з інтересами та підтримкою виборців на місцях [2].

Отже, на виду залишаються зусилля діючої адміністрації, яка публічно і націлено оголошує наступ на ГД країни по всіх сферах і напрямках своєї політичної програми, спрямованої насамперед на показове скорочення бюрократії та масштабних соціальних фінансових витрат у державній сфері і, водночас, висуваючи амбітні але мало пророблені державними службами гегемоністського плану устремління на зовнішній арені. Як глава держави і виконавчої ланки президент США звичайно може ставити такі цілі і завдання перед своєю адміністрацією. Більше того, схожі риси чи тенденції в управлінні країною прослідковувалися в діяльності і інших президентів, приміром Р. Рейгана від Республіканської партії чи Ф.Д. Рузвельта від Демократичної. Але не можна не помічати, що жорстка силова безкомпромісність стилю управління нинішнього президента країни та всієї його адміністрації, без належного паліативного консультування чи врахування варіативного ставлення до цього інших ланок державної влади, різнопрофільних суб'єктів ГД і соціального сектора, не є далекоглядними і можуть призвести до неочікуваних політичних наслідків. Що найбільш вірогідно, продовження такого стилю і курсу в управлінні з боку діючої адміністрації викликатимуть наростаючі глибинні супротиви і протидії.

Список використаних джерел та літератури

1. Clark Charles. Deconstructing the deep state. *Government Executive*. 18 February 2025. URL: <https://www.govexec.com/feature/gov-exec-deconstructing-deep-state/> (дата звернення 08.02.2025)
2. DiIulio John J. Musk and Ramaswamy, meet the real deep state. *Brookings*. November 18, 2024. URL: <https://www.brookings.edu/articles/musk-and-ramaswamy-meet-the-real-deep-state/> (дата звернення 09.02.2025)
3. Saunders Elizabeth. Politics Can't Stop at the Water's Edge. *Foreign Affairs*, March/April 2024 Published on February 20, 2024. URL: <https://www.foreignaffairs.com/united-states/politics-cant-stop-waters-edge-saunders> (дата звернення 05.02.2025)
4. Yourish Karen, Rabinowitz Eric. All of the Trump Administration's Major Moves in the First 31 Days. *The New York Times*. Updated Feb. 20, 2025. URL: https://www.nytimes.com/interactive/2025/us/trump-agenda-2025.html?campaign_id=51&emc=edit_mbe_20250219&instance_id=147890&nl=morning-briefing%3A-europe-edition®i_id= (дата звернення 14.03.2025)

УДК 343:327«21»

Богданова Тетяна,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
м. Миколаїв, Україна
tatjanabohdanova@gmail.com

Кубік В'ячеслав,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
м. Миколаїв, Україна,
1kubik4u@gmail.com

ЗБРОЯ В ТІНІ: ЯК НЕЗАКОННИЙ ОБІГ ЗБРОЇ ВПЛИВАЄ НА СУЧАСНІ МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

Незаконний обіг зброї становить одну із глобальних загроз безпеці сучасних міжнародних відносин, враховуючи динаміку і темпи зростання та високий ступінь адаптації до нових викликів та умов. Інтернет та темний веб створили нові канали для продажу зброї, що ускладнює завдання правоохоронних органів щодо виявлення та запобігання нелегальній торгівлі. Боротьба з даним феноменом стала важливим аспектом міжнародного співробітництва, яка вимагає спільних зусиль держав та міжнародних організацій, що сприятиме зменшенню впливу цієї проблеми на міжнародну безпеку.

Ключові слова: незаконний обіг зброї.

Незаконний обіг зброї становить одну із глобальних загроз безпеці сучасних міжнародних відносин, враховуючи динаміку і темпи зростання та високий ступінь адаптації до нових викликів та умов. У сучасному світі цей обіг включає як традиційні види зброї, так і новітні технології, такі як 3D-друк вогнепальної зброї. За оцінками

Small Arms Survey, у світі налічується близько 875 мільйонів одиниць легких озброєнь [6], значна частина яких перебуває у нелегальному обігу.

Війни створюють умови для накопичення зброї, часто поза прямим державним контролем; закінчення воєн, як правило, призводить до нелегального відтоку цієї зброї до рук злочинних і повстанських угруповань як у країнах-сторонах конфлікту, так і за їхніми межами [1, с. 1]. Зони конфліктів, такі як Сирія, Лівія та Україна, виступають головними джерелами незаконної зброї, що поширюється на сусідні регіони.

Метою дослідження є з'ясування впливу незаконного обігу зброї на сучасні міжнародні відносини.

Упродовж останнього десятиліття безпека у світі продовжувала погіршуватися. Міжнародній стабільності загрожує загострення протистояння між великими державами. Військові витрати зростають десятий рік поспіль і сягнули максимуму. Великі збройні конфлікти точилися в Газі, М'янмі, Судані та Україні. Проблему незаконного обігу зброї можна додати до списку поточних та прогнозованих загроз національній безпеці та національним інтересам України з урахуванням зовнішньополітичних та внутрішніх умов [2].

Інтернет та темний веб створили нові канали для продажу зброї, що ускладнює завдання правоохоронних органів щодо виявлення та запобігання нелегальній торгівлі. Дослідження *Europol* виявило, що кількість онлайн-транзакцій з продажу зброї на темному вебі збільшилася в кілька разів за останнє десятиліття [5]. Криптовалюти забезпечують анонімність фінансових транзакцій, що робить їх популярним засобом оплати в нелегальній торгівлі зброєю.

Політична нестабільність і корупція у багатьох країнах створюють сприятливі умови для поширення незаконної зброї. У країнах Західної Африки та Латинської Америки високий рівень корупції серед посадовців сприяє контрабанді та поширенню зброї [4].

Незаконний обіг зброї спричинений поєднанням соціально-економічних, політичних та культурних чинників:

1) конфлікти, що тривають, є одним із основних каталізаторів незаконного обігу зброї. У зонах збройних конфліктів існує високий попит на зброю, оскільки різні угруповання намагаються отримати перевагу у боротьбі за владу. Після закінчення конфліктів часто залишається велика кількість незареєстрованої зброї, яка стає доступною для кримінальних елементів та терористичних організацій;

2) корупція та слабкість державних інститутів у багатьох країнах створюють сприятливе середовище для незаконного обігу зброї. Якщо державні структури не здатні забезпечити належний контроль за продажом і використанням зброї, це відкриває можливості для її незаконного поширення. Деякі чиновники можуть бути зацікавлені у фінансових вигодах і самі сприяти незаконному обігу;

3) розвиток нових технологій і глобалізація значно спростили доступ до зброї. Інтернет і темні мережі дозволяють злочинцям легко знаходити постачальників і покупців. Виробництво зброї стало більш доступним завдяки можливості використовувати 3D-друк, що ускладнює контроль за виробництвом та поширенням зброї.

Окрім того, економічні фактори, такі як бідність і безробіття, також сприяють незаконному обігу зброї. Люди, які не мають стабільного доходу, можуть звертатися до кримінальних дій, у тому числі торгівлі зброєю, як до способу виживання. Це створює замкнене коло, де соціально-економічні проблеми ведуть до ескалації насильства та подальшого розширення ринку незаконної зброї.

Таким чином, боротьба з незаконним обігом зброї вимагає комплексного підходу, що включає політичні реформи, економічний розвиток та зміцнення правопорядку.

Вплив незаконного обігу зброї на міжнародні відносини:

1) незаконний обіг зброї має глибокий і комплексний вплив на міжнародні відносини, сприяючи дестабілізації як держав, так і міждержавних відносин, посилюючи конфлікти та ускладнюючи зусилля їх розв'язання дипломатичними методами. Один з найпомітніших ефектів полягає в ескалації збройних конфліктів. Незаконна зброя, що потрапляє в руки різних угруповань, може призвести до тривалих бойових дій, а також до зміни розстановки сил у регіоні, що, в свою чергу, впливає на міжнародну політику;

2) незаконний обіг зброї підживлює тероризм, оскільки терористичні організації часто покладаються на нелегальні канали постачання для отримання зброї. Це ускладнює боротьбу з тероризмом, оскільки країни не завжди мають можливість відстежити і запобігти таким поставкам. Поява нових загроз, таких як використання зброї масового ураження терористами, створює нові виклики для глобальної безпеки.

Крім того, незаконний обіг зброї має наслідком зростання напруги між країнами та призвести до запровадження міжнародних санкцій. Коли держави не здатні контролювати постачання зброї, це може стати підставою для міжнародної ізоляції, обмеження військової допомоги або запровадження економічних санкцій. Такі дії можуть ще більше ускладнити ситуацію в країні, що підвищує рівень насильства та нестабільності.

З іншого боку, боротьба з незаконним обігом зброї стала важливим аспектом міжнародного співробітництва. Багато країн об'єднують зусилля для розробки глобальних стратегій контролю за зброєю, таких як угоди про нерозповсюдження та міжнародні конвенції. Це вимагає політичної волі та співпраці між державами, які повинні обмінюватися інформацією та розвивати спільні програми.

Таким чином, незаконний обіг зброї не тільки впливає на внутрішні справи держав, а й суттєво ускладнює міжнародні відносини, ставлячи під загрозу глобальну безпеку. Для ефективного подолання цієї проблеми необхідні зусилля з боку міжнародного співтовариства, яке повинно сприяти розвитку законодавчих рамок і механізмів контролю за обігом зброї.

Для подолання проблеми незаконного обігу зброї необхідна активна та злагоджена взаємодія держав на міжнародному рівні. Одним із ключових аспектів є розробка і впровадження ефективних правових рамок. Важливими документами в цій сфері є Угода ООН про торгівлю звичайною зброєю та Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності [7]. Ці угоди покликані забезпечити контроль за торгівлею зброєю та посилити співпрацю між країнами у розслідуванні злочинів, пов'язаних із незаконним обігом.

Крім того, країни повинні активно обмінюватися інформацією про нелегальні канали постачання зброї та досвідом у боротьбі з цими явищами. Спільні навчання та оперативні заходи, що проводяться між правоохоронними органами різних держав, можуть сприяти покращенню готовності до реагування на виклики, пов'язані з незаконним обігом.

У 2013 році було прийнято Договір про торгівлю зброєю (*Arms Trade Treaty*), який став першим глобальним інструментом, що регулює міжнародну торгівлю звичайними озброєннями. АТТ встановлює стандарти для передачі зброї між державами та зобов'язує країни оцінювати ризики, пов'язані з потенційними

порушеннями прав людини та міжнародного гуманітарного права при експорті зброї. Він набув чинності у грудні 2014 р., станом на 2024 рік, 125 країн ратифікували АТТ, що підкреслює його важливість у глобальній системі контролю за обігом зброї. Дев'ята Конференція країн-учасниць Договору 2013 р. про торгівлю зброєю у серпні 2023 р. зосередилася на ролі промисловості у відповідальній міжнародній торгівлі зброєю. У 2023 р. діяли 14 ембарго ООН на постачання зброї та 22 ембарго ЄС [3, с. 20].

Важливо також залучати міжнародні організації, такі як Інтерпол та Європол, для координації зусиль і сприяння створенню глобальних мереж для боротьби з нелегальною торгівлею. Вони можуть відігравати ключову роль у моніторингу ситуації та наданні технічної допомоги країнам, що потребують підтримки у забезпеченні контролю над зброєю.

Таким чином, ефективна боротьба з незаконним обігом зброї вимагає спільних зусиль держав та міжнародних організацій, що дозволяє зменшити вплив цієї проблеми на міжнародні відносини та безпеку. Питання розповсюдження зброї також є актуальним і для нашої держави за умов російсько-української війни, що триває. Воно також має бути пріоритетом для західних партнерів України – від ЄС та окремих країн до численних представників громадянського суспільства, які прагнуть допомогти Києву у відновленні та відродженні, зокрема, у боротьбі із цією загрозою.

Список використаних джерел та літератури

1. Галеотті М., Арутюнян А. Мир і розповсюдження зброї. Російсько-українська війна і нелегальна торгівля зброєю. *Global Initiative Against Transnational Organized Crime*. Березень 2023. URL: <https://globalinitiative.net/wp-content/uploads/2023/03/Mark-Galeotti-Anna-ArutunyanPeace-and-proliferation-The-Russo-Ukrainian-war-and-the-illegal-arms-trade-UKRAINIANDMarch-2023.pdf> (дата звернення 09.01.2025).
2. Незаконний обіг зброї як загроза національній безпеці. Цілі державної політики в сфері контролю за обігом зброї, повноваження державних органів в цій сфері. *Центр безпекових досліджень "СЕНСС"*. 2023. URL: <https://censs.org/nezakonnyu-obih-zbroyi-yakzahroza-natsionalniy-bezpetsi/> (дата звернення 19.01.2025).
3. *Щорічник СІПРІ 2024. Резюме*. Київ, 2024. 28 с. URL: <https://razumkov.org.ua/images/2024/07/24/2024-SIPRI-SUMMARY-1-SITE.pdf> (дата звернення 16.01.2025).
4. CPI 2021 for Sub-Saharan Africa: Amid Democratic Turbulence, Deep-Seated Corruption Exacerbates Threats to Freedoms. *Transparency International*. URL: <https://www.transparency.org/en/news/cpi-2021-sub-saharan-africa-amid-democratic-turbulence-deep-seated-corruption> (дата звернення 30.01.2025).
5. *European Union Agency for Law Enforcement Cooperation*. IOCTA, 2020. 37 p.
6. Global Firearms Holdings. *Small Arms Survey*. 2018. URL: <https://www.smallarmssurvey.org/database/global-firearms-holdings> (дата звернення 13.02.2025).
7. Protocol Against The Illicit Manufacturing of and Trafficking in Firearms, Their Parts and Components and Ammunition, Supplementing The United Nations Convention Against Transnational Organized Crime. *United Nations*, 31 May 2001 URL: https://treaties.un.org/doc/source/recenttexts/18-12_c_e.pdf (дата звернення 09.02.2025).

ЯДЕРНА ПРОГРАМА ІРАНУ В КОНТЕКСТІ РЕГІОНАЛЬНОГО ПРОТИСТОЯННЯ З ІЗРАЇЛЕМ І САУДІВСЬКОЮ АРАВІЄЮ

У статті розглядається вплив іранської ядерної програми на регіональну стабільність на Близькому Сході, зокрема на відносини між Іраном, Саудівською Аравією та Ізраїлем. Аналізується історичний контекст конфлікту, геополітичні інтереси ключових акторів, роль енергетичного сектору та міжнародних посередників. Зроблено висновки щодо майбутнього розвитку конфлікту та потенційних шляхів його врегулювання.

Ключові слова: *Іран, Саудівська Аравія, Ізраїль, ядерна програма, регіональна безпека, міжнародна політика, Близький Схід, геополітичне протистояння, санкції, ядерне стримування.*

Формування Ісламської Республіки Іран та спроби поширення її ідеології на країни Перської затоки через підтримку шіїтських меншин спричинили сприйняття Ірану як екзистенційної загрози серед арабських монархій. Незважаючи на економічну взаємозалежність, суперництво за регіональне лідерство, зокрема між Іраном та Саудівською Аравією, залишається гострим. Основне занепокоєння Ер-Ріада викликає розширення іранського впливу через підтримку проіранських недержавних формувань, таких як «Хезболла» в Лівані, хусити в Ємені та шіїтські угруповання в Іраку. Водночас офіційна позиція Королівства наголошує на історичних періодах конструктивної дипломатичної взаємодії та економічної співпраці, хоча поточна політика Тегерана в регіоні залишається предметом серйозної безпекової стурбованості з боку Саудівської Аравії. Дипломатичний конфлікт між сунітськими арабськими державами та Іраном, що розпочався у 2016 році, призвів до розриву відносин між Ер-Ріадом і Тегераном, які вдалося відновити лише 10 березня 2023 року за посередництва Китаю [2, с. 157].

Саудівська Аравія прагне підтримувати статус-кво в регіоні, а тимчасове примирення з Іраном може слугувати тактичним кроком для зміцнення власних позицій. Крім того, Китаю вигідна стабілізація регіону, оскільки це сприяє захисту його інвестицій та забезпеченню безперервного доступу до енергоресурсів. Саудівська Аравія водночас намагається зберігати стратегічний альянс із США, які виступають гарантом безпеки в регіоні, та посилювати економічне співробітництво з КНР, як із головним споживачем саудівської нафти. Незважаючи на факт примирення, боротьба за вплив триває, що підтверджують дії хуситських угруповань, які загострюють ситуацію, звинувачуючи Саудівську Аравію в підтримці США та Ізраїлю. У цьому протистоянні ключовими сферами конфлікту залишаються енергетика, регіональний вплив та міжнародний імідж. Особливо вагомим чинником є боротьба за контроль над енергетичними ресурсами, яка посилюється через стратегічний інтерес Китаю до нафтогазового сектору обох держав [4, с. 26].

Протистояння між Іраном та Ізраїлем є тривалим конфліктом, що розпочався після Ісламської революції 1979 року і триває дотепер. Взаємні дії сторін часто мають характер «тіньової війни», що робить цей конфлікт одним із найпотужніших дестабілізаційних факторів у регіоні. Ізраїль активно підтримував санкційну політику США та ЄС щодо Ірану, а також вдавався до таємних операцій, спрямованих на гальмування розвитку іранської ядерної програми. Адміністрація президента Джо Байдена намагалася відновити Спільний всеосяжний план дій щодо ядерної програми Ірану, однак позиція Тегерана змінилася після повномасштабного вторгнення росії в Україну. На сьогодні керівництво Ірану демонструє знижений інтерес до ядерної дипломатії, а рівень розвитку його ядерного потенціалу наближається до критичної позначки, що створює нові виклики для регіональної безпеки. Важливу роль у розвитку ядерних потужностей Ірану відіграє співпраця з росією, що може спровокувати радикальні дії з боку Ізраїлю, зокрема проведення військової операції для нейтралізації іранської ядерної загрози [3, с. 164].

Посилення напруженості між Ізраїлем та Іраном змушує Тегеран розглядати варіанти прискорення своєї ядерної програми, що може включати як стратегічний прорив, так і поступове накопичення ядерного потенціалу. Володіння засобами ядерного стримування могло б стати потужним запобіжником від потенційних військових ударів, оскільки змінило б баланс сил у регіоні. Однак такий сценарій супроводжується значними ризиками: посилення ядерної програми Ірану може стати приводом для превентивних військових дій з боку Ізраїлю або США, що загрожує затяжним конфліктом. Окрім того, подальше накопичення ядерного потенціалу може ще більше ізолювати Іран на міжнародній арені, спричиняючи жорсткіші економічні санкції та посилення внутрішньої економічної кризи [3, с. 166].

Таким чином, протистояння між Іраном, Саудівською Аравією та Ізраїлем залишається одним із ключових факторів нестабільності на Близькому Сході, що має далекосяжні наслідки для регіональної та глобальної безпеки. Хоча відновлення дипломатичних відносин між Саудівською Аравією та Іраном сприяє тимчасовому зниженню напруженості, стратегічні суперечності залишаються нерозв'язаними. Ядерні амбіції Ірану, підтримка недержавних акторів та геополітична боротьба за контроль над енергоресурсами ускладнюють пошук довготривалих механізмів безпеки. Подальший розвиток подій залежатиме від взаємодії ключових глобальних гравців, таких як США, Китай та росія, а також від здатності регіональних держав знаходити компромісні рішення для зменшення конфронтації та уникнення ескалації до відкритого військового протистояння [1].

Список використаних джерел та літератури

1. Aguiar P. Israel's Iran Strike: A New Power Dynamic in the Middle East. 2024. 28 жовтня. URL: <https://www.geopoliticalmonitor.com/israels-iran-strike-a-new-power-dynamic-in-the-middle-east/> (дата звернення 09.02.2025).
2. Prorochenko N., Okhrimenko M. Iran's Foreign Policy in the XXI Century: Strengthening of Expansionist Tendencies. *Problems of World History*. 2025. № 28. С. 149-166. <https://journal.ivinas.gov.ua/pwh/article/view/329/301> (дата звернення 07.02.2025)
3. Завада Я.І., Шиб О.В. Регіональне протистояння Ізраїлю та Ірану як виклик режиму нерозповсюдження ядерної зброї. *Політикус : наук. журнал*. 2023. № 4. С. 163-167.
4. Клименко Д. Гібридна війна в контексті протистояння між Королівством Саудівська Аравія та Ісламською Республікою Іран (1979-2024 рр.). Кваліфікаційна

УДК 327:623.454.8

Фалько Альона

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

м. Київ, Україна

aifalko.fpmv24m@kubg.edu.ua

ЯДЕРНА НЕСТАБІЛЬНІСТЬ У ХХІ СТОЛІТТІ: МІЖ МОДЕРНІЗАЦІЄЮ АРСЕНАЛІВ І КОЛАПСОМ СИСТЕМИ КОНТРОЛЮ

Глобальна архітектура ядерної безпеки стикається зі значною нестабільністю у ХХІ столітті через сукупність політичних, правових та технологічних викликів. У цьому матеріалі розглядаються основні проблеми, пов'язані з режимом ядерного нерозповсюдження, включаючи послаблення угод про контроль над озброєннями, недотримання їх державами, що володіють ядерною зброєю, та появу новітніх технологічних загроз, які ускладнюють механізми моніторингу та примусу до дотримання зобов'язань. Сукупність цих факторів спричиняє кризу довіри в міжнародних відносинах та нову фазу нестабільності, що підвищує ризики ядерного розповсюдження та підриває глобальні зусилля зі зміцнення безпеки.

Ключові слова: ядерна зброя, нерозповсюдження, ядерний тероризм, кіберзагрози, міжнародна безпека.

Основою режиму ядерної безпеки є Договір про нерозповсюдження ядерної зброї (ДНЯЗ) 1968 року, що ґрунтується на трьох стовпах: нерозповсюдження; роззброєння; мирне використання ядерної енергії [6]. Однак ядерні держави здебільшого не виконують своїх зобов'язань щодо роззброєння: усі п'ять офіційно визнаних ядерних держав-учасниць ДНЯЗ модернізують свої арсенали, а не скорочують їх [9]. Це підриває глобальну довіру до договору та міжнародного порядку. Крім того, чотири ядерні держави – Індія, Пакистан, Північна Корея та Ізраїль – залишаються поза рамками ДНЯЗ, а отже, поза системою контролю, що ще більше знижує ефективність глобальних зусиль з підтримання режиму ядерного нерозповсюдження. Вихід Північної Кореї з Договору у 2003 році і розвиток її ядерної програми посилили регіональну нестабільність, особливо у Східній Азії.

Геополітична напруженість, особливо між великими ядерними державами, такими як США, Росія і Китай, ще більш розхитує ядерну стабільність. Крах договорів про контроль над озброєннями, в тому числі Договору про протиракетну оборону (ПРО) (1972), Договору про ліквідацію ракет середньої і меншої дальності (ДРСМД) (1987) і нещодавнє призупинення дії Договору СНО-III через позицію Росії, посилили стратегічну недовіру і сприяли відновленню гонки озброєнь.

Інші правові інструменти, покликані врегулювати сферу ядерної безпеки, такі як Договір про всеосяжну заборону ядерних випробувань (ДВЗЯВ) (1996) і Договір про заборону ядерної зброї (ДЗЯЗ) (2017), не були ратифіковані універсально. Неможливість досягнення консенсусу щодо дотримання вже існуючих і впровадження

нових регуляторних механізмів у сфері ядерної безпеки підкреслює складність узгодження інтересів ядерних і неядерних держав у сучасних геополітичних умовах, а також пояснює розчарування неядерних держав чинним міжнародним порядком, що може сприяти виходу з домовленостей більшої кількості міжнародних акторів.

Міжнародні інституції, зокрема Міжнародне агентство з атомної енергії (МАГАТЕ), постають перед низкою викликів у забезпеченні ядерної стабільності. Саме Агентство має обмежені фінансові та технологічні ресурси [7], а запровадження дієвих санкцій проти порушників ДНЯЗ часто ускладнюється через політичне протистояння у Раді Безпеки ООН.

Окрім того, Росія, маючи вплив на керівництво МАГАТЕ, зберігає монополію на свої ядерні об'єкти та використовує агентство у власних інтересах, що підриває його неупередженість [1]. Війна в Україні виявила неефективність МАГАТЕ в кризових ситуаціях, зокрема щодо моніторингу ЗАЕС і ЧАЕС, а суперечливі заяви його керівництва викликали сумніви у професійності та незалежності організації.

Група ядерних постачальників (ГЯП) і Комітет Цангера, створені для контролю експорту ядерних матеріалів і технологій, також мають труднощі. Оскільки заборони ГЯП не є юридично обов'язковими, деякі члени, зокрема США, Росія й Китай, використовували ці прогалини для співпраці в цивільних ядерних проєктах із країнами поза ДНЯЗ [3].

Відсутність жорстких обмежень на експорт ядерних матеріалів і технологій не лише дозволяє окремим державам обходити режим нерозповсюдження, а й створює небезпеку їхнього потрапляння до недержавних акторів. Випадки контрабанди радіоактивних матеріалів, нестача належної охорони на складах ядерної сировини та слабкий моніторинг транспортування, підкреслюють ці загрози [4, с. 2-3]. Заколот ПВК «Вагнер» у 2023 році, під час якого бойовики, за даними розвідки, намагалися захопити ядерний арсенал, продемонстрував потенційну вразливість ядерних об'єктів у періоди політичної нестабільності [10].

Терористичні організації можуть скористатися цими слабкими місцями для отримання радіологічних матеріалів, що підвищує ризик атак із застосуванням «брудних бомб». Крім того, цивільні ядерні програми, спочатку призначені для виробництва енергії, становлять значний ризик розповсюдження через їхній потенціал подвійного використання. Деякі держави (наприклад, Індія) використовували цивільні ядерні технології як сходинок до розробки зброї, що підкреслює необхідність посилення механізмів верифікації в рамках Додаткових протоколів МАГАТЕ.

Окрім політичних чинників, новітні технології становлять додаткову загрозу ядерній стабільності. Кібернетичні загрози, прикладом яких є атака Stuxnet на ядерні об'єкти Ірану, роблять ядерну інфраструктуру вразливою до саботажу і маніпуляцій з даними [8]. Штучний інтелект може призвести до помилок автоматизації та ескалації в системах управління ядерною зброєю, водночас уможливлючи прогрес у процесах збагачення, що знижує бар'єри для розповсюдження ядерної зброї [11, с. 9]. Водночас адитивне виробництво (3D-друк) може допомогти обходити експортний контроль, спрощуючи створення ядерних компонентів, а криптографічно релевантні квантові комп'ютери (CRQC) загрожують існуванню класичної системи шифрування [2; 5]. Ці технологічні досягнення ускладнюють процеси верифікації, створюючи нові виклики для ДНЯЗ і МАГАТЕ, що були сформовані без урахування таких ризиків. Без оновлених регуляторних рамок та проактивних заходів режим нерозповсюдження ризикує застаріти, що підкреслює критичну необхідність міжнародної співпраці для адаптації норм до нових технологічних реалій.

На основі проведеного аналізу можемо стверджувати, що ХХІ століття характеризується все більшою нестабільністю системи ядерної безпеки. Фундаментальні проблеми режиму ядерного нерозповсюдження в поєднанні зі стрімким розвитком проривних технологій створюють безпрецедентні ризики для глобальної безпеки. Для стримування ядерного розповсюдження та зменшення ризику ядерного конфлікту необхідне зміцнення міжнародної правової бази, вдосконалення інституційних механізмів правозастосування та протидія новим технологічним загрозам. Без відновлення міжнародної співпраці та дотримання зобов'язань світ ризикує вступити в нову еру ядерної нестабільності.

Список використаних джерел та літератури

1. Що не так із МАГАТЕ?. *Molfar*. URL: <https://molfar.com/blog/what-is-wrong-with-the-iaea> (дата звернення: 08.02.2025)
2. Brockmann, K, Kelley, R. The challenge of emerging technologies to non-proliferation efforts: Controlling additive manufacturing and intangible transfers of technology. *SIPRI*, 2018. URL: https://www.sipri.org/sites/default/files/2018-04/sipri1804_3d_printing_brockmann.pdf (дата звернення: 07.02.2025)
3. Challenges and Opportunities for the Nuclear Suppliers Group. *Wavellroom*. URL: <https://wavellroom.com/2024/05/13/challenges-and-opportunities-for-the-nuclear-suppliers-group/> (дата звернення 08.02.2025)
4. IAEA Incident and Trafficking Database (ITDB) 2024 *Factsheet*. *IAEA*. 2024. URL: https://www.iaea.org/sites/default/files/24/05/itdb_factsheet_2024.pdf (дата звернення: 08.02.2025)
5. Keynote: Future-Proofing Data Transmissions with Post-Quantum VPN. *CyCon*. URL: <https://cycon.org/event/keynote-future-proofing-data-transmissions-with-post-quantum-vpn/> (дата звернення: 10.02.2025)
6. Kirsten I., Zarka M. Balancing the three pillars of the NPT: How can promoting peaceful uses help? EU Non-Proliferation and Disarmament Consortium. *Non-Proliferation and Disarmament Papers*. 2022. No. 79. URL: https://www.sipri.org/sites/default/files/2022-05/eunpdc_no_79.pdf (дата звернення: 09.02.2025)
7. Nuclear Security: The International Atomic Energy Agency Could Improve Priority Setting, Performance Measures, and Funding Stabilization. *United States Government Accountability Office*. 2019. URL: <https://www.gao.gov/assets/gao-19-429.pdf> (дата звернення: 09.02.2025)
8. Sanger D. E. Obama ordered wave of cyberattacks against Iran. *The New York Times*. 2012. 1 June. URL: <https://www.nytimes.com/2012/06/01/world/middleeast/obama-ordered-wave-of-cyberattacks-against-iran.html> (дата звернення: 08.02.2025)
9. SIPRI. Role of nuclear weapons grows as geopolitical relations deteriorate. *New SIPRI Yearbook* out now. 2024. 17 June. URL: <https://www.sipri.org/media/press-release/2024/role-nuclear-weapons-grows-geopolitical-relations-deteriorate-new-sipri-yearbook-out-now> (дата звернення: 08.02.2025)
10. Wagner fighters neared Russian nuclear base during revolt. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/world/europe/wagner-fighters-neared-russian-nuclear-base-during-revolt-2023-07-10/> (дата звернення: 08.02.2025)
11. Williams H. Remaining relevant: Why the NPT must address emerging technologies. *King's College London*. 2020. URL: <https://www.kcl.ac.uk/csss/assets/remaining-relevant-new-technologies.pdf> (дата звернення: 08.02.2025)

Абдель Разек Данііл
Запорізький національний університет
м. Запоріжжя, Україна
nilpettoceko@gmail.com

ПОЗИЦІЯ ТУРЕЧЧИНИ ЩОДО СИРІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

У статті проаналізована участь Туреччини в контексті громадянської війни в Сирії, оцінка дій турецького уряду в сучасних реаліях та вплив ідей неоосманізму на зовнішню політику Анкари в даному регіоні. Видання ґрунтується на зарубіжних аналітичних публікаціях. У дослідженні також були використані такі видання, як Deutsche Welle, Al Jazeera, Reuters, The Guardian, Middle East Eye та інші.

Ключові слова: Туреччина, Сирія, неоосманізм, зовнішня політика, дипломатія.

«Курдське ополчення буде поховано в Сирії,
якщо вони не складуть зброю»,
– слова президента Туреччини
Реджепа Тайїпа Ердогана
для газети Аль-Джазіра 25 грудня 2025 року [1].

Сирійське питання залишається одним із ключових та найбільш привабливих зовнішньополітичних аспектів для Туреччини. Як країна, що має понад 900 км спільного кордону із Сирією, Туреччина змушена враховувати складну геополітичну ситуацію в регіоні, а також низку безпекових, економічних і гуманітарних факторів. Тому сучасна позиція Туреччини щодо Сирії формується на основі кількох головних аспектів.

У першу чергу, це політичний вектор чинного турецького президента та його уряду, що підживлюється ідеями неоосманізму. Вони включають у себе реалізацію Туреччини, як регіонального лідера, розповсюдження її впливу на сусідні держави та, за можливістю, територіальні розширення та вирішення питань національних меншин, таких як вірмени та курди. Останній фактор є одним із центральних питань для Анкари в сфері підтримки національної безпеки. Тому головною причиною для вступу Туреччини в сирійський конфлікт було названо саме гарантування безпеки. Вочевидь, турецькі політики що на початку конфлікту, так і наразі мають і інші, більш імперські цілі. Так, турецьке керівництво вважає терористичними угрупованнями Робітничу партію Курдистану (РКК) і її сирійські відгалуження, зокрема загони народної самооборони (YPG) [1; 5]. Ці формування, що отримують підтримку з боку США та інших західних країн, розглядаються як загроза територіальній цілісності Туреччини. З метою запобігання поширенню курдського впливу вздовж свого кордону Туреччина реалізує стратегію створення так званих «безпечних зон» у північній Сирії. Ці території мають слугувати буфером між турецькими кордонами та курдськими регіонами.

Ще одним важливим елементом політики Туреччини щодо країн-сусідів, особливо це стосується країн Європейського Союзу, є проблема сирійських біженців. На сьогодні Туреччина прийняла понад 3,5 мільйона сирійських переселенців, ставши країною з найбільшою кількістю біженців у світі. Це створює значне навантаження на економіку, соціальну інфраструктуру та внутрішньополітичну стабільність країни. У

відповідь Анкара активно використовує контроль над потоком біженців в Європу, впливаючи таким чином на деякі рішення ЄС.

Туреччина також проводить складну дипломатичну гру, яка включає в себе доволі конфронтаційні маневри. Анкара намагається одночасно співпрацювати та протистояти ключовим гравцям у сирійському конфлікті. З одного боку, турецька влада взаємодіє з Росією в рамках Астанинського процесу, спрямованого на врегулювання конфлікту. З іншого боку, між Туреччиною та Росією виникають суперечності щодо підтримки різних сторін у конфлікті, зокрема колишнього режиму Башара Асада та опозиційних угруповань. Щодо США, то тут основним конфліктом залишається питання підтримки Вашингтоном курдських формувань у Сирії. Європейський Союз, у свою чергу, надає Туреччині фінансову підтримку в обмін на утримання сирійських біженців на своїй території, що, як вже згадувалось раніше, є важливим інструментом тиску Анкари на європейських партнерів [4].

На практиці Туреччина здебільшого реалізує свою політику через військові операції. Найбільш відомими з них є «Операція Джерело миру» (2019 рік) та інші, спрямовані на витіснення курдських формувань і встановлення контролю над північними районами Сирії. Більш того, для ведення ширших та більш агресивних військових кампаній, Туреччина взяла під своє крило декілька сирійських воєнізованих угруповань, що відіграли ключову роль у поваленні режиму Асада. Мова йде про майже повністю підконтрольну Анкарі Сирійську національну армію та угруповання Хайят Тахрір аш-Шам, яке має з турецьким урядом багато спільних цілей та отримує допомогу від нього, але не підпорядковується Анкарі.

Сучасний етап сирійського конфлікту, що триває з моменту повалення режиму Башара Асада, характеризується відносним затишшям, однак ситуація залишається нестабільною, а громадянська війна не має ознак завершення. Внутрішньополітичні зміни в Туреччині, зокрема переобрання Реджепа Тайїпа Ердогана на новий термін, суттєво впливають на формування зовнішньої політики країни. Анкара продовжує балансувати між необхідністю забезпечення національної безпеки, розв'язанням гуманітарних проблем і збереженням та примноженням регіонального впливу [2; 6].

Підбиваючи підсумки, відзначимо що позиція Туреччини щодо Сирії є складною та багатогранною. Хоча її основні дії спрямовані на досягнення власних інтересів, вони мають значний вплив на загальну динаміку конфлікту. Проте, Сирія була і залишається однією з першочергових країн, на які Туреччина розповсюджує свій вплив, що входить в прийняту Реджепом Тайїпом Ердоганом концепцію неоосманізму. Таким чином, можна зробити припущення, що поки Туреччина матиме можливість контролювати північ Сирії та військові сирійські угруповання, обмежувати дії курдів та іранських проксі, утримувати за собою цілі арабські міста, вона не вийде з гри.

Список використаних джерел та літератури

1. Erdogan says YPG 'will be buried' in Syria if it doesn't lay down arms. *Al Jazeera*. 25 December, 2024. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2024/12/25/erdogan-says-ypg-will-be-buried-in-syria-if-it-doesnt-lay-down-arms> (дата звернення: 03.01.2025).
2. Erdogan has interests in Syria's reignited war. *Deutsche Welle*. December 4, 2024 URL: <https://www.dw.com/en/recep-tayyip-erdogan-has-interests-in-syrias-reignited-war/a-70962033> (дата звернення: 04.01.2025).
3. Erdogan says Turkey will help Syria restructure state and draft constitution. *Middle East Eye*. 20 December 2024. URL: <https://www.middleeasteye.net/news/turkey-will-help-syria-restructure-its-state-erdogan-says> (дата звернення: 04.01.2025).

4. Erdoğan sees nothing but opportunity in Syria. *Middle East Institute*. December 12, 2024. URL: <https://www.mei.edu/blog/erdogan-sees-nothing-opportunity-syria> (дата звернення: 03.01.2025).

5. Turkey's Erdogan says there is a new reality in Syria. *Reuters*. 07 December 2024. URL: <https://www.reuters.com/world/middle-east/turkeys-erdogan-says-there-is-new-reality-syria-2024-12-07/> (дата звернення: 05.01.2025).

6. 'Ankara is getting what it wants': how Erdoğan's balancing act in Syria paid off. *The Guardian*. 17 December, 2024. URL: <https://www.theguardian.com/world/2024/dec/17/ankara-is-getting-what-it-wants-how-erdogans-balancing-act-in-syria-paid-off> (дата звернення: 04.01.2025).

УДК 327(438):323.2]:355.01(470+477)

Нестеревич Дарія

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна
dvnesterevych.fpmv21@kubg.edu.ua

Мельник Ганна

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна
h.melnyk@kubg.edu.ua

ЧЛЕНСТВО ПОЛЬЩІ В НАТО: БЕЗПЕКОВІ ВИКЛИКИ ДЛЯ РЕГІОНУ В КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Розглядається роль Республіки Польща як ключового актора у безпековій політиці Північноатлантичного Альянсу на східному фланзі в умовах російсько-української війни. До уваги взято та проаналізовано фактори геополітичного розташування Польщі, її стратегічні пріоритети та участь у ініціативах з колективної оборони. Окреслено основні безпекові виклики та загрози для східного флангу Альянсу в сучасних міжнародних відносинах. У результаті дослідження зроблено висновок, що Республіка Польща відіграє стратегічну роль у формуванні безпекової політики регіону.

Ключові слова: Республіка Польща, НАТО, безпека, російсько-українська війна.

Республіка Польща, як член НАТО, є ключовим гравцем у забезпеченні безпекової політики східного флангу Північноатлантичного Альянсу в умовах російсько-української війни. Її геополітичне розташування безпосередньо впливає на стратегічну важливість регіону, проявляючись як у військових ініціативах, так і в дипломатичних зусиллях, перетворюючи державу на центрального актора у цьому регіоні.

Республіка Польща розділяє кордон з Білоруссю та Україною, а також межує із Калінінградською областю Росії, що надає їй критично важливого значення у захисті східних рубежів Альянсу. Крім цього, Сувальський коридор, який розділяє Калінінградську область Росії та Білорусь, є стратегічним об'єктом, адже його захоплення могло б відділити країни Балтії від решти НАТО. З огляду на це, Республіка

Польща, як найбільша держава Центральної Європи, позиціонує себе регіональним лідером, а також активно зміцнює свою позицію як гаранта безпеки [3].

«У Стратегічній концепції НАТО 2022 року Росію названо найбільш значною і прямою загрозою безпеці держав-членів Альянсу» [5]. Відповідно, регіональні виклики, починаючи з більш глобальних, таких як порушення міжнародного права, послаблення механізмів безпеки, конкуренція впливових держав, закінчуючи більш локалізованими – гібридними загрозами, підтриманням гуманітарних коридорів, кризою біженців, становлять загрозу підриву стабільності в регіоні. У свою чергу це веде до того, що східний фланг, стикаючись із геополітичними викликами в регіоні, вимагає збільшення витрат на політику безпеки, військову присутність у регіоні, а також посилення заходів для стримування потенційного російського експансіонізму.

Республіка Польща безпосередньо бере участь у забезпеченні обороноздатності НАТО. Польща є ключовою країною для глобального стримування з боку США та захисту східного флангу НАТО. «Збільшення європейської обороноздатності підвищує шанси на збереження миру в Європі, найбільшим бенефіціаром якого є Польща» [1]. Як наслідок, відображення стратегічного домінування можна спостерігати на прикладі безпекових ініціатив Республіки Польща у регіоні. «Польські винищувачі на ротаційній основі ще з 2006 р. як і літаки інших держав-членів НАТО захищають небо над Латвією, Литвою та Естонією у рамках програми Балтійського повітряного патрулювання». Крім цього, польські військові літаки беруть участь у патрулюванні повітряного простору Словаччини, а контингенти польських солдатів розміщені в Румунії, Латвії та Косові. Більше того, колишній посол Польщі при НАТО Томаш Шатковський заявляв, що держава може взяти на себе військове командування силами НАТО в регіоні [4].

За даними НАТО, у східній частині Альянсу перебувають понад сорок тисяч військовослужбовців, з них близько десяти тисяч в межах Республіки Польща, повітряні і військово-морські сили та засоби, а також особовий склад восьми багатонаціональних бойових груп НАТО, у тому числі на території Польщі. Присутність американських солдатів на території Польщі надає доступ до підготовки та навчання польських військових, що сприяє набуттю навичок роботи з американською військовою технікою, а отже й підвищенню обороноздатності країни. У політичному контексті потенційний напад на Республіку Польща можна розцінювати як напад на американських військовослужбовців, що посилює ефект політики стримування і зміцнює гарантії безпеки. [4; 5].

З огляду на те, що Польща разом з Литвою, Латвією та Естонією формують східний фланг НАТО, збільшення військової присутності НАТО у цьому напрямку є напряму пов'язаним із геополітичною напругою у регіоні. Це безпосередньо є частиною політики стримування і оборони задля забезпечення стабільності у зв'язку з військовою агресією зі сторони Росії. «Зокрема, на Уельському саміті НАТО у вересні 2014 року держави-члени Альянсу узгодили План дій у галузі готовності, покликаний забезпечити оперативне реагування на глибинні зміни у середовищі безпеки на кордонах НАТО і в ширшому регіоні». На офіційному сайті Північноатлантичного Альянсу також зазначено, що пізніше у 2016 році на основі цього документа було прийнято подальші рішення щодо зміцнення позиції НАТО у регіоні. Протягом останніх років на території Республіки Польща, а також Болгарії, Угорщини, Естонії, Литви, Латвії, Румунії та Словаччини було розміщено багатонаціональні бойові групи, а також додаткові військові ресурси [6].

«Цю посилену передову присутність було вперше запроваджено у 2017 році зі створенням чотирьох багатонаціональних бойових груп рівня батальйону на території Литви, Латвії, Естонії та Польщі під проводом Канади, Великобританії, Німеччини і Сполучених Штатів Америки відповідно». У лютому 2022 року держави-члени Альянсу вирішили підсилити існуючі групи, тож станом на листопад 2024 таких формувань є вісім. На території Польщі багатонаціональна бойова група має наступну структуру: країна-господарка – Польща, рамкова країна – США, країни, що виділяють війська – Велика Британія, Румунія та Хорватія [6].

Водночас, на Вільнюському саміті НАТО у 2023 році держави-члени Альянсу ухвалили регіональні оборонні плани нового покоління. Як наслідок, планування колективної оборони НАТО було значно покращено завдяки узгодженості з національним плануванням державами-членами Альянсу їхніх збройних сил, оборонної позиції, спроможностей та командування і управління [6].

Республіка Польща є лідером за обсягом витрат та інвестицій в оборонну політику серед країн НАТО. «У 2024 році вона виділила на оборону 4,12% ВВП, а у 2025 році планує збільшити цей показник до 5%. Польща закуповує сучасне озброєння, включаючи системи HIMARS, танки M1A2 Abrams, винищувачі F-35 та інші військові технології з США, Великої Британії та Південної Кореї» [4].

Ще однією ініціативою Польщі у сфері політики безпеки є програма "Східний щит", а саме проєкт, який передбачає будівництво укріплень на кордоні Польщі з Білоруссю та Росією. Крім цього, не можна заперечувати, що Польща відіграла важливу роль і у підвищенні обороноздатності України, особливо в перші тижні та місяці повномасштабного вторгнення Росії. Жешувський аеропорт продовжує служити основним центром постачання західного озброєння для України [2; 4].

Таким чином, членство Республіки Польща в Північноатлантичному Альянсі надає їй широкі можливості для зміцнення політики безпеки регіону, відводячи їй ключову роль на східному фланзі НАТО в умовах російсько-української війни. Це зумовлено не лише фактором геополітичного розташування, а й значними економічними та військовими інвестиціями, участю в безпекових ініціативах і співпрацею в спільних заходах із стримування російської агресії у регіоні. Окрім цього, стратегічні зусилля Польщі спрямовані на модернізацію збройних сил, зміцнення оборонних можливостей НАТО та підвищення оперативної сумісності між союзниками. Це є одним із ключових векторів політики Польщі як країни-члена Альянсу, що не лише сприяє регіональній стабільності, але й впливає на глобальну безпекову систему, перетворюючи країну на гаранта стабільності в умовах сучасних викликів і загроз міжнародним відносинам.

Список використаних джерел та літератури

1. Дембський С. Національна безпека Польщі: виклики і можливості. *Нова Польща*. 18 січня 2022. URL: <https://novapolshcha.pl/article/nacionalna-bezpeka-polshi-vikliki-i-mozhливosti/> (дата звернення: 04.02.2025).
2. Польща будуватиме "Східний щит" на кордоні з Україною. *Militarnyi*. 30 листопада 2024. URL: <https://mil.in.ua/uk/news/polshha-buduvatyme-shidnyj-shhyt-na-kordoni-z-ukrayinoyu/> (дата звернення: 04.02.2025).
3. Снегірьов Д. Сувальський коридор і білоруська загроза: можливі сценарії війни Росії та НАТО. *ТСН*. 31 січня 2024. URL: <https://tsn.ua/exclusive/suvalskiy-koridor-i->

biloruska-zagroza-mozhlivi-scenariyi-viyni-rosiyi-ta-nato-2503855.html?utm (дата звернення: 05.02.2025).

4. Хоменко С., Аксьонов П. «Поляки, прокидайтесь!» Як Польща буде найсильнішу армію в Європі. *BBC*. 9 жовтня 2024. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cgmg40yvy49o> (дата звернення: 04.02.2025)

5. NATO 2022 Strategic Concept. *NATO*. <https://www.nato.int/strategic-concept/>

6. NATO's military presence in the east of the Alliance. *NATO*. URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_136388.htm?selectedLocale=en (дата звернення: 07.02.2025)

УДК 321.01(569.4):94(569.4)

Гончарова Євгенія

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

Україна, м. Київ

yohoncharova1.fpmv21@kubg.edu.ua

ДОСВІД ПОБУДОВИ ТА СТАЛОСТІ ІЗРАЇЛЬСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

У публікації досліджено феномен ізраїльської державності як унікальний приклад виживання та процвітання в умовах постійної регіональної нестабільності. Автор висвітлює ключові фактори успіху, зокрема Люксембурзьку угоду 1952 року щодо репарацій, що сприяла ранньому фінансуванню, а також значні інвестиції в інновації та військово-промисловий комплекс, які зробили Ізраїль світовим лідером за витратами на дослідження та розробки. Також розглядається вплив соціальних реформ, таких як політика придбання землі та розвитку сільського господарства, що допомогли інтегрувати іммігрантів та заклали основи соціальної стабільності й економічної єдності.

Ключові слова: Ізраїль, державність, високі технології

Феномен ізраїльської державності є унікальною темою у сфері міжнародних відносин. Його актуальність для теми конференції, зокрема викликів, з якими стикаються країни та регіони в сучасних міжнародних відносинах, впливає зі здатності Ізраїлю підтримувати, а перед цим і створити, стабільну та процвітаючу державу, незважаючи на постійну регіональну нестабільність.

Геополітичне положення Ізраїлю на Близькому Сході – регіоні, історично позначеному тривалими конфліктами, складною етнічною та релігійною динамікою та мінливими альянсами – є цінним тематичним дослідженням. Країна не тільки вижила, але й досягла значних економічних і політичних успіхів завдяки стратегічній політиці, інноваціям і стійкості.

Уроки, витягнуті з досвіду Ізраїлю, є особливо актуальними в сучасному контексті глобальної невизначеності, коли країни повинні боротися з новими загрозами безпеці та економічною нестабільністю.

У 1952 році Ізраїль і Західна Німеччина підписали Угоду про репарації або так звану Люксембурзьку угоду, за якою Західна Німеччина погодилася надати Ізраїлю матеріальне відшкодування як компенсацію за Голокост. Ця угода сприяла фінансуванню інфраструктури молодій державі та адаптації великого потоку

іммігрантів в новостворену державу. Однак рішення прийняти репарації викликало глибокі розбіжності в ізраїльському суспільстві, що проявило не тільки розкол в суспільстві з приводу історичної спадщини, але й різне бачення на економічний розвиток. Прем'єр-міністр Давид Бен-Гуріон виступав за угоду, вважаючи її необхідною для побудови і міцності Ізраїлю, а опозиційні діячі, такі як Менахем Бегін, засуджували її як зраду жертв Голокосту. Те, що Кнесет підтримав угоду з невеликою кількістю голосів (61 проти 50), підкреслило гостроту внутрішнього конфлікту [1].

Зосередженість Ізраїлю на інноваціях, особливо у військово-промисловому комплексі, була наріжним каменем його економічної сили. Акцент нації на дослідженнях і розробках призвів до значних технологічних досягнень як у військових, так і в цивільних цілях.

Ізраїль лідер у всьому світі за витратами на дослідження та розробки у відсотках від валового внутрішнього продукту (ВВП). У 2022 році країна виділила 6,02% свого ВВП на дослідження та розробки, що є найвищим показником у світі [3]. Ці значні інвестиції підкреслюють, що нація надає пріоритет технологічному прогресу над іншими шляхами економічного розвитку.

Наприклад, розробка пістолета-кулемета Uzi в 1950-х роках не тільки розширила військові можливості, але й стала успішним експортним продуктом. Крім того, ізраїльський сектор високих технологій процвітав, зробивши значний внесок в економіку. У 2023 році високотехнологічні галузі становили 20% ВВП Ізраїлю, що робить його найбільшим внеском в економіку країни [2].

Ключовою соціальною та економічною реформою, яка мала глибокий вплив на стабілізацію ізраїльського суспільства та сприяння його економічній стійкості, була Політика придбання землі та розвитку сільського господарства, реалізована в перші роки державності. Ця реформа була зосереджена на систематичному придбанні землі, її перерозподілі для сільськогосподарського використання та створенні колгоспних громад типу кібуців і мошавів.

Відповідно до Закону Ізраїлю про придбання землі 1953 року, держава придбала приблизно 93% землі країни, значна частина якої раніше була занедбаною або необробленою. Уряд Ізраїлю через Єврейський національний фонд і Міністерство сільського господарства виділив цю землю для підтримки розвитку сільського господарства. Цей підхід служив подвійним цілям:

1. Економічний розвиток: він перетворив безплідні землі на продуктивні сільськогосподарські зони, зміцнивши продовольчу безпеку та зробивши значний внесок у ВВП Ізраїлю.

2. Соціальна стабільність: надання землі для сільського господарства пропонувало роботу та житло новим іммігрантам, багато з яких утекли від переслідувань і терміново потребували переселення. Ця політика забезпечила їх інтеграцію в ізраїльське суспільство та мінімізувала соціальні заворушення.

Політика придбання землі та розвитку сільського господарства мала трансформаційний вплив на ізраїльське суспільство та економіку. Так, інтегровані іммігранти, понад 1 мільйон іммігрантів, які прибули між 1948 і 1958 роками, були переселені в сільськогосподарські громади, забезпечуючи їх економічну участь і культурну інтеграцію [4]. Також варто говорити про зміцнення сільської інфраструктури: інвестиції в іригацію, такі як Національний водоносний проект (1964), дозволили вести сільське господарство в посушливих регіонах, таких як пустеля Негев.

Хоча зараз сільськогосподарський сектор становить лише 2% ВВП Ізраїлю, його фундаментальна роль у ранньому економічному розвитку країни та соціальній єдності

є надзвичайно суттєвим фактором для її історії. Крім того, модель кібуців розвинулася, і багато з них перетворилися на промислові та технологічні центри, що ще більше сприяло сучасній економіці Ізраїлю та забезпечило передумови для міцності ізраїльської державності та її інституцій.

Список використаних джерел та літератури

1. Dr Michael Pinto-Duschinsky. Israel, Germany, the Holocaust and the Luxembourg Agreement of September 1952: was the Ben Gurion government justified in accepting Adenauer's 'shilumim'/'reparations'/'wiedergutmachung'?. *Department of Politics & International Relations*. URL: <https://www.politics.ox.ac.uk/event/israel-germany-holocaust-and-luxembourg-agreement-september-1952-was-ben-gurion-government>. (дата звернення: 15.02.2025).

2. Mtanes Shihadeh. The War on Gaza and Israel's Technology Sector. *Arab Center Washington DC*. URL: <https://arabcenterdc.org/resource/the-war-on-gaza-and-israels-technology-sector/>. (дата звернення: 15.02.2025).

3. R&D as a percentage of GDP by country 2022. *Statista*. URL: <https://www.statista.com/statistics/732269/worldwide-research-and-development-share-of-gdp-top-countries/>. (дата звернення: 17.02.2025).

4. The Kibbutz & Moshav: History & Overview. *Jewish Virtual Library*. URL: <https://www.jewishvirtuallibrary.org/history-and-overview-of-the-kibbutz-movement>. (дата звернення: 16.02.2025).

УДК 314.15:327.5(4)

Хименко Анастасія

Запорізький національний університет

м. Запоріжжя, Україна

himenkoanastasia25@gmail.com

МІГРАЦІЙНА КРИЗА В ЄВРОПІ: ВИКЛИКИ ТА ШЛЯХИ ВРЕГУЛЮВАННЯ

У статті досліджено міграційну кризу в Європі, яка характеризується значним збільшенням кількості мігрантів, що прибувають до ЄС, особливо нелегальних, що створює значне навантаження на європейські країни та призводить до гуманітарних та логістичних проблем. Проаналізовано основні причини міграції, серед яких – порятунком від конфліктів, економічні труднощі та пошук кращих можливостей. Розглянуто шляхи врегулювання міграційної кризи, зокрема реформування системи притулку, посилення безпеки кордонів та вдосконалення інтеграційних заходів. Особливу увагу приділено аналізу впливу збройного російського вторгнення в Україну на міграційну ситуацію в Європі.

Ключові слова: міграційна криза, ЄС, біженці, навантаження на країни, переповнення систем притулку, російсько-українська війна

Міграція до Європи різко зросла за останні роки. За даними Європейського Парламенту у 2022 році до ЄС в'їхало понад 5,1 мільйона громадян країн, які не є членами ЄС [4]. Причин чому люди мігрують декілька, основні з них – порятунком від конфліктів, економічні труднощі та пошук кращих можливостей для роботи, освіти,

рівень медичного обслуговування. Однак збільшення кількості приїжджих, особливо нелегальних мігрантів, спричинило значне навантаження на європейські країни, що також призвело до гуманітарних та логістичних проблем.

Криза біженців, що відбулася 2015 року і стала поворотним моментом у міграційних питаннях Європи, характеризувалася понад 1,8 мільйонами нелегальних перетинів кордону. Хоча ця кількість знизилася до 380 000 у 2023 році, це залишилося найвищим рівнем з 2016 року [1; 3; 5]. Ці цифри в поєднанні з різними геополітичними подіями, а саме – найбільш значне – збройне російське вторгнення в Україну у 2022 році, що призвело до того, що понад 4 мільйони українців шукали тимчасового захисту, переповнили європейські системи надання притулку та міграції.

Для подолання цих викликів ЄС впроваджує різні реформи та рішення. Європейська комісія запропонувала суттєві зміни в системі притулку, включаючи перегляд Загальноєвропейської системи притулку (*Common European Asylum System – CEAS*) на заміну Дублінського регламенту. Дублінська система, яка покладала відповідальність за шукачів притулку на першу країну ЄС, до якої вони в'їжджали, покладала надмірний тягар на прикордонні держави. Новий Пакт про міграцію та притулок 2020 року мав на меті створити більш збалансовану систему, дозволяючи країнам робити свій внесок у різні способи, наприклад, приймати шукачів притулку, надавати фінансову підтримку або пропонувати технічну допомогу перевантаженим країнам [3; 4; 5].

Крім того, ЄС працює над спрощенням процедур надання укриття, зосереджуючись на більш швидких та ефективних процесах. У 2022 році Європейський офіс підтримки притулку (*EASO*) було перетворено на Агентство ЄС з питань притулку, що має на меті стандартизувати процеси надання притулку в усьому Союзі та підтримати національні системи, що перебувають під тиском. Програми фінансової допомоги, такі як Фонд інтегрованого управління кордонами (*IBMF*) і Фонд притулку, міграції та інтеграції (*AMIF*), допомагають посилити безпеку кордонів і підтримують інтеграцію біженців шляхом фінансування освіти, житла та професійної підготовки [1; 2; 4].

ЄС також впроваджує конкретні заходи з управління міграцією, спричиненою кризами, наприклад, активізувавши Директиву про тимчасовий захист у відповідь на нову кризу – війну в Україні. Ця постанова гарантує переміщенням українцям захист і доступ до основних послуг, таких як житло, охорона здоров'я та працевлаштування, полегшуючи тягар, що лежить на окремих країнах.

Безпека кордонів залишається ще одним важливим елементом управління міграційними процесами в ЄС. Шенгенська зона, яка сприяє вільному пересуванню між багатьма європейськими країнами, зіткнулася з тиском через велику кількість прибулих на її зовнішніх кордонах. У відповідь на це ЄС посилив прикордонний контроль та інвестував у Європейське агентство з прикордонної та берегової охорони (*Frontex*), розширивши його діяльність для кращого управління зовнішніми кордонами. Крім того, ЄС запровадив процес швидкої перевірки для швидкої ідентифікації шукачів притулку та економічних мігрантів з метою прискорення прийняття рішень про надання захисту та повернення тих, чії заяви були відхилені. [3; 4].

Незважаючи на ці реформи, значні проблеми залишаються. Зусиллям Європейського парламенту досягти консенсусу щодо міграційної політики часто перешкоджають різні національні пріоритети. Такі країни, як Італія та Греція, які стикаються з найбільшою кількістю мігрантів, закликають інші країни ЄС до більшої солідарності, у той час як держави Центральної та Східної Європи часто виступають

проти обов'язкових квот на переселення, стверджуючи, що вони зазіхають на національний суверенітет.

Однією з головних проблем залишається проблема нелегальної міграції. Навіть попри посилення безпеки кордонів, Середземномор'я залишається небезпечним маршрутом, де щороку гинуть тисячі переміщених осіб. Стратегія ЄС, спрямована на запобігання неврегульованим виїздам та забезпечення повернення шукачів притулку, яким було відмовлено в його наданні, зіткнулася з труднощами, включаючи зниження рівня депортації та збільшення вторинних переміщень, коли мігранти переїжджають між країнами ЄС у пошуках кращих умов життя.

На реакцію ЄС також впливають зовнішні фактори, такі як дії транзитних країн. Багато країн, що не є членами ЄС, в тому числі в Північній Африці та на Близькому Сході, використовують міграцію для отримання політичних та економічних поступок від ЄС. Такі країни, як Марокко і Туніс, наприклад, отримали допомогу в обмін на співпрацю у стримуванні міграційних потоків до Європи. Хоча ЄС уклав з цими країнами угоди про управління міграцією, їхня ефективність все ще залишається незначною.

Незважаючи на ці перешкоди, ЄС досягнув прогресу у створенні легальних шляхів міграції, таких як система блакитних карт ЄС для висококваліфікованих працівників і програми переселення для вразливих біженців. Ці ініціативи спрямовані на скорочення нелегальної міграції шляхом надання безпечніших, легальних альтернатив. ЄС підтвердив свою прихильність розширенню цих шляхів у 2024 році, плануючи переселити тисячі біженців і вдосконалити правову базу міграції, щоб вирішити проблему нестачі робочої сили та прогалів у європейських країнах.

Що стосується інтеграції, ЄС працює над поліпшенням умов прийому людей, що потребують захисту. Директива про умови прийому гарантує, що такі особи по всьому ЄС отримують адекватне житло, медичне обслуговування та доступ до освіти. Мета – допомогти біженцям інтегруватися у нові громади, пропонуючи мовні курси, професійну підготовку та інші програми підтримки. Однак проблеми залишаються, особливо в забезпеченні того, щоб потребувачі житла не залишалися в підвішеному стані протягом тривалого часу і могли зробити свій внесок в економіку приймаючих країн.

Забігаючи наперед, можна сказати, що міграційні виклики в ЄС, ймовірно, збережуться, а міграційний тиск залишатиметься високим. Хоча вже досягнуто значних успіхів у реформуванні своєї політики у сфері притулку та міграції, ці зміни не є панацеєю від усіх бід. Важливим етапом є реалізація нового пакту про прихисток, спрямованого на спрощення процедур і підвищення солідарності між країнами-членами. Успіх цього пакту залежатиме від здатності ЄС збалансувати безпеку кордонів із захистом прав людини, ефективно управляти міграційними потоками та забезпечити співпрацю між країнами-членами у розподілі тягаря.

Насамкінець, хоча ЄС досяг помітного прогресу у вирішенні міграційної кризи завдяки реформам у сфері надання притулку, покращенню безпеки кордонів і вдосконаленню інтеграційних заходів, виклики, що стоять попереду, залишаються значними. Постійна співпраця між державами-членами, а також з країнами походження і транзиту мігрантів матиме вирішальне значення для пошуку довгострокових рішень. Успіх міграційного пакту ЄС залежатиме від його здатності ефективно управляти міграційними потоками, захищати вразливих осіб і підтримувати довіру громадськості до системи. Тільки завдяки постійним зусиллям і співпраці Європа може сподіватися на подолання складної міграційної кризи, що постійно розвивається.

Список використаних джерел та літератури

1. Asylum and migration in the EU: facts and figures. European Parliament. URL: <https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20170629STO78630/asylum-and-migration-in-the-eu-facts-and-figures> (дата звернення: 21.03.2025).
2. Eight years of EU asylum and migration: progress and challenges. European Union Agency for Fundamental Rights. URL: <https://fra.europa.eu/en/news/2023/eight-years-eu-asylum-and-migration-progress-and-challenges> (дата звернення: 19.03.2025).
3. Quality report on European statistics on population and migration 2020-2022 data. *Eurostat*. 2024 edition. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/7870049/20708511/KS-01-24-011-EN-N.pdf/cba54d77-60fa-57f0-8f0f-f3bb670ea082?version=2.0&t=1736245757065> (дата звернення: 15.03.2025).
4. The EU response to migration and asylum. *European Parliament*. URL: <https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20170629STO78629/the-eu-response-to-migration-and-asylum> (дата звернення: 15.03.2025).
5. Мігранти в Європі у 2025 році: причини, масштаби, перспективи розвитку. *Migrant.biz.ua*. URL: <https://migrant.biz.ua/dovidkova/emigracia/myhranty-v-evrope.html> (дата звернення: 05.03.2025).

УДК 327:[314.151.3-054.73:339.94]

Arbuz Arina

Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University
Kyiv, Ukraine
avarbuz.fpmv22@kubg.edu.ua

Kushevska Natalia

Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University
Kyiv, Ukraine
n.kushevska@kubg.edu.ua

REFUGEE ISSUES IN MODERN INTERNATIONAL RELATIONS: CHALLENGES AND SOLUTIONS

The refugee crisis is one of the most pressing challenges in modern international relations. Armed conflicts, political instability, economic crises, and climate change drive mass displacement. This paper examines key issues, including legal uncertainties, socio-economic burdens, security concerns, and integration difficulties. It explores solution strategies such as strengthening legal frameworks, enhancing international cooperation, promoting integration programs, and increasing support for host countries. A coordinated global response is essential to protect refugees while ensuring stability in host communities.

Key words: *refugees, international cooperation, migration, integration, economy.*

Challenges related to refugee issues have been affecting the system of international relations for a long time. Throughout the 20th century, during various international crises and conflicts, the global community faced the challenge of resolving refugee issues. The number of long-term international migrants (i.e., those who have lived abroad for more than a year) has steadily increased over the last four decades. According to data from the UN Population Division, in 1965 only 75 million people met this definition, rising to 84 million by 1975 and 105 million by 1985. Estimates indicate that in 1990 there were 120 million international migrants, the last year for which detailed international statistics were available. Studies of internal migration data from individual countries suggest that international migration continued at approximately the same growth rate throughout the 1990s. As of 2000, according to estimates prepared by this author for the International Organisation for Migration, there were 150 million international migrants. Globally, 281 million people were estimated to be international migrants – people who were born in another country and/or held foreign citizenship – in mid-year 2020 [2; 3, c. 2].

The data makes it abundantly evident that, in the current framework of international relations, refugee crises are important and widespread. Another significant issue facing mankind as a result of an ongoing increase in migratory flows is the establishment of global regulatory organisations to oversee this process. Refugees are not a burden for a nation if migration policy is properly handled; rather, they present a chance for economic expansion, labour expansion, and production enhancement. Finding solutions to the problems that nations face is essential to achieving this.

The most problematic issue is the concentration of refugees in certain regions. Identifying solutions that respect victims' and their families' rights and provide access to justice and the truth. Promises of non-repetition and compensation for the victims.

The study's main goal is to research the impact of modern conflicts on refugee problems and ways to solve them.

The main methods applied by the authors: the general scientific principles of historicism, objectivity, and systematicity. A comprehensive and systematic approach was used, which allowed for a holistic, comprehensive, and consistent consideration of the problem.

A refugee is someone who has been forced to flee his or her country because of persecution, war, or violence. A refugee has a well-founded fear of persecution for reasons of race, religion, nationality, political opinion, or membership in a particular social group. Most likely, they cannot return home or are afraid to do so. War and ethnic, tribal, and religious violence are leading causes of refugees fleeing their countries. 73% of all refugees and other people in need of international protection come from just five countries: Afghanistan, Syria, Venezuela, Ukraine, and Sudan [4].

One of the issues is the concentration of refugees in certain regions. Most people choose highly developed countries with good employment opportunities and refugee programs. On the one hand, this is understandable and logical, but on the other, it creates certain inconveniences and challenges for the governments and populations of host countries. In particular, overpopulation in certain cities or regions leads to a lack of jobs for the local population. It also causes an increase in housing costs and, consequently, difficulties in renting, as prices rise according to demand. Often, residents are forced to become migrants themselves and relocate due to such problems.

From an economic perspective, it is worth considering both advantages and disadvantages. First, let's discuss the disadvantages, including the pressure on the social security system. In the short term, refugees may require government assistance (housing, social benefits, medical care), which adds pressure to the budget. In some sectors, competition

for jobs may increase, potentially affecting wages or unemployment rates among the local population. Countries support and help refugees integrate into the new environment by funding language training, adaptation, retraining, and integration programs, which can be an expensive process. If refugees face employment difficulties or fail to integrate, this can lead to social conflicts or the creation of poverty-stricken areas. Most of these issues arise when there is an excessive number of refugees concentrated in a specific region.

Regarding the benefits of migration for countries, it is important to note the filling of labour shortages. This applies to countries experiencing population ageing (especially in Europe and North America), leading to labour shortages in certain sectors (construction, elderly care, agriculture). Refugees can fill these vacancies, supporting economic growth. New residents consume goods and services, stimulating the economy, particularly in housing construction, retail, and food services, thus boosting trade development. If a country implements a successful migration policy and ensures the rapid adaptation of refugees and immigrants, they often start their businesses, contributing to economic growth and job creation. Over time, refugees begin to work, pay taxes, and contribute to pension and social funds.

It is important to remember that the integration process is a multi-stage, intricate process that encompasses social, economic, cultural, and political elements if we view it as a component of an effective migration policy. State policies, the local population's readiness to live with newcomers, and the refugees' efforts will all play a part in its success.

First and foremost, refugees face legal challenges. The laws regarding refugees vary between countries, as do the procedures for obtaining refugee status or residence permits. That is why migration policy development usually considers simplifying bureaucratic procedures for legalising refugee status in another country. Refugees who stay in a country for a long time, live there permanently, and pay taxes may, after a certain period (depending on the country), be eligible for citizenship. Educational integration often includes language courses in the host country (for example, Germany offers this opportunity to migrants). For children, special adaptation classes or school placements may be provided. Students from other countries may qualify for scholarships or grants on preferential terms (Sweden provides state subsidies for refugee education in local universities). As mentioned earlier, refugees need jobs, so there are support programs for refugees or social benefits for initial support (for example, Canada has mentorship programs for faster labour market adaptation). If one seeks help at their country's embassy, they can receive recommendations or assistance in finding housing and accessing medical care. Successful integration depends not only on the quality or quantity of assistance provided by the country but also on the efforts of refugees to adapt. Integration contributes to economic growth, social stability, and cultural exchange [1, c. 13].

Having considered the main challenges associated with the refugee issue, it is worth highlighting strategies for addressing these problems. A key element in solving these issues is strengthening international cooperation, which includes close interaction between states, international organizations, and civil society. Effective mechanisms for distributing responsibility must be created to avoid overloading individual countries. It is also necessary to regulate the acceptable number of refugees per country to prevent economic and labour market strain. Ensuring proper housing conditions, access to medical services, education, and the labour market will help reduce social tensions and promote refugee integration into the new society. Overall, the primary goal of the international community should be to address the root causes that force people to leave their homes. This includes combating wars, supporting stability in refugees' countries of origin, and promoting economic development in these regions.

The refugee issue remains one of the most complex challenges in international relations. It requires a comprehensive approach that includes both humanitarian and political aspects. The only way to effectively alleviate the pain of millions of people and maintain world stability is for the international community to work together. It is crucial to realize that, with well-planned integration procedures, refugee flows can both be a burden and a chance for societal advancement.

References

1. Alfonso Lara Montero, Dorothea Baltruks. The impact of the refugee crisis on local public social services in Europe. *European Website on Integration*. URL: https://migrant-integration.ec.europa.eu/library-document/impact-refugee-crisis-local-public-social-services-europe_en (date of access: 02.02.2025).
2. Migration and human mobility: key global figures. *Migration Data Portal*. URL: <https://www.migrationdataportal.org/> (date of access: 02.02.2025).
3. Susan F. Martin. Global migration trends and asylum. *UN high commissioner for refugees* (UNHCR). 2001. URL: <https://www.refworld.org/reference/research/unhcr/2001/en/18665> (date of access: 02.02.2025).
4. What is a refugee?. *USA for UNHCR*. URL: <https://www.unrefugees.org/refugee-facts/what-is-a-refugee/> (date of access: 02.02.2025).

УДК 327(73):061.1ЄС

Семенова Лілія

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна
lasemenova.fpmv23@kubg.edu.ua

Мельник Ганна

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна
h.melnyk@kubg.edu.ua

«М'ЯКА СИЛА» ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ РЕСУРС ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОГО ВПЛИВУ ДЕРЖАВИ

Проаналізовано сутність «м'якої сили» як інструменту зовнішньої політики та окреслено переваги її застосування у глобалізованому світі. Наведено приклади з практики держав ЄС і США, зокрема суперечливий вплив військових інтервенцій та міграційної політики. Підкреслено важливість збалансованого поєднання «жорстких» і «м'яких» методів у реалізації національних інтересів.

Ключові слова: дипломатія, зовнішня політика, м'яка сила, США

У сучасних міжнародних відносинах відбувається суттєве ускладнення механізмів взаємодії між державами: розширюється коло учасників світової політики, активно розвиваються інформаційні та комунікаційні технології, зростає роль

громадської думки. На цьому тлі постає потреба у більш гнучких і водночас ефективних підходах до реалізації зовнішньої політики. Одним із таких підходів стала концепція «м'якої сили» (англ. – *soft power*), сформульована професором Гарвардського університету Джозефом Наєм наприкінці «холодної війни» [3, с. 20]. Її суть полягає у здатності держави впливати на поведінку інших акторів не за допомогою військового чи економічного примусу, а через культурну привабливість, спільність цінностей і залучення до власних ідейних орієнтирів.

Потреба у такому підході виникла через ускладнення структури світової політики та трансформацію поведінки ключових міжнародних акторів. Як зауважує М. Капітоненко [3, с. 21-22], Дж. Най не відмовляється від реалістичного уявлення про боротьбу за силові переваги, але наголошує на появі додаткового виміру впливу, що виходить за межі традиційної військової чи економічної переваги. Цей вимір полягає у тому, щоб «залучати» інших акторів, створюючи для них ситуацію, у якій вони самі прагнутимуть реалізовувати цілі, вигідні ініціатору впливу. Зрештою, як переконаний Дж. Най, «зваблення завжди більш ефективне, ніж примус» [3, с. 21].

Загалом, «м'яка сила» спирається на ресурси культури, цінностей, дипломатії, інформаційної та освітньої привабливості, які створюють у світової спільноти відчуття довіри та симпатії до держави, що їх використовує. Проте, однієї лише наявності економічних чи військових важелів недостатньо для ефективної міжнародної політики. Якщо в держави немає механізмів взаємодії з іноземними суспільствами та немає «привабливих» смислів, то навіть великі витрати на озброєння чи фінансову допомогу не дадуть очікуваних результатів [2, с. 27-28]. Саме «м'яка сила» покликана допомагати країнам вибудовувати бажаний образ на міжнародній арені, залучаючи ширші кола громадськості. Тому культурні ініціативи, гуманітарні проекти, проведення академічних обмінів чи масштабні інформаційні кампанії стають не менш важливими, ніж військово-економічні заходи.

Досвід європейських держав яскраво ілюструє вагомість «м'яких» методів у зовнішній політиці. У країнах ЄС, зокрема у Франції, Великій Британії, Німеччині, існує давня традиція підтримки культурної дипломатії та освітніх програм. Франція виділяє суттєві кошти на поширення своєї мови та культури, Велика Британія фінансує Британську раду, розвиває міжнародне мовлення, запрошуючи тисячі іноземних студентів до своїх університетів, а Нідерланди та скандинавські країни посилюють свій вплив, надаючи гуманітарну допомогу чи виступаючи посередниками в мирних переговорах [1, с. 149-151]. Крім того, висока якість життя, розвинена освіта і тривалі традиції демократії формують додаткове «ореолове» сприйняття цих держав як комфортних та відкритих, що підвищує їхню привабливість без застосування будь-якої сили.

Дещо іншу, але не менш показову картину демонструє практика Сполучених Штатів. Ідея «м'якої сили» хоч і була розроблена лише у 1990-х, фактично реалізовувалася набагато раніше: через діяльність Американської адміністрації допомоги (АРА) в Європі після Першої світової війни чи через План Маршала, що сприяв відновленню Західної Європи й закріпленню позитивного іміджу США [4, с. 105]. У другій половині ХХ століття освітні програми обмінів, діяльність фондів та грантових організацій, а також підтримка США в регіонах, охоплених кризами чи конфліктами, працювали на формування образу Америки як «країни можливостей». Утім, приклад Дж. Буша-молодшого засвідчив, наскільки тендітною може бути «м'яка сила», коли держава робить ставку на військові інтервенції (Ірак, Афганістан) та збільшує витрати на «жорстку силу». Різке падіння рівня довіри до США в

мусульманських країнах і навіть в окремих державах-союзниках підтвердило, що за відсутності балансу між силовими та привабливими методами зовнішньої політики державі складно зберегти прихильність міжнародної громадськості [4, с. 106].

Водночас погляди Дональда Трампа на зовнішню політику США суттєво розходяться із позиціями попередніх президентів. Його кроки складно назвати сприятливими для зміцнення міжнародної репутації країни, про що свідчать, зокрема, жорстка міграційна політика та заяви про масові депортації нелегальних мігрантів. Безперечно, такі дії ускладнюють культурний діалог із багатьма державами. Водночас варто враховувати й інший бік ситуації: будівництво стіни на кордоні з Мексикою було спрямоване передусім на протидію незаконній міграції й наркоторгівлі. Слоган «Америка перш за все» найповніше розкриває головні пріоритети адміністрації Трампа. Торговельна війна з Китаєм, вихід із Паризької кліматичної угоди, Транстихоокеанського партнерства, Договору про торгівлю зброєю та Ради ООН із прав людини загалом негативно сприймалися світовою громадськістю. Водночас за його правління справді відбулися певні успіхи у форматі «жорсткої сили», зокрема розширення санкцій проти Росії та збільшення фінансування НАТО. Утім, такі акценти віддалили зовнішню політику Сполучених Штатів від «м'яких» форм впливу. Однак, після перемоги на виборах 2020 року Джо Байден задекларував повернення США до активної участі в міжнародних договорах і організаціях, зокрема поновив членство в Паризькій кліматичній угоді та у ВООЗ. Його адміністрація наголошувала на посиленні співпраці з НАТО, упровадила додаткові санкції проти Росії.

На початку 2025 року Дональд Трамп офіційно повернувся на посаду президента США. Його заяви підтверджують намір зосередитися на внутрішньому економічному відродженні та курсові «Америка перш за все», що передбачає можливе скорочення або перегляд участі в деяких багатосторонніх домовленостях, ініційованих попередньою адміністрацією. Уже було анонсовано плани щодо зменшення масштабів міжнародної фінансової допомоги, а також перегляду певних зобов'язань у сфері клімату й оборони. Аналітики передбачають, що ставка на національний інтерес і «жорстку силу» здатна знову послабити «м'які» ресурси впливу США та викликати суперечливу реакцію з боку міжнародних партнерів, які уважно стежать за новою зовнішньополітичною стратегією Вашингтона.

Отже, можна зробити висновок, що «м'яка сила» перетворюється на важливий та часто визначальний чинник успішної зовнішньополітичної діяльності держави. Вона дозволяє не лише налагоджувати контакт із суспільствами інших країн, а й закріплювати довготривалий позитивний імідж. При цьому, як свідчить досвід США, надмірний ухил у бік «жорсткої сили» підриває довіру та симпатії з боку світової громадськості, а відтак знижує ефективність глобальної стратегії. У сучасному взаємопов'язаному світі саме збалансований синтез силових і «привабливих» інструментів створює найкращі умови для досягнення національних інтересів без зайвих конфронтацій.

Список використаних джерел та літератури

1. Белоусова Н. Б. «М'яка» сила як потенціал зовнішньополітичного впливу держави. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2012. Вип. 107(1). С. 148-151. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmv_2012_107%281%29__23 (дата звернення: 08.03.2025).

2. Горбатенко В. «М'яка сила» як основа сучасної геополітичної стратегії. *Studia politologica Ucraino-Polona*. 2014. Вип. 4. С. 27-31. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Srip_2014_4_5 (дата звернення: 08.03.2025).

3. Капітоненко М. Г. «М'яка сила» у сучасній світовій політиці: теоретичні аспекти. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2(94). с. 20-29. 2010. URL: <http://apir.iir.edu.ua/index.php/apmv/article/view/705/662>(дата звернення: 05.03.2025).

4. Федорович С. М'яка сила США: історія та перспективи. *Травневі студії: історія, політологія, міжнародні відносини*. 2021. С. 105-108. URL: <https://jts.donnu.edu.ua/article/view/10901>(дата звернення: 11.03.2025).

МІЖНАРОДНІ КОМУНІКАЦІЇ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

УДК 327:94(100):395

Ціватий Вячеслав

Навчально-науковий інститут міжнародних відносин,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна
tsivaty@gmail.com

ІБЕРОАМЕРИКАНСЬКА МОДЕЛЬ ДИПЛОМАТІЇ ТА МІЖНАРОДНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН ХХІ СТОЛІТТЯ: ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИЙ І СТРАТЕГІЧНИЙ АСПЕКТИ

Аналізуються основні інструменти дипломатії та особливості міжнародних комунікацій держав Ібероамерики в умовах глобалізаційних процесів ХХІ століття. Серед пріоритетів дипломатичної діяльності латиноамериканських держав виділено спортивну дипломатію, публічну дипломатію, кулінарну дипломатію, кавову дипломатію та особливості їх інституціонального розвитку. Спортивна дипломатія є дієвим інструментом реалізації зовнішньої політики і комунікативних стратегій держав Латинської Америки та Карибського басейну в умовах мондіалізованого світоустрою.

Ключові слова: дипломатія, міжнародні комунікації, комунікативні стратегії, спортивна дипломатія, кавова дипломатія, Ібероамерика.

Актуальність даного дослідження визначається вагомим практичним політико-дипломатичним досвідом держав Ібероамерики. В цьому контексті особливої уваги заслуговує теорія й практика використання «м'якої сили» («soft power») у зовнішній політиці та дипломатії держав Латинської Америки та Карибського басейну. У практичних діях дипломатичних служб цього регіону (на прикладі бразильської моделі дипломатії), зокрема у використанні нового інструментарію публічної та культурної дипломатії, чітко простежуються креативні та інноваційні тенденції. Це сприяє формуванню нової моделі міждержавного діалогу – ібероамериканської моделі дипломатії [2, с. 480-481; 7].

Мета статті полягає в дослідженні політико-дипломатичних процесів у державах Ібероамерики та характеристиці особливостей їх міжнародних комунікацій, насамперед у рамках інтеграційних об'єднань та інституціонального формування ібероамериканської моделі дипломатії.

Дипломатичні практики та ціннісні орієнтири набувають усе більшого поширення в політико-інституціональній системі міжнародних відносин сучасного багатополярного світу. Міграційні процеси виступають каталізаторами політичних процесів і міжкультурної взаємодії, що формує нові ментально-світоглядні моделі, дипломатичні системи та регіональні стратегії. Міжнародно-політичний регіон Латинської Америки та Карибського басейну є особливо цікавим у цьому контексті [6; 10].

Регіональні міжнародні відносини та політико-соціокультурний вплив етикетно-протокольних норм і комунікативних парадигм виокремлюють феномен Іberoамериканської моделі дипломатії (Латиноамериканської моделі дипломатії) як інструмент зовнішньої політики та ментальну основу світогляду дипломата [1, с. 86-91; 5].

Концепт «Спортивна дипломатія» є важливим інструментом для посилення та просування позитивного іміджу держави в умовах мондіалізованого світоустрою ХХІ століття. Спортивна дипломатія набуває особливої актуальності в умовах глобалізації та трансформації сучасної системи міжнародних відносин, впливаючи на міжнародно-інституціональне закріплення іміджу держави у світі [6; 7; 11].

Спортивна дипломатія виступає ключовим інструментом і пріоритетною формою міжнародних комунікацій для просування позитивного іміджу держав Іberoамерики. Особливістю розвитку дипломатії латиноамериканських держав сьогодні є пріоритетна реалізація «м'якої сили» як основного інструменту. Спортивна дипломатія є наріжним каменем стратегічного розвитку Іberoамериканської моделі дипломатії на 2024-2026 роки та яскравим прикладом «м'якої сили» латиноамериканських держав.

Наприкінці 90-х років ХХ століття міжнародно-політичне значення Латинської Америки зросло у зв'язку з новим позиціюванням політичних сил. Ключові позиції в регіоні починають посідати провідні держави: Бразилія, Мексика, Аргентина, Перу, Колумбія, Венесуела, Чилі та ін. Латинська Америка геополітично налічує понад 30 держав із населенням близько 500 млн осіб. Певний період ці країни вважалися сателітами США та Іспанії, і не мали власної дипломатичної служби [9, р. 361-382; 11].

Моделі дипломатії держав регіону Латинської Америки та Карибського басейну рухаються в напрямі удосконалення спільно з провідними державами світу. Філософія сучасної дипломатії та зовнішньої політики виступає каталізатором трансформаційних процесів в їх інституціональному розвитку. Практична дипломатія потребує не лише професіоналів, але й теоретико-методологічного забезпечення, особливо у сфері дипломатичного протоколу та етикету [4, с. 48-51; 7; 8]. Моделі дипломатії латиноамериканських держав в умовах глобалізаційних процесів набули особливих національних рис. Одним із ключових напрямів стала спортивна дипломатія та спортивні події як інструмент для просування позитивного іміджу держав Іberoамерики. Дипломатичні стратегії держав Латинської Америки враховують такі форми діяльності, як спортивні змагання, популяризація спорту тощо [10; 11].

Чемпіонати світу (футбол та інші національно значущі види спорту), Олімпійські ігри, перемоги національних команд і спортсменів визначаються як пріоритетні у державних стратегіях, виступаючи формами і засобами досягнення зовнішньополітичних цілей. Спорт інституціоналізується в державні зовнішньополітичні стратегії та виступає як «м'яка сила» держав Латинської Америки [4, с. 48-51; 7].

Спортивна дипломатія – це дипломатичний інструментарій, який за сприяння спортсменів і спортивних подій забезпечує інформування, залучення та просування позитивного іміджу держави серед світової громадськості. В окремих випадках цей концепт може слугувати вирішенню конфліктів і бути використаним у переговорному процесі. Спортивну дипломатію доцільно розуміти як широкий термін, що використовує спорт, змагання, організації та ключових учасників у дипломатичних цілях. Відбувається процес інституціонального оновлення концепту під впливом глобалізаційних процесів, соціальних мереж і комунікаційних технологій [8; 9, р. 361-382].

Дипломати держав Латинської Америки та Карибського басейну активно використовують спорт, спортивні заходи, наукові симпозіуми та культурні обміни для популяризації своїх націй, культури і мови.

Практика дипломатії держав Іberoамерики у XXI столітті, у глобалізованому поліцентричному світі, фактично випереджає теорію. У зовнішній політиці Бразилії систематично впроваджуються елементи «м'якої сили», і безсумнівно, що в національній доктрині зовнішньої політики іberoамериканських держав дипломатія «soft power» є у пріоритеті [2, с. 43-47; 4, с. 48-51; 7; 11].

Нові виклики і загрози трансформують дипломатичні моделі, переорієнтовуючи ментальні установки суспільства щодо філософського осмислення глобалізаційних процесів. Ці процеси є пріоритетними для держав регіону Латинської Америки та Карибського басейну у форматі інституціонального розвитку їхніх моделей дипломатії. Аналіз проводиться в контексті оцінки людського потенціалу та ціннісних орієнтирів дипломатів у сучасному мондіалізованому світі.

Можна констатувати підвищення ролі «м'якої сили» у зовнішній політиці провідних держав, включаючи Бразилію. Бразильське керівництво прагне включати «м'яку силу» до своїх зовнішньополітичних стратегій для створення сприятливих зовнішніх умов для внутрішнього інституціонального розвитку, вирішення практичних питань модернізації та розширення ареалу свого впливу. Водночас очевидно, що шлях «м'якої сили» є тривалим і вимагає чималих економічних, інституціональних та інтелектуальних інвестицій.

Моделі та інститути дипломатії держав Латинської Америки є історичними трендами та дипломатичним інструментарієм для нової світової спільноти. Їхні політико-дипломатичні системи формувалися в контексті історичного досвіду, трендів і нових тенденцій сучасного світу.

Спортивна дипломатія виокремлюється державами Латинської Америки та Карибського басейну як важливий стратегічний напрям і візитна картка латиноамериканської дипломатії.

Питання інституціонального розвитку, становлення і стратегічних перспектив держав регіону та їхніх моделей дипломатії потребує подальшого вивчення та узагальнення набутого досвіду. Держави Латинської Америки, залучені до спортивної дипломатії, використовують класичні інструменти, але їхня геополітика, регіональна впливовість, національна історія та рівні інституціонального розвитку впливають на обґрунтування обраних стратегій.

Динамічні та фундаментальні інституціональні зміни глобального характеру, які переживає світова спільнота, істотно впливають на особливості розвитку, трансформації та вдосконалення моделей та інститутів дипломатії держав Латинської Америки та Карибського басейну.

Список використаних джерел та літератури

1. Куделько Б. Вплив США на політику країн Латинської Америки. *Історико-політичні проблеми сучасного світу: Збірник наукових статей*. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2022. Т. 45. С. 86–91.

2. Ціватий В.Г. Дипломатичний протокол, церемоніал та етикет міжнародної ввічливості: модель, інструментарій і національні особливості сучасної дипломатії (теоретико-методологічний аспект). *Гуманітарний корпус. Збірник наукових статей з актуальних проблем філософії, культурології, психології, педагогіки та історії*. Вінниця–Київ: «ТВОРИ», 2022. С. 43–47.

3. Ціватий В.Г. Публічне мовлення, дипломатична риторика і міжкультурна комунікація у сфері міжнародних відносин та етикетних практик: інституціональний, міжнародно-інформаційний та політико-дипломатичний дискурси. *Трансформація суспільних відносин в умовах цивілізаційних змін*: Монографія. Харків: СГ НТМ «Новий курс», 2023. Розділ. 4.7. С. 337-363.

4. Ціватий В.Г., Лукач І.Б. Історичні та дипломатичні уроки доктрини Монро для міжнародно-політичного регіону Латинської Америки. *Зовнішні справи*. 2016. № 11. С. 48-51.

5. Chekalenko L., Tsivaty V. Foreign Policy of Ukraine: Monograph. Kyiv: «LAT&K», 2016. 294 p.

6. Global Diplomacy: An Introduction To Theory And Practice. Thierry Balzacq, Frédéric Charillon Frédéric, Frédéric Ramel, Nicole Snow. Palgrave Macmillan, 2020. 350 p.

7. Modern Diplomacy in Practice. Robert Hutchings, Jeremi Suri. Palgrave Macmillan, 2020. 260 p.

8. Murray S. Sports diplomacy: Origins, theory and practice. Routledge, 2018. 274 p.

9. Postlethwaite V., Jenkin C., Sherry E. Sport diplomacy: An integrative review. *Sport Management Review*. 2023. 26(3), P. 361–382.

10. Raigoza C. Explorando el liderazgo femenino en América Latina: Lo que podemos aprender de Michelle Bachelet, Cristina Fernández de Kirchner y Dilma Rousseff: Senior Theses. Claremont: Claremont McKenna College, 2014. 79 p.

11. U.S. Department of State. Sports Diplomacy Division. Bureau of Educational and Cultural Affairs (state.gov). Retrieved April 30, 2024, from <https://eca.state.gov/>

УДК 811.111'27:327:378.091.3

Гурина Наталія

Київський столичний університет імені Б. Грінченка

м. Київ, Україна

n.huryna@kubg.edu.ua

НАВЧАННЯ АНГЛОМОВНИХ КОМУНІКАТИВНИХ СТРАТЕГІЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

У статті обґрунтовується необхідність навчання майбутніх фахівців з міжнародних відносин застосовувати у своєму міжкультурному спілкуванні англомовні комунікативні стратегії, які є одним з індикаторів високого рівня сформованості англомовної комунікативної компетентності та культури спілкування в цілому. Іншомовна комунікативна компетентність є сформованою за умови володіння мовцем не лише навичками та вміннями спілкування, а й культурою спілкування, яка включає лінгвосоціокультурні знання (знання про норми та особливості спілкування у певному мовному середовищі) та фонологічні навички (інтонація).

Ключові слова: *культура спілкування, лінгвосоціокультурні знання, комунікативні стратегії, іншомовна комунікативна компетентність, інтонема.*

Ефективне міжкультурне спілкування особливо у сфері міжнародних відносин потребує обов'язкового врахування правил мовленнєвої поведінки носіїв мови, що

вивчається. У міжкультурній комунікації, яка носить діяльнісний характер, співрозмовники виражають свої цілі, мотиви, цінності, установки, особистісні та загальнонаціональні характеристики, певні психологічні якості, тощо. Акт міжнародної комунікації буде ефективним за умови правильного планування комунікативної діяльності, тобто належного вибору комунікативних стратегій та тактик відповідно до норм спілкування та культурних норм певної країни.

Якщо обраною мовою міжнародного спілкування є англійська, то це означає, що фахівці з міжнародних відносин та дипломати мають демонструвати близьке до еталонного англомовне говоріння, правильну звукову культуру англійського спілкування (інтонація), враховувати лінгвосоціокультурні знання і відповідно обирати належні комунікативні стратегії. Ігнорування правил іншомовної мовленнєвої поведінки та її звукового аспекту часто призводить до неправильного розуміння носія та невірною вираження власних комунікативних намірів англомовними засобами, і як наслідок, неефективного акту міжнародного спілкування або навіть випадків комунікативних «збоїв».

Причинами таких міжкультурних комунікативних «збоїв» є розбіжності між семантичними та прагматичними значеннями мовленнєвих засобів. Тому, щоб бути здатним адекватно розуміти англомовне мовлення та робити власне максимально зрозумілим для її носія, майбутнім працівникам у сфері міжнародних відносин та дипломатам необхідно оволодіти певним обсягом лінгвосоціокультурних знань та англомовними комунікативними стратегіями, які забезпечують здатність і готовність особистості до ефективного міжкультурного спілкування.

Відповідно, під час вивчення курсу Першої іноземної мови (англійської) необхідно звертати активну увагу також на навчання культури англомовного спілкування, приділяти увагу соціокультурним знанням і навчанню базових комунікативних стратегій.

Поняття комунікативної стратегії та її реалізація досліджувались у багатьох наукових сферах – дискурсивний аналіз, прикладна лінгвістика, вивчення іноземної мови, білінгвальна освіта тощо (Бацевич Ф.С., Кузьменкова Ю., Fox K., Faerch, C. & G. Kasper, Tarone E. та ін.). Не існує універсального визначення поняття «комунікативна стратегія». У широкому сенсі комунікативну стратегію розуміють як надзадачу мовлення, що диктується практичними цілями мовця. Комунікативна стратегія мовлення є способом реалізації задуму, і передбачає відбір фактів та їх подання в певному висвітленні для впливу на інтелектуальну, вольову та емоційну сферу адресата. На думку Ф.С. Бацевича стратегія мовленнєвого спілкування, або комунікативна стратегія (КС надалі) – оптимальна реалізація інтенцій мовця щодо досягнення конкретної мети спілкування, тобто контроль і вибір дієвих ходів спілкування і гнучкої їх видозміни в конкретній ситуації [1, с. 133].

Серед основних англомовних КС можна назвати: дистанціювання, натяку, ухилення та пом'якшення, комунікативної підтримки співрозмовника та самого акту спілкування, регламентація комунікативного контакту, варіювання ступенів ввічливості та інші, які забезпечують належний перебіг мовленнєвого контакту та уникнення гострих кутів у міжкультурному спілкуванні. Ці КС виявляються у виборі певних тактик, прийомів мовленнєвої поведінки та відповідних мовних і мовленнєвих засобів (інтонемі). Загальною метою усіх зазначених КС є забезпечення комфортної атмосфери спілкування, безконфліктності, компромісу, підтримки співрозмовника, збереження власного “обличчя” та відчуття “privacy”.

Загалом, для англомовного суспільства не характерно вдаватися до емоцій, які вони сприймають як загрозу рівному перебігу розмови та безконфліктній атмосфері [2, с. 181]. Подвійний характер побутової англомовної поведінки виявляється у тенденції до багатослівності поряд з невисокою інформативністю; значному використанні експресивно-оцінювальних засобів спілкування, які свідчать про ритуальну увагу до співрозмовника поряд з нейтральним (частіше формально-байдужим) ставленням до нього, з одного боку, та прагнення приховати власні (реальні) почуття, з іншого. Британці вважають, що людина може свідомо керувати як перебігом бесіди, так і власними емоціями.

Найбільше розбіжностей виявлено у вираженні спонукань, позитивної та негативної оцінки. В англомовній культурі, наприклад, є тенденція до перебільшення в позитивному оцінюванні та применшення в негативному, у той час як в українській культурі, навпаки, спостерігається применшення позитивної оцінки та категоричність і перебільшення негативної [3, с. 32]. Під час спонукання британці демонструють неоднозначність, а наші мовці є досить прямолінійними.

Кожна з зазначених англомовних КС вимагає окремої уваги і засвоєння її тактик та прийомів. Так, під час виконання комунікативних вправ на заняттях з практики англійської мови доцільно поступово демонструвати студентам мету, тактики та прийоми певних КС. Під час навчання вживання КС необхідно звертати увагу на інтонаційні маркери (інтонеми) які сприймаються поряд з мовою тіла та жестів первинно.

Розглянемо одну з таких КС, яка є цінною для ефективного англомовного спілкування на міжнародному рівні – КС підтримки комунікативного контакту. Під час міжкультурного англомовного спілкування представники двох культур часто не вміють правильно висловлювати свою зацікавленість у бесіді, увагу, згоду, незгоду, утримувати її темп – тобто правильно підтримувати чи стимулювати бесіду, виявляти комунікативну підтримку співрозмовнику, уникати незручного мовчання.

В англомовній мовленнєвій культурі всі комуніканти несуть рівну відповідальність за належний перебіг розмови, її безперервність, комфортну атмосферу та збереження морального спокою і «обличчя» учасників спілкування. Тому важливим завданням є навчити майбутніх фахівців з міжнародних відносин належним мовним (лексичним та граматичним) засобам паралельно з (мовленнєвими) засобами – релевантними інтонемами, які забезпечать вміння правильно та згідно англомовних мовленнєвих норм вести, спрямовувати та корегувати перебіг бесіди. Основною вимогою при цьому є збереження безперервності акту спілкування (keep-the – conversation-going).

КС підтримки комунікативного контакту реалізується у ряді тактик. Першою тактикою є розгортання односкладових реплік – відповідей. Прості «yes» та «no» на основі Low Fall вважаються неввічливими. Щоб виразити більшу зацікавленість та повагу до співрозмовника у британській культурі звертаються до прийому акцентування згоди та пом'якшення відмови. Прислівники «very, certainly, definitely, alright» поряд з інтонемами на основі Low Fall), (Low Rise), (Fall-Rise) стануть в особливій нагоді щоб продемонструвати свою високу мовленнєву культуру. Так, замість короткої відповіді «Yes, he is» доцільніше відреагувати – «Yes, he certainly is». Також потрібно уникати у відповідях щодо запиту інформації чи фактів короткого «sure» чи «of course» оскільки вони будуть сприйняті як доволі грубі відповіді з імплікацією «вам слід було про це знати, це відома інформація». Для висловлення позитивної думки замість коротких відповідей доречно вживати дієслова «мислення»

– believe, think, suppose, hope so, expect. При цьому краще вживати інтонему на основі Fall-Rise Ex: I ,hope ,so. We ex ,pect him to come ,soon.

Для пом'якшення відмови окрім згаданих вище дієслів мислення доцільно вживати обмовки та допущення типу «in principle, to a certain extent, in most cases» а також вирази «I agree but.., I'm afraid but..., In a way yes..but.. ». Найбільш цінними при цьому будуть інтонеми на основі Fall-Rise divided та Low Rise.

Другою тактикою КС підтримки комунікативного акту є заповнення пауз щоб уникнути незручного мовчання та зробити бесіду невимушеною. Тут потрібно оволодіти спектром «знаків уваги» та «маркерів ввічливості». Також доречно не забувати про посмішку та коректну «мову тіла». Виявлення «знаків уваги» реалізується шляхом коротких питань трьох типів – коротких, розділових та «echo-questions». Зазначені типи питань вимагають вживання інтоном на основі Low Rise, High Rise, Fall-Rise and High Fall. «Echo-questions» найчастіше вимовляються з інтонацією Low Rise, High Rise та виражають здивування.

Найкориснішими філерами пауз є: займенники «how, what, that», численні вигуки «Gosh! Wow! Phew! Oh!.. Oh come on!» та слова типу «well, now, I see, Let me think, I think...». Перелічені групи мовних засобів можуть вживатися майже з усіма інтонемами англійської мови відповідно до модального значення фрази, але перевага за найбільш культурно-цінними та «толерантними» інтонемами на основі Low Rise чи Fall-Rise divided and undivided.

У висновку зазначимо, приділення достатньої уваги базовим англомовним КС як от на прикладі стратегії комунікативної підтримки з її релевантними інтонемами-маркерами забезпечує більш ефективний процес міжкультурного спілкування, запобігає комунікативним «збоям», гарантує належний рівень англомовної культури спілкування та високу мовну підготовку майбутніх фахівців з міжнародних відносин та дипломатів. Розвинена іншомовна культура спілкування є необхідною умовою реалізації ефективного англомовного спілкування і підкреслює високий рівень підготовки фахівців з міжнародних відносин та майбутніх дипломатів, які з повагою ставляться до культурних мовленнєвих особливостей іншої країни та належним чином представляють Україну на міжнародному рівні.

Список використаних джерел та літератури

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник 2-ге вид., доп. К.: ВЦ «Академія», 2009. 376с.
2. Faerch C., Kasper G. Strategic competence in foreign language teaching. In G.Kasper (Ed.), *Learning, Teaching and Communication in the Foreign Language Classroom*. Aarhus: Aarhus University Press, 1986. P. 179-193.
3. Fox K. Watching the English. The Hidden Rules of English Behaviour London. Hodder. 2004.
4. Maleki A. Techniques to Teach Communication Strategies. *Journal of Language*. 2010. Teaching and Research 1/5. P. 640-646
5. Selinker L., Interlanguage, IRAL; *International Review of Applied Linguistics in Language Teaching* 1972, 10:3. p.209 -241.
6. Tarone, E. Communication strategies, foreigner talk, and repair in interlanguage. *Language Learning* 1980, 30 (2), P. 417-431.

КОМУНІКАТИВНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТАМ МІЖНАРОДНИКАМ

Викладання англійської мови студентам, які спеціалізуються на міжнародних відносинах (МВ), охоплює спеціалізовані методики, розроблені для того, щоб надати студентам мовні навички, необхідні для ефективного спілкування в глобалізованій та дипломатично складній сфері. Оскільки англійська мова стала домінуючою лінгва франка в міжнародному дискурсі, попит на досвідчених носіїв міжнародних відносин різко зріс, що спонукає викладачів адаптувати свої стратегії викладання відповідно до цих конкретних професійних вимог. Значення цієї теми полягає в її актуальності для зростаючої взаємопов'язаності глобальних справ, де вільне володіння англійською мовою є важливим для ведення переговорів, аналізу та співпраці між міжнародними зацікавленими сторонами. У цій статті обговорюється застосування відомих методик, таких як комунікативне викладання мов (CLT) та навчання на основі дискусій, круглих столів, проєктів та презентацій в класі англійської мови для студентів міжнародників бакалавського рівня другого курсу навчання на Факультеті права та міжнародних відносин Київського столичного університету імені Бориса Грінченка. Ці методики не лише готують студентів до взаємодії в реальному світі, але й розвивають критичне мислення та адаптивність, сприяють підвищенню рівня володіння англійською мовою, тим самим покращуючи їхню академічну успішність та професійну підготовленість на конкурентній світовій арені.

Ключові слова: викладання англійської мови, студенти-міжнародники, міжнародні відносини, метод обґрунтованого еkleктизму, комунікативний метод.

Еволюція викладання англійської мови значною мірою зазнала впливу потреб різних галузей, зокрема міжнародних відносин (МВ). Оскільки англійська мова стала глобальною лінгва франка, особливо у другій половині 20-го століття, її роль у дипломатії, торгівлі та міжнародному спілкуванні є дедалі помітнішою [1, с. 147].

Історичний контекст викладання англійської мови відображає перехід від традиційних методів до більш інтерактивних та студентоорієнтованих підходів, зумовлених потребою ефективної комунікації у глобалізованому світі. На ранніх етапах викладання англійської як другої мови домінували такі методи, як граматично-перекладні та аудіолінгвальні підходи, які значною мірою зосереджувалися на механічному запам'ятовуванні та пасивному навчанні [2, с. 3; 3, с. 1]. Однак, оскільки світ ставав більш взаємопов'язаним, педагогічний акцент змістився в бік комунікативного викладання мов та навчання на основі завдань, що наголошує на активній участі та практичному застосуванні мовних навичок [3, с. 2; 4, с. 3]. Цей перехід узгоджувався зі зростаючим визнанням того, що володіння англійською мовою є важливим для успіху у міжнародних відносинах, де ефективні переговори та чітка комунікація мають вирішальне значення [3, с. 2].

Викладання англійської мови студентам, які спеціалізуються на міжнародних відносинах, вимагає підходу, який відповідає їхнім конкретним академічним та професійним потребам. Як показали дослідження методологій викладання англійської мови як іноземної (*EFL*), для покращення результатів вивчення мови в цій галузі можна використовувати різні підходи та ефективні методології, з акцентом на комунікативних та дослідницьких підходах до навчання, а також на важливості адаптації до різних стилів навчання.

Ця стаття описує методи викладання англійської мови для студентів-міжнародників другого курсу бакалаврату спеціальностей «Суспільні комунікації» та «Регіональні студії» на Факультеті права та міжнародних відносин в Київському столичному університеті імені Бориса Грінченка. Серед різноманітних методів та прийомів викладання англійської мови в групах сучасних студентів міжнародників фаворитами стали комунікативне викладання мови (*CLT*), навчання на основі досліджень та запитів, навчання на основі завдань та проектів, спільне навчання, навчання за допомогою ігор та сімulyцій, метод адаптації к потребам студента (*Suggestopedia*), метод керованого відкриття нового (*Guided Discovery*).

Хочу зазначити, що загальний метод викладання англійської мови на нашому факультеті це метод обґрунтованого еклектизму (*principled eclecticism*), якій поєднує різні підходи та методи описані нижче. Цей підхід адаптує наші методи, враховуючи загальні та спеціальні цілі та задачі навчання, мотивацію та кінцеву мету кожного студента відповідати загальним та спеціальним компетентностям та результатам навчання освітньої програми (ОП). Цей метод інтегрує такі аспекти вивчення англійської мови як аудіювання, говоріння, писання та читання на рівні B2, C1 та мови фахової спеціалізованої дипломатичної спрямованості (включає фахову та загальну комунікацію, роботу з фаховими статтями та матеріалами, лексичний аналіз, критичний аналіз, змістовний аналіз, обговорювання та переклад, вивчення формату та змісту фахових дипломатичних документів, їх написання та переклад тощо).

1. Комунікативний метод (*Communicative Language Teaching (CLT)*) є одним з найпопулярніших методологій викладання англійської як другої мови сьогодні. Він допомагає навчити студентів спілкуватися англійською на загальні та фахові теми, створює мовне середовище на занятті, де кожна вправа має комунікативну мету. Комунікативне викладання мови (*CLT*) наголошує на здатності спілкуватися в реальних життєвих контекстах, що особливо актуально для студентів, які вивчають міжнародні відносини та часто беруть участь у дискусіях, переговорах та презентаціях. На другому курсі ми вивчаємо сім широких тем (модулі охоплюють загальну та фахову англійську мову). Цей метод демократичний, студенти спілкуються між собою та з викладачем англійською, обговорюють цікаві сучасні теми і вчать висловлювати свою думку в загальних та фахових жанрах спілкування. Завдання інтегрують одразу декілька мовних аспектів (читання – говоріння, слухання – говоріння, читання – писання). Застосовуються всі методи навчання: акустичні, візуальні, кінестетичні, вербальні та невербальні. Мова сприймається як засіб комунікації. Граматика вивчається в контексті навчального матеріалу. Завдяки цьому методу також ми розвиваємо міжкультурну обізнанність. Читаємо цікаві антропологічні статті, обговорюємо лінгво-культурні складові, архетипи та міфи культури, обговорюємо питання української культурної ідентичності та патріотичності, глобальну культуру та її аспекти, процеси формування глобальної ідентичності, акультуризацію в ситуації роботи за кордоном. Метод розвиває культурну та лінгвістичну толерантність та позитивне сприйняття іншості. Ця методика орієнтована на практичне застосування

знань. Культурна, лінгвістична та прагматична обізнаність (англійська мова в контексті) грає ключову роль.

2. Метод навчання, орієнтований на конкретне завдання або ситуацію (*TBL (Task-Based Learning)*). *Task-Based Learning* дає студентам можливість застосовувати мову під час виконання реальних прагматичних завдань: пройти співбесіду, написати резюме, мотивований лист, написати аргументоване есе, виступити на саміті з промовою, розробити спільний проєкт на фахову тему, розробити групову та індивідуальну презентацію та вміти її презентувати на загал (необхідні знання прийомів риторики та стилістичних прийомів та тропів). Цей підхід вчить існувати в англomовному середовищі. Також, *TBL* формують практичні комунікативні навички та навички критичного мислення. Такі методи, як рольові ігри та симуляції часто практикують на заняттях. Вони дозволяють студентам практикувати мовні навички у реалістичних сценаріях, що відображають складність міжнародних переговорів та дипломатичних взаємодій.

3. Лексичний підхід (*Lexical Approach*): метод вивчення сталих виразів і фраз, вивчення колокацій, фразових дієслів, ідиоматики, робить мову студентів більш природною, збагачує вокабуляр, сприяє вивченню фахової лексики. Вивчення граматичних одиниць інтегроване в лексичні завдання. Метод використовуємо під час вивчення фахових дипломатичних документів, розглядаємо та вивчаємо клише, лексичні вирази, рівень формальності та ідиоматику і формат документів.

4. Метод граматики та перекладу (*Grammar-translation method*) зосереджує на детальних граматичних правилах та словниковому запасі, при цьому центральною діяльністю є вправи з перекладу з української мови на англійську і навпаки. Оцінювання зазвичай включає письмові завдання на переклад, виявлення та використання перекладацьких прийомів, виявлення граматичних та лексичних помилок та відповіді на запитання щодо розуміння перекладених текстів. Цей традиційний підхід, заснований на правилах, пріоритезує читання та письмо і використовується під час занять з перекладу фахового та загального матеріалу. Використовуєм допомогу *Google translate*, *Chat GPT* та інших перекладацьких помічників, порівнюємо варіанти перекладів.

5. Метод *Suggestopedia*: емоційно сприятлива атмосфера в аудиторії для кращого засвоєння матеріалу. Перший модуль другого курсу присвячений темі особистості в дипломатії та міжнародних відносинах. Студенти роблять психологічні тести англійською мовою, щоб з'ясувати свій психотип та обозначити методи та прийоми навчання, які найбільш підходять для тих або інших типів особистості. Також цей матеріал має професійно-фахову складову, підказує тип діяльності, якою студент може займатись у майбутньому. Обговорення цієї теми корисне та цікаве. Підхід – студентоцентризований, самоаналіз, парна робота, групова робота, гра, обговорення матеріалу англійською мовою.

6. Метод керованого відкриття нового (*Guided Discovery*): самостійність у навчанні. Студенти виконують різні види самостійної роботи та завантажують виконану роботу в електронний курс.

Викладання англійської мови студентам, які спеціалізуються на міжнародних відносинах, вимагає підходу, який відповідає їхнім конкретним академічним та професійним потребам. Як показали дослідження методологій викладання англійської мови як іноземної (*EFL*), для покращення результатів вивчення мови в цій галузі можна використовувати різні підходи. Ми вважаємо ефективними методології, з акцентом на

комунікативних та дослідницьких підходах до навчання, які дозволяють досягти найкращих фахових результатів.

Список використаних джерел та літератури

1. Aljarelah A.K. Language and International communication. The impact of language in international understanding and Diplomatic Relations. *The American Journal of social science and education innovations*. 2024, Vo. 06, Issue 06. Pp.144-175. URL: <https://theamericanjournals.com/index.php/tajssei/article/view/5168> (дата звернення: 11.03.2025).
2. Clausen, D. What English Language Teachers Can Teach International Relations about Pedagogy. *E-International Relations*. 2021. URL: <https://www.e-ir.info/2021/05/09/what-english-language-teachers-can-teach-ir-about-pedagogy/> (дата звернення: 14.03.2025).
3. Kawasaki, J. 5 Popular ESL Teaching Methods Every Teacher Should Know. *Bridge Education Group*. 2023 URL: <https://bridge.edu/tefl/blog/esl-teaching-methods/> (дата звернення: 12.03.2025).
4. Rana, U. (2025) The essential role of English in International Relations careers. *Uacademy*. URL: <https://www.ucademy.co.uk/blogs-post/the-essential-role-of-english-in-international-relations-careers> (дата звернення: 11.03.2025).

УДК 327(477):061.1ЄС]:355.01

Іващенко Валерія

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна
vpivashchenko.fpmv24m@kubg.edu.ua

Пістракевич Олена

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна
o.pistrakevych@kubg.edu.ua

ВИСВІТЛЕННЯ ПІДТРИМКИ УКРАЇНИ У СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЯХ ЄС

Стаття присвячена аналізу ролі Європейського Союзу в підтримці України через стратегічні комунікації в умовах російської агресії. Зокрема, розглядаються основні механізми та інструменти, через які ЄС та його держави-члени активно сприяють зміцненню міжнародної позиції України, просуванню європейських цінностей та боротьбі з дезінформацією. Основний акцент зроблено на дипломатичних каналах, інформаційних кампаніях та культурних ініціативах, які сприяють підвищенню обізнаності міжнародної спільноти про ситуацію в Україні та формуванню підтримки з боку інших країн.

Ключові слова: стратегічні комунікації, Європейський Союз, Україна, дипломатія, міжнародна підтримка.

З початком російської агресії проти України, Європейський Союз (ЄС) став одним з головних міжнародних об'єднань, котре активно підтримує Україну у політичному, економічному та гуманітарному контекстах. Підтримка України через стратегічні комунікації ЄС виявляється через діяльність його дипломатичних установ та делегацій, які сприяють зміцненню міжнародної позиції України, просуванню європейських цінностей та сприянню демократичним реформам.

Метою дослідження є аналіз механізмів та інструментів, за допомогою яких ЄС та держави-члени здійснюють стратегічні комунікації для підтримки України.

Європейський Союз із самого початку російської агресії визначив свою підтримку України не лише через матеріальну та економічну допомогу, а й через активну діяльність на рівні стратегічних комунікацій. Політика ЄС щодо підтримки України базується на кількох основних принципах, зокрема, на підтримці суверенітету та територіальної цілісності України, а також на просуванні європейських цінностей, серед яких демократія, верховенство права та стабільність. Стратегічні комунікації ЄС спрямовані на те, щоб забезпечити міжнародне визнання правоти України у її боротьбі з агресором, сформувати міцну міжнародну коаліцію підтримки та донести правду про ситуацію в Україні до світової аудиторії.

У цьому контексті важливе місце займають дипломатичні установи ЄС та делегації країн-членів ЄС, які активно працюють у країнах перебування, намагаючись через ефективні комунікаційні стратегії донести до громадськості та урядів інших держав достовірну інформацію про події в Україні [1, с. 33]. Завдяки своїй мережі дипломатичних місій та спеціалізованих платформ, таких як European External Action (EEAS), ЄС активно реагує на спроби Росії маніпулювати міжнародним сприйняттям подій в Україні, здійснюючи контрпропаганду та боротьбу з дезінформацією [5].

Інструменти стратегічних комунікацій ЄС включають дипломатичні канали, інформаційні кампанії, культурні програми та інші ініціативи, спрямовані на посилення підтримки України в міжнародному контексті. Делегації ЄС у країнах перебування виконують важливу роль у здійсненні цих ініціатив. Вони формують публічні меседжі, які підкреслюють важливість підтримки України, зокрема, у питаннях санкцій проти Росії, економічної та гуманітарної допомоги, а також просування демократичних реформ в Україні. Після початку повномасштабного вторгнення росії в Україну на сайтах Європейської служби зовнішніх дій (EEAS) та дипломатичних представництв було створено сторінку солідарності ЄС з Україною. #StandWithUkraine об'єднує в одному місці всі найсвіжіші новини, історії та можливості, а також регулярно оновлююванні пояснення щодо підтримки ЄС та інформацію про проекти, що фінансуються ЄС і підтримують Україну. На сторінці також висвітлюються посилання ЄС на все: від відновлення та реконструкції до координації донорів, санкцій проти Росії та шляху України до ЄС. Також особлива увага приділяється дезінформації, включаючи відео, посібники та ресурси[6].

Одним із найбільш важливих інструментів є роль європейських дипломатичних місій у міжнародних організаціях, таких як ООН, НАТО, ОБСЄ та інші. У цих рамках здійснюється постійне інформування міжнародної спільноти про поточну ситуацію в Україні та формування спільної міжнародної позиції. ЄС активно працює над тим, щоб утримати єдність міжнародної коаліції на підтримку України, переконуючи країни у важливості збереження санкцій та надання Україні фінансової та технічної підтримки [3].

Загалом стратегічні комунікації спрямовані на усвідомлення громадськістю цінностей та політики держави, активізацію залучення ресурсного потенціалу

стейкхолдерів до реалізації ключових стратегій державного розвитку та національних інтересів у цілому [2, с. 108]. Виділяють три рівні імплементації стратегічних комунікацій у політичній сфері: стратегічний, практичний, оперативно-тактичний.

На стратегічному рівні здійснюється формулювання загальних напрямків і цілей зовнішньої політики Європейського Союзу. ЄС чітко підтримує суверенітет та територіальну цілісність України, підкреслюючи недопустимість порушення міжнародного порядку з боку Росії. У цьому контексті стратегічні комунікації визначають основні меседжі, які мають бути поширені серед міжнародної спільноти. Одним із пріоритетів на стратегічному рівні є мобілізація міжнародної підтримки України через різні платформи.

ЄС активно працює з міжнародними партнерами, підтримуючи спільну міжнародну позицію, яка включає санкції проти агресора та підтримку в економічній та гуманітарній сферах. Для цього ЄС створює інформаційні платформи, на яких проводяться регулярні заходи, включаючи онлайн-конференції, вебінари та публічні дискусії, котрі дозволяють поширювати офіційну позицію ЄС і підтримувати позитивний імідж України на міжнародному рівні. Інформаційні платформи також сприяють обміну досвідом щодо демократичних реформ в Україні та інших важливих факторах її розвитку.

Реалізація стратегічних цілей на практичному рівні передбачає конкретні дії, які здійснюються через дипломатичні канали та ініціативи, спрямовані на інформування міжнародної спільноти про події в Україні. Одним із важливих аспектів цього рівня є підтримка інформаційних кампаній, спрямованих на підвищення обізнаності міжнародної спільноти про ситуацію в Україні. Через соціальні медіа, вебінари, онлайн-ресурси та публікації в міжнародних ЗМІ, ЄС активно поширює інформацію про гуманітарні наслідки агресії, про ситуацію з правами людини та про необхідність глобальної солідарності з Україною.

Делегації ЄС у країнах перебування є важливими центрами для реалізації цих ініціатив. Вони працюють не тільки з урядами країн, але й організовують інформаційні заходи для громадськості, на яких надається всебічна інформація про події в Україні. Крім того, вони координують діяльність з міжнародними неурядовими організаціями, які займаються гуманітарною допомогою, та сприяють залученню додаткових ресурсів для підтримки України.

Оперативно-тактичний рівень комунікацій ЄС зосереджений на безпосередньому реагуванні на зміни в міжнародній ситуації, на моніторингу та аналізі новин, котрі надходять з України, та на боротьбі з дезінформацією. ЄС активно протидіє кампаніям дезінформації, що розгортаються Росією, використовуючи такі інструменти наприклад, як «EUvsDisinfo» – проект робочої групи East StratCom Європейської служби зовнішніх дій (EEAS)[4].

Делегації ЄС також активно взаємодіють з медіа в країнах перебування, сприяючи поширенню правдивої інформації та фактичних даних про ситуацію в Україні. Оперативне реагування на зміни в медіапросторі є важливим інструментом боротьби з інформаційними атаками, які часто намагаються змінити сприйняття конфлікту в Україні в міжнародному контексті [3].

Отже, підсумовуючи вищевикладене, Європейський Союз активно підтримує Україну через стратегічні комунікації, які включають дипломатичну діяльність, інформаційні кампанії та боротьбу з дезінформацією. Основними цілями цих комунікацій є зміцнення міжнародної підтримки України, підвищення обізнаності про ситуацію в країні та просування європейських цінностей, таких як демократія та

верховенство права. Роль дипломатичних установ ЄС є провідною у формуванні міжнародної позиції щодо агресії Росії та сприянні інтеграції України до європейських структур.

Список використаних джерел та літератури

1. Пехник А. Інструментарій ЄС для комплексного вирішення сучасних проблем безпеки. Збірник матеріалів інтернет-конференції «Україна в координатах Східного партнерства: пошук геополітичних пріоритетів крізь призму національної безпеки». Національний університет «Львівська політехніка», Львів, 2023. С. 32-34.
2. Тихомирова Є.Б. Стратегічні комунікації ЄС: інституціональний вимір. *Політичне життя*. 2016. № 4. С. 103-112
3. Diplomatic Representations. The Diplomatic Service of the European Union. URL: https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-world-0_en#44326 (дата звернення: 11.03.2025).
4. EUvsDisinfo. URL: <https://euvsdisinfo.eu/> (дата звернення: 15.03.2025).
5. The European External Action Service (EEAS). URL: https://www.eeas.europa.eu/_en (дата звернення: 28.02.2025).
6. We stand with Ukraine. European External Action (EEAS). URL: https://www.eeas.europa.eu/eeas/standwithukraine_en (дата звернення: 23.03.2025).

УДК 327:316.77]:316.42(100)

Грабар Ілля

Запорізький національний університет
м. Запоріжжя, Україна
ilyagrab03@gmail.com

КУЛЬТУРНА ДИПЛОМАТІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ МІЖНАРОДНИХ КОМУНІКАЦІЙ В ЕПОХУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

У статті розглядається роль культурної дипломатії як важливого інструменту міжнародних комунікацій у контексті глобалізації. Описано основні інструменти культурної дипломатії, такі як культурні обміни, мовні програми та використання цифрових платформ. Водночас зазначено виклики, з якими стикається культурна дипломатія, зокрема комерціалізацію культури та культурний імперіалізм.

Ключові слова: культурна дипломатія, культура, інструмент.

У сучасному світі культурна дипломатія стає важливим інструментом міжнародних комунікацій. Метою статті є дослідження культурної дипломатії як потужного інструменту міжнародних комунікацій.

Культурна дипломатія означає використання культурних ресурсів для досягнення зовнішньополітичних цілей: популяризація національної культури, зміцнення міжнародних зв'язків, розвиток взаєморозуміння та просування національних інтересів через обміни, освіту й мистецтво [3].

Глобалізація, що охоплює економічні, політичні та соціальні процеси на планетарному рівні, зробила культурну дипломатію ще більш важливою, оскільки взаємодія культур і націй значно активізувалася. Інформаційні технології та медіа, зокрема соціальні мережі, дозволяють державам представляти свою культуру на

глобальній арені, сприяючи розвитку міжнародних контактів і налагодженню діалогу між різними культурами. У цьому контексті культурна дипломатія забезпечує можливість не тільки презентувати свою культуру, а й брати участь у формуванні міжнародного іміджу країни, що в свою чергу допомагає вирішувати політичні, економічні та соціальні завдання [4].

Сьогодні культурна дипломатія має безліч інструментів. Міжнародні культурні обміни є одним із основних механізмів, що дозволяють знайомити різні народи з досягненнями в галузі мистецтва, науки та освіти. Наприклад, організація культурних фестивалів, виставок, театральних чи кінопоказів допомагає створити атмосферу взаєморозуміння та обміну між культурами. Мовні програми, що включають курси іноземних мов, стипендії для навчання в іншій країні, також є важливим інструментом культурної дипломатії. Вони дозволяють не лише вивчати мови, але й краще розуміти культуру країни, що їх пропонує. Не менш важливою є роль інтернету та соціальних медіа, які дозволяють культурі швидко досягати глобальної аудиторії, створюючи нові можливості для дипломатичних відносин через культурні платформи [3].

Основними акторами культурної дипломатії є уряди країн, дипломатичні представництва, культурні організації, громадські об'єднання та приватні ініціативи. Уряди через Міністерства закордонних справ та інші установи активно підтримують культурні ініціативи, сприяючи їх розвитку на міжнародній арені. Культурні інститути, музеї, бібліотеки, театри, наукові установи й університети також відіграють важливу роль у просуванні культури та сприянні культурним зв'язкам між державами. Приватні організації, культурні фонди та громадські ініціативи також активно взаємодіють із міжнародними партнерами, залучаючи ресурси для проведення різноманітних культурних заходів, виставок, концертів тощо.

Однією з головних переваг культурної дипломатії є її здатність сприяти зміцненню іміджу держави на міжнародній арені. В умовах глобалізації країни змагаються за увагу світової спільноти, і культурні інструменти стають важливим елементом у створенні позитивного образу. Культура стає інструментом, що дозволяє не тільки розповідати про країну, а й активно долучати інші нації до її культурної традиції. Культурні ініціативи також зміцнюють міжкультурний діалог, допомагаючи подолати стереотипи та непорозуміння між різними народами. Це в свою чергу сприяє розвитку мирних відносин і зменшенню конфліктів.

Однак є й виклики, з якими стикається культурна дипломатія в умовах глобалізації. Одним з них є комерціалізація культури. В умовах, коли багато держав та корпорацій зосереджуються на економічній вигоді від культурних обмінів, справжня суть культури може бути знецінена. Крім того, глобалізація культур може призвести до феномену культурного імперіалізму, коли одна культура домінує над іншою, що може викликати невдоволення та опір з боку менших або менш впливових країн [2]. Ще однією проблемою є потенційна втрата культурних особливостей на тлі глобальних трендів, які прагнуть стандартизувати підходи до мистецтва, моди, кінематографії та інших культурних проявів.

Перспективи культурної дипломатії мають величезний потенціал. Використання новітніх технологій, таких як віртуальні платформи та цифрові медіа, відкриває нові горизонти для культурних обмінів, дозволяючи країнам ефективно презентувати свою культуру на глобальній арені [1]. Розвиток міжнародних культурних альянсів і співпраці між країнами через культурні програми сприятиме ще більшому взаєморозумінню та підтримці мирного співіснування. Крім того, культурна дипломатія може стати потужним інструментом у вирішенні глобальних проблем,

таких як зміни клімату чи боротьба з нерівністю, через культурні ініціативи, які підвищують обізнаність про ці питання на міжнародному рівні.

Отже, культурна дипломатія в епоху глобалізації є важливим інструментом міжнародних комунікацій, який сприяє не лише культурному обміну, а й розвитку мирних і продуктивних відносин між країнами. Вона дозволяє зміцнювати міжнародні зв'язки, сприяючи взаєморозумінню та подоланню стереотипів між народами. Однак важливо враховувати виклики, що виникають в процесі глобалізації культур, такі як комерціалізація та культурний імперіалізм. Для збереження культурної автентичності та рівноправності на світовій арені необхідно впроваджувати стратегії, які забезпечують рівність та повагу до різноманітності культурних традицій у глобальному контексті.

Список використаних джерел та літератури

1. Digital diplomacy. *Diplo*. URL: <https://www.diplomacy.edu/topics/digital-diplomacy/> (дата звернення: 11.02.2025).
2. Meyer John P. Globalization and Cultural Imperialism: Corporate Control versus Responsiveness. *Journal of International Business and Economy*. №9(1). С. 113-136. 2008. URL: https://www.researchgate.net/publication/259559149_Globalization_and_Cultural_Imperialism_Corporate_Control_versus_Responsiveness (дата звернення: 10.02.2025).
3. Lane P. French Scientific and Cultural Diplomacy. Research gate. URL: https://www.researchgate.net/publication/337682354_French_Scientific_and_Cultural_Diplomacy (дата звернення: 11.02.2025).
4. Marta Ryniejska – Kiełdanowicz. Cultural Diplomacy as a Form of International Communication. University of Wrocław. Institute for International Studies. The Section of International Communication. URL: <chrome-extension://gfgpkepllngchpmcippidfhmbhlljhoo/pdf-viewer.html?file=https://www.interarts.net/descargas/interarts664.pdf> (дата звернення: 11.02.2025).

УДК 327(478.9):[659.4:004.056]

Волошина Аделія

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

м. Київ, Україна

adeliaa.voloshyna@gmail.com

ПРІОРИТЕТИ ДЕРЖАВНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ РЕСПУБЛІКИ МОЛДОВА

Проаналізовано ключові пріоритети державної інформаційної політики Республіки Молдова в контексті сучасних викликів міжнародних відносин та внутрішньої політичної динаміки. Дослідження ґрунтується на аналізі нормативно-правової бази, зокрема законів про свободу вираження поглядів, доступ до інформації, закону про кібербезпеку, а також стратегічних документів щодо інформаційної безпеки та цифрової трансформації.

Визначено основні напрями державної інформаційної політики, серед яких: захист інформаційного суверенітету, протидія дезінформації та зовнішньому інформаційному впливу, інтеграція до європейського інформаційного простору, розвиток кібербезпеки, підтримка плюралізму ЗМІ та незалежної журналістики, а також цифровізація державного управління.

Ключові слова: *Державна інформаційна політика, Республіка Молдова, інформаційна безпека, кібербезпека, протидія дезінформації, європейська інтеграція, плюралізм ЗМІ*

У сучасних умовах державна інформаційна політика відіграє ключову роль у забезпеченні національної безпеки та стійкості демократичних інститутів. Республіка Молдова, як країна-кандидат на вступ до ЄС, стикається з комплексними викликами в інформаційній сфері, зокрема зростанням зовнішнього інформаційного впливу, кібератак і дезінформаційних кампаній з боку Росії. Особливу вразливість створює ситуація з Придністров'ям – регіоном, фактично окупованим РФ [4, с. 3], що сприяє поширенню проросійських наративів та підвищує ризики інформаційної дестабілізації. Додатковим фактором стала пандемія COVID-19, яка прискорила цифрову трансформацію суспільства та збільшила поширення дезінформації через онлайн-платформи [8, с. 5]. В цих умовах захист інформаційного простору набуває стратегічного значення для забезпечення національної безпеки та євроінтеграційного курсу країни. Метою дослідження є аналіз державної інформаційної політики Республіки Молдова в умовах сучасних гібридних загроз.

Цифрова трансформація є ключовим елементом сучасного розвитку держав, компаній та організацій, визначаючи ефективність управління та реалізації стратегічних бачень. Для Республіки Молдова, яка після отримання статусу країни-кандидата на вступ до ЄС зобов'язалася до імплементації Угоди про асоціацію, цифровізація стала невід'ємною частиною реформ [2]. Вона є необхідною умовою для підвищення спроможності державних інституцій проводити реформи та надавати якісні публічні послуги. Успішна цифрова трансформація можлива лише за умови узгодження національної стратегії з відповідними нормативними та політичними документами Європейського Союзу у сферах цифрового суспільства й економіки, електронного урядування та кібербезпеки [1].

Протягом останніх двох десятиліть зусилля Республіки Молдова щодо цифрової трансформації керувалися національними та галузевими стратегіями, такими як Національна стратегія розбудови інформаційного суспільства «Електронна Молдова», Національна стратегія розвитку інформаційного суспільства «Цифрова Молдова» до 2020 року, Стратегічна програма технологічної модернізації уряду (е-трансформація) та Стратегія інформаційної безпеки Республіки Молдова на 2019-2024 рр. Національна стратегія розвитку «Європейська Молдова 2030» [7], який узгоджується як з Угодою про асоціацію з Європейським Союзом, так і з Порядком денним сталого розвитку Організації Об'єднаних Націй на період до 2030 року [9], присвячує окремий розділ цифровій трансформації уряду, компаній та економіки.

Завдяки багаторічній співпраці з міжнародними організаціями, зокрема в рамках партнерства з ЄС [1] у Республіці Молдова сформовано комплексну систему протидії кіберзлочинності. Її розвиток базується на міжнародних зобов'язаннях країни, прийнятті відповідного законодавства та діяльності спеціалізованих правоохоронних органів. Ще у 2009 році парламент Молдови ратифікував Конвенцію Ради Європи про кіберзлочинність, а у 2010 році прийняв Закон «Про попередження та боротьбу зі

злочинністю у сфері комп'ютерної інформації». Відповідно до цього закону Генеральна прокуратура отримала повноваження координувати та здійснювати кримінальне переслідування осіб, які вчинили кіберзлочини [10, с. 67]. Важливим кроком на національному рівні стало також затвердження Закону Молдови «Про електронний підпис та електронний документ» від 29 травня 2014 року, розробленого з метою підвищення рівня безпеки електронних підписів та приведення у відповідність із міжнародними стандартами й рекомендаціями щодо інфраструктури відкритих ключів. Загалом, можна зазначити, що у Республіці Молдова триває процес адаптації національного законодавства до європейських стандартів у сфері збереження даних та захисту інформації [5]. Зокрема, імплементуються положення, що регулюють збереження даних про комунікації користувачів, захист персональних даних, а також ідентифікацію та захист критично важливих об'єктів інфраструктури відповідно до вимог директив ЄС [8, с. 15; 8, с. 33].

Законодавчі ініціативи в сфері інформаційної політики охоплюють також регулювання діяльності медіа, доступу до публічної інформації та захисту персональних даних. Урядові програми спрямовані на виявлення та нейтралізацію фейкових новин, підвищення рівня критичного мислення серед населення, зокрема у Республіці Молдова діють спеціалізовані державні органи, що координують політику в галузі інформаційної безпеки, серед яких Агентство з інформаційної безпеки та Державна служба захисту персональних даних. Важливим аспектом діяльності яких є підтримка незалежних ЗМІ як основи демократичного суспільства, та створення умов для їхньої стійкої діяльності. Це передбачає як фінансову підтримку, так і правові гарантії свободи слова та захисту журналістів [5]. Державний регулюючий орган під назвою Рада з питань телебачення та радіо здійснює моніторинг та забезпечує дотримання Кодексу про аудіовізуальних медіапослуг, який спрямований на захист плюралізму ЗМІ та забезпечення прозорості у питаннях власності ЗМІ [6].

Однак ефективність державної інформаційної політики значною мірою залежить від розуміння характеру загроз, з якими стикається Республіка Молдова у цій сфері. Однією з ключових проблем є інформаційні впливи з боку зовнішніх акторів, зокрема Росії, яка активно використовує дезінформацію та маніпулятивні наративи, спрямовані на певні соціальні групи та регіони. Вже багато років Росія посилено використовує різносторонній підхід до маніпулювання інформацією, спрямованою на російськомовні меншини, зокрема на територіях Гагаузії та Придністров'я, які постійно зображаються у стані загрози вторгнення із Заходу. Росія стверджує, що вона «захищатиме» інтереси як етнічного російського населення, так і всіх російськомовних у Республіці Молдова вцілому. Такими повідомленнями, де йдеться, наприклад, що «Росія несе мир і стабільність» у Придністров'ї, у спільнотах меншин зміцнюється роль довірених осіб Кремля як захисників сімейних цінностей та підкреслюються невеликі, але дуже помітні акти допомоги [3, с.2].

У грудні 2022 року Комісія з надзвичайних ситуацій Молдови призупинила ліцензії шести проросійських телеканалів. Багато з цих каналів були одними з найпопулярніших у країні і найкращими серед етнічних меншин і російськомовних [3, с.3]. Комісія обґрунтувала рішення про тимчасове зупинення дії їх ліцензій неточним висвітленням національних подій та війни в Україні засобами масової інформації і необхідністю захисту національного інформаційного простору.

Республіка Молдова продовжує боротьбу з дезінформацією та російськими ПСГО. У липні 2023 року парламент країни для координації інформаційної безпеки затвердив законопроект про створення державного Центру стратегічних комунікацій і

боротьби з дезінформацією. Одним із важливих кроків стало блокування урядом п'яти сайтів російського пропагандистського медіа Sputnik у березні 2023 року через поширення дезінформації та проросійських наративів. Ці та інші заходи зі сторони Республіки свідчать про прагнення молдовської влади протидіяти дезінформації та підвищувати рівень критичного мислення серед населення для забезпечення інформаційної безпеки та захисту національних інтересів.

Отже, державна інформаційна політика Республіки Молдова орієнтована на забезпечення інформаційної безпеки, розвиток демократичних інститутів і підтримку незалежних медіа. Її ефективність залежить від здатності адаптуватися до нових викликів та інтегрувати найкращі міжнародні практики. Ключовими завданнями залишаються підвищення рівня кібербезпеки, боротьба з дезінформацією, зміцнення правових основ інформаційної політики та активна міжнародна співпраця в рамках євроінтеграції.

Список використаних джерел та літератури

1. EEAS – Молдова та ЄС. URL: https://www.eeas.europa.eu/moldova/m%D0%BE%D0%BB%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B0-%D0%B8-%D0%B5%D1%81_ru?s=223 (дата звернення: 05.02.2025).
2. 2030 Digital Compass: the European way for the Digital Decade. *European Commission*. URL: <https://eufordigital.eu/library/2030-digital-compass-the-european-way-for-the-digital-decade/> (дата звернення: 02.02.2025).
3. Freedom House. Дезінформація та меншини у Молдові. 2023. URL: https://freedomhouse.org/sites/default/files/2023-12/fh-pb_19-Disinformation-Moldova-Minorities_Rus-v2.pdf – (дата звернення: 03.02.2025).
4. PACE (Парламентська Асамблея Ради Європи). Доповідь щодо демократичного розвитку та прав людини. URL: <https://pace.coe.int/en/files/29855/compendium#amdt-29863> (дата звернення: 07.02.2025).
5. Закон Республіки Молдова № 48 від 16.03.2023 р. про кібербезпеку URL: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136732&lang=ru (дата звернення: 04.02.2025).
6. Закон Республіки Молдова № 64 від 23.04.2010р. про свободу висловлення думки URL: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141515&lang=ru (дата звернення: 02.02.2025).
7. Закон Республіки Молдова № 315 від 17.11.2022 р про затвердження Національної стратегії розвитку «Європейська Молдова – 2030» URL: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=134582&lang=ru – (дата звернення: 04.02.2025).
8. Стратегія цифрової трансформації Республіки Молдова 2023–2030. *Міністерство економіки та інфраструктури Республіки Молдова*. 2023. URL: https://mded.gov.md/wp-content/uploads/2023/11/STD_EN.pdf (дата звернення: 01.02.2025).
9. Програма розвитку ООН (UNDP). Цифрова трансформація Молдови. URL: <https://www.undp.org/moldova/digital-transformation/> (дата звернення: 07.02.2025).
10. Ткачук Т.Ю. Забезпечення інформаційної безпеки: досвід окремих країн Східної Європи. *Інформація і право*. 2017. №4(23). С. 62-72.

РОЛЬ ЦИФРОВОЇ ДИПЛОМАТІЇ В СУЧАСНІЙ ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ НІМЕЧЧИНИ

У статті розглядається значення цифрової дипломатії як інструменту зовнішньої політики Німеччини та аналізуються основні напрямки, її вплив на міжнародні відносини та імідж держави на міжнародній арені, що дозволяє Німеччині активно просувати свої зовнішньополітичні ініціативи, сприяти розвитку демократії, прав людини та сталого розвитку. Окремо досліджуються основні інструменти цифрової дипломатії, зокрема використання соціальних мереж, аналітики великих даних, онлайн-платформи для переговорів та консультацій, а також використання новітніх технологій для зміцнення міжнародних зв'язків. У статті аналізуються сучасні виклики цифрової дипломатії, такі як загрози кібербезпеці, боротьба з дезінформацією та виклики глобальної інформаційної нестабільності.

Ключові слова: цифрова дипломатія, зовнішня політика, Німеччина, міжнародні комунікації, інформаційна безпека.

Цифрові технології сьогодні відіграють одне з ключових місць в процесах реалізації зовнішньої політики світових держав. В умовах глобалізації та швидких змін, що відбуваються в інформаційній сфері, старі традиційні методи дипломатії вже не можуть ефективно відповідати вимогам сучасних викликів. Цифрова дипломатія, що включає використання інформаційно-комунікаційних технологій для досягнення зовнішньополітичних цілей, стає важливим інструментом зовнішньої політики [2].

Метою роботи є дослідження ролі цифрової дипломатії в сучасній зовнішній політиці Німеччини, аналіз основних напрямів розвитку, ключові інструменти та виклики, з якими стикається країна в умовах глобалізації та цифрової трансформації. Особлива увага приділяється використанню соціальних мереж, штучного інтелекту, аналітики великих даних та кібербезпеки в дипломатичній діяльності країни.

Німеччина, як одна з провідних країн Європи, активно використовує цифрові технології для розвитку і укріплення міжнародних зв'язків. Вона постійно вводить нові інструменти комунікації для досягнення своїх дипломатичних цілей, при цьому долаючи виклики, пов'язані з безпекою в кіберпросторі та глобальною інформаційною нестабільністю. За останні п'ять років Німеччина зазнала понад 20 000 кібератак, спрямованих на державні установи, що стало головною причиною посилення міжнародного співробітництва у сфері цифрової безпеки [4]. Тому цей аспект зовнішньої політики Німеччини грає важливу роль у збереженні її впливу на міжнародній арені.

Цифрова дипломатія передбачає використання різноманітних цифрових технологій та платформ для просування національних інтересів та вирішення дипломатичних питань. Ці технології дозволяють значно підвищити ефективність

дипломатичних операцій, створюючи нові канали комунікацій між державами, організаціями і громадськістю [5].

Використання соціальних мереж стало важливим інструментом для дипломатичних представництв Німеччини. Такі платформи, як Facebook, Instagram, X, дозволяють їм не лише підтримувати контакт з іншими державами, а й активно взаємодіяти з громадськістю, надаючи достовірну інформацію та реагуючи на події в режимі реального часу [1]. Ці платформи дозволяють Німеччині популяризувати свої зовнішньополітичні ініціативи, наприклад, з захисту прав людини або підтримки екологічних стандартів. Суспільна дипломатія є важливою частиною зовнішньої політики Німеччини. Вона використовує соціальні мережі для розвитку культурних ініціатив, зміцнення міжнародного іміджу країни та залучення громадян до дискусій на важливі міжнародні та політичні теми. Згідно зі Стратегією міжнародної цифрової політики Німеччини 2024 року, німецькі представництва ведуть понад 500 офіційних акаунтів у соціальних мережах, що дозволяє уряду активно взаємодіяти з міжнародною аудиторією [5].

Німеччина активно просуває свої культурні цінності через цифрові платформи. Завдяки таким онлайн-ініціативам держава може реалізувати свої дипломатичні цілі, сприяючи захисту прав людини, поширюючи демократію та сталий розвиток [1]. За допомогою соціальних мереж, посольства Німеччини можуть проводити освітні компанії та зміцнювати культурні зв'язки з різними країнами. Особливу роль відіграють компанії з цифрового поширення німецької культури та освіти, організовані Goethe-Institut та Deutsche Welle. Зокрема Deutsche Welle, яка має понад 70 мільйонів користувачів у всьому світі та є важливим джерелом інформації про зовнішню політику Німеччини [3].

Німеччина активно інвестує у кібербезпеку, створивши Агентство з кібербезпеки - ZITiS та співпрацює з ЄС та НАТО для захисту своєї цифрової інфраструктури [6]. Сучасні технології дозволяють використовувати спеціалізовані онлайн-платформи для проведення переговорів та консультацій між державами. Це особливо важливо у глобалізованому світі, де питання безпеки та економічної стабільності вимагають оперативної реакції. Наприклад, у 2023 році в рамках німецького головування у G7, багато зустрічей було організовано у віртуальному форматі, що значно пришвидшило комунікацію між державами. Протягом останніх років Німеччина активно залучає такі платформи для підтримки дипломатичних зв'язків та вирішення міжнародних проблем через онлайн-спілкування [5].

З огляду на величезні обсяги даних, доступних сьогодні, їх аналіз дає можливість прогнозувати тренди в міжнародних відносинах, визначати основні загрози для національної безпеки та відслідковувати глобальні тенденції. Німеччина активно впроваджує аналітичні інструменти для моніторингу інформаційних потоків та виявлення потенційних загроз або можливостей для зовнішньої політики. Відображаючи своє прагнення до збільшення міжнародної співпраці, Німеччина обирає амбітну стратегію інтеграції цифрових технологій у свою зовнішню політику, що демонструє прагнення розвивати та зміцнювати дипломатичні зв'язки [4].

З 2022 року Міністерство закордонних справ Німеччини використовує алгоритми штучного інтелекту для моніторингу соціальних мереж, зокрема систему AI Diplomacy Watch, яка застосовує штучний інтелект для моніторингу міжнародних відносин та боротьби з дезінформацією. Ця технологія дозволяє аналізувати до 1,5 мільйона публікацій у соціальних мережах щодня та ідентифікувати потенційні загрози [6].

Одним із найбільших викликів для цифрової дипломатії Німеччини, як і більшості країн, є забезпечення кібербезпеки. Такі кіберзагрози, як хакерські атаки, кібершпionaж або дезінформація, можуть підривати стабільність у міжнародних відносинах. Німеччина активно співпрацює з іншими країнами для розвитку спільних ініціатив у сфері кібербезпеки. Вона пропагує створення міжнародних стандартів для кіберпростору та підтримує ініціативи з протидії кіберзлочинності. У 2024 році Німеччина разом із ЄС та НАТО ініціювала програму Cyber Security Partnership, спрямовану на створення міжнародної системи швидкого реагування на кібератаки [5].

У тому ж 2024 році Німеччина затвердила Стратегію міжнародної цифрової політики, яка передбачає залучення цифрових технологій для зміцнення міжнародних партнерств, створення безпечного цифрового середовища та розвиток економічних і культурних зв'язків через цифрові платформи. У рамках цієї стратегії Німеччина активно розвиває співпрацю з іншими країнами в таких сферах, як кібербезпека, інновації та захист навколишнього середовища [3].

Одним із головних напрямків розвитку цифрової дипломатії є використання великих даних та штучного інтелекту для аналізу міжнародних відносин. Німеччина вже активно експлуатує такі аналітичні інструменти для моніторингу інформаційних потоків, що дозволяє краще прогнозувати тренди в міжнародній політиці та національних інтересах. У майбутньому країни, зокрема Німеччина, будуть впроваджувати ці технології для ухвалення більш ефективних та оперативних рішень. [5].

Оскільки одним із найбільших викликів в сфері цифрової дипломатії є збільшення кібератак, що ставлять під загрозу національну безпеку, захист цифрової інфраструктури від атак є критично важливим для підтримки стабільності в країні та для забезпечення нормальної роботи дипломатичних каналів [3]. У сучасному інформаційному середовищі боротьба з фейковими новинами та інформаційними маніпуляціями стала одним із пріоритетів для цифрової дипломатії. Німеччина активно працює над механізмами контролю за поширенням неправдивої інформації, особливо в умовах геополітичної напруженості [2]. Постійний розвиток нових технологій і цифрових інструментів вимагає від дипломатії гнучкості та швидкої адаптації. Це включає не тільки впровадження новітніх цифрових платформ, але й навчання дипломатів новим методам комунікації [4].

Цифрова дипломатія є невід'ємною складовою зовнішньої політики Німеччини. Використання соціальних мереж, аналітики великих даних та штучного інтелекту забезпечує Німеччині стратегічні переваги у сфері міжнародних відносин. Значна увага приділяється кібербезпеці, що підтверджується створенням ZITiS та участю країни в міжнародних ініціативах з протидії кібератакам. Попри такі переваги, цифрова дипломатія стикається з серйозними викликами, такими як дезінформація, кіберзлочинність та необхідність швидкої адаптації до нових технологій. Прийнята у 2024 році Стратегія міжнародної цифрової політики Німеччини визначає подальший розвиток цифрової дипломатії як пріоритетний напрям зовнішньої політики країни, що передбачає розширення міжнародного співробітництва та зміцнення цифрової безпеки. Таким чином, цифрова дипломатія продовжує відігравати важливу роль у зовнішній політиці Німеччини, забезпечуючи країні ефективні інструменти впливу на міжнародній арені.

Список використаних джерел та літератури

1. Chou P., Wang S. The Role of Social Media in Modern Diplomacy. *Journal of Digital Diplomacy*. 2021. Vol. 10, no. 1. P. 55–68.
2. Dudziak M. *Digital Diplomacy and Global Power Shifts*. Cambridge University Press, 2020.
3. Hall J. Big Data and Diplomacy: New Frontiers in Foreign Affairs. *Journal of International Communication*. 2019. Vol. 23, no. 4. P. 111–123.
4. Steiger P. Cybersecurity in German Foreign Policy: Challenges and Strategies. *International Relations Journal*. 2022. Vol. 45, no. 3. P. 78–92.
5. Strategy for International Digital Policy : Офіційний урядовий документ of 01.02.2024.
6. ZITiS. ZITiS.URL: https://www.zitis.bund.de/EN/Home/home_node.html (date of access: 02.02.2025).

УДК: 327:355

Щипакіна Соф'я

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

м. Київ, Україна

sdshchypakina.fpmv21@kubg.edu.ua

ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЮ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

У роботі розглядаються ключові фактори, що впливають на формування та реалізацію інформаційної політики держави. Аналізуються політичні, соціальні, економічні, технологічні та міжнародні чинники, що визначають напрями інформаційної політики. Особливу увагу приділено проблемі балансу між правом на доступ до інформації, конфіденційністю та національною безпекою.

Ключові слова: інформаційна політика, фактори впливу на формування інформаційної політики, політичні фактори, соціальні фактори, економічні фактори, технологічні фактори, міжнародні фактори

Інформаційна політика є невід'ємною складовою державного управління, що визначає механізми регулювання інформаційного простору та впливу на суспільні процеси. В умовах глобалізації, розвитку цифрових технологій та інформаційних загроз держави змушені адаптувати свої підходи до регулювання інформаційних потоків. Тому дослідження факторів, що впливають на формування інформаційної політики, є важливим для розуміння сучасних тенденцій у сфері інформаційної безпеки, демократичного врядування та розвитку суспільства.

При дослідженні та аналізі інформаційної політики, особливо за необхідності виявлення причинно-наслідкові зв'язків прийняття та затвердження певної політики, необхідно досліджувати процес її формування. Цей процес відбувається в унікальному контексті, під впливом багатьох чинників, в тому числі історичних, політичних та соціальних. Крім того, кожна політична система має свої особливості, правила та процедури, які визначають, як саме розробляються та приймаються рішення.

Отже, формування політики – це результат взаємодії різних інституцій та акторів, кожен з яких має свої інтереси та цінності. Політичні ідеї, що панують в суспільстві в певний період, також суттєво впливають на процес прийняття рішень. Вони формують сприйняття проблем та визначають пріоритети для політиків. Таким чином, розуміння причин, що зумовили вибір конкретної політики, вимагає комплексного аналізу історичного контексту, інституційних особливостей та впливу ідей [5, с. 112].

Дослідження «Cross-national Information Policy Conflict Regarding Access to Information: Building a Conceptual Framework» аналізує конфлікти та компроміси у формуванні інформаційної політики. Автори наголошують, що вона балансує між суперечливими цінностями: правом на доступ до інформації, правом власності, конфіденційністю та національною безпекою. Визначальний вплив на цей баланс мають культурні, соціальні, політичні та економічні фактори.

Гелвін виокремлює два ключові аспекти інформаційної політики: конфлікт і компроміс, а також три основні цінності – право доступу, власності та приватності. Він класифікує конфлікти на три типи:

- Усередині однієї цінності (наприклад, межі права доступу).
- Між інформаційними цінностями та іншими суспільними інтересами (свобода слова vs. національна безпека).
- Між різними інформаційними цінностями (доступ vs. приватність).

Роуландс пропонує модель аналізу політики через дві осі: «суспільне благо vs. ринковий товар» та «доступ vs. секретність». Він підкреслює, що інформація може бути як відкритим ресурсом, так і товаром, що підлягає комерційній експлуатації. Це створює постійний пошук балансу між інтересами суспільства та індивідів. [4,с.202]

Дослідження наголошує, що інформаційна політика є динамічним процесом компромісів, який адаптується до змін у суспільстві та технологіях. Баланс між цінностями залежить від конкретних умов кожної країни, що пояснює відмінності в підходах до інформаційної політики.

Автори зосереджуються на внутрішньодержавних аспектах, залишаючи поза увагою міжнародні конфлікти. Проте їхні висновки щодо ціннісних суперечностей та необхідності компромісів можна застосувати і до міждержавних інформаційних відносин. Для глибшого розуміння міжнародних аспектів слід враховувати культурні відмінності, політичні системи та економічні інтереси різних країн. [4,с.202]

Отже, формування інформаційної політики є складним процесом, що залежить від багатьох чинників. Зокрема, можна виділити такі ключові групи факторів:

Політичні фактори. Вони включають політичний режим, ідеологію та інтереси політичних еліт. У демократичних суспільствах інформаційна політика орієнтована на забезпечення свободи слова, прозорості влади та доступу до інформації. У тоталітарних та авторитарних режимах спостерігається жорсткий контроль над інформаційним простором, цензура та маніпулювання інформацією з метою зміцнення влади [1].

Соціальні фактори. Включають культурні цінності, рівень освіти та соціальну структуру суспільства. Наприклад, у країнах із високим рівнем освіти громадяни більше залучені до політичного життя, що змушує державу впроваджувати більш прозору інформаційну політику [3, с. 25].

Економічні фактори. Рівень економічного розвитку та інвестиції в інформаційні технології визначають можливості держави у створенні ефективної інформаційної політики. Країни з потужною економікою можуть дозволити собі розвинену

інформаційну інфраструктуру, тоді як бідні країни часто стикаються з інформаційною нерівністю.

Технологічні фактори. Інформаційна політика значною мірою залежить від рівня розвитку інформаційно-комунікаційних технологій. Держави використовують цифрові інструменти для регулювання медіа-простору, забезпечення кібербезпеки та боротьби з дезінформацією [2].

Міжнародні фактори. Глобалізація, міжнародні угоди та зовнішньополітичні впливи відіграють важливу роль у формуванні інформаційної політики. Наприклад, міжнародні організації та союзи можуть впливати на державну інформаційну політику через нормативні вимоги щодо захисту персональних даних, свободи слова тощо.

Баланс між цими факторами є важливим для ефективного функціонування інформаційної політики. З одного боку, свобода інформації сприяє демократичному розвитку, але, з іншого боку, необмежений доступ до інформації може створювати ризики, пов'язані з маніпуляціями, фейковими новинами та інформаційними війнами. Тому кожна держава формує власну інформаційну політику, адаптуючи її до своїх національних інтересів та міжнародних викликів.

Таким чином, формування та реалізація інформаційної політики є складним процесом, що залежить від взаємодії політичних, соціальних, економічних, технологічних та міжнародних факторів. У демократичних суспільствах інформаційна політика орієнтована на забезпечення прозорості, свободи слова та громадського контролю. В авторитарних системах вона переважно спрямована на контроль над медіа, обмеження доступу до інформації та посилення інформаційної безпеки. Зважаючи на сучасні тенденції, важливо знаходити баланс між відкритістю інформації та необхідністю її регулювання з метою захисту національних інтересів і прав громадян.

Список використаних джерел та літератури

1. Карпенко В. Інформаційна політика та безпека: Підручник URL: <http://ukrlife.org/main/karp/bezpeka9.htm> 19.01.2025 (дата звернення: 15.02.2025).
2. Почепцов Г.Г. Інформаційна політика. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/52043-11-nformatsyna-poltika-na-suchasnomu-etap.html> (дата звернення: 15.02.2025).
3. Савосько Т. Особливості формування державної інформаційної політики. *Аспекти публічного управління*. Том 12, №1, 2024. URL: <https://aspects.org.ua/index.php/journal/article/view/1046/1022> (дата звернення: 20.01.2025).
4. Zheng L. Cross-national information policy conflict regarding access to information: building a conceptual framework. January 2007. URL: https://www.researchgate.net/publication/221585022_Cross-national_information_policy_conflict_regarding_access_to_information_building_a_conceptual_framework (дата звернення: 21.01.2025)
5. Demir F. Kamu Politikası ve Politika Analizi Çalışmalarının Teorik Çerçevesi. Dumlupınar Üniversitesi. Sosyal Bilimler Dergisi. Sayı: 30. Ağustos 2011. URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/55703> (дата звернення: 25.01.2025).

ОСОБЛИВОСТІ ЗМІ У ХОРВАТІЇ

У цій статті висвітлено важливі питання становлення та функціонування ЗМІ в Хорватії. Ми аналізуємо складний шлях розвитку хорватських медіа, звертаючи увагу на вплив історичних подій, політичних факторів та законодавчих змін. Особлива увага приділяється проблемі свободи слова та незалежності ЗМІ в контексті сучасних викликів.

Ключові слова: Хорватія, ЗМІ, свобода слова, політичний вплив, Вітчизняна війна, законодавство.

Сучасні ЗМІ Хорватії значною мірою сформувалися під впливом Вітчизняної війни (1991-1995 рр.) та її наслідків. У цей час ЗМІ перебували під сильним впливом Франьо Туджмана, який на той час був президентом, та його партії – Хорватського демократичного союзу (ХДС). Хоча Туджмана вихваляли за те, що він об'єднав країну і привів Хорватію до незалежності, наприкінці 1990-х років багато хорватів почали розуміти, що за часів його правління в країні панував крайній націоналізм і корупція. Деякі міжнародні організації також висловлювали занепокоєння щодо державного контролю та обмежень свободи ЗМІ в Хорватії.

Деякі автори припускають, що ЗМІ в Хорватії в 90-х роках пройшли три етапи: Етап «Бурхливих медіа» (1990-1994) з певною цензурою, але все ще відносною відкритістю, етап «Завіса цензури» (1995-1998) з жорстким державним контролем над ЗМІ та «Період відновлення» (1999-2000), коли свобода ЗМІ почала повертатися. Медійна політика Хорватії почала формуватися на початку 2000-х років, коли Міністерство культури запровадило кілька невеликих реформ і запропонувало три ключові закони: Закон про електронні ЗМІ, Закон про медіа та Закон про хорватське радіо і телебачення. Хоча ці реформи були спрямовані на заохочення ширшого розмаїття ЗМІ та контенту, Хорватія зіткнулася з проблемами, пов'язаними з конкуренцією та розмаїттям засобів масової інформації. У цьому контексті деякі автори зазначають, що в країнах, де держава відходить від активної підтримки різноманітності та плюралізму за допомогою законів, вплив медіа-ринку часто призводить до занепаду плюралізму. Згідно з дослідженнями різних авторів, результати вказують на те, що плюралізм ЗМІ в Хорватії перебуває на середньому рівні ризику [4].

У 2023 році в Хорватії було запроваджено новий закон: «Несанкціоноване розголошення інформації про справу», який охоплює обмін деталями з матеріалів кримінальних справ, коли громадськість виключена з процесу і доступ до файлів обмежений. Цей закон захищає такі важливі права, як презумпція невинуватості, недоторканність приватного життя кожного, хто бере участь у справі, справедливий збір доказів, незалежність суду і право на справедливий судовий розгляд [1; 3].

Хорватська асоціація журналістів (HND) попередила, що такий закон може суттєво обмежити доступ до ключової інформації, і закликала журналістів продовжувати працювати професійно, пообіцявши підтримку всім, хто опиниться під

тиском цих законодавчих положень (*Hrvatsko novinarsko društvo*, 2024). Цей новий закон ставить під загрозу свободу ЗМІ в Хорватії, оскільки уряд має вплив на ЗМІ, застосовуючи закон, який забороняє кожному розкривати ключову інформацію. У своїй роботі Маршалевські та Мославач (2023) зазначають, що проблема нового закону полягає у визначенні правильного моменту, коли громадськість отримує право бути поінформованою про факти та докази, необхідні для встановлення того, чи є обґрунтована підозра у вчиненні конкретного кримінального правопорушення та чи існує відповідний ступінь підозри, що конкретна особа є його виконавцем. Прокуратура і поліція повинні мати достатньо часу і простору для проведення розслідування. Тривалість цієї попередньої кримінальної процедури законодавчо обмежена, і громадськість також повинна дочекатися відповідного моменту, щоб дізнатися про результати розслідування. [2]

Отже, незважаючи на те, що ЗМІ в Хорватії є вільними, як і годиться в демократичному суспільстві, їхні стосунки з політикою є складними. Їх ефективність часто обмежується політичним впливом, економічними інтересами та самоцензурою. Тим не менш, ЗМІ все ще можуть виконувати роль сторожового пса і викривати справи в критично важливих державних питаннях. На думку деяких авторів, існують випадки, коли ЗМІ публікують статті про гострі теми на користь правлячої партії. Це робить їх дещо схожим на підконтрольні ЗМІ в Україні в умовах гібридного режиму. Олігархічний контроль і політичні інтереси часто формують наративи на користь однієї сторони конфлікту, тоді як незалежні ЗМІ повідомляють про всі скандали.

Список використаних джерел та літератури

1. e-Savjetovanje o izmjenama kaznenog zakonodavstva. URL: <https://mpudt.gov.hr/vijesti/e-savjetovanje-o-izmjenama-kaznenog-zakonodavstva/27469> (дата звернення: 15.02.2025)
2. Maršavelski A., Moslavac B. Osvrt na Prijedlog Osme novele Kaznenog zakona. Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, 2023, №30 (2), p.305-337.
3. Otvoreno pismo HND-A građanima o opasnostima izmjena kaznenog zakona. URL: <https://www.hnd.hr/otvoreno-pismo-hnd-a-gradanima-o-opasnostima-izmjena-kaznenog-zakona> (дата звернення: 15.02.2025)
4. Turčan, D. (2023). Medijsko izvještavanje o političkim skandalima: slučaj državne odvjetnice (Završni rad). Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku.

327(44):[659:004]

Довгань Анна

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

м. Київ, Україна

avdovhan.fpmv21@kubg.edu.ua

ОСОБЛИВОСТІ МЕДІАПРОСТОРУ ФРАНЦУЗЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

У статті аналізується сучасний медіапростір Французької Республіки, його структура, ключові гравці та тенденції розвитку. Розглядаються основні типи

засобів масової інформації, зокрема друковані видання, телебачення, радіо та онлайн медіа. Окрема увага приділяється рівню довіри населення до різних джерел інформації та популярності як традиційних, так і нових медіа. Описуються особливості регуляції медіа в країні, а також виділяються основні виклики та проблеми, які існують в медіапросторі.

Ключові слова: медіапростір, медіа, ЗМІ, інформація, Французька Республіка.

Актуальність дослідження зумовлена важливістю аналізу медіапростору Франції як одного з ключових інструментів формування громадської думки та впливу на політичні процеси як на національному, так і на міжнародному рівнях. Знання структури та особливостей медіапростору дозволяє оцінити, як медіа країни висвітлюють важливі міжнародні події та який масштаб їхнього впливу на суспільство.

Мета роботи – проаналізувати медіапростір Французької Республіки та виокремити ключові його характеристики.

У Французькій Республіці сформувався багатий і різноманітний медіапростір. Він охоплює широкий спектр як традиційних, так і нових медіа, які відіграють ключову роль у поширенні інформації, формуванні суспільної думки та впливі на громадсько-політичні процеси в країні.

Відповідно до звіту Reuters Institute за 2024 рік, основним джерелом отримання інформації у Франції для більшої частини суспільства все ще є телебачення. Також понад третина громадян (36%) вважають його найбільш надійним засобом масової інформації [5]. Водночас поступово популярність телебачення зменшується: відсоток людей, які дивляться телевізор, знизився з 84% у 2013 році до 63% у 2024 [5].

Станом на 2024 рік, державний мовник країни France Télévisions, що об'єднує кілька провідних каналів (*France 2, France 3, France 4, France 5*), залишається беззаперечним лідером французького телепростору. *France Télévisions* підтримує незалежність у висвітленні новин, зберігає провідні позиції серед найавторитетніших джерел інформації у Франції (рівень довіри до *France Télévisions News* – 60%) та випереджає інші медіагрупи за охопленням аудиторії (36%) [5].

Серед комерційних мовників провідні позиції займає *Groupe TF1*, охоплення якої становить 32% [5]. До *Groupe TF1* входить *TF1, LCI, TMC, TFX* та *TF1 Séries Films*. Також варто згадати про *Groupe M6* (13 телеканалів), *Canal+ Group* (*CNews, C8* та інші), телеканал *BFM TV*.

За даними *Médiamétrie*, доволі значним у Французькій Республіці є використання радіо. Зокрема, у квітні-червні 2024 року з 6 до 9 ранку щодня радіо слухали 43,4% французів [8]. Як і телебачення, радіо Франції поділяється на державне, охоплення якого становить 19%, та приватне (14%) [5].

Основний суспільний радіомовник у Франції – *Radio France*. До радіогрупи входить кілька відомих станцій, зокрема *France Inter*, що лідирує за кількістю прослуховувань у країні. Сектор приватного радіо охоплює кілька великих компаній, серед яких *NRJ Group* (*NRJ, Chérie FM, Nostalgie, Rire & Chansons*); *RTL Group* (*RTL* та інші), *Lagardère Active* (*RFM, Europe 1, Europe 2*).

Вагому частину медіапростору країни складає французька преса. Серед найбільш відомих компаній – *Groupe Le Monde*. Вона випускає щоденну газету *Le Monde*, котрій притаманна схильність до лівоцентристського політичного спектра. За 2023 рік в середньому на місяць було надруковано майже 115 000 примірників газети [2]. Вирішальну роль у розширенні видання зіграв і цифровий перехід. Станом на 2024 рік

Le Monde є лідером за кількістю передплат онлайн – 527 000, а за частотою відвідувань сайту займає 6 місце за 2024 рік [2; 3].

Ще одним важливим гравцем на французькому медіаринку є *Groupe Figaro*. Ця група володіє *Le Figaro*, однією з найстаріших та найбільш впливових газет у Франції. У 2023 році середня місячна кількість примірників газети *Le Figaro* склала майже 127 000 [1]. Як і багато інших медіа, газета посилила свою цифрову присутність – 227 000 підписників [5]. На противагу *Le Monde*, *Le Figaro* має виражену праву редакційну спрямованість, а за кількістю відвідувань сайт медіа посідає 3 місце в рейтингу [3].

Поширеною у країні також залишається регіональна преса, адже саме регіональні та місцеві газети користуються найбільшою довірою громадян (63%) [5]. Провідні видання – *Ouest-France*, *La Dépêche*, *Midi libre*, *Sud Ouest*, та *L'Indépendant*.

Загалом в медіапросторі Франції наявна виражена поляризація за ознаками політичної прихильності. Деякі великі видання демонструють лівоцентристські погляди (*Le Monde*, *Libération*), тоді як інші схилиються до правоконсервативного дискурсу (*CNews*, *Le Figaro*). Така ситуація сприяє поглибленню ідеологічних розколів та утворенню інформаційних бульбашок, коли аудиторія обирає ЗМІ, що підтверджують її світоглядні позиції, а не забезпечують об'єктивний аналіз подій.

Також спостерігається високий рівень концентрації медіа у руках кількох великих фінансово-промислових груп, переважно контрольованих мільярдерами. Це викликає занепокоєння щодо плюралізму та незалежності ЗМІ, адже власники мають значний політичний та економічний вплив. Серед ключових гравців медіаринку – Вінсент Боллоре (*Canal+*, *CNews*, *C8*, *Europe1*, *RFM*, *Télé Loisir*, *GEO*, *Capital*, *Femme Actuelle*, *Le Journal du Dimanche*, *Gala* та *Voici*), Бернар Арно (*Le Parisien* та *Les Échos*), сім'я Дассо (*Le Figaro*, *Madame Figaro*), сім'я Буйгів (*Groupe TF1*) та Родольф Сааде (*BFM TV*, *RMC*).

Щодо соціальних мереж, частка їх використання у звичках споживання інформації серед французів за останнє десятиліття подвоїлася: з 18% у 2013 році до 35% у 2024 році. Лідер серед соцмереж – *Facebook*, який для отримання новин використовують 32% людей, на другому місці *YouTube* – 21%, третє місце займає *Instagram* та *WhatsApp* – 16%, наступним є *Facebook Messenger* – 10%, а останнє місце посідає *X (Twitter)* – 9% [5].

Проблемним питанням у Французькій Республіці залишається те, що деякі найбільші медіа регулярно займаються поширенням дезінформації та пропаганди. Наприклад, у 2021 році канал *CNews* звинуватили в навмисній трансляції помилкових візуалізацій опитувань перед президентськими виборами та представленні в ефірі несправжніх поліцейських у 2023 році [4; 7].

Відповідно, держава намагається перешкоджати таким діям та вдосконалювати якість діяльності медіа. Контроль над медіапростором Франції здійснює незалежний державний орган Управління з регулювання аудіовізуальних та цифрових комунікацій (*Arcom*). Цю інституцію було сформовано у 2022 році в результаті об'єднання Вищої аудіовізуальної ради (*CSA*), яка діяла з 1989 року, та Вищого органу з поширення творів і захисту прав в інтернеті (*Hadopi*), створеного в 2009 році.

Arcom виступає гарантом свободи комунікації, вираження поглядів в аудіовізуальному та цифровому просторах, а також вживає заходів для боротьби з актуальними викликами. Зокрема, у 2024 році *Arcom* посилив правила контролю за плюралізмом в аудіовізуальних медіа. Нові норми зобов'язують ЗМІ дотримуватися трьох ключових критеріїв: різноманітності представлених тем, балансу між гостями

програм та відображення різних точок зору. До того ж, з метою протидії розпалюванню ненависті, дискримінаційній поведінці та відсутності чесності й точності у поданні та обробці інформації, Arcom та його попередник CSA у період з 2012 по 2024 рік наклали понад 50 попереджень, офіційних повідомлень та штрафів на *CNews* і *C8* [7].

Французьке законодавство також містить чіткі норми, спрямовані на регулювання медіапростору. Зокрема, Закон про свободу комунікацій (1986) визначає принципи незалежності ЗМІ та забезпечує редакційну свободу. У 2018 році був ухвалений Закон про боротьбу з фейковими новинами, а з огляду на розвиток цифрових платформ та соцмереж, у 2022 році Франція прийняла Закон про цифрові послуги.

Попри це ефективність управління медіапростором Французької Республіки залишається предметом дискусій. Найбільші медіахолдинги продовжують зміцнювати свої позиції на ринку, а медіа, які продукують неправдиву інформацію, користуються популярністю в країні. До прикладу, щотижневе охоплення *CNews* складає 16%, рівень довіри – 42% [5].

Підсумовуючи, можна констатувати, що медіапростір Франції є високо розвинутою та диверсифікованою системою, яка включає як традиційні, так і нові медіа. Регулювання медіапростору відзначається наявністю широкої нормативно-правової бази та регулярністю оновлень для оперативного реагування на сучасні реалії та актуальні проблеми.

Водночас, сучасний медіапростір Франції характеризується вираженою поляризацією, що обумовлена домінуванням кількох великих медіагруп, котрі мають значний політичний і економічний вплив. Також спостерігається суттєва зміна в моделях споживання інформації: відбувається активна цифровізація медіапростору та збільшення використання соціальних мереж серед громадян. У зв'язку з цими тенденціями важливим є продовження розвитку механізмів для забезпечення балансу між свободою слова, плюралізмом думок у медіапросторі, а також контролем за якістю контенту та запобіганню дезінформації.

Список використаних джерел та літератури

1. Carollo L. Monthly print run of the newspaper Le Figaro in France in 2023. Statista. URL: <https://www.statista.com/statistics/749179/monthly-print-run-newspaper-le-figaro-france/> (date of access: 09.02.2025).
2. Carollo L. Monthly print run of the newspaper Le Monde in France in 2023. Statista. URL: <https://www.statista.com/statistics/749405/monthly-print-run-newspaper-le-monde-france/> (date of access: 09.02.2025).
3. Classement des Sites. ACPM. URL: <https://www.acpm.fr/Les-chiffres/Frequentation-Sites-et-Applications/Classement-des-Sites?periode=202412> (date of access: 09.02.2025).
4. CNews épinglée par la Commission des sondages pour une représentation trompeuse d'intentions de vote. Le Monde. URL: https://www.lemonde.fr/actualite-medias/article/2021/10/30/eric-zemmour-favorise-dans-un-sondage-errone-presente-par-la-chaine-cnews_6100460_3236.html (date of access: 09.02.2025).
5. Digital News Report 2024 / N. Newman et al. United Kingdom, 2024. URL: <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/2024-06/DNR%202024%20Final%20lo-res-compressed.pdf> (date of access: 09.02.2025).
6. "Complément d'enquête" révèle les dessous de la séquence des faux policiers de la Brav-M invités par Cyril Hanouna dans "Touche pas à mon poste". Franceinfo. URL: <https://www.francetvinfo.fr/culture/tv/cyril-hanouna/enquete-france-2-complement-d->

enquete-revele-les-dessous-de-la-sequence-des-faux-policiers-de-la-brav-m-invites-par-cyril-hanouna-dans-touche-pas-a-mon-poste_6213327.html (date of access: 09.02.2025).

7. Miliani A., Durand A.-A. L'Arcom a pris 52 sanctions contre les chaînes C8 et CNews en douze ans, dont 16 pendant la seule année 2024. Le Monde. URL: https://www.lemonde.fr/les-decodeurs/article/2024/11/15/l-arcom-a-pris-52-sanctions-contre-les-chaines-c8-et-cnews-en-douze-ans-dont-16-pendant-la-seule-annee-2024_6223105_4355771.html (date of access: 09.02.2025).

8. Osmanian Molinero L. Radio, television, internet: what morning media habits do people have in France ?. Médiamétrie. URL: https://www.mediametrie.fr/en/radio-television-internet-what-morning-media-habits-do-people-have-france#_ednrefl (date of access: 09.02.2025).

УДК 81'373.43:004.925]:659:355.01(477+470)

Юрковський Денис

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

м. Київ, Україна

dvyurkovskyi.fpmv22@kubg.edu.ua

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МЕМІВ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ОПОРУ ТА ПСИХОЛОГІЧНОЇ СТІЙКОСТІ У ПЕРШІЙ РІК ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РФ

Сучасні комунікації уможливили використання матеріалів (зображення, відео, цитата тощо), що на основі імітації стають об'єктом масового розповсюдження серед споживачів інформації, – мемів. Наразі ці засоби застосовуються при веденні гібридного протистояння, зокрема в інформаційному вимірі російсько-української війни. У поданих матеріалах проаналізовано випадки використання українських мемів першого року повномасштабного вторгнення рф. Визначено механізми застосування розглянутих прикладів в якості інструменту опору російській агресії та збереження психологічної стійкості українського народу.

Ключові слова: мем, протистояння, опір, стійкість.

Одним з елементів сучасних комунікацій є мем, яким визначається матеріал (зображення, відео, цитата тощо), що при внесенні незначних змін масово поширюється в інформаційному просторі. Проте варто зазначити, що здебільшого інтернет-користувачі дізнаються про ці інформаційні продукти в соціальних медіа [10, с. 93], які в ХХІ ст. є ареною інформаційного протиборства. За таких умов, меми можуть стати новою зброєю гібридного протистояння між державами в рамках ідеологічної боротьби чи інформаційного виміру поточного конфлікту. У зв'язку з цим, метою роботи є проведення аналізу випадків застосування мемів, які з'являлись у перший рік повномасштабного вторгнення збройних сил російської федерації, як інструменту опору агресії та засобу підтримки психологічної стійкості українців.

Вважається, що першим мемом періоду повномасштабного вторгнення стала відповідь військовослужбовців Ізмаїльського прикордонного загону, що був дислокований на той момент на о. Зміїний, на вимогу командування ракетного

крейсеру «Москва» капітулювати [8]. Відмова прикордонників здатися в полон набула широкої популярності в українському сегменті Інтернету і стала символом героїчного опору повномасштабній російській агресії. Ця фраза використовувалася у різних видах комунікації, зокрема формальній, а також у таких жанрах мистецтва, як: музика, поезія та живопис. Врешті, випуск поштової марки АТ «Укрпошта» із зображенням військовослужбовця, який демонструє символічний жест ворожому крейсеру [9], можна вважати піком популярності мему про російський військовий корабель.

Не менш розповсюдженим став інший вислів – «Доброго вечора, ми з України!». Історія цього привітання пов'язана з релізом у жовтні 2021 р. однойменного музичного треку гурту PROBASS Δ HARDI, в якому фразу «Доброго вечора, ми з України!» промовляє фронтмен етногурту «ДахаБраха» Марко Галаневич [3]. Проте широку популярність цей вислів, як і музичний твір, отримав після початку повномасштабного вторгнення. Зокрема, вітанням «Доброго вечора, ми з України!» використовував у своїх відеозверненнях очільник Миколаївської обласної військової адміністрації Віталій Кім, а сама фраза стала неофіційним військовим привітанням у Збройних силах України. Таким чином, гасло «Доброго вечора, ми з України!» допомогло консолідувати українське суспільство і тримати високий бойовий дух на початку повномасштабного вторгнення російської федерації.

Варто зауважити, що основою для мемів можуть також бути легенди та міти. До таких прикладів варто віднести історію «Привида Києва» – пілота, який, згідно з легендою, протягом перших 30 годин повномасштабного вторгнення рф знищив 6 ворожих винищувачів у небі над українською столицею. Згодом, до перемог «Привида» зараховували інші випадки збиття російських літаків, що лише збільшувало довіру до Збройних сил України та їхньої спроможності чинити потужний опір загарбникам. Не зважаючи на те, що ПС ЗСУ з часом заявили, що «Привид Києва» – це узагальнений образ пілотів 40-ї бригади тактичної авіації [2], ця легенда і надалі продовжує відображатися в масовій культурі. Наприклад, в Японії публікуються манги, в яких розповідається про подвиги «Привида Києва», а 27 серпня 2022 р., у День авіації, на столичному Подолі з'явився мурал, присвячений пілоту-легенді.

Досить промовистою стала історія села Чорнобаївка Херсонської області. Вперше цей населений пункт був згаданий 27 лютого 2022 р., коли військовослужбовці ЗСУ зірвали плани російських військ здійснити висадку на місцевому аеродромі [6]. Проте, не зважаючи на окупацію села, позиції та техніка збройних сил рф і надалі піддавалися ударам з боку українських військ (станом на 09.07.2022, ЗСУ здійснили 26 успішних ударів [1]). Через багаторазові випадки знищення російських військ в одному населеному пункті, село Чорнобаївка стало «героєм» інтернет-мемів [6], за допомогою яких розвінчувались пропагандистські наративи про непереможну «другу армію світу».

Окремими темами мемів у перший рік повномасштабного вторгнення були коментарі військово-політичного керівництва держави-агресора стосовно поразок власних військ на полі бою. Зокрема, під час звільнення підрозділами ЗСУ о. Зміїний Міністерство оборони рф заявило про здійснення «жесту доброї волі» у зв'язку із закінченням виконання бойових завдань на острові. Згодом, коли Збройні сили України починали контрнаступальні дії в Харківській області, російська федерація оголосила про «перегрупування» та «тактичний відступ» балаклійського-ізіумського угруповання окупаційних військ. Спроби російського керівництва висвітлити неприємні події у вигідному для себе світлі, використовуючи «новомову» [4], були висміяні в українських інтернет-мемах [5; 7].

Підсумовуючи викладене, можна констатувати, що із «бумом» соціальних мереж, які стали основним каналом поширення мемів, ці матеріали набули неабиякої популярності серед інтернет-спільноти 2010-х рр., що зумовило можливість використання мемів в інформаційному протистоянні та ідеологічній боротьбі. Зокрема, у перші тижні повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну, меми ставали тим засобом, за допомогою якого стало можливим єднання суспільства перед зовнішнім ворогом, а висміювання недолугості окупаційних військ, зі свого боку, піднімало моральний дух українців, що був запорукою подальших успіхів у боротьбі з російськими загарбниками.

Список використаних джерел та літератури

1. Василенко Є. Внаслідок удару ЗСУ по Чорнобаївці загинуло кілька старших офіцерів РФ – Арестович. *NV*. URL: <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/u-chornobajivci-zaginuli-kilka-rosiyskih-oficeriv-zayaviv-arestovich-50255524.html> (дата звернення: 03.02.2025).
2. Галата А. Головний «Привид Києва» загинув. Як виникла міська легенда. *War Telegraf*. URL: <https://war.telegraf.com.ua/ukr/kyiv/2022-10-03/5718275-golovniy-privid-kyeva-zagynuv-yak-vinikla-miska-legenda> (дата звернення: 07.02.2025).
3. Ковалевська Є. «Доброго вечора, ми з України»: кому належить відома фраза і хто її такою зробив. *BBC News Україна*. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-61351682> (дата звернення: 03.02.2025).
4. Кульженко В. Новомова: як російська пропаганда намагається конструювати реальність росіян і деморалізувати українців за допомогою слів. *Детектор медіа*. URL: <https://ms.detector.media/trendi/post/31087/2023-01-30-novomova-yak-rosiyska-propaganda-namagaietsya-konstruyuvaty-realnist-rosiyan-i-demoralizuvaty-ukraintsiv-zadomogoyu-sliv/> (дата звернення: 03.02.2025).
5. Осадча Я. Негативний успіх: у соцмережах відреагували на відступ росіян зі Зміїного. *Українська правда. Життя*. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2022/06/30/249362/> (дата звернення: 03.02.2025).
6. Родак К. Побачити Чорнобаївку і вмерти. *Zaxid.net*. URL: https://zaxid.net/pobachiti_chornobayivku_i_pomerti_n1538884 (дата звернення: 03.02.2025).
7. Соловійов Б. Великий відступ: яскраві меми та фотожаби на втечу росіян від ЗСУ на Харківщині. *Апостроф*. URL: <https://apostrophe.ua/ua/news/society/2022-09-10/velikoe-otstuplenie-yarkie-memyi-i-fotojabyi-na-begstvo-rossiyan-ot-vsu-na-harkovschine/279044> (дата звернення: 03.02.2025).
8. Українська правда. «Русский военный корабль, иди нах@й» - прикордонники Зміїного росіянам, 2022. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=LDrFVdms8yk> (дата звернення: 02.02.2025).
9. Укрпошта News. [Інформація про випуск поштової марки «Русский военный корабль, иди...!»]. *Telegram*. URL: https://t.me/ukrposhta_news/409 (дата звернення: 02.02.2025).
10. Smola L. Mem as a tool of information war. *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Series "Psychology"*. 2019. No. 1 (10). P. 91-95. URL: [https://doi.org/10.17721/bsp.2019.1\(10\).23](https://doi.org/10.17721/bsp.2019.1(10).23) (date of access: 06.02.2025)

УДК 327(481):061.2

Брайчевська Олена
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна
o.braichevska@kubg.edu.ua

Слюсаренко Ірина
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна
i.sliusarenko@kubg.edu.ua

ГУМАНІТАРНА ПОЛІТИКА НОРВЕГІЇ В РЕГІОНІ САХЕЛЬ

Регіон Сахелю страждає від змін клімату, тероризму, політичної нестабільності та частих переворотів. Країни регіону не можуть виправити ситуацію та потребують міжнародної допомоги. Норвегія активно бере участь у міжнародній довгостроковій взаємодії спрямованій на поліпшення гуманітарної ситуації в регіоні. Гуманітарна політика Норвегії враховує погіршення ситуації в регіоні, тому постійно коригується в ухвалених стратегічних документах, які стосуються Сахелю. Надання норвезької допомоги відбувається через гуманітарні організації та багатосторонні інституції, а від 2024 р. враховується вплив на Сахель ситуації в усій Західній Африці.

Ключові слова: *регіон Сахель, Королівство Норвегія, гуманітарна допомога, сталий розвиток, міжнародна допомога*

Незважаючи на значні природні ресурси – уранові руди та газ, Сахель належить до числа найбільш бідних регіонів світу. Тут одночасно переплітаються проблеми бідності, швидкого зростання населення, слабкого державного управління, наслідків зміни клімату, організованої злочинності, нестачі продовольства. Норвегія з 80-х років минулого століття бере участь у забезпеченні продовольчої безпеки в окремих частинах регіону.

Найбільшою проблемою даного регіону є загрози безпеці, пов'язані з тероризмом. Громадянська війна в Лівії 2011-2021 рр. та початок збройного конфлікту на півночі Малі у 2012 р. створили надзвичайно сприятливі умови для діяльності організованої злочинності, насильницького екстремізму та перетворили Сахель на небезпечний, нестабільний та конфліктний регіон.

Урядовим військам Малі не вдалося перемогти повстанців на півночі країни у 2012 р. і ця територія опинилася під контролем терористів, пов'язаних із «Аль-Каїдою». Згодом збройні терористичні угруповання поширили свій вплив на територію Буркіна-Фасо, Нігера та північний схід Нігерії, почали здійснювати терористичні атаки на території сусіднього Алжиру. Незважаючи на зусилля урядових військ Малі та наростаючого міжнародного втручання (контртерористична операція «Бархан» під керівництвом Франції та розгортання миротворчого контингенту ООН) населення на цих територіях потерпає від кровопролитних збройних нападів та грабежів, викрадення людей (масові викрадення школярів) ісламістськими терористами, страждає від

безробіття і голоду, викликаного засухами, що тривають роками. Через високий рівень безробіття та голоду значна частина молоді вливається до складу ісламістських збройних та злочинних угруповань. Велика кількість озброєних груп, слабкий контроль урядових інституцій на місцях, етнічне насильство, крадіжки худоби, битви за участі злочинних груп за доступ до води та придатних для сільськогосподарського обробітку земель та постійні посухи спричинили затяжну гуманітарну кризу для десятків мільйонів людей на цих територіях.

Громадянська війна в Лівії, збройне антиурядове повстання в Малі та катастрофічна посуха в Сахелі 2012 р. стали поштовхом для започаткування масштабної гуманітарної програми норвезького уряду «Сахель», метою якої було запобігання голоду, бідності, конфліктам, протидія змінам клімату.

Зусилля Королівства також були спрямовані на захист нестабільних держав регіону від конфліктів та надання широкої гуманітарної допомоги постраждалим.

Ще однією із причин посилення гуманітарної діяльності Норвегії в цьому регіоні стало зростання войовничого ісламізму, який має транснаціональний характер і є безпековим викликом не тільки для цього африканського регіону, а й становить пряму загрозу для Європи та Норвегії через зростання чисельності терористичних атак та обсягів нелегальної міграції.

У світлі посилення уваги до цього регіону 2017 р. в Малі було відкрито посольство Королівства Норвегія, яке обслуговувало країни, що входять до складу Сахель G5 (регіональна структура, створена з метою співробітництва з питань безпеки та розвитку між Буркіна-Фасо, Малі, Мавританією, Нігером і Чадом).

Стратегія зусиль Норвегії в регіоні Сахель (2018–2020 рр.) була оприлюднена у вересні 2018 року.

Документ визначав три основні цілі норвезьких зусиль у регіоні Сахель:

- сприяти попередженню конфліктів та їх розв'язанню;
- сприяти політичній стабілізації та зміцненню безпеки;
- розбудовувати стійкість та закладати основу для всеосяжного економічного, соціального та політичного розвитку з метою покращення умов життя та зменшення потреби в гуманітарній допомозі [5].

Протягом 2018 р. Норвегія надала країнам Сахелю гуманітарну допомогу на загальну суму 46 мільйонів норвезьких крон. Додатково надавалося фінансування через міжнародні гуманітарні інституції – Центральний фонд реагування на надзвичайні ситуації ООН (*CERF*), Норвезьку раду у справах біженців, Норвезьку церковну допомогу, Норвезький Червоний Хрест, Всесвітню продовольчу програму (*WFP*) і Міжнародний комітет Червоного Хреста (МКЧХ).

У 2019 р. пріоритет надавався екстреній допомозі, що рятує життя, а також ініціативам із підвищення стійкості. Зусилля, спрямовані на захист (забезпечення доступу до освіти та запобігання сексуальному і гендерному насильству), були визначені пріоритетними 2019 року відповідно до сфер діяльності, визначених у Гуманітарній стратегії Норвегії [5].

Разом з тим, незважаючи на масштабні програми міжнародної гуманітарної допомоги країнам Сахелю, наявності миротворчого контингенту ООН в Малі, ситуація в регіоні погіршилася. Наслідком політичних заворушень та посилення загрози тероризму в регіоні став військовий переворот у Малі в серпні 2020 р.. У зв'язку з новими безпековими викликами 2020 р. стратегія Норвегії щодо регіону Сахель була переглянута, оновлена і продовжена до 2025 р. [3].

Завдяки своїй участі в широкомасштабній глобальній гуманітарній взаємодії та співпраці в регіоні Сахель, Норвегія допомогла 21 мільйону людей, які цього потребували. Вони отримали захист, доступ до продовольства, чистої питної води, житла та інших форм гуманітарної допомоги. Норвезька допомога з розвитку надала можливість більшій кількості дівчаток і хлопчиків відвідувати школу, отримати можливість більшій кількості сімей здійснювати стійкіше до зміни клімату виробництво продуктів харчування [3].

Робота над досягненням оптимальної координації між гуманітарною діяльністю, співпрацею в галузі розвитку та розбудовою миру («Потрійний зв'язок») стала ключовою частиною цієї стратегії. Норвезькі зусилля зосереджувалися на забезпеченні потреб людей, зосереджуючись на охопленні вразливих груп і груп ризику [3].

Стратегія передбачала, що Норвегія реагуватиме на гуманітарні потреби та посилюватиме зусилля щодо сприяння всеосяжному сталому розвитку. Увага в гуманітарній допомозі зосереджувалася на посиленні:

- координації між гуманітарними зусиллями, співпрацею в галузі розвитку та розбудовою миру;

- захисті людей, які цього потребують, і сприянні ефективнішій гуманітарній допомозі;

- зусиллях з метою надання можливості більшій кількості дітей та молоді, особливо дівчаток, здобути якісну освіту,

 - а також сприянні:

 - доступу до медичних послуг та повазі до сексуального та репродуктивного здоров'я та прав;

 - більш сталому, стійкому до зміни клімату та продуктивному виробництву продуктів харчування, та посиленні зусиль щодо створення стійких, гідних робочих місць [3]

В період від 2021 до 2023 р. ситуація в регіоні Сахелю зазнала турбулентних змін. В трьох країнах регіону [Малі (2021 р.), Буркіна-Фасо (2022 р.) та Нігері (2023 р.)] відбулися військові перевороти. Нова військова влада в цих країнах дистанціювалася від Франції, яка протягом десяти років очолювала анти ісламістську операцію в країнах Сахелю і взяла курс на зближення з Росією. Також не вдалося зменшити вплив та запобігти поширенню діяльності терористичних угруповань, які є серйозною загрозою для налагодження гуманітарної допомоги. У 2022 р. особливо складною була ситуація на прикордонних територіях між Буркіна-Фасо, Малі та Нігером, де діяла салафітська джихадистська організація Джамаа Нусрат аль-Іслам валь-Муслімін (*Jama'a Nusrat ul-Islam wal-Muslimin – JNIM*) та Ісламська держава у Великій Сахарі (*Islamic State in the Greater Sahara – ISGS*) [6], які ведуть між собою боротьбу за розширення зони впливу та контроль шляхів постачання.

Буркіна-Фасо очолює Індекс Глобального тероризму 2024 (*Global Terrorism Index 2024*). У 2023 р. кількість смертей у цій країні зросла на 68%, незважаючи на зменшення кількості терористичних нападів на 17%. Рівень тероризму в країні зростає з кожним роком, починаючи від 2014 р. Ситуація в сусідніх Малі та Нігері в 2023 р. також погіршилася [1].

Погіршення ситуації було пов'язано ще й з тим, що з 1 січня 2024 року, згідно з вимогою тимчасового військового уряду Малі, була згорнута місія ООН у Малі (*MINUSMA*). Нове керівництво Малі також оголосило про скасування дії мирної Алжирської угоди, яка діяла від 2015 р., а наприкінці січня 2024 р. Малі, Буркіна-Фасо та Нігер вийшли зі складу Економічного співтовариства Західної Африки (*EKOBAC*).

В зв'язу із зміною безпекової ситуації, Норвегія визначила нові пріоритети гуманітарної політики в регіоні та прийняла Стратегію зусиль Норвегії в регіоні Сахель (2024–2030 рр.), а також ухвалила рішення перенести посольство з Бамако до Дакару. В Стратегії зазначалося, що зі створенням посольства в Сенегалі гуманітарна діяльність Норвегії в регіоні Сахель матиме ширший регіональний фокус. Оновлена стратегія продовжить зосереджуватися на регіоні Сахель, але відтепер також підкреслюється необхідність і профілактичних зусиль у прибережних державах, які мають спільні кордони з країнами регіону [2].

Згідно із оновленим документом, Королівство надаватиме особливий пріоритет наступним напрямкам гуманітарного спрямування: міжнародному гуманітарному праву та гуманітарним принципам; гуманітарній дипломатії; захисту мігрантів, біженців і зусиллям щодо протидії нелегальній міграції; підтримуватиме гуманітарну діяльність з розмінування, працюватиме над протидією розповсюдженню стрілецької зброї та боєприпасів до неї; продовольчій безпеці та інклюзивному сталому розвитку; подальший розвиток систем освіти; сприяю дотриманню прав жінок і гендерною рівністю [2].

Фінансування цих гуманітарних проектів планується здійснювати через організації громадянського суспільства та багатосторонні організації, в контакт з місцевою владою, де це можливо.

Незважаючи на міжнародні зусилля по врегулюванню збройних конфліктів і припинення діяльності терористичних угруповань, регіон Сахель залишається одним із кризових регіонів на Африканському континенті. Рівень насильства та терористичних атак продовжує зростати. Військові перевороти в Малі, Буркіна-Фасо та Нігері, а також вихід цих країн із ЕКОВАС, значно ускладнили безпекову ситуацію і змусили Норвегію переглянути свою стратегію надання гуманітарної допомоги населенню регіону.

Оновлена гуманітарна стратегія Норвегії (2024–2030) передбачає надання гуманітарної підтримки як безпосередньо населенню країнам регіону, так і посилення допомоги населенню прибережним країнам Західної Африки, що межують із Сахелем. Головними пріоритетами залишаються дотримання міжнародного гуманітарного права, боротьба з нелегальною міграцією, продовольча безпека, гендерна рівність та підтримка освітніх програм.

Список використаних джерел та літератури

1. 7 key findings from the Global Terrorism Index 2024. URL: <https://www.visionofhumanity.org/7-key-findings-from-the-global-terrorism-index-2024/#:~:text=The%20Global%20Terrorism%20Index%202024%20report%20provides%20a, and%20patterns%20in%20terrorism%20over%20the%20last%20decade.> (дата звернення: 17.02.2025)

2. New strategy for a new reality in the Sahel 27.01.2025. URL: <https://www.regjeringen.no/en/aktuelt/new-strategy-for-a-new-reality-in-the-sahel/id3078301/> (дата звернення: 15.02.2025)

3. Strategy for Norway's efforts in the Sahel region (2021–2025). URL: <https://www.regjeringen.no/en/historical-archive/solbergs-government/andre-dokumenter/ud/2021/strategy-for-norways-efforts-in-the-sahel-region-20212025/id2863044/> (дата звернення: 17.02.2025)

4. Strategy for Norway's efforts in the Sahel region (2024–2030). URL: <https://www.regjeringen.no/en/dokumenter/strategy-for-a-new-reality-in-the-sahel-20242030/id3078279/?ch=3> (дата звернення: 10.02.2025)

5. Strategy for Norway's efforts in the Sahel region 2018-2020. URL: https://www.regjeringen.no/en/dokumenter/sahel_strategy/id2610507/ (дата звернення: 15.02.2025)

6. The situation in Mali. Repertoire of the Practice of the Security Council. 26th Supplement (2023). UN. URL: https://main.un.org/securitycouncil/sites/default/files/2025/11.%2026th%20Supplement_Part%20I_Mali.pdf (дата звернення: 15.02.2025)

УДК 327(477+430):355.01

Брайчевська Олена
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна
o.braichevska@kubg.edu.ua

Іванова Юлія
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна
yaivanova.fpmv21@kubg.edu.ua

УКРАЇНА У ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ ФРН У 2014-2024 рр.

Досліджено зовнішню політику ФРН щодо України в період з 2014 по 2024 р. Проаналізовано причини її еволюції від «динаміки у стабільності» та економічного прагматизму до активної, в тому числі й військової, підтримки України після широкомасштабного російського вторгнення.

Ключові слова: ФРН, Україна, зовнішня політика, російська агресія, європейська безпека.

Вивченню зовнішньої політики ФРН в першій чверті ХХІ ст. приділяється значна увага як в зарубіжній, так і в українській історіографії. Зацікавленість її векторами зумовлена тим, що ця європейська країна належить до числа найвпливовіших міжнародних акторів. Вона є членом Європейського Союзу, Великої сімки та НАТО і має потужний політичний вплив на Європейському континенті. Країна є лідером у багатьох сучасних технологічних галузях і в 2024 р. зайняла дев'яте місце в рейтингу Глобального інноваційного індексу за 2024 р. [8]. Крім того, Федеративна Республіка Німеччина є одним із ключових союзників України у її протистоянні російському широкомасштабному вторгненню, тому вивчення її зовнішньополітичних пріоритетів має важливе значення для розбудови двосторонньої співпраці. Як член Європейського Союзу та НАТО, Федеративна Республіка Німеччина впливає на політичну та безпекову ситуацію в Європі, від її позиції значною мірою також залежить євроінтеграційне та євроатлантичне майбутнє України.

Об'єднання Німеччини і проголошення незалежності України відбулося з інтервалом в один рік. Незважаючи на те, що уряд об'єднаної Німеччини досить обережно ставився до нових незалежних держав, які утворилися після розпаду СРСР, Федеративна Республіка Німеччина була першою західноєвропейською країною, яка відкрила в незалежній Україні своє посольство. Разом з тим, до 2014 р. зовнішня

політика Німеччини щодо України повністю відповідала концептуальній парадигмі «Ми бажаємо динаміки в стабільності», яка була сформульована Г.-Д. Геншером у 1990 р. Також варто зазначити, що у зовнішньополітичному курсі ФРН, від часу її появи на політичній карті Європи, першочерговим пріоритетом були економічні інтереси. Тому, зважаючи на прагматизм, який був притаманний зовнішньополітичному курсу ФРН, та експортний характер її економіки, відносини з Україною розглядалася в контексті німецько-російських відносин, оскільки торгівля з Росією була надзвичайно важливим ринком збуту для широкого асортименту німецьких товарів.

Лише у 2005 р., у Коаліційній угоді першого уряду «великої коаліції» А. Меркель «Спільно для Німеччини – з мужністю та людяністю», вперше згадується Україна. Йшлося про те, що уряд буде підтримувати демократичні та економічні реформи в Україні та сприятиме розширенню взаємодії із ЄС. Угода передбачала урядову підтримку демократичних і економічних реформ в Україні й Молдові, а також поглиблення і посилення їхніх відносин з ЄС [7]. Разом з тим, у 2009 р. за активної підтримки ФРН було розпочато реалізацію проекту «Східного партнерства» для тих пострадянських країн, які бажали бути членами ЄС і для тих, які не бажали цього. Таке урівнювання, на наш погляд, значно уповільнило поступ України до членства в ЄС.

Через побоювання загострення відносин із Росією, з ініціативи ФРН і особисто А. Меркель, Україні та Грузії на саміті НАТО в Бухаресті у 2008. р. було відмовлено у ПДЧ. Разом з тим, за активної участі і підтримки ФРН у французькому м. Ев'ян, було розпочато тривалий переговорний процес щодо підписання так званої посиленої угоди між ЄС та Україною, яка передбачала запровадження зони вільної торгівлі та безвізового режиму для громадян України. Відмова В. Януковича підписати «Угоду про асоціацію», положення якої обговорювались і узгоджувались чотири роки, викликала спротив українського суспільства – Євромайдан та «Революцію Гідності».

Анексія Криму та початок неоголошеної війни на Сході України стали поворотним етапом у зовнішній політиці ФРН щодо України. Німецький уряд засудив анексію Росією українського Криму та військові дії проти України і відмовився визнавати включення Криму до складу російської держави. У квітні 2014 р. на засіданні Європейської Ради за наполяганням ФРН було ухвалено рішення про введення економічних санкцій проти Росії. Але незважаючи на запровадження санкцій, німецький уряд, враховуючи залежність від російських енергоносіїв, продовжував сприяти будівництву та введенню в дію газопроводів «Північний потік» та «Північний потік 2», які будувалися в обхід української території [2, с.19-20].

Із-за побоювань спровокувати Росію на подальшу ескалацію, канцлерка Ангела Меркель була ініціатором так званого «нормандського формату» переговорів за участі ФРН, Французької Республіки, України та країни-агресорки Росії щодо припинення війни на Сході України. Ця дипломатична ініціатива не змогла забезпечити мирне врегулювання та відновлення контролю України на території окупованих районів Луганської та Донецької областей. Переговори у «нормандському форматі» закінчилися підписанням 2015 р. Мінських угод, які неоднозначно сприймалися українським суспільством, оскільки значна частина української території залишалася окупованою. На цих територіях, за ініціативою тодішнього міністра закордонних справ Ф.-В. Штайнмаєра пропонувалося провести вибори, не очікуючи їх деокупації [1]. Ця ініціатива, відома як «формула Штайнмаєра», теж викликала неприйняття і спротив в українському суспільстві.

Одночасно варто зазначити, що в період між 2014 та 2022 р. ФРН постійно надавала Україні фінансову допомогу на проведення структурних реформ та відбудову деокупованих територій. За обсягами наданої фінансової допомоги ФРН поступалася тільки США та ЄС [3].

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну 24 лютого 2022 р. стало «переломним моментом» в зовнішній політиці Німеччини. 27 лютого канцлер Олаф Шольц виступив із промовою перед німецьким парламентом в якій заявив, що напад Путіна на Україну створив «нову реальність», яка потребує чіткої відповіді. Тому Німеччина буде постачати Україні зброю для оборони своєї країни і буде намагатися відмовити Путіна від подальшого військового курсу. Німеччина, разом іншими країнами-членами ЄС прийняли пакет економічних санкцій, які передбачали припинення фінансування російських банків і державних компаній, заборону експорту передових технологій, обмеження у видачі віз російським чиновникам, «замороження» російських інвестицій, відключення великих російських банків від мережі *SWIFT*, а також ряд санкцій проти самого російського диктатора та його найближчого оточення [9]. ФРН, поряд з іншими країнами-членами НАТО, стала учасницею платформи «Рамштайн», створеної за ініціативою міністра оборони США Ллойда Остіна, і фінансувала пакети військової допомоги Україні.

Німецький парламент 28 квітня 2022 р. проголосував за прискорення постачання необхідної Україні військової техніки та розширення переліку важких та складних систем озброєння, але з умовою, що це буде відбуватися в умовах кругового постачання і не зашкодить обороноздатності самої Німеччини [6]. Тому німецький уряд, і, особливо, канцлер Олаф Шольц, був надзвичайно обережний при формуванні вмісту пакетів військової допомоги від Німеччини, всіляко затягував цей процес, мотивуючи це побоюванням спричинити початок Третьої світової війни. Водночас, ФРН, разом із Францією, очолила Коаліції спроможностей «Інтегрована протиповітряна і протиракетна оборона» та «Бронетехніка» і зробила значні внески у фінансування таких коаліцій спроможностей як «Морська безпека», «Інформаційні технології», «Безпілотники» та «Розмінування». За обсягами фінансової та військової допомоги Україні, наданої протягом 2022-2024 рр. Німеччина є лідером серед європейських країн [5].

У 2023 р. ФРН, вперше за історію свого існування, прийняла «Стратегію національної безпеки», де Україна згадується в контексті російської агресії. Російська агресія розглядається як ключова загроза європейському миру та безпеці і впливає на безпеку Німеччини. Тому підтримка України у її міжнародно визнаних кордонах та підтримка її інтеграційного поступу до ЄС є одним із важливих векторів у забезпеченні національної безпеки ФРН [10].

Важливим «історичним кроком», за висловом канцлера ФРН Олафа Шольца в політиці ФРН щодо України стало підписання 16 лютого 2024 р. Угоди про співробітництво у сфері безпеки та довгострокову підтримку між Україною та Федеративною Республікою Німеччина [4]. В Угоді зазначалося, що Німеччина буде надавати підтримку Українській державі у її зусиллях, спрямованих на самозахист стільки, стільки буде потрібно у військовій, економічній, політичній та гуманітарній сферах.

Зовнішня політика ФРН щодо України у досліджуваний період зазнавала значних змін в залежності від загальної безпекової ситуації в Європі та взаємовідносин із Росією. До 2014 р. політика ФРН щодо України відзначалася прагматизмом та обережністю. Розбудова відносин з Україною не була серед її зовнішньополітичних

пріоритетів, розглядалася через призму економічних зв'язків з Росією і керувалася принципом «динаміки у стабільності» для уникнення конфронтації з Росією. Підтримка економічних та демократичних реформ в Україні відбувалася без чіткої інтеграційної перспективи її членства в ЄС та НАТО.

Після анексії українського Криму та початку війни на Донбасі ФРН засудила російську агресію, була одним із ініціаторів введення економічних санкцій проти Росії, але продовжувала будівництво «Північного потоку-2» в обхід України з метою отримання дешевих російських енергоносіїв. Дипломатичні ініціативи (переговори у «нормандському форматі, Мінські угоди, «формула Штайнмаєра»), не забезпечили реального закінчення війни та повернення Україні її окупованих територій.

Широкомасштабне вторгнення російських військ в Україну зумовило значні зміни в політиці ФРН щодо України. Російська агресія була визнана ключовою загрозою європейській безпеці і безпеці Німеччини, країна стала учасницею «Рамштайну» та одним із лідерів військової та фінансової допомоги Україні серед європейських країн, але при формуванні пакетів військової допомоги майже завжди висувалися певні обмеження та застереження.

У прийнятій в 2023 р. першій в історії Німеччини «Стратегії національної безпеки» допомога Україні у протистоянні російській агресії була визначена одним із пріоритетів німецької безпекової політики. Підписана у 2024 р. Угода про співробітництво у сфері безпеки та довгострокову підтримку між Україною та Федеративною Республікою Німеччина стала важливим кроком у подальшій розбудові стратегічного партнерства між обома країнами.

Список використаних джерел та літератури

1. Замятін В., Юрчишин В. Німеччина на шляху до відновлення лідерства. *Разумков центр. Зовнішня політика.* 2024. с.3. URL: https://razumkov.org.ua/images/2024/01/30/germany_.pdf (дата звернення: 10.03.2025).
2. Кривонос Р. А. Зовнішньополітичні стратегії урядів Ангели Меркель. *Конфронтація та співробітництво в міжнародних відносинах: теорія і практика: збірник наукових праць.* За заг. ред. канд. іст. наук, доц. С.В. Толстова. Київ: Державна установа «Інститут всесвітньої історії НАН України», 2023. С.19-20.
3. Німецькі ЗМІ: з 2014 року Німеччина допомогла Україні сумою в 1,4 млрд євро. *Європейська правда.* 2019. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2019/09/26/7101215/> (дата звернення: 15.02.2025).
4. Угода про співробітництво у сфері безпеки та довгострокову підтримку між Україною та Федеративною Республікою Німеччина. *Офіційний сайт Президента України.* 16 лютого 2024. URL: <https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-spivrobitnictvo-u-sferi-bezpeki-ta-dovgostrokovu-p-88985> (дата звернення: 12.03.2025).
5. Шмигаль Д. Німеччина надала Україні допомоги на 37 млрд євро. Це найбільше серед європейських країн. *Радіо Свобода,* 11 грудня 2024 р. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-nimechchyna-naybilshe-dopomohy-ukrayina/33236243.html> (дата звернення: 15.03.2025).
6. Bundestag stimmt für Lieferung schwerer Waffen an die Ukraine. *Deutscher Bundestag.* 2022. URL: <https://www.bundestag.de/dokumente/textarchiv/2022/kw17-de-selbstverteidigung-ukraine-891272> (дата звернення: 15.02.2025).
7. Gemeinsam für Deutschland. Mit Mut und Menschlichkeit. Koalitionsvertrag von CDU, CSU und SPD vom 11. November 2005. URL: <https://library.fes.de/pdf->

files/bibliothek/downl/05_11_11_koalitionsvertrag_langfassung_navigierbar-1.pdf (дата звернення: 15.02.2025).

8. Global Innovation Index 2024: Unlocking the Promise of Social Entrepreneurship. World Intellectual Property Organization (WIPO). 2024. 17th Edition. URL: https://www.wipo.int/web-publications/global-innovation-index-2024/assets/67729/2000%20Global%20Innovation%20Index%202024_WEB3lite.pdf (дата звернення: 15.02.2025).

9. Regierungserklärung von Bundeskanzler Olaf Scholz am 27. Februar 2022. Bundesregierung. 2022. URL: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/aktuelles/regierungserklaerung-von-bundeskanzler-olaf-scholz-am-27-februar-2022-2008356> (дата звернення: 15.02.2025).

10. Wehrhaft. Resilient. Nachhaltig. Integrierte Sicherheit für Deutschland. Nationale Sicherheitsstrategie. Bundesregierung. Berlin, Juni 2023. URL: <https://www.nationalesicherheitsstrategie.de/Sicherheitsstrategie-DE.pdf> (дата звернення: 15.02.2025).

УДК 327(477:73)“20”

Логвин Ігор

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка
м. Суми, Україна
aleksey.moysenko@gmail.com

ЕВОЛЮЦІЯ МІЖДЕРЖАВНИХ ВІДНОСИН МІЖ УКРАЇНОЮ та США у XXI ст.

Значимість двосторонніх відносин між Україною та США зумовлена важливістю стратегічного партнерства в контексті сучасних міжнародних викликів. Україна є епіцентром глобальних геополітичних процесів, які впливають на стабільність і безпеку як у регіоні, так і в усьому світі. В умовах військової агресії з боку росії підтримка США стає необхідною для збереження суверенітету та територіальної цілісності України. Співпраця між Україною та США охоплює широкий спектр питань: військово-технічне партнерство, економічна та фінансова допомога, енергетична безпека, реформування державних інституцій. Аналіз цих аспектів дозволяє зрозуміти механізми ефективної взаємодії між державами, а також оцінити перспективи подальшого поглиблення партнерства..

Ключові слова: двосторонні відносини Україна, стратегічне партнерство, США.

XXI століття стало періодом зміцнення стратегічного партнерства, обумовленого як внутрішніми перетвореннями в Україні, так і зовнішньополітичними викликами, з якими стикаються обидві країни. Розвиток україно-американських відносин від моменту здобуття Україною незалежності до сьогодення був складним, охоплював політику, економіку, безпеку та культуру, і проходив у кілька важливих етапів.

У своїй докторській дисертації І. Жовква зазначав, що стратегічне партнерство України із США було однією з головних цілей зовнішньої політики України на початку

2000-х років [1]. Цей період характеризувався пошуком Україною своєї власної ідентичності на міжнародній арені та її зусиль для отримання підтримки провідних світових держав. Для США Україна була важливим партнером у регіоні Центральної та Східної Європи, а також державою, здатною протистояти російському впливу.

Важливим етапом у розвитку відносин стала Помаранчева революція 2004 року. США активно підтримали демократичні зміни в Україні, що стало ключовим моментом у відносинах двох держав. Як зазначила М. Лимар, цей період характеризувався зростаючою увагою США до демократичних процесів в Україні та підтримкою прагнень країни до інтеграції з Європейським Союзом та НАТО [2].

На ранніх етапах становлення двосторонніх відносин (1991–2000 рр.) Україна прагнула інтегруватися в міжнародне співтовариство і отримувала підтримку від Сполучених Штатів у формі технічної допомоги, сприяння ядерному роззброєнню та розвитку демократичних інститутів [3]. Хоча підписання Будапештського меморандуму та Хартії стратегічного партнерства були важливими політичними кроками, реалізація гарантій безпеки виявилася проблематичною [4].

У 21 столітті відносини між двома країнами стали ближчими перед лицем нових викликів. Події Помаранчевої революції та Революції Гідності посилили роль Сполучених Штатів як ключового партнера України у боротьбі з російською агресією та здійсненні реформ. Особливо важливою є військова та технічна допомога, яка надається Сполученими Штатами з 2014 року, що дозволило Україні зміцнити свою оборону та продовжити шлях до євроатлантичної інтеграції [5].

Існує великий потенціал для економічної співпраці, не дивлячись на внутрішні проблеми в Україні, такі як корупція та слабка правова база. Останніми роками Сполучені Штати стають все більш привабливими для інвестицій, особливо в енергетичний і технологічний сектори [6].

Культурна співпраця, зокрема освітні програми, культурні обміни та підтримка українців, які проживають у Сполучених Штатах, сприяла створенню позитивного іміджу двох країн та поглибленню відносин між народами [7].

З приходом до влади адміністрації Джо Байдена у 2021 році відносини між Україною та США набули нового імпульсу. Джо Байден приділяв багато уваги Україні під час свого перебування на посаді віце-президента в адміністрації Обами. У 2021 році відбулася зустріч президентів Джо Байдена та Володимира Зеленського, під час якої було підтверджено наміри обох країн продовжувати стратегічне партнерство [8].

Сполучені Штати збільшили свою військову, економічну та гуманітарну підтримку України, особливо через початок повномасштабного російського вторгнення у 2022 році. Програма ленд-лізу, схвалена Конгресом, стала ще одним доказом Сполучених Штатів про давню прихильність до забезпечення безпеки та стабільності України [9].

Таким чином, відносини між Україною та США проходять складний, але важливий шлях становлення та розвитку, що підтверджує стратегічний характер цих країн. Подальше зміцнення цього партнерства вимагатиме зусиль з обох сторін. Це включає впровадження реформ в Україні, посилення економічної співпраці та вирішення спільних міжнародних труднощів.

Список використаних джерел та літератури

1. Жовква І.І. Стратегічне партнерство у зовнішній політиці України: дис. канд. політ. наук : 23.00.04. Київ. 2005. 213 с.

2. Лимар М. Основні тенденції американсько-українських відносин на початку ХХІ століття. *Міжнародні відносини і туризм: сучасність і ретроспектива*. 2013. Вип. 3. С. 143–147.
3. Дубовик В.А. Політика США по відношенню до незалежної України (1991–1994). Аналіз концепції американської політології: дис. канд. політ. наук: 23.00.04. Одеса. 1996. 183 с.
4. Меморандум про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї. *Верховна Рада України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_158#Text (дата звернення: 17.03.2025).
5. Лакішик Д. Особливості американсько-українських відносин у 1991–2004 рр. *Американська історія та політика: науковий журнал*. 2018. № 5. С. 50–58. URL: <http://www.americanstudies.history.knu.ua/wp-content/uploads/2018/11/9-Lakishyk-50-58.pdf> (дата звернення: 15.03.2025).
6. Потіха А. Відносини України та США на сучасному етапі в оцінках політиків і експертів. *Україна: події, факти, коментарі*. 2018. № 3. С. 27–33. URL: https://nbuviar.gov.ua/images/informaciyni_vidanya/ukr_podii_fakti/2018/2018_Ukraine_3.pdf (дата звернення: 10.03.2025).
7. Історія діяльності USAID в Україні. URL: <https://2017-2020.usaid.gov/uk/ukraine/history> (дата звернення: 10.03.2025).
8. Закон про ленд-ліз для оборони демократії Україною від 2022 року. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Закон_про_ленд-ліз_для_оборони_демократії_Україною_від_2022_року (дата звернення: 15.03.2025).
9. Зустріч із Президентом США відбулася в продуктивній і конструктивній атмосфері – Володимир Зеленський. ПРЕЗИДЕНТ УКРАЇНИ. Офіційне інтернет-представництво. 2021. URL: <https://www.president.gov.ua/news/zustrich-iz-prezidentom-ssha-vidbulasya-v-produktivnij-i-kon-70509> (дата звернення: 15.03.2025).

УДК 327(410):341.7

Веселкова Валерія
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна
vpveselkova.fpmv21@kubg.edu.ua

ДЕРЖАВНІ ВІЗИТИ ЧАРЛЬЗА ІІІ ЯК СКЛАДОВА «М'ЯКОЇ СИЛИ» В СУЧАСНІЙ ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

У цій статті розглядаються перші державні візити короля Чарльза ІІІ, які покликані зміцнити британську зовнішню політику шляхом використання «м'якої сили». Британський монарх зміцнює міжнародну співпрацю, сприяючи вирішенню глобальних питань, таких як сталий розвиток, енергетика, культура, гуманітарні зусилля та болісні питання минулого. В статті приділено увагу традиційній формі правління – монархії, яка актуалізується в сучасному міжнародному співробітництві шляхом долучення до постановки та вирішення важливих проблем сучасності.

Ключові слова: державний візит, король Чарльз ІІІ, м'яка сила, монархія, міжнародна співпраця.

Термін «м'яка сила» був запроваджений у 1980-х роках політологом Джозефом Наєм. Він визначив це поняття як здатність країни впливати на інших, не вдаючись до застосування сили чи примусу. Це досягається шляхом проектування своїх цінностей, ідеалів та культури за кордони з метою сприяння доброзичливості та формування міцних партнерських відносин. М'яка сила полягає в побудові довіри та авторитету через привабливість національної культури, політики та суспільних цінностей [8].

У контексті Великої Британії важливу роль у реалізації цієї концепції відіграє монархія. Король, за Конституцією, виконує функції глави держави, що включає призначення прем'єр-міністра, відкриття сесій парламенту та надання королівської згоди на прийняті закони. Однак справжня сила монархії в сучасному світі полягає у її символічному та представницькому значенні.

Король виступає центром національної ідентичності, єдності та гордості. У своїй представницькій ролі монарх забезпечує відчуття стабільності та спадкоємності, офіційно визнає успіхи своїх громадян і підтримує ідеал добровільного служіння. Ці функції реалізуються через різноманітні заходи, такі як: щорічне різдвяне звернення, яке об'єднує суспільство навколо спільних цінностей; надання почесних нагород за внесок у державну та громадську службу; офіційні візити до збройних сил, освітніх установ, лікарень, благодійних фондів, місцевих організацій та країн [9].

Державні візити Чарльза III як короля покликані відіграти важливу роль у зміцненні міжнародних відносин Великої Британії, проектуючи її цінності та культуру як складову «м'якої сили» держави.

Перший державний візит короля Чарльза III був запланований до Франції [2]. Але у зв'язку із загальнонаціональним страйком та демонстраціями, які були викликані підвищення пенсійного віку, візит британського монарха було перенесено.

Тому перший державний візит Чарльза III відбувся до Німеччини (29-31 березня 2023 року) [1]. І став важливим кроком у зміцненні відносин Великої Британії з європейськими сусідами після Brexit, символізуючи спільну історію та сучасне партнерство.

Візит, що охоплював міста Берлін і Гамбург, став важливою подією для зміцнення британсько-німецьких відносин та просування ідей примирення і солідарності. У Гамбурзі король і королева-консорт вшанували пам'ять жертв бомбардувань Другої світової війни, поклавши вінки біля меморіалу Св. Миколи та відвідали меморіал Kindertransport, присвячений місії порятунку єврейських дітей-біженців під час Другої світової війни.

Офіційний прийом біля Бранденбурзьких воріт у Берліні, організований президентом Франком-Вальтером Штайнмаєром, підкреслив символічність цього візиту. Під час зустрічі відбулися переговори між сторонами про енергетичний перехід та сталий розвиток [1].

Король також зустрівся з біженцями з України, дізнавшись про підтримку, надану Німеччиною під час війни [3]. Цей візит, напередодні коронації Чарльза III, продемонстрував його прихильність до зміцнення партнерства з Німеччиною, вшанування спільної історії та обговорення сучасних викликів, включаючи гуманітарну допомогу, що є важливою складовою «м'якої сили» Великої Британії.

Під час державного візиту до Франції (20-22 вересня 2023 року) королівська пара сприяла зміцненню британсько-французьких відносин, відвідуючи важливі культурно-символічні локації – Триумфальну арку, Собор Паризької Богоматері та Версаль, що підкреслило культурну та історичну єдність двох націй [2].

Цей візит є прикладом застосування «м'якої сили» у міжнародній політиці, де роль монархії полягає у сприянні дипломатії шляхом реалізації культурного та екологічного співробітництва. Зустрічі з місцевими громадами, участь у спортивних заходах і літературних ініціативах демонструють важливість народної дипломатії. Наприклад, відвідування винограду в Бордо та зустріч з пожежниками під час державного візиту акцентують увагу на спільних екологічних викликах.

Особливе місце посідає співпраця у сфері захисту біорізноманіття та боротьби зі зміною клімату. Участь Чарльза III та Еммануеля Макрона у французько-британському форумі з мобілізації фінансів спрямованих на боротьбу зі змінами клімату та природокористування демонструє прагнення монархії до об'єднання державних та приватних секторів задля подолання глобальних викликів [5].

Таким чином, цей візит не лише зміцнює франко-британські відносини, а й позиціонує Велику Британію як ключового гравця у сфері сталого розвитку та міжнародного партнерства.

Державний візит короля Чарльза III та королеви-консорт Камілли до Кенії (31 жовтня – 3 листопада 2023 року) мав на меті зміцнення відносин між двома країнами, визнання спільної історії, включно з її болючими аспектами, та просування сучасного партнерства. Під час візиту король визнав історичні помилки, зокрема злочини, скоєні під час повстання Мау-Мау (1952–1960), що стало важливим кроком до примирення.

Королівська пара взяла участь у церемоніях вшанування жертв колоніального насильства, зокрема покладанні вінків біля могили невідомого воїна та меморіалів незалежності. Зустрічі з президентом Вільямом Руто, лауреатами Нобелівської премії та представниками громадянського суспільства акцентували увагу на сучасних викликах, таких як екологія та соціальна справедливість.

Цей візит не лише вшанував пам'ять про минуле, але й сприяв поглибленню стратегічного партнерства Великої Британії та Кенії, демонструючи роль королівської родини у побудові довіри та діалогу через «м'яку силу» [7].

Візит Короля та Королеви до Австралії, Самоа та участь у засіданні глав урядів країн Співдружності 2024 є рядом значущих подій, яка відображає важливість міжнародної співпраці, культурного обміну та сталого розвитку.

Перший візит до Австралії Чарльза III у статусі монарха демонструє підтримку дружніх відносин між країнами, підкреслюючи важливість наукових досліджень, боротьби зі зміною клімату та збереження біорізноманіття. Король і королева також акцентують увагу на таких суспільних проблемах, як грамотність та боротьба з домашнім насильством.

У Самоа державний візит та участь у засіданні глав урядів Співдружності підкреслюють ключову роль країни в регіоні. Програма включає підтримку екологічних ініціатив, збереження біорізноманіття та промоцію традиційної культури.

Участь у даному саміті дозволила об'єднати зусилля 56 країн Співдружності для обговорення тем, пов'язаних зі сталим розвитком, зміцненням демократичних інституцій, гендерною рівністю та боротьбою зі змінами клімату [6].

Візити монархів відіграють важливу роль у зміцненні двосторонніх зв'язків та розвитку міжнародних відносин. Понад 2 000 офіційних закордонних візитів королівської родини символізують аполітичність та об'єднавчу роль монархії Великої Британії [4].

Символічна роль таких візитів полягає у зміцненні дипломатичних відносин, підтримці двостороннього діалогу та сприянні культурним обмінам, що сприяє міжнародній співпраці та порозумінню.

Отже, перші державні візити короля Чарльза III засвідчили про посилену увагу до співробітництва з Францією, Німеччиною та Кенією, а також державами Співдружності. Участь монарха в міжнародних ініціативах, таких як сталий розвиток, гуманітарна допомога та збереження культури, підкреслює здатність монархії долати політичні бар'єри і створювати умови для ефективного дипломатичного діалогу між націями.

Актуальність монархії в сучасному світі зберігається завдяки її унікальній здатності адаптуватися до нових глобальних викликів. Король Чарльз III продовжує бути важливою офіційною особою для ведення міжнародних переговорів, підтримуючи важливі теми глобального розвитку. У такому контексті монарх залишається важливим учасником міжнародної співпраці, сприяючи зміцненню партнерств і розвитку глобального діалогу від імені не лише Сполученого Королівства Великої Британії Північної Ірландії, але й, часто, Британської Співдружності.

Список використаних джерел та літератури

1. Нинько Д. Перший закордонний візит короля: Чарльз III прибув у Берлін – *DW*. 29.03.2023. URL: <https://www.dw.com/uk/carlz-iii-pribuv-u-nimeccinu-z-persim-zakordonnim-vizitom-u-statusi-monarha/a-65170208> (дата звернення: 03.02.2023).
2. Ромашкевич Ю. Королівський візит: Чарльз III перебуває у Франції. URL: <https://www.rfi.fr/uk/європа/20230921-королівський-візит-чарльз-iii-перебуває-у-франції> (дата звернення: 03.02.2023).
3. Coughlan S. King Charles to travel to France and Germany in first state visits. URL: <https://www.bbc.com/news/uk-64836097> (дата звернення: 25.01.2023).
4. Hasija D. Royal Event Impact: How the UK's Monarchial Moments Shape the World. URL: <https://www.eventswow.com/royal-event-impact-how-the-uks-monarchial-moments-shape-the-world/> (дата звернення: 25.01.2023).
5. State Visit of His Majesty King Charles III and Queen Camilla. URL: <https://www.elysee.fr/en/emmanuel-macron/2023/09/21/state-visit-of-his-majesty-king-charles-iii-and-queen-camilla> (дата звернення: 03.02.2023).
6. The King and Queen will visit Australia and Samoa. URL: <https://www.royal.uk/news-and-activity/2024-09-10/the-king-and-queen-will-visit-australia-and-samoa> (дата звернення: 25.01.2023).
7. Ward V. King and Queen to acknowledge 'more painful aspects' of UK's history with Kenya on state visit. URL: <https://www.telegraph.co.uk/royal-family/2023/10/11/king-queen-commonwealth-visit-kenya-mau-mau-revolt/> (дата звернення: 25.01.2023).
8. What Is Soft Power? *CFR Education*. URL: <https://education.cfr.org/learn/reading/what-soft-power> (дата звернення: 25.01.2023).
9. What is the role of the monarchy? *The Constitution Unit*. URL: <https://www.ucl.ac.uk/constitution-unit/explainers/what-role-monarchy> (дата звернення: 25.01.2023).

УКРАЇНСЬКО-ДАНСЬКА СПІВПРАЦЯ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОГО ПОВНОМАСШБНОГО ВТОРГНЕННЯ

У статті досліджується еволюція дансько-українських відносин в умовах повномасштабного вторгнення росії в Україну. Досліджуються різні виміри співпраці у двосторонніх відносинах, а також політична, економічна та гуманітарна допомога, та військова підтримка, яка надається Данією. Додатково у статті висвітлена актуальність та важливість цих двосторонніх відносин у контексту багатосторонніх міжнародних відносин.

Ключові слова: дансько-українська співпраця, політичні відносини, економічна підтримка, гуманітарна допомога, військова допомога, стійкість.

Скандинавські країни з перших днів російського повномасштабного вторгнення в Україну підтримують нашу державу, демонструючи солідарність на всіх рівнях—військовому, економічному, гуманітарному та дипломатичному. Їхня допомога стала прикладом того, як демократичні держави можуть об'єднувати зусилля для захисту міжнародного права та підтримки країн, що борються за свою свободу.

Серед цих держав особливо виділяється Данія, яка не лише надає фінансову та військову підтримку, а й активно сприяє відбудові України, розвитку енергетичної безпеки та зміцненню двосторонніх відносин.

Попри налагоджені двосторонні відносини до російського повномасштабного вторгнення, після 24 лютого 2022 року українсько-данські відносини почали виходити на новий рівень.

Станом на кінець 2024 року Данія входить до п'ятірки найбільших держав світу за обсягами військової підтримки України.

«Данія є учасником восьми міжнародних коаліцій з підтримки України, зокрема артилерійської, бронетанкової, авіаційної, ІТ-коаліції, коаліцій протиповітряної оборони, дронів, розмінування та морських спроможностей» – зазначає Посольство України в Королівстві Данія.

Данія стала однією з перших країн, яка передала Україні винищувачі F-16 – першу західну бойову авіацію, яка кардинально посилила можливості української повітряної оборони. Також Данія здійснила повноцінне навчання українських пілотів та технічного персоналу. Окрім цього, Данія передала Україні бронетехніку – танки Leopard, T-72, БМП та артилерію CAESAR. Наразі країна системно продовжує допомогу з забезпеченням України засобами ППО та снарядами.

Впливовою є також фінансова підтримка Данії. У 2023 урядом країни було прийнято рішення про заснування Фонду підтримки України, де щорічно виділяються кошти на військову підтримку, підтримку цивільного населення та підтримку бізнес-ініціатив в Україні.

7 березня 2023 року країна взяла патронат над Миколаєвом та Миколаївською областю. Це передбачало надання кількох пакетів допомоги для відбудови південного

регіону України на понад 100 млн євро. Було передбачено зосередження допомоги на 8 напрямках: інфраструктура, ефективне врядування, морська галузь, транспорт, міське планування, розвиток малого та середнього бізнесу, молодь та культура.

Країни розвивають співпрацю і в оборонно-промисловій сфері. Зокрема, 23 березня 2024 року в Києві відбулась двостороння оборонно-промислова конференція DFNC1: Danish Edition, яку відвідали представники багатьох українських та данських компаній. На цій конференції не лише було обговорено співпрацю в галузі оборонної промисловості, а й підписано три важливих документи про подальшу співпрацю. “Мені було дуже приємно відвідати Київ під час Дансько-української конференції оборонної промисловості разом з представниками данської промисловості. Ця війна перетворилася на війну промислових потужностей, що підкреслює важливість промислового заходу, який проходив цими вихідними. Організації закупівель та логістики Міністерства оборони Данії (DALO) з нетерпінням чекає на поглиблення нашої співпраці з українською владою з метою сприяння зростанню як данського, так і українського промислового потенціалу. За допомогою та з підтримкою промисловості ми можемо досягти реальних, відчутних результатів на користь як України, так і Данії”, - зазначив керівник DALO Кім Єспер Йоргенсен.

Одну з ключових ролей в підтримці України відіграє українсько-данська співпраця в інформаційній та культурній сфері. Данські новинні канали та сторінки в соцмережах активно сприяють поширенню правдивої інформації про події в Україні, допомагаючи формувати об'єктивне уявлення про ситуацію серед міжнародної аудиторії. Крім того, Данія займається організацією освітніх ініціатив, медіа-проектів та культурних обмінів.

Одним з прикладів є Українсько-данський молодіжний дім (УДМД), що функціонує в Києві з 2020 року і до сьогодні та є платформою для підсилення голосу та участі молоді у демократичних процесах через діалог, креативні ідеї та нові можливості і партнерства. Після початку повномасштабного вторгнення та в умовах посилення співпраці між Україною та Данією, роль УДМД стала ще більшою. Наразі платформа допомагає в організації заходів українською молоддю, надаючи їм простір для реалізації власних ідей та підтримуючи розвиток українських молодіжних організацій, організовує навчальні поїздки для української молоді в Данію, а також забезпечує об'єднання української та данської молоді довкола спільних ідей.

Важливим кроком стало підписання 23 лютого 2024 року «Угоди про співробітництво у сфері безпеки та довгострокову підтримку між Україною та Данією». У рамках цієї угоди Данія підтвердила свою довгострокову військову допомогу, підтримку в розвитку української оборонної промисловості, а також співпрацю в галузі розвідки та кібербезпеки. Також Данія вкотре підкреслила підтримку євроатлантичної інтеграції України, зазначивши про готовність в наданні технічної і консультативної допомоги.

Крім цього, Данія продовжуватиме підтримку України в гуманітарних питаннях, зокрема у сфері розмінування та відновлення інфраструктури, а також впроваджуватиме фінансування проектів з реконструкції і стійкості на місцях. «Угода про співробітництво у сфері безпеки та довгострокову підтримку між Україною та Данією» показує готовність Данії залишатися надійним партнером для України в умовах російської агресії, підтримувати її у повоєнні часи, а також чималі перспективи розвитку та зміцнення українсько-данських відносин у майбутньому.

Підсумовуючи кроки, які здійснило Королівство Данія по відношенню до України за роки російського повномасштабного вторгнення, варто зазначити, що Данія

розглядає Україну не лише як добросусідську країну зі спільними демократичними цінностями, а і як повноправного члена європейської спільноти та надійного партнера в контексті міжнародної безпеки, оборонних технологій, в галузях економіки, культури та науки.

Список використаних джерел та літератури

1. Hromadske. URL: <https://hromadske.ua/> (дата звернення: 15.01.2025).
2. Ministry of Strategic Industries of Ukraine. «Україна і Данія поглиблюють співпрацю в галузі оборонних технологій» URL: <https://mspu.gov.ua/news/dfnc1-danish-edition-ukraina-i-daniia-pohlybliuiut-spivpratsiu-v-haluzi-oboronnykh-tekhnohii> (дата звернення: 15.01.2025).
3. Офіційне інтернет-представництво Президента України. (2023, 16 грудня). "Угода про співробітництво у сфері безпеки та довгострокову військову підтримку." URL: <https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-dovgostrokovu-spivrobitnictvo-ta-pidtrimku-mizh-uk-95573> (дата звернення: 16.01.2025).
4. Посольство Данії в Україні. "Denmark and Ukraine." URL: <https://ukraine.um.dk/uk> (Дата звернення: 17.01.2025).
5. Міністерство закордонних справ Данії. "Військова підтримка Данії Україні." URL: <https://denmark.mfa.gov.ua/ukraine-and-denmark/military-support> (Дата звернення: 16.01.2025).
6. The Youth House. URL: <https://ua.theyouthhouse.org/> (Дата звернення: 17.01.2025).

УДК 327(477:44):[327.5:355.01(477:470)"2022/2024"]

Паровая Аліна

Запорізький національний університет

м. Запоріжжя, Україна

parovaya.alina27@gmail.com

ВПЛИВ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ НА СПІВПРАЦЮ ФРАНЦІЇ ТА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

У статті досліджується співпраця України та Франції в умовах трансформацій системи міжнародних відносин, спричинених російсько-українською війною. Аналізується історичний розвиток, сучасний стан та напрями взаємодії у політичній, безпековій, економічній та соціальній сферах. Особливу увагу приділено ролі Франції у підтримці євроінтеграції України, відновленні економіки та зміцненні обороноздатності. Дослідження демонструє значущість українсько-французького партнерства для зміцнення регіональної стабільності, протидії глобальним викликам та інтеграції України в євроатлантичну спільноту.

Ключові слова: українсько-французькі відносини, євроінтеграція, міжнародне співробітництво, безпека, економічне відновлення.

Українсько-французька співпраця в умовах російсько-української війни та сучасної трансформації системи міжнародних відносин набуває особливого значення. З огляду на роль Франції як одного з провідних членів ЄС та активного учасника

міжнародних ініціатив, дослідження цих відносин дозволяє оцінити, як партнерство між державами може сприяти зміцненню регіональної та європейської стабільності, протидії глобальним викликам та інтеграції України в євроатлантичну спільноту.

Метою дослідження є аналіз українсько-французької співпраці в контексті російсько-української війни, визначення основних напрямків взаємодії двох держав у політичній, безпековій, економічній і соціальній сферах, а також оцінка впливу цієї співпраці на міжнародну політику, європейську інтеграцію України та трансформацію системи міжнародних відносин.

Українсько-французькі відносини мають глибоке історичне коріння, зміцнене спільною боротьбою проти фашизму в роки Другої світової війни та радянським періодом співпраці через ЮНЕСКО. Ця тривала історія сприяла оперативному налагодженню та зміцненню українсько-французьких дипломатичних відносин в різноманітних сферах двостороннього співробітництва після здобуття Україною незалежності [5].

Після російського вторгнення в Україну у 2014 році, спостерігається значна активізація взаємодії українсько-французьких відносин. Франція виразила чітку підтримку Україні у політичній сфері, відзначивши неприпустимість анексії Криму і підтвердивши важливість суверенітету України у межах її міжнародно визнаних територіальних кордонів. Згодом, коли військова агресія розповсюдилася на східні регіони України, Франція, разом з Німеччиною, стала провідним дипломатичним гравцем у врегулюванні конфлікту, ініціювавши переговорний процес у форматі «нормандської зустрічі» [5].

Погляди Франції у відношенні до російсько-української війни пережили значну трансформацію: від акценту на дипломатичних питаннях до надання військової підтримки українським військовим силам. На самому початку широкомасштабної російської агресії Франція переважно наполягала на дипломатичному варіанті урегулювання конфлікту шляхом можливих переговорів між РФ та Україною. Однак, навесні 2022 року саме слідчі з Франції одними з перших прибули в Україну, для сприяння у розслідуванні злочинів, скоєних російськими військами на території України.

Візит Е. Макрона до Києва у червні 2022 року став подією, після якої відбулися зміни у політиці Франції щодо України. Побачивши жахливі руйнування та наслідки російської агресії навколо Києва на власні очі, Е. Макрон прийняв рішення суттєво посилити військову допомогу Україні. Тож, вже влітку 2022 року Франція відправила ЗСУ сучасні автоматичні артилерійські гармати «Цезар».

Головування Франції в ЄС на початку 2022 року відзначилось активним сприянням наданню статусу кандидата для України. Це стимулювало подальше розширення взаємодії України з Європейським Союзом, відкривши дорогу для наступних етапів у переговорах про можливий вступ до Євросоюзу.

Одним з ключових моментів у встановленні майбутніх шляхів військової співпраці виявився візит міністра Збройних сил Франції до Києва наприкінці грудня 2022 року. Під час візиту було обговорено чотири аспекти військової допомоги Україні, зокрема безпосереднє передання зброї українським військам, тренування ЗСУ у використанні сучасного озброєння, роль Європейського фонду миру та новий фонд Франції [1].

16 лютого 2024 року під час візиту В. Зеленського до Франції було підписано Угоду про співробітництво у сфері безпеки, що стала продовженням Вільнюської декларації «Групи семи» (липень 2023 року). Документ визнає безпеку України

невід'ємною частиною європейської та світової стабільності та передбачає спільну координацію зусиль для вступу України до НАТО [7].

Угода окреслює три ключові напрямки довгострокових зобов'язань Франції: всебічна допомога у захисті територіальної цілісності України, економічному відновленні та відбудові; запобігання та активне стримування нової російської агресії, вжиття контрзаходів проти неї; сприяння інтеграції України до європейських та євроатлантичних структур. Франція також надаватиме допомогу у зміцненні військового потенціалу України, включаючи розвиток техніки, виробництво озброєння, медичне забезпечення, навчання військових і реформування оборонного сектора. Крім того, Франція продовжить санкційну політику проти російської економіки, підтримуватиме розслідування воєнних злочинів та вимагатиме від Росії компенсації витрат на тривалу реконструкцію України [4].

Розширення економічного впливу Франції в Україні, так само як і інших впливових країн Євросоюзу, сприяє значному покращенню технологічного розвитку української економіки, її включенню у виробничі процеси та доступу до ринку Європейського Союзу. Навіть попри повномасштабне російське вторгнення, економічне співробітництво між Україною та Францією виявило певні позитивні тенденції, особливо у контексті відбудови та фінансової підтримки Україні [9].

В результаті квітневої зустрічі Прем'єр-міністра України та Міністра економіки Франції у Вашингтоні, було заявлено про надання Францією довгострокової фінансової допомоги в розмірі €2 млрд. У червні 2023 року під час Лондонської конференції з відбудови України Франція висунула ідею створення системи захисту інвестицій в Україні від можливих ризиків, зумовлених війною, за допомогою Французького державного інвестиційного банку. Тоді ж Франція повідомила про видачу додаткових €40 млн Україні.

У травні 2023 року відбувся візит заступника Міністра інфраструктури України до Парижа, під час якого було досягнуто домовленості щодо підписання Меморандуму про співробітництво у сфері туризму. У квітні також було укладено угоду про співпрацю у галузі транспорту під час візиту Міністра транспорту Франції до України, а також завершено процедури для постачання французьких рейок для «Укрзалізниці» [6].

У 2024 році українсько-французька співпраця досягла нових висот, що відобразилося в укладенні низки важливих угод та ініціатив. 7 червня 2024 року в Парижі, після зустрічі В. Зеленського та Е. Макрона, було підписано чотири ключові документи. Серед них – Грантова угода на суму €200 млн, спрямована на відновлення критичної інфраструктури та підтримку пріоритетних секторів економіки України, зокрема €60 млн передбачено для енергетичного сектору. Крім того, було підписано угоду про створення та діяльність представництва Групи AFD в Україні, що відкриває можливості для фінансової та технічної підтримки українських підприємств через позики, гранти та гарантії [3].

У жовтні 2024 року міністр оборони України Р. Умеров під час офіційного візиту до Франції провів зустрічі з президентом Е. Макроном та міністром збройних сил С. Лекорню. В ході цих зустрічей обговорювалися питання посилення військової співпраці, зокрема постачання додаткових снарядів та зброї, а також започаткування спільного виробництва озброєння та боєприпасів на території України [8].

Також варто відзначити продовження дії Угоди між урядами Франції та України про співробітництво у сфері мирного використання ядерної енергії, термін якої спливає чотири роки тому. Документ було продовжено ще на 20 років, що створює правові

умови для співпраці у сфері обслуговування атомних об'єктів та підтримки української енергетичної системи.

Тож, саме після 2014 року, коли Франція чітко висловила свою підтримку Україні на тлі російської агресії, ставши ініціатором Нормандського формату переговорів, відбувся переломний момент в українсько-французьких відносинах. І вже в наступні роки активність двосторонніх відносин зростала, охоплюючи дедалі більше сфер співпраці.

Сучасний етап відносин характеризується їх виходом на рівень стратегічного партнерства. Після повномасштабного вторгнення РФ позиція Франції трансформувалася у бік надання істотної військової допомоги Україні. Тому, у 2024 році Україна та Франція уклали важливу Угоду про співробітництво у сфері безпеки, яка охоплює три ключові напрямки: захист та відновлення територіальної цілісності України, стримування нової агресії з боку Росії та підтримку інтеграції України до ЄС та НАТО.

Економічне співробітництво між Україною та Францією значно активізувалося після 2022 року, коли обидві країни зосередили свої зусилля на відновленні української економіки, серйозно постраждалої через російську агресію. Франція не лише надає фінансову підтримку Україні, але й активно сприяє залученню французьких інвестицій, зокрема шляхом створення механізмів страхування.

Таким чином, українсько-французькі відносини демонструють позитивну динаміку, незважаючи на виклики, пов'язані з російським вторгненням. Вони є міцним підґрунтям для просування України шляхом євроатлантичної інтеграції, захисту її незалежності та суверенітету, а також відбудови та розвитку економіки. Франція відіграє ключову роль у підтримці України в її боротьбі з російською агресією та на шляху до членства в ЄС та НАТО. Тож, дві держави послідовно розвивають стратегічне партнерство в усіх сферах взаємодії.

Список використаних джерел та літератури

1. Армія inform. Особливості зовнішньої політики Франції та військова допомога Україні. URL: <http://surl.li/eramu> (дата звернення: 17.02.2025).
2. Літра Л., Пармантьє Ф., Брет К., Шапочкіна А. Аудит зовнішньої політики: Україна-Франція. Дискусійна записка, Київ, 2016. URL: <http://surl.li/sqkst> (дата звернення: 15.02.2025).
3. Оборонна співпраця, відновлення критичної інфраструктури та використання ядерної енергії з мирною метою: Україна та Франція підписали чотири документи. URL: <http://surl.li/wuuzig> (дата звернення: 17.02.2025).
4. Офіційного інтернет-представництва Президента України. Володимир Зеленський. Угода про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Францією. URL: <http://surl.li/qsawq> (дата звернення: 15.02.2025).
5. Посольство України у Французькій Республіці. Політичні відносини між Україною та Францією. URL: <http://surl.li/eraly> (дата звернення: 15.02.2025).
6. Посольство України у Французькій Республіці. Торговельно-економічне та інвестиційне співробітництво. URL: <http://surl.li/duhlx> (дата звернення: 15.02.2025).
7. Україна і Франція підписали угоду про співробітництво у сфері безпеки. URL: <http://surl.li/sqkir> (дата звернення: 15.02.2025).
8. Україна та Франція готові до співпраці у виробництві озброєння та боєприпасів – Рустем Умеров. URL: <http://surl.li/guqesx> (дата звернення: 15.02.2025).

9. Українсько-французькі відносини перебувають на шляху до стратегічного партнерства – Олександр Купчишин. URL: <http://surl.li/sqkde> (дата звернення: 15.02.2025).

УДК 327:339.94]:[364.694-787.2]-049.65

Musiienko Kyrilo

Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University
Kyiv, Ukraine
komusiienko.fpmv22@kubg.edu.ua

Kushevska Natalia

Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University
Kyiv, Ukraine
n.kushevska@kubg.edu.ua

INTERNATIONAL COOPERATION MECHANISMS IN THE CURRENT CONDITIONS OF MARTIAL LAW IN UKRAINE IN THE AREA OF SOCIAL PROTECTION OF PEOPLE WITH DISABILITIES

The article explores international cooperation mechanisms in the social protection of people with disabilities in Ukraine under martial law. It analyzes key international legal frameworks, bilateral agreements with Poland, and institutional mechanisms within the UN. Special attention is given to accessibility issues and practical initiatives, such as the development of an accessibility map in Kyiv. The study highlights the need for stronger international cooperation and inclusive policies to ensure equal rights and opportunities

Key words: social protection, disabilities, international cooperation, Ukraine, accessibility

In the current conditions of martial law in Ukraine, the sphere of social protection for people with disabilities faces numerous challenges. The effectiveness of the relevant domestic mechanisms was questionable even before the war. But when the Russian Federation's full-scale military invasion got underway, new economic issues surfaced that had a detrimental impact on the number and caliber of social services offered to individuals with disabilities. Meanwhile, the demand for these services has only increased due to the worsening financial situation, especially for those who lost their homes and/or were forced to relocate due to the occupation of their settlements or the outbreak of active hostilities nearby. As of May 2024, more than 150,000 people with disabilities were living only in Kyiv [1]. The WHO estimates that there are over a billion of these people worldwide. These statistical data once again underscore the objective necessity of creating effective mechanisms for international cooperation in matters concerning people with disabilities, particularly in terms of their social protection.

Most researchers point out the necessity for changes and reform of the entire security system of the world. The field of global social policy has paid little attention to disability. While social protection policies aimed at people with disabilities and their families have been the subject of research, little attention has been paid to disability in other spheres of global social policy, such as employment, healthcare, education, and health.

The most problematic issue is to promote the development of new empirical data and discussions regarding disability-inclusive social policies worldwide by bringing disability more prominently into the global social policy discourse.

The purpose of this paper is to focus on people with disabilities' rights to social protection while considering international standards.

The main methods applied by the authors: the general scientific principles of historicism, objectivity, and systematicity. A comprehensive and systematic approach was used, which allowed for a holistic, comprehensive, and consistent consideration of the problem.

International cooperation in the field of social protection for people with disabilities is primarily based on a series of international legal documents that define their rights. One of the key documents in this area is the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities (2006), which obliges states to ensure the safety and rights of people with disabilities, especially during martial law [4]. Additionally, the protection of this social category is guaranteed by such international legal documents as the Universal Declaration of Human Rights (Article 1 states that «All human beings are born free and equal in dignity and rights...»), and the Geneva Conventions on the Protection of War Victims [8]. Specifically, Articles 16-18, 20-22, and 98 of the Fourth Geneva Convention establish special protection standards for people with disabilities during armed conflicts, including their evacuation, transportation, treatment, and provision of material assistance [5]. Significant attention is also paid to protecting the rights of children with disabilities. The relevant provisions are primarily contained in the UN Convention on the Rights of the Child. Additionally, several UN Security Council Resolutions address the provision of humanitarian aid and consideration of the specific needs of people with disabilities during wartime. Resolution 1894 (2009), for example, was the first to officially acknowledge that military conflicts particularly affect people with disabilities. It also stipulates that the parties to armed conflicts bear primary responsibility for taking all necessary measures to protect civilians, including meeting the specific needs of persons with disabilities [6].

In the UN system, the monitoring and enforcement of international agreements are carried out by treaty bodies, such as the Committee on the Rights of Persons with Disabilities. Individuals can directly submit complaints to this Committee, as provided for by the Optional Protocol to the Convention on the Rights of Persons with Disabilities. Ukraine has ratified both the Convention on the Rights of Persons with Disabilities and its Optional Protocol, meaning that any person with disabilities residing in Ukraine is under the protection of the UN Convention. Additionally, state parties to the Convention are required to submit periodic reports to the Committee on the implementation of the document's provisions. This allows the international community to monitor the compliance of national policies with international standards and make recommendations for improvement.

As stated above, there are a considerable number of international conventions and institutional mechanisms in the field of social protection of people with disabilities. However, it would be fair to note that international cooperation in this area is carried out mainly based on bilateral partnerships of certain states. As for Ukraine, such cooperation of our country with most other states usually takes place on similar principles. Therefore, to characterize such relations, it would be right to choose one of the partner states, for example—Poland. The foundation of cooperation between the two countries in the social sphere was laid by the Treaty on Good-Neighbourliness, Friendly Relations, and Cooperation between Ukraine and the Republic of Poland (May 18, 1992). Article 17, Part 2, of this treaty states that "the parties shall cooperate in the areas of insurance and social welfare" [7]. Subsequent bilateral agreements confirmed this cooperation, including Agreement on the Mutual Transfer of

Pensions (1993), Agreement on Labor and Social Policy Cooperation (1994), Agreement on Mutual Employment of Workers (1994), Agreement on Social Security (2012), Agreement on Educational Cooperation (2015). Since the imposition of martial law in Ukraine, additional agreements have been concluded, such as the Political Declaration on the Social Protection of Children Affected by War and Armed Conflicts (2022). These agreements also include provisions for people with disabilities, ensuring additional legal and social guarantees in areas such as employment, entrepreneurship, education, and free medical assistance.

The described international cooperation mechanisms primarily aim at recognising the rights of people with disabilities and ensuring guarantees for their implementation. However, social protection is not only about financial assistance or social services—it is a broader concept aimed at ensuring that people with disabilities have equal rights and opportunities as other citizens. It is even stated on the official website of the Ministry of Social Policy of Ukraine that one of the key measures aimed at achieving this goal is assistance in the integration of persons with disabilities into society [2]. A serious obstacle to this is the lack of accessibility in many institutions and public places (ramps, elevators, step-free entrances, etc.). In such a situation, it is critically important for individuals with disabilities to have access to information about the accessibility of any location they intend to visit. This enables them to plan convenient and barrier-free routes. The described international mechanisms are not able to influence the process of searching for and implementing an effective solution to this problem in the field of social protection of people with disabilities. Recognising this issue, students of the Faculty of Law and International Relations of Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, in cooperation with the Kyiv City State Administration and the Municipal Enterprise "ГІОЛ," are developing an accessibility map. This project aims to provide up-to-date information on the accessibility of institutions, shelters, pedestrian areas, and other spaces. Moreover, the initiative aligns with the UN Sustainable Development Goals, particularly Goal 9 (Industry, Innovation, and Infrastructure) and Goal 11 (Sustainable Cities and Communities). However, for more effective implementation of such projects, public support and popularisation of information about the problems and challenges faced by people with disabilities, as well as appropriate solutions aimed at overcoming them, are necessary. This will help alleviate and improve the standard of living of people with disabilities, especially in today's difficult conditions of the full-scale invasion of the Russian Federation.

So, the current conditions of martial law in Ukraine have highlighted both the strengths and weaknesses of international cooperation mechanisms in the field of social protection for people with disabilities. While these mechanisms help ensure a basic level of protection, they are often insufficient. According to a survey conducted by the National Assembly of People with Disabilities in June 2022, 82.1% of respondents reported that their financial expenses increased during the war, or, if they decreased, it was only because they had to give up something they previously had [1, c.9]. In 2024, the amount of international aid available to people with disabilities significantly declined compared to the early days of the full-scale invasion. However, society's adaptation to the needs of people with disabilities has improved. Still, achieving a fully barrier-free environment remains a distant goal, even in Kyiv, where inclusive technologies are being implemented more actively than in other Ukrainian cities. Moving forward, Ukraine must not only adopt European practices but also develop its unique solutions, as no country in the world has a perfect system of social protection for people with disabilities. After the war, with the expected increase in the number of people with disabilities—including many veterans with severe injuries—our country not only has a unique opportunity to become a leader in inclusivity in Europe but must also take this step to ensure comfortable living conditions for all people without exception.

References

1. Аналітичний звіт за результатами опитування жінок і чоловіків з інвалідністю та законних представників недієздатних осіб і дітей з інвалідністю щодо оформлення довідки та допомоги як внутрішньо переміщеним особам. Київ : Нац. асамблея людей з інвалідністю, 2022. 12 с. URL: <https://naiu.org.ua/wp-content/uploads/2022/07/NAIU-AnaliticalReportUA.pdf> (дата звернення: 03.02.2025).
2. Послуги та пільги для осіб з інвалідністю: що, як, де можна отримати?. Міністерство соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/23405.html?PrintVersion> (дата звернення: 03.02.2025).
3. У столиці проживають понад 150 тисяч людей з інвалідністю, з них близько 9,5 тисяч набули інвалідність внаслідок війни. Київська міська рада Офіційний Веб-сайт. URL: <https://kmr.gov.ua/uk/content/u-stolyci-prozhyvayut-ponad-150-tysyach-lyudey-z-invalidnistyu-z-nyh-blyzko-95-tysyach> (дата звернення: 03.02.2025).
4. Convention on the rights of persons with disabilities. United Nations Human Rights Office of the High Commissioner. URL: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-persons-disabilities> (date of access: 03.02.2025).
5. Geneva convention relative to the protection of civilian persons in time of war. United Nation Human Rights Office of the High Commissioner. URL: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/geneva-convention-relative-protection-civilian-persons-time-war> (date of access: 03.02.2025).
6. Resolution 1894 (2009) : Resolution of 11.11.2009 no. S/RES/1894 (2009). URL: <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n09/602/45/pdf/n0960245.pdf> (date of access: 03.02.2025).
7. Treaty between the Republic of Poland and Ukraine on good neighbourliness, friendly relations and cooperation. Warsaw, 18 May 1992 : Treaty of 30.12.1992 no. No. 56629. URL: <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/No%20Volume/56629/Part/I-56629-080000028048b98c.pdf> (date of access: 03.02.2025).
8. Universal Declaration of Human Rights : Declaration. URL: <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights> (date of access: 03.02.2025).

327(82+447):355.01(470+477)

Бахчиванджи Дар'я
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна
dvbakhchyvandzhy.fpmv23@kubg.edu.ua

СПІВПРАЦЯ АРГЕНТИНИ ТА УКРАЇНИ ПІСЛЯ ШИРОКОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ В УКРАЇНУ 24 лютого 2022 р.

Досліджено динаміку співпраці між Аргентиною та Україною в дипломатичній, гуманітарній та культурній сферах. Особливу увагу приділено позиції аргентинського уряду та української діаспори в цій країні щодо широкомасштабного вторгнення Росії в Україну у 2022 році. Проаналізовано особливості військової співпраці, надання урядової підтримки українським біженцям, активність української громади в Аргентині щодо надання гуманітарної допомоги Україні.

***Ключові слова:** Аргентина, Україна, дипломатичні відносини, військова підтримка, діаспора, гуманітарна допомога.*

Відносини між Україною та Аргентинською Республікою вирізняються своєю унікальністю серед інших країн Латинської Америки. Аргентина була першою країною у своєму регіоні, яка визнала Українську Народну Республіку, як вільну і незалежну державу у 1921 р. Вдруге Аргентина визнала незалежність України 5 грудня 1991 р.. У березні 1993 р. почало діяти Посольство України в Буенос-Айресі, а у травні 1993 р. в Києві розпочало свою роботу Посольство Аргентини. Це було перше аргентинське посольство на території нових незалежних держав, які утворилися після розпаду СРСР.

У 1995 р. співробітники Міністерства закордонних справ Аргентини відвідали Україну задля переговорів з приводу зовнішніх економічних зв'язків і торгівельного співробітництва [14]. У жовтні 1995 р. відбувся перший візит Президент України Леоніда Кучми до Аргентини, під час якого були підписані двосторонні угоди про співробітництво – Декларація про принципи відносин між Україною й Аргентинською Республікою [3] та Угода про відмову від віз для осіб, що користуються дипломатичними, службовими або офіційними паспортами [13]. Не менш важливим поштовхом для розвитку українсько-аргентинських відносин була зустріч Президента України Л. Кучми і Президента Аргентини Карлоса Менема у Нью-Йорку 23 червня 1997 р. На цій зустрічі були обговорені питання трудової міграції українців в Аргентину і план святкування сторіччя української діаспори в Аргентині.

Першим хто серед Латино Американських держав відвідав Україну був Президент Аргентини К. Менем, це відбулося у червні 1998 р. А 29 червня 1998 р. були підписані двосторонні угоди – Договір про дружні відносини й співробітництво між Україною та Аргентинською Республікою [5].

У грудні 2007 р. Палата депутатів Національного конгресу Аргентини ухвалили Резолюції, про ушанування пам'яті жертв Голодомору в Україні 1932-1933 рр. [7]. Проте подальший розвиток двосторонніх відносин поступово знизився, і надалі сильно загальмувався через низку факторів, таких як географічна віддаленість, внутрішні проблеми обох країн і надання переваги співробітництву з іншими країнами. Але відносини між Україною та Аргентиною водночас відкривають нові можливості для обох країн, зважаючи на роль Аргентини як одного з регіональних лідерів в Латинській Америці та її історичні зв'язки з Україною. Важливу роль у розвитку відносин відіграє велика українська діаспора, яка налічує близько 250-300 тисяч осіб та займає сьоме місце за чисельністю української діаспори у світі [8]. Українська громада в Аргентині слугує важливим мостом між двома країнами, сприяючи культурному обміну та розширенню співпраці.

Українці які проживають в Аргентині, представляють доволі чисельну та активну українську діаспорою у Латинській Америці. Незважаючи на те, що значна частина громади не володіє українською мовою, їхній зв'язок завжди залишався міцним. Важливим кроком української діаспори в Аргентині став офіційний лист до президента Альберто Фернандеса, напередодні широкомасштабного вторгнення, із закликом висловити свою солідарність Україні на тлі російської військової агресії. Це офіційне звернення, було підготовлене українською культурною організацією «Просвіта» та було надіслане 16 лютого 2022 р. 21 лютого 2022 р., біля монумента Тараса Шевченка в центральному парку Буенос-Айреса, в столиці Аргентини зібрались представники української громади. Вони вшанували пам'ять загиблих Героїв Небесної Сотні та згадали річницю початку російської збройної агресії на сході України [12].

Початок повномасштабного вторгнення російських військ ознаменував миттєву реакцію української громади Аргентини на підступний напад Російської Федерації на Україну 24 лютого 2022 р.. На телебаченні та в місцевих ЗМІ з'явилися інтерв'ю з українцями та публікації про ситуацію в Україні, а у столиці Аргентини й регіонах відразу розпочалися регулярні масштабні акції української діаспори. Крім того, розпочався збір гуманітарної допомоги для українського народу [4].

Після початку вторгнення Росії в Україну 24 лютого 2022 року, Аргентина, як і більшість країн, засудила агресію. Однак, початкова реакція аргентинської влади була досить стриманою й обережною. Зокрема, у своєму профілі в соціальній мережі X (раніше Twitter) президент А. Фернандес обмежився лише висловленням співчуття у зв'язку з «ескалацією в Україні» та закликав «усі сторони не застосовувати військової сили» і лише коротко звернувшись до Російської Федерації з проханням «припинити вжиті заходи» [15].

Саме 28 лютого 2022 р. Аргентинська Республіка вперше публічно назвала дії Росії «вторгненням». В Раді ООН міністр закордонних справ Аргентини Сантьяго Каф'єро у своєму виступі заявив: «Аргентина знову закликає Російську Федерацію негайно припинити застосування сили та засуджує агресію проти України, а також військові дії на її території» [15].

Аргентина почала активно допомагати Україні і українцям, які залишили свої домівки на батьківщині і були вимушені переїхати в Аргентину. Одночасно з цим, українська громада в Аргентині почала активно збирати гуманітарну допомогу для українців.

Вже 5 травня 2022 р. з Аргентинської Республіки до Варшави прибула одна з партій гуманітарної допомоги для України. Вантаж був розміщений і зберігався на складах Державного агентства стратегічних резервів Республіки Польща та незабаром був відправлений в Україну. В цю гуманітарну допомогу входило 19т різноманітних харчових продуктів, які були вироблені й передані аргентинськими компаніями українському народові [10].

26 вересня 2022 р. до Польщі прибув дев'ятий вантаж гуманітарної допомоги для України від Аргентини. Цей важливий вантаж допомоги був сформований завдяки спільним зусиллям Української Центральної Репрезентації, Українського товариства культури «Просвіта» в Аргентині та окремих громадян, які продовжують підтримувати Україну у боротьбі з збройною агресією Росії. До складу гуманітарного вантажу входить близько 15т харчових продуктів довготривалого терміну придатності, зокрема макаронні вироби, горох, сочевиця та консерви, призначені для задоволення нагальних потреб населення регіонів України, що найбільше постраждали від повномасштабного вторгнення Росії [9].

23 жовтня 2022 р. за активної підтримки Посольства України в Аргентині, з Буенос-Айреса до Варшави вирушила чергова партія допомоги, майже 15т харчових продуктів, медикаментів та теплих аксесуарів для зимового одягу спрямовуються для задоволення нагальних потреб [11].

Допомога від Аргентини не припиняється і продовжується по сьогоднішній день. Гуманітарна допомога прибуває регулярно від початку широкомасштабного вторгнення в Україну. У грудні 2023 р. до Варшави з Буенос-Айреса в 16-й раз від початку російської агресії проти України прибув гуманітарний вантаж. Ця допомога включала майже 7т харчових продуктів довготривалого терміну придатності та медикаментів [6].

У березні 2024 р. уряд Аргентини розпочав військову-політичну співпрацю з Україною. Збройним силам України було передано два борти Мі-17, які були куплені у Росії, ще у 2011 р. [1].

У липні 2024 р. аргентинський уряд оголосив про плани направити військову допомогу Україні. Про це заявив міністр оборони Аргентини - Луїс Альфонсо Петрі, на конгресі правих сил Латинської Америки у Бразилії. Міністр оборони Аргентини також зазначив «...у минулому Аргентина обмінювалася обіймами з Венесуелою, Кубою та Іраном, а тепер ми робимо це з країнами, які борються за своє виживання...». Таким чином, Аргентина вирішила підтримати Україну, купуючи бойові літаки F-16 замість китайських машин та надіславши необхідну зброю для ведення війни з Росією [2].

Українсько-аргентинські відносини мають глибоке історичне коріння та розвинені зв'язки у різних сферах співпраці. Аргентинська Республіка неодноразово підтримувала Україну, вона була першою країною Латинської Америки, яка визнала незалежність України, як у 1921 так і у 1991 роках. Після 2022 року Аргентина надає гуманітарну допомогу Україні, а також поступово розширює військово-політичне співробітництво між країнами. Проте, не менш значущу роль у розвитку співпраці відіграє українська діаспора. Вона активно сприяє розвитку культурного аспекту, допомагає у наданні гуманітарної підтримки та інформаційної обізнаності. Попри географічну віддаленість, країни зберігають потенціал для подальшого розвитку співпраці, а українська громада в Аргентині залишається важливим містком між двома народами.

Список використаних джерел та літератури

1. Аргентина передала Україні партію гелікоптерів Мі-17. *FT*. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2024/03/01/novyna/bezpeka/arhentina-peredala-ukrayini-partiyu-helikopteriv-mi-17-ft> (дата звернення: 15.12.2024).
2. Аргентина планує передати Україні військову допомогу. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3883235-argentina-planue-peredati-ukraini-vijskovu-dopomogu.html> (дата звернення: 16.12.2024).
3. Декларація про принципи відносин між Україною і Аргентинською Республікою. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/032_012#Text (дата звернення: 22.12.2024).
4. Діаспора України. Аргентина. URL: <https://lpnu.ua/news/diaspora-ukraini-arhentina> (дата звернення: 14.12.2024).
5. Договір про дружні відносини і співробітництво між Україною і Аргентинською Республікою. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/032_001#Text (дата звернення: 21.12.2024).
6. 3 Аргентини відправили нову партію гумдопомоги для України. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/3802995-z-argentini-vidpravili-novu-partiu-gumdomogi-dla-ukraini.html> (дата звернення: 20.12.2024).
7. Законодавчі Збори аргентинської столиці вшанували пам'ять жертв Голодомору. URL: <https://argentina.mfa.gov.ua/news/75232-zakonodavchi-zbori-argentinsykoji-stolici-vshanuvali-pamjaty-zhertv-golodomoru> (дата звернення: 26.12.2024).
8. Латиноамериканська підтримка: як Аргентина змінює свою позицію щодо України. URL: <https://tyzhden.ua/latynoamerykanska-pidtrymka-iaak-arhentina-zminiuiie-svoiu-pozytsiiu-shchodo-ukrainy/> (дата звернення: 08.01.2025).

9. Посольство України в Аргентинській Республіці. Аргентина надіслала в Україну вже 9-й вантаж гуманітарної допомоги. URL: <https://argentina.mfa.gov.ua/news/argentina-nadislala-v-ukrayinu-vzhe-9-j-vantazh-gumanitarnoyi-dopomogi> (дата звернення: 09.01.2025).

10. Посольство України в Аргентинській Республіці. Прибула четверта партія гуманітарної допомоги з Аргентини для України. URL: <https://argentina.mfa.gov.ua/news/pribula-chetverta-partiya-gumanitarnoyi-dopomogi-z-argentini-dlya-ukrayini> (дата звернення: 10.01.2025).

11. Посольство України в Аргентинській Республіці. Аргентина надіслала в Україну вже 10-й вантаж гуманітарної допомоги. URL: <https://argentina.mfa.gov.ua/news/argentina-nadislala-v-ukrayinu-vzhe-10-j-vantazh-gumanitarnoyi-dopomogi> (дата звернення: 18.01.2025).

12. У Буенос-Айресі День Соборності України відзначили біля пам'ятника Шевченку. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/3953949-u-buenosajresi-den-sobornosti-ukraini-vidznacili-bila-pamatnika-sevcenku.html> (дата звернення: 27.12.2024)

13. Угода між Урядом України і Урядом Аргентинської Республіки про відмову від віз для осіб, що користуються дипломатичними, службовими або офіційними паспортами. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/032_006#Text (дата звернення: 25.12.2024).

14. Угода між Урядом України і Урядом Аргентинської Республіки про торговельно-економічне співробітництво. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/032_695#Text (дата звернення: 21.12.2024).

15. Ucraina-Argentina: nuevas oportunidades de asociación global. URL: <https://prismua.org/en/ukraine-agentina/> (дата звернення: 19.01.2025).

УДК 327:94; 061.1ЄС

Tsvietkov Oleksandr

Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University

Kyiv, Ukraine

o.tsvietkov@kubg.edu.ua

**COMPARATIVE VIEW OF UKRAINE'S CHALLENGES ON THE PATH TO EU
MEMBERSHIP AND THE CORRESPONDING EXPERIENCE OF BULGARIA:
CURRENT STAGE**

The article analyzes the issues of integration progress towards EU membership of Ukraine, as a candidate country, in comparison with the experience already gained on this path of Bulgaria, as an EU member state. The uniqueness of the integration path of Ukraine, which is currently experiencing full-scale armed aggression from Russia and requires significant assistance, is characterized. Accordingly, the integration practice of Bulgaria, as well as its recommendations, could significantly contribute to the integration efforts of Ukraine. Promising areas and directions of such co-operation between the two states are given.

Key words: *European integration, clusters of coordination of progress towards EU membership, dimensions of European integration.*

To start with, it needed to give some introduction and a brief overview of the history of the two countries' approaches and relative problems in European integration process in addition to their current state of affairs in the international arena.

According to the pure statistics, Ukraine has twice as big figures in the real GDP than of Bulgarian ones, and, at the same time, about half less figures on Bulgarian's real GDP per capita.

Relatively the American Factbook interpreted that Bulgaria is an upper-middle-income EU economy with EU structural funds contributing to her investment recovery. It has suffered the skilled labor shortage driven by emigration and aging population. In the sphere of foreign trade Bulgaria exporting mostly refined petroleum and oppositely – importing the crude one as a deeply sensitive for the country product.

Ukraine, in her turn, is considered as lower-middle-income, non-EU, Eastern European economy. And it is a key wheat and corn exporter abroad, gradually recovering economically after 30% GDP loosing at the start of present war with Russia – in parallel with enormous damages to infrastructure and life-style of her people. International aid has stabilized foreign exchange reserves of Ukraine, allowing managed currency float and, in particular, continued progress on anti-corruption reforms.

Bulgaria joined the EU in 2007, together with Romania. And for sure, her road to the EU membership was not so easy – political, socioeconomic and institutional problems prevented it from joining Union in the first wave of the Eastern enlargement in 2004 [3].

The EU in pre-accession period has been in great help to Bulgaria, that included, among the other, joining the European Economic Area (EEA) and a financial assistance notably from the Phare program – which were tied to Bulgaria's commitment to implement significant

economic and political reforms, such as closing down nuclear power units in 2003 and 2006 years, strengthening the rule of law and fighting corruption and adopting the EU's legal framework (*Acquis Communautaire*). Bulgaria fulfilled economic responsibilities and the EU Commission recognized Bulgaria as a market economy in 2002 [1; 2].

So, to make a completion, it was an active counter-movement to promote reforms and transition from planned economy and communism to economic liberalization, transformation of state institutions and society, and the reinforcement of democracy.

Neither look easy the steps to United Europe for Ukraine. At the beginning – after dissolving of the Soviet Union and establishing a sovereign state – it took us more than a decade to create from the part of soviet economy a self-sufficient national economy with the general concept of its openness to the world and transitional capacities for trade and co-operation worldwide.

Public support for any integration or to the unionism was minimal at that time. Ukraine at the beginning tried to pursue the multi vectoral policy at the international arena and, in general, failed due to the lack of trusty international security norms and guarantees. National economy and domestic policy fell under dependence of oligarchs and external positioning on the map appeared to resemble classic buffer zone or a kind of “sandwich” in between democratic and totalitarian dimensions.

Obviously, such situation led to massive protests of democratic forces, especially young people and students, who initiated the “Maidans” for revolutionary internal changes and directed the country's general political course on integration with the EU as a civilizational choice for Ukraine. After signing EU-Ukraine Association Agreement in 2014 followed by adopting the Deep and Comprehensive Free Trade Area provisions (2017) and especially after the country was formally recognized as an EU candidate in 2022, Ukraine has undergone deep and multifaceted political, institutional, and social transformation.

And since the beginning of Russia's full-scale invasion, public support for Ukraine's accession to the European Union has reached record highs – by nationwide surveys in 2024, the share of Ukrainians in favor of EU membership raised from 85% to 89%. This was a significant increase compared to 52% in 2021 and showed how EU membership has grew up from a political aspiration of elite into a widely recognized necessity of all the nation [5].

The EU integration process comprises two key dimensions: technocratic and political. The technocratic aspect involves adopting a vast amount of EU legislation, the *Acquis Communautaire*. The political aspect requires Ukraine to ensure unanimous support from all 27 EU Member States at all stages of negotiations. Both aspects represent a serious challenge for Ukraine.

Among the latest – European Commission has published its Enlargement Report, assessing that:

1. Ukraine has fulfilled the conditions for opening three out of six negotiation clusters (33 chapters of legislation):

Cluster 1: Fundamentals (rule of law, public administration reform, democracy).

Cluster 2: Internal Market.

Cluster 6: External Relations.

2. Positive assessments were given to: public administration reform, economic criteria, the customs union, and progress in the area of justice, freedom, and security.

At the same time, the report includes several recommendations, particularly those related to the civil service reform, filling judicial vacancies, appointing judges to the Constitutional Court of Ukraine, and safeguarding the independence of anti-corruption

institutions, among others. Ukraine expects all clusters with the EU to be finalized by the end of November and ready for opening of negotiations in December this year.

But simultaneously Ukraine's accession talks remain blocked by Hungary despite broad political support from the majority of EU member-states. Montenegro, Albania, Ukraine and Moldova have implemented the most reforms on their path to EU membership among all candidate countries during the year. This was announced by EU Commissioner for Enlargement Marta Cos, presenting the EU enlargement report to the European Parliament on November 4.

These candidates have ambitious goals. Montenegro wants to conclude negotiations by the end of 2026, Albania by the end of 2027, Moldova and Ukraine by 2028 [4].

Such is the situation for the case of Ukraine and Moldova's integration into the EU for today, and it is understandable that both countries need broad international support in this way. For Ukraine, situation is unique as our country is continuing to be under full scale Russian military aggression, carrying heavy military spending and needing multifaceted support.

With Bulgarian side, looks essential to consult Ukraine about different kinds of possible co-operation, most promising, as seen, are the following:

- concerning challenges and competition in agrarian sector of the EU;
- any ways of possible influence or assistance in negotiations with Hungary on Ukraine integration;
- vision of simplification of the European procedures on enlargement matters;
- possible forms for co-operation in post war renovation processes, namely on constructions of auto bans through our countries (in the frames of Three Seas concept, Black Sea coast lines (precedent to BSEC) etc.
- additional pipelines for energy supply or any other proposal of mutual interest for both Sides.

References

1. Commission of the European Communities. Brussels, 2002. SEC (2002) 1400. <https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/committees/empl/20021021/02-1400EN.pdf> (дата звернення: 19.01.2025).
2. Communication from the Commission to the Council and the European parliament. Roadmaps for Bulgaria and Romania. Brussels, COM (2002) 624 final.2002. P.7. <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2002:0624:FIN:EN:PDF> (дата звернення: 15.01.2025).
3. Dimitrova Antoaneta. Enlargement by Stealth? Bulgaria's EU Negotiations between the Political and the Technical. Leiden University, The Hague, the Netherlands. P. 138. (дата звернення: 15.01.2025).
4. European Commission. 2025 Enlargement package shows progress towards EU membership for key enlargement partners. Nov 4, 2025. P.2-5. (дата звернення: 09.11.2025).
5. Schuman Papers and Interviews. Ukraine's Path to the EU: Reform, Resilience, and the Politics of Enlargement. 23 June 2025. P.4. (дата звернення: 19.08.2025).

Губицький Любомир
Державний торговельно-економічний університет,
м. Київ, Україна
lubg@ukr.net

Мельник Ганна
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна
h.melnyk@kubg.edu.ua

СИРІЙСЬКИЙ НАПРЯМ У ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ США (2014-2025 рр.)

Сирія стала майданчиком на якому актуалізувався хаос у міжнародних відносинах, пов'язаний з дискредитацією суверенітету держави та маніпулятивним ставленням до боротьби з тероризмом. Розкрито своєрідність підходів до вирішення проблеми диктатури на Близькому Сході. Актуалізовано необхідність усвідомлення наслідків мультикультуралізму та необдуманого міграційної політики. Доведено, що загроза міжнародного тероризму використовувалась і використовується як засіб зовнішньої політики держав-ізоїв та держав-гегемонів.

Ключові слова: США, Сирія, Близький Схід, зовнішня політика

Постійність змін не в силах заперечити найбільші інтелектуали та політики минулого та сучасності. Виклик щодо зміни світопорядку кинуто готовими до реваншу диктаторськими режимами. Ресентимент чекає адекватна, нелінійна відповідь. Підважування доступу до викопних джерел енергії (природного газу, нафти), міжнародних шляхів сполучення (Суецький канал, Червоне море) несе в собі мету встановлення порядку денного взаємодії провідних (елітарних) груп населення, визначення результатів виборчих процедур, долі суверенітету держав.

Встановлення шкали загроз залишається пріоритетом зовнішньополітичного відомства Сполучених Штатів Америки. Мабуть, на першому місці серед загроз сприймаються дії, об'єднання держав чи організацій, погляди керівництва яких мають за мету перешкоджання національним інтересам США, як слушно висловився Стівен Вертгейм «були перешкодою американської гегемонії на Близькому Сході» [5]. Вторинними, а можливо й третинними для американців будуть зусилля щодо дестабілізації регіональної чи глобальної безпеки з боку терористичних організацій, навіть коли вони набирають форм держави. Загрозам першого і другого рівня американський державний механізм готовий запобігати зусиллями чи то Держдепартаменту, чи то Пентагону, тобто із залученням потенціалу союзників або, власне, контингентів армії США.

Руйнівні наслідки війни у Сирії (з диктаторським режимом Б. Асада) з 2011 р. по 2021 р., тобто до початку широкомасштабного російського вторгнення в Україну (в лютому 2022 р.), виявилися найбільшими з часів Другої світової війни: 585 тис. загиблих, 6,2 млн. чоловік стали внутрішньопереміщеними особами, 6,7 млн. перетворилися на біженців, 5,9 млн. осіб втратили житло [2]. Натомість людські втрати протягом війни в Іраку (з диктаторським режимом Хусейна) становили більше 186 тис. осіб [8], хоча є інші дані. На 2010 р. з Іраку втекло 2,5 млн. біженців [10], внутрішньопереміщеними особами стали 3 млн. осіб [9].

У першому (іракському) випадку за американськими розрахунками достатнім був військовий контингент в кількості 170 тис. офіцерів та солдатів (разом із союзниками 182 тис.), у другому (сирійському) випадку – 400 інструкторів та декілька десятків спецпризначенців США в складі Глобальної коаліції (60 країн) з протидії Ісламській державі Іраку та Леванту (ІДІЛ) з 2014 р. У грудні 2024 р. американський контингент в Сирії налічував 2000 осіб [11]. Незважаючи на те, що в Сирії було зафіксовано застосування зброї масового знищення (хімічної), режим Б. Асада не був ліквідований до 2024 р. Натомість в Іраку – американська сторона для виправдання збройного втручання у 2003 р. скористалася із звинувачення про створення такої ж зброї владою С. Хусейна, однак підтвердженнь цього так і не було знайдено. Ймовірною причиною тривалих роздумів Пентагону щодо подальшої долі Б. Асада був той факт, що влада Сирії позиціонувала себе супротивником ІДІЛ. Якщо порівняти таку позицію з намірами С. Хусейна, то вона дещо відрізнялася, оскільки США ще однією з передумов американської інтервенції до Іраку, визначали співпрацю офіційного Багдаду із терористичною організацією Аль-Каїда.

Клаптикова політична карта Сирії представлена різноманітними етно- та релігійними групами ускладнювала пошуки зовнішньополітичним відомством США ефективних партнерів у боротьбі, як із терористичною загрозою ІДІЛ, так і з диктаторським режимом Б. Асада (2000-2024 рр.), зосередженого на союзницьких відносинах з Іраном та РФ.

У межах війни з тероризмом, а саме з ІДІЛ, США (з вересня 2014 р.) знаходять інколи надійних, інколи частково надійних союзників. Так, у Сирії Держдеп обрав за партнерів в антитерористичній кампанії курдів, які в окремих випадках виправдовували покладені на них надії, як-то спеціальні антитерористичні підрозділи СДС (Сирійські Демократичні Сили, з 2015 р.) [7], YPG (Загони народної самооборони). Однак в більшості випадків практика співробітництва з боку курдських цивільних адміністрацій засвідчувала корупцію та співпрацю з режимом Б. Асада. Офіційною позицією Москви (з 2015 р.) була боротьба проти терористичної ІДІЛ та союзницькі відносини із владою Б. Асада.

Уряд Туреччини, залишаючись вірним союзником США по НАТО, у сирійському питанні займає особливе місце, оскільки не цурається від прямих перемовин із суперниками США: РФ та Іраном в межах «астатинського формату» (з січня 2017 р.). Очільники Турецької республіки були певні, що доречним став пошук шляхів подолання джерела нестабільності поблизу її кордонів, оскільки саме на суміжних з Сирією турецьких землях зосереджувалися 3,6 млн. сирійських біженців, на яких до 2019 р. витрачено 40 млрд. дол. Офіційна Анкара в особі президента Ердогана вбачала вихід із такого скрутного становища в створенні буферної, санітарної зони шириною 20 миль вглиб сирійської території [1], хоча не меншим мотиватором залишається боротьба Туреччини із курдськими повстанцями в Сирії, що мають безпосередні контакти із Робітничою партією Курдистану. Не забуваймо про операцію турецької армії «Оливкова гілка» (січень 2018 р.), основною метою якої було витіснення курдських «Загонів народної самооборони» (YPG) з північносирійського міста Афрін. І лише після втрати влади Б. Асадом офіційна Москва 9 грудня 2024 р. заявила про втрату астатинського формату. Зовсім не дивним є реакція Кремля, оскільки саме Туреччина долучилася до організації усунення від влади диктатора та його оточення в Багдаді. Зростання ролі на Близькому Сході Туреччини, засвідчене усуненням від влади в Сирії Б. Асада (грудень 2024 р.), викликає занепокоєння в Ізраїлі та Греції [4].

Така позиція є показовою навіть після того, як з Сирії були виведені контингент Корпусу вартових ісламської революції (Іран) та бойовиків, вірних Тегерану.

Як слушно відзначали Ж. Квінк та М. Карапата позиція США за адміністрації Б. Обама та адміністрації Д. Трампа відзначалися нерішучістю: «США беруть участь у сирійському конфлікті, але при цьому не відіграють у ньому вирішальну роль» [3]. До зміни балансу сил в регіоні Близького Сходу може призвести намір реалізувати виведення з Сирії війська США, при тому, що про вихід американського контингенту з Іраку досягнуто домовленості ще в 2024 р. Заяву про виведення американського контингенту з Сирії поширено наприкінці січня 2025 р. адміністрацією Президента США Д. Трампа. Подібні заяви уже неодноразово звучали і від попередньої адміністрації Д. Трампа (2019 р.) [6], і від адміністрації Дж. Байдена (січень 2024 р.) [7]. Такий крок військово-політичного командування США призведе до ймовірного протистояння Туреччини та протурецьких сил проти курдських збройних формувань в Сирії, а також посилення проіранських проксі в Іраку.

Висновок. Позиція офіційного Вашингтона в сирійському конфлікті виявилася наслідком реалізації концепцій мінімального залучення наземних військ в зоні бойових дій з ІДІЛ та армією Сирії. Основними бойовими одиницями в боротьбі із цими силами була антибашарівська опозиція та курдські збройні формування. Роль ініціатора та організатора процесу усунення американці передоручили Туреччині. Американські зусилля в Сирії виявилися зразком для вирішення російської присутності на Близькому Сході, оскільки нова влада Сирії (тимчасовий президент Абу Мохаммад аль-Джулані) наполягає на звільненні росіянами воєнних баз Тартус та Хмеймим.

Список використаних джерел та літератури

1. Будник О. Сирія на трьох і ніяких США. 17 вересня 2019. Укрінформ. <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2781999-siria-na-troh-i-niakih-ssa.html> (дата звернення: 19.01.2025).

2. 10 років війни у Сирії: кому вигідний конфлікт та які шанси на мирне завершення. Суспільне новини. 16 березня 2021. URL: <https://suspilne.media/113723-10-rokiv-vijni-u-sirii-komu-vigidnij-konflikt-ta-aki-sansi-na-mirne-zaversenna/> (дата звернення: 18.01.2025).

3. Квінк Ж., Карапата М. Світові гравці у Сирії: інтереси сторін. 12 квітня 2018. URL: <https://www.dw.com/uk/%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BE%D0%B2%D1%96-%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%B2%D1%86%D1%96-%D1%83-%D1%81%D0%B8%D1%80%D1%96%D1%97-%D1%96%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B5%D1%81%D0%B8-%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%BD/a-43361268> (дата звернення: 17.01.2025).

4. Коен М. Трамп виводить війська з Сирії і дає зрозуміти: Туреччина наступний найсильніший гравець на Близькому Сході. Militarnyi. 30 січня 2025. URL: <https://mil.in.ua/uk/blogs/tramp-vyvodyt-vijska-z-syriyi-i-daye-zrozumity-turechchyna-nastupnyj-najsylshishyj-gravets-na-blyzkomu-shodi/> (дата звернення: 09.01.2025).

5. Матіас фон Гайн. Війна в Іраку: брехня та порушення міжнародного права 20 березня 2023 р. URL: <https://www.dw.com/uk/vijna-v-iraku-brehna-ssa-ta-porusenna-miznarodnogo-prava/a-65048573> (дата звернення: 09.01.2025).

6. Пентагон розробляє плани щодо виведення всіх військ США із Сирії - NBC News. Укрінформ. 05 лютого 2025. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric->

world/3956740-pentagon-rozroblae-plani-sodo-vivedenna-vsih-vijsk-ssa-iz-sirii-nbc-news.html (дата звернення: 13.01.2025).

7. США обговорюють виведення військ з Сирії та Іраку. *Military*. 25 січня 2024. URL: <https://mil.in.ua/uk/blogs/ssha-obgovoryuyut-vyvedennya-vijsk-z-syriyi-ta-iraku/> (дата звернення: 13.02.2025).

8. Hagopian A. "Mortality in Iraq Associated with the 2003–2011 War and Occupation: Findings from a National Cluster Sample Survey by the University Collaborative Iraq Mortality Study". *October* 15, 2013. URL: <https://journals.plos.org/plosmedicine/article/info%3Adoi%2F10.1371%2Fjournal.pmed.1001533> (дата звернення: 16.03.2025).

9. Iraq: Situation of Internally Displaced Persons. URL: <https://casebook.icrc.org/case-study/iraq-situation-internally-displaced-persons> (дата звернення: 19.03.2025).

10. Middle East: Iraqi refugees - interpreting the statistics. News and Press Release. TNH. 28 Dec 2010. URL: <https://reliefweb.int/report/iraq/middle-east-iraqi-refugees-interpreting-statistics> (дата звернення: 17.03.2025).

11. Olay M. DOD Announces 2,000 Troops in Syria, Department Prepared for Government Shutdown. *DOD News*. Dec. 19, 2024. URL: <https://www.defense.gov/News/News-Stories/Article/Article/4013726/dod-announces-2000-troops-in-syria-department-prepared-for-government-shutdown/> (дата звернення: 19.01.2025).

УДК 327.01:159.942]:327.5(477:470)

Бессонова Марина

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

м. Київ, Україна

m.bessonova@kubg.edu.ua

РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА ТА «ЕМОЦІЙНИЙ ПОВОРІТ» У ТЕОРІЇ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

У публікації окреслено такий вимір сучасних досліджень у теорії міжнародних відносин як «емоційний поворот», який надає можливість вивчати російсько-українську війну поза рамками традиційних підходів. Обговорення ролі емоцій у міжнародних відносинах можна назвати відносно новими дебатами та ключовим зрушенням у теорії міжнародних відносин, який умовно називають «емоційним поворотом». «Поворот» пов'язаний з тим, що відбулася докорінна зміна статусу емоцій: від маргіналізованого та ірраціонального явища у міжнародних відносинах до фундаментальної складової міжнародної політики. Роздуми про емоції в міжнародній взаємодії можуть дати розуміння всіх видів міжнародної поведінки. Вже наявні не тільки окремі напрацювання авторів, що з міждисциплінарних позицій досліджують емоцій у міжнародних відносинах, а й започатковані дискусії з низки теоретичних питань, що вказує на те що «емоційний поворот» став помітним етапом у розвитку теорії міжнародних відносин.

Ключові слова: теорія міжнародних відносин, російсько-українська війна, емоційний поворот.

Російсько-українська війна вже вплинула на практику сучасних міждержавних взаємин, внутрішньої та зовнішньої політики багатьох країн світу, систему колективної безпеки, економіку, екологію, технології тощо. Значний вплив вона спричинила і на теорію міжнародних відносин: сферу наукових та прикладних досліджень, покликаних аналізувати, пояснювати та прогнозувати взаємини між сучасними міжнародними акторами. Крім того, російська агресія проти України (і не тільки), вже має своїм наслідком формування нових колективних травм, а також тектонічні зсуви у психоемоційній царині як на колективному, так і на індивідуальному рівнях. У цьому контексті слід очікувати що дискусії з приводу так званого «емоційного повороту» у теорії міжнародних відносин активізуються, оскільки практичні кейси емоційної складової російсько-української війни, її впливу не тільки на Україну та країну-агресора, а й на союзників України та тих, хто співчуває росії, потребуватимуть детального вивчення та обговорення.

Обговорення ролі емоцій у міжнародних відносинах однозначно можна назвати відносно новими дебатами та ключовим зрушенням у теорії міжнародних відносин, який умовно називають «емоційним поворотом». Опосередковано емоції як складова міжнародних відносин присутні у класичних теоріях (так, Моргентау стверджував, що саме страх штовхає національні держави на війну, тож особисті страхи перетворювалися на тривогу за націю), втім, вони не розглядалися як окремий об'єкт наукового аналізу. У 1970-х рр. емоції розглядалися в рамках політичної психології. Вважається, що своєрідний прорив у дослідженні емоцій у контексті міжнародних відносин відбувся наприкінці 1980-х – на початку 2000-х років, коли феміністичні дослідники кинули виклик бінарності «розум–емоція», і на основі досягнень нейронауки було доведено, що емоції є невід'ємною частиною раціонального прийняття рішень і формування ідентичності [2].

Це призвело до нового розуміння міжнародних акторів як емоційних акторів. З початку XXI століття регулярно виходять книги та журнальні статті, що досліджують роль та вплив емоційних станів у формуванні зовнішньої політики та міжнародній взаємодії [3]. Інтелектуальне коріння досліджень емоцій у міжнародних відносинах випливає з різних дисциплін, зокрема психології, нейронауки, соціології, історії та культурології [1, с. 5].

Німецький професор Саймон Кошут виокремлює дві основні дослідницькі тенденції: психологічну та соціологічну. Так, на його думку, психологічний підхід полягає у тому, що емоції розглядаються як індивідуальні атрибути («зсередини назовні»), що впливають на сприйняття та поведінку [2]. Тож, у дослідженнях міжнародних відносин фокус робиться на ролі емоцій у політичному прийнятті рішень, дипломатії (наприклад, довіра), зовнішній політиці та безпеці. Цей підхід іноді називають «психологічним конструктивізмом». Інший, соціологічний (або культурний) підхід розглядає емоції як колективні продукти («ззовні всередину»), вбудовані в соціальні структури та практики [2]. Дослідження у такому вимірі зосереджені на тому, як емоції формують глобальні ідентичності, беруть участь у ритуалах, символічних виступах (наприклад, наративи безпеки та практики сек'юритизації).

Українська професорка Марія Августюк виокремлює два основні напрями вивчення емоцій у міжнародних відносинах: перший, це дослідження взаємозв'язку між індивідуальними та колективними емоціями; та другий, дослідження емоцій у зв'язку з динамікою й структурою владних інституцій [1, с. 9]. Авторка також приділяє окрему увагу концепції «повсякденна політика емоцій», яка дає змогу досліджувати,

які емоції сприймають як (не)правомірні чи (не)бажані, хто може їх виражати, та як вони поширюються. У цьому контексті, М. Августюк, зазначає, що диференціюють політику емоційного обов'язку (прагнення нав'язати відчуття певних емоцій), політику емоційного права (прагнення отримати свободу відчувати чи не відчувати емоції) та політику емоційного захисту (визначення того, чиї емоції заслуговують на пріоритет) [1, с. 10-11]. Ці нові підходи дозволяють по-іншому інтерпретувати самий початок та перші тижні російського повномасштабного вторгнення, реакцію європейських країн та світу у цілому. Так, емоційний вислів «руський корабль іди на ...», що стала символом спротиву українських військових, які обороняли острів Зміїний, швидко набула популярності по всьому світу і стала символом опору російській агресії, перетворилася на мем; цю історію підхопили світові медіа, цей вислів лунав на мітингах та навіть в окремих парламентах Європи. Тож висловлена таким чином емоція стала рушійною силою солідарності інших народів з українцями.

У дослідженнях, які можна розглядати у контексті «емоційного повороту» у теорії міжнародних відносин, також розрізняють «політичні емоції» (емоційні реакції, що формують політичні процеси, як-от страх, гнів, гордість) та «емоційну політику» (стратегічне культивування, маніпулювання й імітація емоцій для політичних цілей, наприклад, через дискурс).

Попри наявні напрацювання, «емоційний поворот» у теорії міжнародних відносин має проблеми визначення та концептуалізації емоцій. Так, С. Кошут виокремлює три групи ключових дебатів, які можна стисло позначити як «емоція і пізнання», «спонтанність чи стратегічність» та «природа чи культура» [2]. Крім того, жваві дискусії відбуваються щодо «емоції та афекту», а також навколо методологічних викликів, що виникають при дослідженні емоцій, особливо колективних, у міжнародних відносинах.

Однією з основних проблем залишається теоретизування колективних емоцій, оскільки теорія міжнародних відносин зосереджується на колективних суб'єктах (державих, організаціях). На думку С. Кошута, концептуалізація колективних емоцій є ключовою у сучасних дебатах у теорії міжнародних відносин. Так, він зазначає, що колективізація емоцій відбувається трьома основними шляхами: (1) емоційна передача/зараження (стихийний процес «знизу-вгору», коли емоції швидко поширюються серед великих груп: наприклад, протести, вірусність у соціальних мережах); (2) спільна групова приналежність (колективні емоції виникають із спільної ідентичності та інтересів: наприклад, колективний страх перед зовнішньою загрозою); (3) емоційне управління (процес «згори-вниз», коли емоції інституціоналізуються та регулюються соціальними очікуваннями чи нормами, які диктують, що група повинна відчувати) [2].

Американський дослідник Брент Е. Сеслі зазначає, що соціальна психологія надає теорію міжгрупових емоцій як готову основу для осмислення емоцій. Ця теорія базується на теорії соціальної ідентичності та інших аналізах колективних ідентичностей і поведінки, та пропонує чотириетапний процес, який допомагає зрозуміти, як емоції стають атрибутами групового рівня. Так, на першому етапі індивіди починають ідентифікувати себе як частину групи. Другий етап включає оцінку певної ситуації, коли особи, які ідентифікують себе як групу, розглядають події у світлі того, як вони впливають на групу. На третьому етапі відбувається генерація міжгрупових емоцій. І на четвертому етапі здійснюється перетворення цих емоційних реакцій на тенденції до дії або групову поведінку [3].

Застосування таких підходів для аналізу сфери зовнішньої політики та міжнародних відносин дозволяє зосередитися на особах, які приймають рішення, оскільки вони відображають та формують емоції групи. У випадку держав це означає, що дослідник повинен враховувати щонайменше три речі: (1) опитування громадської думки та інші дані, які можуть розповісти про почуття громадськості; (2) авторитетних лідерів, які роблять заяви, що відтворюють та повторюють ці емоційні реакції; (3) конкретну зовнішню політику, проведену цими лідерами, яку потім можна розуміти як каналізацію конкретних національних емоційних реакцій [3]. Саме у такому контексті варто провести дослідження багатьох кейсів комунікації політиків світового та національного рівнів під час російсько-української війни, аби отримати нові інтерпретації сучасного стану міжнародних відносин.

Тож, наявність міждисциплінарних підходів до аналізу емоцій у міжнародних відносинах вказує на те, що відбулася докорінна зміна статусу емоцій: від маргіналізованого та ірраціонального явища до фундаментальної складової міжнародної політики. Роздуми про емоції в міжнародній взаємодії можуть дати розуміння всіх видів міжнародної поведінки. Соціальний, колективний і політичний характер емоцій має вагоме значення для міжнародної та глобальної політики та її вивчення. Крім суто теоретичних дискусій, які тривають у цій новій галузі вивчення міжнародних відносин, дослідники виокремлюють низку перспективних напрямів подальших досліджень. Так, Б. Сеслі вважає, що варто бути ретельними в розробці теорій і моделей, а також обережно відстежувати емпіричні докази. М. Августюк пропонує трирівневий підхід, що передбачає: пояснення схильності суспільств до взаємодії через систему цінностей, норм та емоцій; роз'яснення специфіки міждержавних і внутрішньодержавних відносин; вивчення зв'язку часу, пам'яті, емоцій та почуттів на міжнародній арені. С. Кошут закликає поєднувати дослідження емоцій у міжнародних відносинах з історичним підходом, який має дозволити виявити історичну еволюцію колективних емоцій тощо. Всі ці підходи рано чи пізно будуть застосовані при аналізі нинішньої російсько-української війни, що дозволить розкрити агресивні дії росії та спротив українців саме з позицій емоцій, а «емоційний поворот» у теорії міжнародних відносин ствердиться як один із закономірних етапів розвитку науки.

Список використаних джерел та літератури

1. Августюк М. Роль емоцій у міжнародних відносинах. Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії. 2025. № 1(21), С. 5-17. <https://doi.org/10.29038/2524-2679-2025-01-5-17> (дата звернення: 13.04.2025).
2. Koschut, S. Emotions and International Relations. Oxford Research Encyclopedia of International Studies. 2022, April 20. URL: <https://oxfordre.com/internationalstudies/view/10.1093/acrefore/9780190846626.001.0001/acrefore-9780190846626-e-693> (дата звернення: 29.03.2025).
3. Sasley B. Emotions in international relations. E-International Relations. 2013, June 12. URL: <https://www.e-ir.info/2013/06/12/emotions-in-international-relations/> (дата звернення: 19.01.2025).

АНТИЗАХІДНА РИТОРИКА В СУЧАСНІЙ ГРУЗІЇ

Визначено, що антизахідна риторика в сучасній Грузії є складним і суперечливим явищем, яке формується на перетині геополітичних впливів, внутрішньополітичних процесів та інформаційних маніпуляцій. Незважаючи на закріплену в Конституції стратегічну мету інтеграції до ЄС і НАТО, грузинська правляча еліта дедалі частіше демонструє антизахідні настрої, що особливо проявилось після парламентських виборів 2020 року. Зазначено, що джерелами антизахідної риторики є проросійські політичні партії, окремі представники колишньої і теперішньої влади. Встановлено, що специфічною рисою антизахідних настроїв у Грузії є те, що їх не підтримує населення.

Ключові слова: антизахідна риторика, Грузія, США, ЄС.

Із розпадом Радянського Союзу та з моменту прийняття Акту про відновлення державної незалежності Грузії 9 квітня 1991 р. розпочався складний процес державотворення, щоб перепозиціонувати себе на міжнародній арені. В основу державного будівництва лягли європейськість як невід’ємна частина самоідентифікації Грузії та інтеграція до європейської та євроатлантичної спільноти як головна стратегічна мета зовнішньої політики. Така позиція закріплена у статті 78 Конституції Грузії: «Конституційні органи вживають усіх заходів у межах своєї компетенції для забезпечення повної інтеграції Грузії в Європейський Союз та Організацію Північноатлантичного договору» [3]. Завдяки Угоді про асоціацію та Угоді про поглиблену та всеосяжну зону вільної торгівлі (AA/DCFTA), які діяли з 2016 р., та набуття статусу кандидата на вступ до ЄС у грудні 2023 р. уже існує міцний зв’язок з ЄС. Тому, зважаючи на проголошений курс Грузії, антизахідна риторика була обмеженою.

Про це свідчать дослідження Фонду розвитку медіа, який щороку, починаючи з 2014 р., публікує звіти щодо антизахідної пропаганди. Фонд розглядає антизахідні повідомлення різних джерел, виявлені в традиційних медіа. Джерелами антиамериканської риторики є переважно проросійські політичні партії, у деяких випадках окремі члени партій, правлячої партії та влади, колишніх представників влади, духовенства та окремі представники громадськості. Якщо у 2014–2015 рр. антиамериканська риторика звучала переважно у ксенофобному контексті та критиці ЛГБТ спільнот [6], у 2016 р. додалася риторика щодо США як джерела насильства, конфліктів, кольорових революцій і державних переворотів [7], то після проведення парламентських виборів у жовтні 2020 р. така риторика набула іншого контексту. Провладна партія «Грузинська мрія» та її члени протягом останніх кількох років часто робили антизахідні заяви та пілотували проросійські наративи. Вони критикували ЄС і США за зовнішнє втручання у внутрішню політику Грузії.

Як продемонстровано у звіті Фонду розвитку медіа за 2022 р., найбільша частка антизахідної риторики була спрямована проти «колективного Заходу» та США, на другому місці – ЄС та НАТО [8]. Серед основних тем антизахідної риторики варто зазначити зовнішню політику та безпеку, демократію, суверенітет та демократичні інститути, російське вторгнення в Україну, ідентичність та лібералізм, а також зовнішню допомогу.

Специфічною рисою антизахідних настроїв у Грузії є те, що їх не підтримує населення. Тобто уряд та правляча партія «Грузинська мрія» йдуть в розріз із суспільством. Прикладом цього є законодавча ініціатива «Грузинської мрії» – закон Про прозорість іноземного впливу або, як його називають, закон про «іноагентів», який передбачає спеціальний режим реєстрації, звітності та вимог щодо публічного оприлюднення організацій громадянського суспільства, онлайн-ЗМІ та мовників, які отримують іноземну підтримку [1] (аналогічний закон діє в РФ). Цей закон викликав хвилю протестів у суспільстві та гостру критику з боку США та ЄС. Його ухвалення ставило під загрозу інтеграційні наміри Грузії. Але, незважаючи на це, Парламент Грузії схвалив закон наприкінці травня 2024 р.

Окрім цього, вихідцями із провладної партії «Грузинська мрія» у 2022 р. було створено нову політичну організацію «Сила народу». Такий крок уможливив поширення антиамериканської риторики, формально роблячи непричетною до неї провладну партію. Одним із перших проявів антиамериканізму «Сили народу» стала гостра критика посла США в Грузії Келлі Дегнан. «Протягом останніх трьох років громадськість спостерігала за спробами зміни влади, і ці дії повністю координувалися з посольства (США). Головною метою цієї кампанії був прихід до влади тих людей, які сліпо підпишуться на війну, якою б руйнівною вона не була для Грузії», – йдеться у відкритому листі, який новий рух адресував американській дипломатці [2]. Її звинуватили у намаганні змінити владу у країні, повернувши «Національний рух» М. Саакашвілі.

В одній із заяв Сили народу йшла мова про те, що «майже всі дії проти грузинського уряду американці здійснюють через європейські структури. Саме через європейські структури створили червневий ажіотаж, який, за їхніми власними розрахунками, мав би завершитися зміною уряду, а також поставили перед європейцями питання санкцій проти окремих політиків» [9].

Проявом антизахідних настроїв в Грузії можна вважати стратегічне партнерство з Китаєм, яке було встановлено у липні 2023 р., що вказує на відхід Грузії від західного вектора та зближення з Росією. Такі дії уряду в черговий раз викликали гостру критику опозиції та суспільства.

Антизахідна риторика продовжує посилюватися з огляду на загострення політичної кризи після парламентських виборів у жовтні 2024 р. та на заяви глави уряду Грузії щодо призупинення переговорного процесу про вступ до ЄС до 2028 р.

Поляризацію уряду й суспільства щодо антизахідної риторики демонструють опитування населення Грузії. Так, 54% респондентів сказали, що країна рухається у неправильному напрямку, а 39% висловили протилежну думку. Найважливішими політичними та економічними партнерами Грузії є ЄС та США, так вважають відповідно 51% та 32% респондентів. 77% респондентів вважає РФ найбільшою політичною загрозою для Грузії. США у цьому переліку отримали 9% [4].

Опитування демонструють високий рівень підтримки західного курсу у суспільстві. 73% повністю підтримують, а 13% – частково підтримують вступ Грузії в ЄС, причому 55% респондентів заявили, що підтримали б вступ, навіть якщо це

означатиме розрив торгових зв'язків з Росією. Існує також консенсус щодо членства в НАТО. 65% респондентів повністю підтримують, а 14% – частково підтримують вступ Грузії в НАТО [4].

Серед прихильників провладної партії «Грузинська мрія» 46% виступають за прозахідну політику, де Грузія підтримує добрі стосунки з Росією. Згодні з такою політикою і 37% прихильників опозиції. Виключно прозахідна зовнішня політика має найбільшу підтримку серед прихильників опозиції [5].

Таким чином, офіційний курс країни залишається спрямованим на євроінтеграцію, проте влада використовує антиамериканську та антиєвропейську риторику, звинувачуючи Захід у втручанні у внутрішні справи Грузії. Це підтверджують дослідження Фонду розвитку медіа, які фіксують зростання таких наративів у політичному та медійному просторі, а також ініціативи, подібні до закону про «іноагентів», що викликали гостру критику як усередині країни, так і з боку міжнародних партнерів.

Втім, грузинське суспільство загалом зберігає високий рівень підтримки європейської та євроатлантичної інтеграції. Подальший розвиток ситуації залежатиме від здатності суспільства відстоювати демократичні цінності, протистояти інформаційним маніпуляціям і зберігати прозахідний курс країни, попри зростаючий вплив проросійських сил.

Список використаних джерел та літератури

1. Богданьок О. Спікер парламенту Грузії підписав «закон про іноагентів». Суспільне / Новини. 03.06.2024. URL: <https://suspilne.media/759845-spiker-parlamentu-gruzii-pidpisav-zakon-pro-inoagentiv/> (дата звернення: 19.02.2025).
2. Панченко Ю. Антизахідна Грузія: як офіційне Тбілісі йде на конфлікт із США та ЄС. Європейська правда. 16 серпня, 2022. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/08/16/7145076/> (дата звернення: 19.02.2025).
3. Constitution of Georgia. URL: <https://matsne.gov.ge/en/document/view/30346?publication=36> (дата звернення: 16.01.2025).
4. Georgian survey of public opinion. September-October 2023. International Republican Institute. URL: <https://civil.ge/wp-content/uploads/2023/11/CISR-Approved-IRI-Poll-Presentation-Georgia-September-October-2023-For-Public-Distribution.pdf> (дата звернення: 19.02.2025).
5. Taking Georgians' pulse Findings from October-November 2023 face to face survey. URL: https://www.ndi.org/sites/default/files/NDI%20Georgia_GGF%20poll_October_2023_Eng_VF.pdf (дата звернення: 19.01.2025).
6. ანტიდასავლური პროპაგანდა. მედია მონიტორინგის ანგარიში. 2014-2015. URL: <https://www.mdfgeorgia.ge/uploads/library/15/file/Antidasavluri-GEO-web.pdf> (дата звернення: 14.02.2025).
7. ანტიდასავლური პროპაგანდა. მედია მონიტორინგის ანგარიში. 2016. URL: [https://mdfgeorgia.ge/uploads/library/65/file/Antidasavluri-GEO-web_\(1\).pdf](https://mdfgeorgia.ge/uploads/library/65/file/Antidasavluri-GEO-web_(1).pdf) (дата звернення: 21.02.2025).
8. ანტიდასავლური პროპაგანდა. მედიის განვითარების ფონდის. 2022. URL: <https://mdfgeorgia.ge/uploads//AntiWest-Booklet-GEO-web.pdf> (дата звернення: 28.02.2025).

9. ხალხის ძალა / People's Power. საზოგადოებრივი მოძრაობის „ხალხის ძალა“ განცხადება. Facebook. 24.11.2022. URL: <https://www.facebook.com/Khalkhisdzala/posts/pfbid0ssuxx4Ke9RcevMETvmAji4Lb9eByVuFxr51zkJ234gjebfWjQZd3NH7WAEksYx7Dl> (дата звернення: 25.02.2025).

УДК 327.913(5).913(7).339.542

Горобець Ігор

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

м. Суми, Україна

gorobech.igor@gmail.com

РЕСПУБЛІКА КОРЕЯ – РЕСПУБЛІКА ПЕРУ: ВІЙСЬКОВЕ – ТЕХНІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

У статті аналізується розвиток військово-технічного співробітництва між Республікою Корея та Республікою Перу. Показано основні напрямки діяльності військових програм між двома країнами, а також перспективи їх розвитку.

Ключові слова: Республіка Перу, Республіка Корея, військово-технічна співпраця.

29 березня 2024 року ВМС Перу уклали контракт з *HD Hyundai Heavy Industries* (ННІ) на суму 463 мільйони доларів США на спільне будівництво одного фрегата водотоннажністю 3400 тонн, одного патрульного судна морської зони (*OPV*) водотоннажністю 2200 тонн і двох десантних катерів (*LCU*), водотоннажністю 1500 тонн. Завершення будівництва заплановане на 2029 рік. В рамках цього проекту, який стане найбільшою оборонною угодою для південнокорейської компанії в Латинській Америці, ННІ співпрацюватиме з місцевою перуанською верф'ю *Sima Shipyard*. Угода між ННІ та ВМС Перу є частиною більш масштабної ініціативи Перу щодо розвитку національної промисловості з особливим акцентом на військово-морський сектор. Рішення Ліми про укладення контракту з ННІ було ухвалено за підтримки кількох південнокорейських урядових органів, таких як Міністерство національної оборони, Адміністрація програми оборонних закупівель, Міністерство торгівлі, промисловості та енергетики, посольство Кореї в Перу та Корейське агентство зі сприяння торгівлі та інвестиціям (*KOTRA*). Цей контракт потенційно відкриває шлях для майбутніх можливостей для ННІ в регіоні, оскільки компанія очікує, що це може призвести до більшої кількості контрактів протягом наступних 15 років, особливо з урахуванням того, що ВМС Перу планують придбати додаткові судна, включаючи п'ять фрегатів, чотири патрульні кораблі і два десантні кораблі [7].

Корейська компанія відповідатиме за проектування суден, комплектацію обладнанням та матеріалами, а також технічну підтримку, тоді як будівництво здійснюватиметься перуанською компанією. Доктор Вон-хо Джу, головний операційний директор та старший виконавчий віце-президент підрозділу військово-морських та спеціальних судів *HD NHI*, заявив: «Цей контракт стане важливою віхою у розвитку перуанської військово-морської суднобудівної промисловості», додавши: «Ми співпрацюватимемо з *SIMA* як довгостроковий стратегічний партнер для розвитку *SIMA* та перуанського промислового потенціалу, щоб Перу стала ключовою країною в галузі військово-морського суднобудування у Південній Америці» [6].

На церемонії початку будівництва кораблів, яка відбулася 10 січня 2025 року, президент Перу Діна Болуарте заявила: «Ця закладка кіля знаменує важливу віху в історії суднобудування Перу. Очікується, що цей проект, який реалізується у партнерстві з *HD Hyundai Heavy Industries*, модернізує перуанський флот і сприятиме економічному зростанню країни». Чжу Вон Хо, голова підрозділу військово-морських та спеціальних суден *HD Hyundai Heavy Industries*, зазначив під час церемонії: «Ця подія знаменує прихід військово-морських судів K-Defense до Латинської Америки. Ми прагнемо успіху цього проекту, ґрунтуючись на нашому технологічному досвіді та взаємній довірі, що ще більше зміцнить оборонну співпрацю між двома країнами» [4].

Також між двома компаніями було підписано меморандум про взаєморозуміння, про спільну розробку підводних човнів. Угода передбачає, що *HD Hyundai Heavy Industries* та *SIMA Shipyard* розроблять підводний човен, адаптований під потреби ВМС Перу, приділяючи особливу увагу практичній локалізації та промисловому співробітництву [9].

Слід зазначити, що Ліма вже має досвід співпраці із Сеулом в оборонній сфері. Раніше у 2016 та 2022 рр. ВМС Перу отримали два корвети класу «*Pohang*», виведені зі складу флоту Республіки Корея. А в 2018 році для перуанського флоту за сприяння південнокорейської компанії було збудовано десантний корабель «*Pisco*» [3].

У 2012 році державна аерокосмічна компанія Перу *Seman*, яка контролюється міністерством оборони Перу, здійснювала складання 16 з 20 літаків *KT-1P*, в рамках контракту корейської *Korea Aerospace Industries, Ltd. (KAI)* на постачання цих навчально-тренувальних літаків ВПС Перу. Нова, попередня угода, підписана між двома компаніями, 3 червня 2024 року, передбачає організацію спільного виробництва деталей для легкого багатоцільового літака *FA-50* компанії *KAI* у Перу. Передбачається, що *SEMAN* виготовить 250 компонентів та деталей для *KAI FA-50*, яким оснащені ВПС Південної Кореї, Таїланду, Філіппін та Польщі. Це відкриває можливість закупівлі корейського літака для ВПС Перу [2; 8].

Співпраця між двома країнами охоплює сферу озброєння сухопутних військ. У листопаді 2024 року уряд Перу підтвердив купівлю 30 плаваючих броньованих машин *K808 White Tiger* для армії, яка здійснюватиметься безпосередньо через *FAME S.A.C.*, державну компанію в оборонному секторі Перу. Це придбання є частиною стратегічного партнерства з південнокорейським виробником *Hyundai Rotem*, який контролюватиме локальне складання цих колісних машин у Перу. Цей крок відображає спробу підвищити оборонну автономію Перу, покладаючись на *FAME* для закупівлі та майбутнього обслуговування *K808*, а не на зовнішній ланцюжок поставок. Нове придбання Ліми знаменує перший експорт *Hyundai Rotem K808* за межі Південної Кореї і виводить цей бронетранспортер на ринок озброєнь Латинської Америки. Попит на аналогічні машини в Центральній та Південній Америці зростає, що пояснюється вимогами безпеки та боротьби з тероризмом, що дозволяє *Hyundai Rotem* потенційно розширюватись у регіоні [5].

Крім того, планується закупівля танків *K2 Black Panther*. Угода між президентом *Hyundai Rotem* Лі Йон-бе та президентом *FAME S.A.C.* Хорхе Сапатою знаменує важливий крок у процесі закупівель Перу. Ця попередня угода визначає обсяг і масштаб програми, а в майбутніх контрактах, як очікується, буде зазначено терміни поставки, технічні деталі, програми навчання та вимоги до технічного обслуговування. В даний час перуанська армія експлуатує парк танків, що в основному складається з радянських *T-55* і французьких *AMX-13*. Ці машини вважаються застарілими за сучасними стандартами. *K2 Black Panther*, основний бойовий танк (ОБТ), було

розроблено *Hyundai Rotem* для модернізації можливостей південнокорейської армії. Представник *Hyundai Rotem* підтвердив відданість компанії щодо забезпечення успіху угоди, заявивши, що компанія використовуватиме свої передові технології та досвід для підтримки оборонних ініціатив Перу. Ця співпраця зміцнює позиції *Hyundai Rotem* у світовому оборонному секторі, одночасно поглиблюючи стратегічні зв'язки між Південною Кореєю та Перу [1].

Таким чином, співпраця між Республікою Корея та Республікою Перу активно розвивається. Сеул розглядає Перу як своєрідний майданчик для подальшого просування на регіональному ринку озброєнь Південної Америки. Особливістю співробітництва є те, що велика увага приділяється не лише постачанню озброєнь та військової техніки, а й локалізації виробництва в країні – покупці. Це знижує ціну купівлі, а також розвиває економіку цієї держави.

Список використаних джерел та літератури

1. Agreement with Peru for K2 Tanks and K808 Armored Vehicles. URL: <https://www.armyrecognition.com/news/army-news/army-news-2024/hyundai-rotem-secures-strategic-defense-agreement-with-peru-for-k2-tanks-and-k808-armored-vehicles> (дата звернення 25.01.2025).
2. Chang Dong-woo. KAI, Peruvian state firm to jointly produce parts for FA-50 light attack aircraft. URL: <https://en.yna.co.kr/view/AEN20240704004000320> (дата звернення 25.01.2025).
3. Daehan Lee. South Korea donates 2nd Pohang-class corvette to Peruvian Navy. URL: <https://www.navalnews.com/naval-news/2022/01/south-korea-donates-2nd-pohang-class-corvette-to-peruvian-navy/> (дата звернення 25.01.2025).
4. HD Hyundai Heavy Industries Commences Shipbuilding Project In Peru. URL: <https://www.navalnews.com/naval-news/2025/01/hd-hyundai-heavy-industries-commences-shipbuilding-project-in-peru/#prettyPhoto> (дата звернення 23.02.2025).
5. Peru confirms acquisition of 30 South Korean K808 White Tiger amphibious armored vehicles. URL: <https://www.armyrecognition.com/news/army-news/army-news-2024/peru-confirms-acquisition-of-30-south-korean-k808-white-tiger-amphibious-armored-vehicles> (дата звернення 18.02.2025).
6. Peru Selects HD HHI for Frigate, OPV and Landing Craft Units// <https://www.navalnews.com/naval-news/2024/03/peru-selects-hd-hhi-for-frigate-opv-and-landing-craft-units/> (дата звернення 25.01.2025).
7. Peruvian Navy signs biggest South Korean defense deal in Latin America with HD Hyundai for major naval upgrade. URL: <https://armyrecognition.com/news/navy-news/2024/peruvian-navy-signs-biggest-south-korean-defense-deal-in-latin-america-with-hd-hyundai-for-major-naval-upgrade> (дата звернення 17.02.2025).
8. SEMAN will locally manufacture components for the South Korean light fighter jet KAI FA-50 in Peru. URL: <https://www.zona-militar.com/en/2024/07/04/seman-will-locally-manufacture-components-for-the-south-korean-light-fighter-jet-kai-fa-50-in-peru/> (дата звернення 25.03.2025).

Шимкевич Катерина
Запорізький інститут економіки та інформаційних технологій
м. Запоріжжя, Україна
shkate2007@gmail.com

СЕРБІЯ ПІД ТИСКОМ США: СКІЛЬКИ КОШТУВАЛА ВИДАЧА СЛОБОДАНА МІЛОШЕВИЧА

Югославський та сербський президент Слободан Мілошевич постав перед суддями трибуналу у 2002 р. Процес його видачі спровокував суперечності між різними гілками влади в країні, яка не хотіла видавати Мілошевича до Гааги. Не існувало для цього і чітко затвердженої законодавчої процедури. Утім, уряд Зорана Джинджича під тиском США знайшов вихід, аби отримати подальше фінансування від Сполучених Штатів для проведення реформ і повоєнної відбудови в Сербії.

Ключові слова: Мілошевич, Сербія, МТКЮ, воєнні злочини.

З 2014 року українські міжнародники-юристи вивчають різноманітні справи притягнення до відповідальності високопосадовців – президентів, прем'єрів, воєначальників – за злочини проти людства, людяності, геноцид, воєнні злочини. Особливу увагу фахівці приділяють справі Слободана Мілошевича, колишнього президента Сербії та Союзної Республіки Югославія, якого судили за злочини проти цивільного населення. Його видача Міжнародному трибуналу по колишній Югославії (далі – МТКЮ) 28 червня 2001 р. стало прецедентом у міжнародному гуманітарному праві, оскільки вперше перед суддями постав колишній голова держави, яка розв'язала низку воєн на території колишньої Югославії. Для України кейс Мілошевича є надзвичайно важливим та актуальним, оскільки дозволяє проаналізувати інструменти притягнення президента країни до відповідальності за тяжкі злочини та особливості залучення міжнародної спільноти до цього процесу.

Ордер на арешт Мілошевича був виписаний ще весною 1999 р., і переданий тодішньою генеральною прокуроркою МТКЮ Луїзою Арбур до усіх країн-членів ООН і направлений до СРЮ. Утім, сербський лідер сам здаватися не захотів, а найближче оточення і не думало відправляти свого вождя до суду, якого ані вони, ані Мілошевич не визнавали. Тільки восени 2000 р. з'явився шанс, що обвинувачений у багатьох воєнних злочинах постане перед МТКЮ. Не останню роль у цьому відіграли Сполучені Штати Америки, які прив'язали процес видачі Мілошевича до американської фінансової допомоги для Сербії. Аби отримати у 2001 фінансовому році гроші від Вашингтону, уряд у Белграді мав видати Слободана Мілошевича до Гааги.

Наприкінці вересня 2000 р. в Сербії пройшли дострокові президентські вибори, спровоковані самим Мілошевичем. Він їх програв і під тиском масових протестів у Белграді [6] відмовився від влади, визнавши перемогу представника від опозиції Воїслава Коштуниці [5]. Перемога опозиції стала повною, коли демократичні політсили отримали більшість на парламентських виборах у грудні 2000 р. Зоран Джинджич був обраний прем'єр-міністром Сербії, а опозиційним партіям вдалося сформуванати коаліційний уряд у федеральному парламенті.

У січні 2001 р. Слободана Мілошевича взяли під домашній арешт був взятий під домашній арешт [1] і цілодобовий нагляд поліції, а наприкінці березня влада видала

ордер на арешт колишнього президента Югославії. Утім, обвинувачення не стосувалися воєнних злочинів. Мілошевича звинуватили у корупції, зловживанні владою, розкраданні державних коштів. Також звинувачення були висунуті начальнику митниці Михайлу Кертесу, начальнику секретної поліції Раде Марковичу, віце-президентам Югославії Йовану Зебичу та Ніколі Саїновичу. Кертеса і Марковича відправили до в'язниці, а Зебича і Саїновича не змогли через наявність у них депутатської недоторканості.

Колишній президент Сербії та Югославії не визнав повноваження поліції, яка прибула його заарештовувати. Повторна спроба затримати Слободана Мілошевича супроводжувалася спротивом особистої охорони та армії. Охоронці Мілошевича відкрили вогонь по поліції зі зброї, яка була у будинку сім'ї підозрюваного. Аби уникнути суспільних виступів та масових демонстрацій прибічників колишнього югославського лідера, 1 квітня 2001 р. правоохоронцям таки вдалося взяти його під арешт [4]. Це рішення приймалося на урядовому рівні, де побоювалися і заворушень, і протистояння із президентом Коштуницею, який був проти затримання Мілошевича.

4 квітня 2001 р. до Белграда прибув секретар МТКЮ Ганс Холтуйс, щоб передати югославському уряду ордер на арешт Мілошевича. Також він мав роз'яснити процедуру екстрадиції воєнних злочинців та співпраці з трибуналом відповідно до Правил процедури і доказування. Президент Воїслав Коштуница був проти видачі Мілошевича, але прем'єр-міністр Зоран Джинджич – ні. Він керувався виключно економічними інтересами Сербії, розуміючи, що країна після тривалого періоду війн знаходилася у розрусі і для проведення повоєнної відбудови потрібні значні кошти. Основним фінансованим донором виступали США та міжнародні організації, які не хотіли упродовж 2000–2001 рр. надавати гроші країні через відсутність співпраці з МТКЮ та через невідачу Мілошевича.

Упродовж першої половини 1990-х рр. Сербія перебувала під економічними санкціями США, про призупинення яких вперше заговорили у 1996 р. Тоді їх не відмінили, у Вашингтоні вважали, що Белград робить недостатньо для імплементації Дейтонських угод і співробітництва із МТКЮ. До повноцінного співробітництва країни почали повертатися тільки з 2000 р., коли санкції ООН, ЄС та США дещо послабилися. Американське фінансування було необхідне Сербії, аби відновити економіку і запустити реформи у державі. При цьому Косово і Чорногорія фінансову допомогу від США отримували регулярно. До Сербії гроші почали надходити на постійній основі тільки з 2000 р., але з виконанням чітких умов та дотриманням жорстких дедлайнів. У жовтні 2000 р. Конгрес схвалив надання економічної допомоги на наступний 2001 р. у розмірі 100 млн. доларів, які Белград мав отримати двома частинами [3]. Для цього Сербія мала активізувати співпрацю із МТКЮ та видати до Гааги воєнних злочинців, зокрема Слободана Мілошевича. Перша частина грошей мала надійти до Белграда до 31 березня 2001 р., далі фінансування залежало від оцінки зусиль, зроблених Сербією.

15 березня 2001 р. на слуханнях підкомітету з європейських справ Комітету закордонних справ Сенату США було підтверджено надання економічної допомоги Белграду до 31 березня того ж року [7]. Подальше надходження коштів мало визначатися вже після цієї дати. Президент Сполучених Штатів Джордж Буш-молодший мав підписати відповідний наказ, враховуючи декілька важливих факторів. По-перше, співробітництво Сербії із трибуналом та надання слідчим МТКЮ доступу до державних архівів Югославії. По-друге, передача обвинувачених у воєнних злочинах і сприяння їхньому затриманню. По-третє, імплементація статей Дейтонських

мирних угод, припинення фінансової, політичної і безпекової підтримки сепаратистів у Республіці Сербській (Боснія і Герцеговина. По-четверте, реалізація політики поваги до національних меншин і забезпечення верховенства права.

Президент Югославії Воїслав Коштуніца відмовився співпрацювати із трибуналом, назвавши його незаконним і політично заангажованим. Він також поставив під сумнів законність підписання Дейтонських угод. І знову з президентом країни не погодився прем'єр сербського уряду З. Джинджич, який бачив пряму залежність між фінансуванням реформ в Сербії та процесом екстрадиції Мілошевича до Гааги. Тому уряд під керівництвом Джинджича приступив до вирішення низки процедурних питань, пов'язаних з видачею Мілошевича. Попри це політичної волі в уряді та у президента не виявилось. Вони прагнули, аби колишнього президента Югославії судили вдома за звинуваченнями у причетності до корупції, політичних вбивств, фальсифікаціях на виборах та на нецільовому використанні державних коштів. Такий варіант не підходив для МТКЮ, де розглядали причетність колишнього югославського лідера до агресії проти сусідніх держав та до скоєння воєнних злочинів. Видача затримувалася через відсутність відповідного законодавства та не підписання Сербією угоди про співпрацю із трибуналом.

Проект закону про співробітництво Сербії і МТКЮ обговорювався і розроблявся декілька місяців, потім був переданий до Скупщини Сербії, де його розгляд заблокувала Чорногорська соціалістична народна партія. У відповідь на це Кабінет міністрів Югославії затвердив указ про формалізацію співпраці із МТКЮ. Так відкрився шлях до передачі колишнього президента до міжнародного суду. 28 червня 2001 р. Конституційний суд призупинив дію цього документу, заявивши, що він є неконституційним. Уряд Сербії з таким рішенням не погодився, посилаючись на Конституцію Сербії. У той же день Зоран Джинджич віддав наказ відправити Мілошевича до Гааги. Виступаючи потім перед ЗМІ, сербський прем'єр заявив, що змушений був піти на такий крок заради отримання чергового траншу фіндопомоги від США та уникнення нової міжнародної ізоляції країни. Передача Мілошевича до Гааги спровокувало політичну кризу в Сербії, але це не завадило країні отримати кошти від міжнародної конференції країн-донорів, які 29 червня 2001 р. зібралися у Брюсселі. Учасники домовилися зібрати на відновлення країни 1,25 млрд дол. США [2].

Суд над Мілошевичем почався 12 квітня 2002 р. зі звинувачень у скоєнні воєнних злочинів в Косові. Потім Офіс генерального прокурора звинуватив його у причетності до злочинів у БіГ та Хорватії. Жодне з обвинувачень Мілошевич не визнав, і на досудових засіданнях повторював, що МТКЮ є нелегітимним судом. Процес над колишнім югославським і сербським президентом призвів до поступового розкриття сербському суспільству правди щодо причетності високопосадовців Сербії та Югославії до масових порушень прав людини на теренах колишньої Югославії.

У США і у МТКЮ подібні дії югославської та сербської влади розцінювали як перші кроки до співпраці. Вже у 2002 р. уряд Сербії ухвалив статут МТКЮ, потім затвердив закон про співпрацю із трибуналом, у рамках якого підозрюваних у воєнних злочинах могли відправляти до Гааги. Утім, у Вашингтоні врахували попередній досвід тиску на Белград, тому кожні півроку переглядали ефективність виконання Сербією умов щодо співробітництва із МТКЮ. Від цього залежало подальше фінансування реформ у країні, регулярні соціальні виплати населенню, покращення системи освіти, медицини, покриття дефіциту бюджету та реструктуризація зовнішнього боргу Сербії.

Список використаних джерел та літератури

1. Arrest and Transfer. Slobodan Milošević Trial – the Prosecution's case. *ICTY*. URL: <https://www.icty.org/en/sid/238> (дата звернення: 07.03.2025).
2. Donor pledges for Federal Republic of Yugoslavia on target. *Reliefweb*. 2001. 29th of June. URL: <https://reliefweb.int/report/serbia/donor-pledges-federal-republic-yugoslavia-target> (дата звернення: 05.03.2025).
3. Foreign operations, export financing, and related programs appropriations. 2001. 114 Stat. 1900 Public Law. 106–429–NOV, 6. 2000. 77 p. *US State Department*. URL: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PLAW-106publ429/pdf/PLAW-106publ429.pdf> (дата звернення: 19.02.2025).
4. Milosevic Arrest: Corruption Charges Insufficient. Call for Immediate Transfer to The Hague. *Human Rights Watch*. 2001. 01.04. URL: <https://www.hrw.org/news/2001/04/01/milosevic-arrest-corruption-charges-insufficient> (дата звернення: 19.03.2025).
5. Slobodan Milosevic – Oprostajni govor (6. oktobar 2000). *Dailymotion*. URL: <https://www.dailymotion.com/video/x80euiw> (дата звернення: 14.03.2025).
6. Štavljanin D. Peti oktobar – puč ili pobjeda? *Radio Slobodna Evropa*. 2020. 5. oktobar/listopad. URL: <https://www.slobodnaevropa.org/a/peti-oktobar-dvadeseta-godisnjica-puc-ili-pobjeda/30873365.html> (дата звернення: 19.03.2025).
7. U.S. Assistance to Serbia: Benchmarks for Certification. Hearing before the Subcommittee on European Affairs of the Committee of Foreign Relations US Senate. 107th Congress, 1st Session. 2001. 15th of March. *US Congress*. URL: <https://www.congress.gov/event/107th-congress/senate-event/LC16429/text?s=1&r=1> (дата звернення: 17.03.2025).

УДК 341.7:172.4](519.5)

Швець Вікторія

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

м. Київ, Україна

voshvets.fpmv21@kubg.edu.ua

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ ПІВДЕННОЮ КОРЕЄЮ

Стаття розглядає роль культурної дипломатії Південної Кореї у зміцненні її міжнародних відносин та створенні позитивного іміджу країни. Основними інструментами є феномен «Халлю» (К-рор, корейське кіно, кухня), що сприяє популяризації корейської культури в світі. Зокрема, аналізуються успіхи корейських музичних груп і кінематографа, а також участь країни в міжнародних ініціативах. Водночас, стаття підкреслює виклики культурної дипломатії, зокрема необхідність балансу між сучасною та традиційною культурою.

Ключові слова: культурна дипломатія, Південна Корея, м'яка сила, Халлю.

Культурна дипломатія стала важливою складовою зовнішньої політики багатьох держав, і Південна Корея є одним із яскравих прикладів активної реалізації цієї стратегії. Культура, як важливий інструмент міжнародних відносин, дозволяє країні не

лише зміцнювати свої зовнішньоекономічні зв'язки, а й формувати позитивний імідж на міжнародній арені.

Метою роботи є аналіз основних аспектів культурної дипломатії Південної Кореї, зокрема інструментів та стратегій, що сприяють її успішній інтеграції в глобальний політичний і культурний контекст.

Культурна дипломатія часто визначається як стратегічне використання культурних цінностей та надбань для зміцнення міжнародних відносин. Теоретично культурна дипломатія включає в себе такі основні компоненти, як культурний експорт, організація міжнародних культурних обмінів, участь у міжнародних культурних форумах та фестивалях. Відмінною рисою є здатність змінювати сприйняття країни в очах інших держав, створюючи імідж, який сприяє побудові партнерських відносин у різних сферах: від політики до економіки [5]. Для Південної Кореї культурна дипломатія є важливим елементом стратегії глобальної впливовості, яка поєднує економічні, культурні та політичні інтереси.

Інтенсивну реалізацію культурної дипломатії Південна Корея розпочала ще на початку 1990-х років, коли уряд країни зрозумів важливість м'якої сили (*soft power*), яку запровадив відомий політолог Джозеф Най. Зазначену політику можна охарактеризувати як прагнення створити позитивний імідж країни через просування її культурних продуктів на міжнародній арені [3, с. 84]. Південна Корея активно інвестує в розвиток культурних ініціатив, таких як корейська поп-музика, кіно, мода, література та гастрономія, що сприяє поглибленню культурних зв'язків між державами та формуванню глобальної популярності корейської культури.

Одним із основних інструментів культурної дипломатії Південної Кореї є феномен «Халлю», який охоплює популяризацію корейської музики, кіно, та їжі. К-поп (корейська поп-музика), який завоював популярність по всьому світу, став не лише культурним явищем, а й потужним інструментом впливу. Групи, такі як *BTS*, *BLACKPINK* та інші, виконують не лише музичну, а й культурну місію, маючи мільйони прихильників по всьому світу.

Найбільш знаковий приклад використання культурної дипломатії Південною Кореєю став виступ популярної К-поп групи *BTS* на 73-й сесії Генеральної асамблеї ООН у вересні 2018 року. Вони були запрошені як амбасадори кампанії «*Speak Yourself*» та виступили з промовою на тему важливості самовираження, підтримки психічного здоров'я та прав людини, звернувши особливу увагу на молодь [4]. Цей виступ став важливим моментом для культурної дипломатії Південної Кореї та демонстрації впливу музики на міжнародні соціальні та політичні питання. Такий виступ символізував використання музичних та культурних лідерів для впливу на міжнародний дискурс і підвищення ролі Південної Кореї як важливого гравця в глобальній культурній та політичній сфері.

Загалом, *K-pop* став важливим інструментом культурної дипломатії Південної Кореї. Його інтернаціоналізація через платформи на кшталт *YouTube*, *Spotify* та *X* створює можливості для безпосереднього контакту з глобальною аудиторією, розширюючи вплив корейської культури за межами країни. К-поп також сприяє зміцненню економічних і культурних відносин між Південною Кореєю та іншими державами, виступаючи як важливий елемент її м'якої сили.

За останні два десятиліття корейське кіно здобуло визнання на міжнародних кінофестивалях та отримало численні нагороди, що сприяло не лише популяризації корейської культури, але й підвищенню глобального іміджу Південної Кореї.

Зокрема фільм «Паразити» режисера Пон Джун-хо, який здобув «Золоту пальмову гілку» на Каннському кінофестивалі 2019 року [1]. Культурна дипломатія через фільм Паразити дозволила Південній Кореї підняти питання соціальної справедливості, доступу до освіти та змін у глобальній економіці.

Також серіал «Squid Game» режисера Хван Дон-хьока, випущений на платформі *Netflix* у 2021 році, став одним з найбільших глобальних культурних феноменів останніх років. Це антиутопічний трилер, який розглядає проблеми соціальної нерівності, економічної кризи та психологічного тиску в умовах сучасного капіталістичного суспільства. Серіал набув рекордної популярності, ставши найпопулярнішим шоу на *Netflix* в історії платформи на момент випуску, зібравши мільйони прихильників по всьому світу.

Південна Корея інвестує у розвиток кінематографічної індустрії, підтримуючи не тільки місцевих митців, а й пропагуючи свої культурні продукти на міжнародній арені.

Крім того, діяльність в напрямку культурної дипломатії також передбачає активну співпрацю з міжнародними інститутами, що працюють у сфері охорони культурної спадщини та міжкультурних зв'язків. Південна Корея є активним учасником численних міжнародних ініціатив в рамках ЮНЕСКО, де країна виступає не лише як національний представник, а й як провідний ініціатор різноманітних проєктів на глобальному рівні. Зокрема, Південна Корея активно підтримує ініціативи, спрямовані на збереження культурної спадщини. Вона має кілька об'єктів, внесених до списку Світової спадщини ЮНЕСКО, зокрема, такі місця як історичні пам'ятки Кьонгджу, храм Пульгукса, печери Соккурам та багато інших [6]. Корея також активно співпрацює в рамках програми “Список нематеріальної культурної спадщини людства”, зокрема визнано такі елементи, як корейська кухня (особливо кимчі) і традиційне корейське мистецтво [2].

Однак перед культурною дипломатією Південної Кореї є свої виклики та обмеження. Одним з них є необхідність забезпечення балансу між популяризацією сучасної культури такої, як: К-рор, сучасне корейське кіно та мода; і збереженням традиційних елементів національної культури. З одного боку, корейська поп-культура здобула велику популярність у всьому світі, але з іншого – існує небезпека, що вона може стати єдиним аспектом корейської культури, спрощуючи її багатогранність у свідомості глобальної аудиторії.

Залишається актуальним питання політичних аспектів культурної дипломатії. Хоча культурні обміни сприяють розвитку міжкультурних зв'язків, політичні напруження можуть серйозно обмежувати ці процеси. Наприклад, у контексті напружених відносин між Південною Кореєю та її північним сусідом – КНДР – культурна дипломатія стикається з труднощами, зокрема в обміні культурними продуктами та ініціативами, що відображають різні політичні реалії. Дипломатична ситуація на глобальному рівні також може створювати бар'єри для культурних обмінів між Південною Кореєю і іншими країнами, що заважає реалізації потенціалу культурної дипломатії.

Незважаючи на ці виклики, Південна Корея продовжує розвивати культурну дипломатію як важливу складову своєї зовнішньої політики, що сприяє формуванню глобального позитивного іміджу країни, підвищенню її економічного впливу та зміцненню дипломатичних відносин. Стратегія, орієнтована на використання м'якої сили, допомогла Південній Кореї стати важливим гравцем на міжнародній арені, а культурна дипломатія відіграє ключову роль у підтримці цієї стратегії.

Культурна дипломатія Південної Кореї є яскравим прикладом успішного використання культурних продуктів у зовнішній політиці. Завдяки феномену «Халлю», який включає в себе популярність К-поп, досягнення в кінематографії та розвиток традиційних культурних аспектів, країна зміцнила свої міжнародні позиції та створила позитивний імідж. Однак у майбутньому Південна Корея повинна зберігати баланс між популяризацією сучасної культури та підтримкою традиційної спадщини, водночас реагуючи на політичні та економічні виклики глобалізованого світу.

Таким чином, культурна дипломатія Південної Кореї має великий потенціал для подальшого розвитку і зміцнення її позицій на світовій арені. Це також демонструє, як важливі культурні ініціативи для побудови міцних і довготривалих відносин між країнами.

Список використаних джерел та літератури

1. Dodman B. Cannes 2019: 'Parasite' by South Korea's Bong Joon-ho wins Palme d'Or. 2019. URL: <https://www.france24.com/en/20190525-culture-cannes-film-festival-2019-parasite-south-korea-bong-joon-ho-palme-d-or-france>. (дата звернення: 19.03.2025).
2. Intangible Cultural Heritage. UNESCO. URL: [https://www.unesco.org/en/intangible-cultural-heritage/list?f\[0\]=countries:d083ba3c-1574-5126-b6bf-300a5d3ba578](https://www.unesco.org/en/intangible-cultural-heritage/list?f[0]=countries:d083ba3c-1574-5126-b6bf-300a5d3ba578) (дата звернення: 21.03.2025).
3. Nye J. S. Future of Power. PublicAffairs, 2011. 320 p.
4. «We have learned to love ourselves, so now I urge you to 'speak yourself'». UNICEF. URL: <https://www.unicef.org/press-releases/we-have-learned-love-ourselves-so-now-i-urge-you-speak-yourself> (дата звернення: 21.03.2025).
5. What is Cultural Diplomacy? What is Soft Power?. Institute for Cultural Diplomacy. URL: https://www.culturaldiplomacy.org/index.php?en_culturaldiplomacy. (дата звернення: 21.03.2025).
6. World Heritage. UNESCO. URL: [https://www.unesco.org/en/world-heritage/list?f\[0\]=countries:d083ba3c-1574-5126-b6bf-300a5d3ba578](https://www.unesco.org/en/world-heritage/list?f[0]=countries:d083ba3c-1574-5126-b6bf-300a5d3ba578). (дата звернення: 24.03.2025).

УДК 332.132(73):711.4

Вербовецька Оксана

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

м. Київ, Україна

obverbovetska.fpmv21@kubg.edu.ua

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МІСЬКИХ АГЛОМЕРАЦІЙ США

На сьогодні агломерації США, як найпоширеніші форми міського розселення, відіграють важливу роль в економічному розвитку країни, фінансах, логістиці, впровадженні технологічних інновацій і туризмі. Встановлено, що важливим аспектом розвитку агломерацій є їхня галузева спеціалізація, технологічний розвиток, використання інноваційних підходів у своїх зусиллях щодо забезпечення сталого розвитку.

Ключові слова: США, агломерація, урбанізація.

Міські агломерації є впливовими центрами прийняття рішень і стають важливими акторами на міжнародній арені, які впливають на внутрішню та зовнішню політику, економічний розвиток держав і регіонів. З огляду на це, визначення тенденцій їхнього розвитку є актуальним питанням.

Сьогодні міська агломерація є найрозповсюдженішою формою міського розселення у США. Тут сформовано понад 50 багатомільйонних агломерацій, у яких зосереджена майже 1/3 населення країни та така ж частина промислового потенціалу США [2]. Серед найбільших агломерацій є: Нью-Йоркська (19,5 млн осіб), Лос-Анджелеська (12,8 млн осіб), Чиказька (9,2 млн осіб), Даллас-Форт-Верт (8,1 млн осіб), Маямі (6,2 млн осіб) [3].

Про зростання темпів урбанізації свідчило поступове збільшення площі міських земель, яка на сьогодні становить 3% від загальної площі суші в США, і, за прогнозами, до 2060 року збільшиться більш ніж удвічі [4].

Кількість населення агломерацій США безперервно зростала на початку XXI століття. Проте, починаючи з 2010 року у таких містах як Нью-Йорк, Лос-Анджелес та Чикаго ріст населення значно сповільнився. Ця тенденція також виявилася й в інших міських агломераціях.

Після десятиліть субурбанізації у США високі темпи зростання великих міст на початку 2010-х років призвели до унікального явища: переваги зростання міст порівняно з навколишніми передмістями. Значна увага приділялася «поверненню до міста» молоді та людей похилого віку, а також залученню іммігрантів до міських центрів. Однак, після десятиліття ця перевага почала змінюватися. І на сьогодні зростання міст продовжується. Більшість дослідників стверджують, що у перспективі рівень урбанізації в США може досягти 84% вже у 2030 році [6].

Також варто порівняти ріст міських та приміських територій. Протягом кожного з перших п'яти років десятиліття (2010-2015 рр.) зростання міст випереджало зростання передмість. Проте, починаючи з 2016 року ситуація повернулася в протилежний бік – передмістя почали розвиватися швидше за самі міста. Тенденції зростання міст і передмість приймають різні форми окремих агломерацій. Наприклад, у Нью-Йорку з 2010 по 2015 рік зростання міста більш ніж удвічі перевищувало зростання його передмість. До кінця десятиліття місто втрачало населення швидше, ніж передмістя. У районі Вашингтона, округ Колумбія, перевага зростання основних міст на початку десятиліття зменшилася, оскільки зростання як міст, так і передмість різко впало.

Не в усіх великих міських агломераціях спостерігалось зниження темпів зростання. З 2010 по 2011 рік 28 міських агломерацій продемонстрували перевагу зростання міст, але цей показник скоротився до 11 агломерацій у 2018-2019 роках [5].

Розвиток міських агломерацій є одним із ключових аспектів в урбаністичних змінах у XXI столітті. Швидка урбанізація, розвиток економіки, технологій та екологічні проблеми визначають сучасні тренди росту великих міст. Характерним для розвитку міських агломерацій у США є їх галузева спеціалізація. Одні з них спрямовані на інноваційний розвиток та технології, інші – на промисловість чи туризм.

Найбільшою в Америці агломерацією, зосередженою на науковій діяльності, є Сан-Хосе–Сан-Франциско. Провідними сферами цієї агломерації є дослідження у галузях комп'ютерних технологій, цифрової комунікації, медицини та біотехнологій. За останні п'ять років тут було опубліковано 9211 наукових статей, зокрема, на тему клінічної медицини, фізики та математики, хімії. Це пояснюється розташуванням тут

таких провідних наукових центрів як Стенфордський університет, університет Каліфорнії у Сан-Франциско та університет Каліфорнії Берклі.

Бостон-Кембридж є другим за рейтингом кластером з 20 американських кластерів у науково-технологічній галузі. Провідними галузями у цій агломерації є фармацевтика, біотехнології, клінічна медицина та хірургія. Це пов'язано з розташуванням тут Массачусетського технологічного інституту, Гарвардської медичної школи та Гарвардського університету, що забезпечують значну кількість підготовки кваліфікованих кадрів.

Третьою у рейтингу виступає Нью-Йоркська агломерація. Нью-Йорк – це найбільше місто і порт країни, національний лідер у сфері бізнесу, фінансів, виробництва, комунікацій. Він сконцентрований на фармацевтиці, комп'ютерних, медичних технологіях та клінічній медицині. Провідними центрами наукових досліджень у цих сферах виступають Колумбійський, Нью-Йоркський та Принстонський університети [7].

Біотехнологічна галузь швидко розвивається в США, і багато компаній в цій галузі зосереджуються у Бостонській агломерації та Сан-Франциско. Біотехнологічна екосистема Бостона зосереджена, насамперед, на фармацевтичних дослідженнях і розробках завдяки лідируючій позиції міста у фармацевтичній промисловості та галузі охорони здоров'я. Агломерація приваблює великі фармацевтичні компанії, а такі ініціативи, як Массачусетський центр наук про життя, створюють ідеальні умови для біотехнологічних стартапів. Крім того, у регіоні розташовано понад 100 університетів, які готують найкращих наукових спеціалістів для біотехнологічної галузі. Наприклад, *Motif FoodWorks*, стартап із Бостона, використовує біотехнології для розробки веганських альтернативних харчових інгредієнтів. Компанія використовує сенсорний і генетичний аналіз інгредієнтів задля створення альтернативи м'ясним білкам та молочним бактеріям [8].

У відповідь на нагальні екологічні та економічні виклики, ряд агломерацій успішно розвивають «зелені технології» та сприяють зайнятості у цих секторах. Наприклад, агломерація Чикаго є центром для зростаючої кількості кластерів зелених технологій та політики, спрямованих як на зменшення впливу міста на довкілля, так і на сприяння економічному зростанню. Було досягнуто прогресу в енергоефективній модернізації, проектуванні зелених будівель, а також у спроможності агломерації залучати компанії в галузі вітрової енергетики для розміщення їхніх штаб-квартир. За даними дослідницького центру «*World Business Chicago*», зелена економіка Чикаго отримала понад 18 мільярдів доларів США у 2022 році. Цей показник зріс майже на 180 відсотків в період між 2016 та 2022 роками.

Чикаго має потенціал для розвитку найбільшої екологічної робочої сили в США. Наразі місто посідає п'яте місце серед десяти найкращих агломерацій за рівнем зайнятості в зеленій економіці, маючи 65 000 працівників. Загальна кількість приватних інвестицій в екологічні технології в Чикаго досягла 1,12 мільярда доларів із приблизно 300 угодами. 25% цих угод були інвестиціями в стартапи кліматичних технологій, що є найвищою часткою всіх інвестицій у зелені та кліматичні технології порівняно з країною в цілому та світом [12].

Значна кількість агломерацій у США спеціалізується на фінансовій сфері. За індексом світових фінансових центрів Нью-Йорк посідає перше місце у світі. Щоб оцінити конкурентоспроможність міста, беруться до уваги такі аспекти, як ділове середовище, людський капітал, інфраструктура, розвиток фінансового сектору та репутація. Нью-Йоркська агломерація вже декілька років поспіль лідирує за усіма цими

параметрами. Сан-Франциско залишається на п'ятому місці, а Чикаго і Лос-Анджелес у світовому рейтингу посіли шосте і сьоме місця відповідно [9].

Агломерації в галузі виробництва продукції знаходяться в різних регіонах США, включаючи південний та західний регіони. Агломерація Даллас-Форт-Ворт є центром зростання промислового виробництва, що забезпечується потужною інфраструктурою та кваліфікованою робочою силою. Центральне розташування регіону забезпечує легкий доступ до основних ринків Сполучених Штатів. Чикаго продовжує залишатися головним центром у виробництві завдяки своїй потужній промисловій базі та чудовій логістиці. Розташування міста робить його транспортним вузлом із доступом до основних автомагістралей, залізничних ліній та аеропортів. Чикаго спеціалізується на машинобудуванні, електроніці, аерокосмічній галузі. Місто також віддане передовим виробничим технологіям і створило кілька інноваційних центрів для підтримки цього зростання. Детройт продовжує залишатися одним із найважливіших центрів автомобілебудування. Найбільші інвестиції включають проекти *Ford*, *General Motors* і *Stellantis*. Основна увага зосереджена на виробництві електромобілів і технології автономних транспортних засобів [10].

Провідне місце у сфері туризму та розваг займають такі агломерації як Атланта, Лос-Анджелес та Маямі. Лос-Анджелес є світовим центром кіноіндустрії із центром у Голлівуді. Маямська агломерація є центром міжнародної торгівлі, туризму та культури, через поєднання американського та латиноамериканського населення, що робить його культурну спадщину унікальною. Атлантська агломерація відома своїм транспортним вузлом, медіа, інформаційними технологіями та логістичною сферою.

Особливу роль у розвитку агломерації відіграють зміни структури бізнес-середовища. З одного боку, Чикаго є одним із регіонів, які зберігають позиції фінансового центру США, а з іншого – спостерігається зростання попиту на гнучкі формати роботи, що призводить до попиту на коворкінги та адаптації робочих місць до нових реалій. Наприклад, 1 березня 2024 року агломерація Чикаго отримала свій 11-й поспіль рейтинг *Top Metro* в США для корпоративного переміщення та вибору місця, продемонструвавши свою економічну стійкість. У 2023 році було створено 23 100 робочих місць, а прибуток становив понад 1,87 мільярда доларів США. Чикаго також зберегло свій статус третьої за розміром агломерації країни з валовим регіональним продуктом (ВРП) у 847 мільярдів доларів. Зростання професійних і бізнес-послуг на 5,2 відсотка в поєднанні зі значним внеском виробничого сектора сприяло цьому розширенню [11].

Таким чином, концентрація населення, промислового потенціалу та науково-технічних ресурсів в агломераціях робить їх головними рушіями розвитку світової економіки. Сучасні тенденції розвитку міських агломерацій у США свідчать про їх значну роль у соціально-економічному та інноваційному прогресі країни. Агломерації, навіть в умовах повільного зростання населення в більшості мегаполісів, особливо в Нью-Йорку, Лос-Анджелесі та Чикаго, залишаються потужними промисловими центрами та центрами інноваційних галузей. Важливим аспектом розвитку агломерацій є їх галузева спеціалізація, яка дозволяє містам конкурувати на міжнародному рівні. Зростання агломерацій базується на впровадженні нових міських планів, оновленій інфраструктурі та екологічній стабільності.

Список використаних джерел та літератури

1. Degree of urbanization in the United States from 1790 to 2020, and with projections until 2050. United States – Urbanization 2020. *Statista*. URL:

- <https://www.statista.com/statistics/269967/urbanization-in-the-united-states/> (дата звернення: 18.02.2025).
2. Population of U.S. metropolitan areas 2023. *Statista*. URL: <https://www.statista.com/statistics/183600/population-of-metropolitan-areas-in-the-us/> (дата звернення: 17.02.2025).
3. USA Metropolitan areas. *City Population*. URL: <https://www.citypopulation.de/en/usa/metro/> (дата звернення: 17.02.2025).
4. Nowak D.J., Greenfield E.J. Declining urban and community tree cover in the United States. *Urban forestry & urban greening*. 2018ю № 32. Р. 32-55. URL: https://www.fs.usda.gov/nrs/pubs/jrnl/2018/nrs_2018_nowak_005.pdf (дата звернення: 18.02.2025).
5. Frey W.H. American cities saw uneven growth last decade, new census data show. *Brookings*. 2020, May 26. URL: <https://www.brookings.edu/articles/new-census-data-show-an-uneven-decade-of-growth-for-us-cities/> (дата звернення: 13.02.2025).
6. Лажнік В.Й., Вовчук Я.В. Основні тенденції в розвитку сучасних урбанізаційних процесів у США. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2012. № 18(243), С.121-131. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/9434/1/23.pdf> (дата звернення: 30.01.2025).
7. Science and technology cluster ranking 2024. *WIPO*. URL: <https://www.wipo.int/en/web/global-innovation-index/2024/science-technology-clusters> (дата звернення: 29.01.2025).
8. Motif FoodWorks. *Motif*. URL: <https://madewithmotif.com/> (дата звернення: 13.01.2025).
9. The Global Financial Centres Index 36. *Financial Centre Futures*. September 2024. URL: https://www.longfinance.net/media/documents/GFCI_36_Report_2024.09.24_v1.1.pdf (дата звернення: 13.02.2025).
10. Taylor Leonard. Manufacturing hotspots: leading U.S. cities driving growth. *Blue Signal*, 2024. URL: <https://bluesignal.com/2024/06/28/manufacturing-hotspots-leading-u-s-cities-driving-growth/> (дата звернення: 30.01.2025).
11. Chicago business bulletin year in review 2023. *World Business Chicago*, 2023. URL: https://worldbusinesschicago.com/app/uploads/2024/02/Year-in-Review-2023_-Chicago-Business-Bulletin.pdf (дата звернення: 19.02.2025).
12. Chicagoland's green future. Chicago, *World Business Chicago*. 2023. URL: <https://worldbusinesschicago.com/app/uploads/2023/10/Chicagolands-Green-Economy.pdf> (дата звернення: 19.02.2025).

НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ «М'ЯКОЇ СИЛИ» У ЗОВНІШНІХ ВІДНОСИНАХ США

Досліджено основні напрями реалізації зовнішніх відносин Сполучених Штатів Америки засобами «м'якої сили». Проведено аналіз ключових інструментів, які США використовують для формування позитивного іміджу та впливу на міжнародну спільноту. Особливу увагу приділено просуванню демократичних цінностей шляхом реалізації освітніх програм, інноваційних технологій та масової культури. Показано роль провідних американських інституцій, включаючи USAID, Fulbright Program, Peace Corps, а також внесок голлівудської індустрії та технологічних гігантів у просуванні ідей та інтересів США.

Ключові слова: м'яка сила, зовнішні відносини США, імідж держави.

«М'яка сила» є визначним елементом міжнародної політики. XXI століття, як ніколи, показує, що для мирного існування та розвитку міжнародного суспільства потрібно поступово переходити від використання «жорсткої сили» до принципів «м'якої сили», збільшуючи імідж держави на міжнародній арені шляхом популяризації власних цінностей та ідей. Мета дослідження – опрацювати інструменти використання «м'якої сили» в зовнішніх відносинах США.

Професор Гарвардського університету Джозеф Най ввів термін «м'яка сила» наприкінці 1980-х років. «М'яка сила полягає в здатності залучати та переконувати. Жорстка сила, в свою чергу, – здатність примусу, яка виростає з військової чи економічної могутності країни, м'яка сила виникає з привабливості культури, політичних ідеалів і політики країни» [5].

Жорстка сила залишається вирішальною у світі держав, які намагаються захистити свою незалежність, і недержавних груп, готових вдатися до насильства. Це було основою нової стратегії національної безпеки адміністрації Джорджа Буша. Але, за словами Джозефа Ная, «неоконсерватори, які радять президента, роблять серйозний прорахунок: вони занадто сильно зосереджуються на використанні військової сили Америки, щоб змусити інші країни виконувати її волю, і вони надто мало зважають на м'яку силу країни. Саме м'яка сила допоможе завадити терористам вербувати прихильників із числа помірної більшості. І саме м'яка сила допоможе впоратися з критичними глобальними проблемами, які потребують багатосторонньої співпраці між державами» [5].

Політика «м'якої сили» США є ключовим інструментом міжнародного впливу, спрямованим на формування позитивного образу країни, поширення її цінностей та ідей, а також зміцнення її позицій на глобальній арені без застосування військової сили чи прямого примусу. Сполучені Штати, які називають «плавильним котлом» культур, є третьою за величиною країною у світі, жителі якої представляють різні етнічні групи, такі як афроамериканці, американці азійського походження, корінні американці та

латиноамериканці. Загалом кажучи, люди в США дотримуються цінностей, викладених у Декларації незалежності: усі створені рівними, з невід’ємними правами на життя, свободу та прагнення до щастя.

До прикладу можна навести декілька елементів культури США, які є її невід’ємною частиною і пропагується у всьому світі:

- «американська мрія» є повсюдною частиною американської культури. Це віра в те, що можна досягти фінансового успіху та професійної мобільності завдяки наполегливій праці;

- Голлівуд, історичний центр американської кіноіндустрії, є невід’ємною частиною американської культури. Це відіграє важливу роль у формуванні сприйняття американського способу життя за кордоном. Блокбастери, культура знаменитостей і вручення премії «Оскар» є частиною культурного значення Голлівуду;

- джазова музика, що походить від афроамериканських громад на півдні США, є унікальною частиною американської культури. Джаз відомий своєю імпровізаційною природою та експресивними тонами. Він вплинув на багато інших музичних жанрів і продовжує користуватися відданою аудиторією;

- кава є популярним напоєм в Америці. Кав’ярні слугують місцями соціальних зустрічей і віддаленим робочим місцем. Такі бренди, як *Starbucks*, перетворилися на глобальні організації, які навіть вплинули на культуру кави за кордоном;

- американська література, що охоплює твори від Ернеста Хемінгуея до Тоні Моррісон, відображає різноманітні аспекти американського життя та історії. Ці роботи відображають просторі ландшафти нації, соціальні зміни та індивідуальний досвід. Такі відомі книги, як «Вбити пересмішника» та «Великий Гетсбі», вважаються основою американської літератури [1].

Освітні програми та обмін студентами. Такі програми, як *Fulbright* (під час отримання грантів «фулбрайтівці» зустрічаються, працюють, живуть і навчаються у людей приймаючої країни, обмінюючись щоденним досвідом) [7], *FLEX* (перебуваючи в США, студенти отримують лідерські навички, дізнаються про американське суспільство та цінності, а також навчають американців про їхні рідні країни та культуру) [6], *IVLP* (є програмою Державного департаменту США, яка спрямована на професійний обмін). Завдяки короткостроковим візитам до Сполучених Штатів молоді іноземні лідери в різних сферах знайомляться з цією країною з перших вуст і розвивають тривалі стосунки зі своїми американськими колегами), дозволяють молодим лідерам і студентам отримувати досвід навчання чи стажування у США. Це створює міцні міжособистісні зв’язки з майбутніми лідерами інших країн) [2].

Особливу увагу американська дипломатія приділяє Корпусу Миру, місії якої «Сприяти світовому миру та дружбі через розвиток громади та міжкультурне розуміння». Виділяючи, при цьому, основні три цілі для досягнення місії: допомогти країнам, які потребують кваліфікованих кадрів; сприяти кращому розумінню американців з боку інших націй; сприяти кращому розумінню інших націй з боку американців. Волонтери Корпусу Миру занурюються в місцеву культуру та діляться своїм досвідом, коли повертаються додому діляться культурою інших націй. Це сприяє культурному взаєморозумінню, розвитку взаємодопомоги та громадській службі [4].

Великий обсяг роботи виконує Агентство США з міжнародного розвитку (USAID), яка є урядовою агенцією Сполучених Штатів і керує міжнародним розвитком та гуманітарною допомогою країнам-партнерам [3]. Робота організації поширена в усьому світі і включає: надання гуманітарної допомоги, зменшення бідності, зміцнення

демократичного врядування, сприяння розширенню економічних можливостей і допомога в досягненні прогресу поза програмами.

«М'яка сила» дипломатії США є основою розвитку позитивного становлення іміджу країни. Через культурні заходи, розвиток освітніх програм, допомогу волонтерів Корпусу Миру, розробленні програми Агентства США з міжнародного розвитку та їх втілення, вплив культури Голлівуду – мають потужний вплив на світову спільноту. Зміна політичного бачення країни з жорстких заходів на м'які, спричиняє більш яскраве розуміння культурної країни, яка ділиться своїми можливостями з іншими. Втім, діючий на 2025 рік президент США Д. Трамп, проводить політику, спрямовану на скорочення чи навіть повне скасування багатьох традиційних вже програм, чим створює небезпеку втрати Сполученими Штатами ролі глобального лідера.

Список використаних джерел та літератури

1. 55 American Culture Examples. *HelpfulProfessor*. URL: <https://helpfulprofessor.com/american-culture-examples/> (дата звернення: 18.01.2025)
2. At-a-Glance. *United States Department of State*. URL: <https://exchanges.state.gov/non-us/program/international-visitor-leadership-program-ivlp> (дата звернення: 17.01.2025)
3. Featured Focus Areas. *USAID From the American people*. URL: <https://www.usaid.gov/> (дата звернення: 18.01.2025)
4. Our Mission. *Peace corps*. URL: <https://www.peacecorps.gov/what-we-do/our-mission/> (дата звернення: 23.01.2025)
5. Soft Power: The Means to Success in World Politics / Ed. by Nye, Joseph S., Jr. 2005.
6. What is FLEX? *FLEX*. URL: <https://www.discoverflex.org/> (дата звернення: 08.01.2025)
7. What is the Fulbright U.S. Student Program. *Fulbright U.S. Student Program*. URL: <https://us.fulbrightonline.org/about/fulbright-us-student-program> (дата звернення: 15.02.2025)

УДК 327.7 (540)

Азарова Вероніка

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

м. Київ, України

vvazarova.fpmv21@kubg.edu.ua

БАЗОВІ ДЕТЕРМІНАНТИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ІНДІЇ В ЕПОХУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

У дослідженні вивчено домінантні напрямки розвитку міжнародних відносин Республіки Індія (далі – РІ) зі світовою спільнотою у глобалізаційному контексті. Визначено, що базовим детермінантом зовнішньої політики Індії є її активне дотримання національних інтересів та набуття домінантної позиції в азійському регіоні та чільного місця в загальносвітових політичному, економічному та соціальному просторах з дотриманням у міжнародних відносинах загальновизнаних та національних моральних цінностей Панчшил.

Ключові слова: зовнішня політика Індії, п'ять чеснот (Панчшил), глобалізація.

Вивчення пріоритетів та закономірностей трансформації світової системи міжнародних відносин в епоху глобалізації та перспективних напрямків її розвитку зумовлює потребу дослідження саме азійського ареалу, який виходить на міжнародну арену як один із найбільш сильних представників світової спільноти. Варто відзначити, що Індія, продовжуючи розвиватися швидкими темпами, відіграє надзвичайно важливу роль і є провідною країною цього регіону. Незважаючи на полюсність розвитку цієї країни, вона змогла перетворитися на базового гравця, який впливає на весь регіон, сприяючи трансформації регіонального стратегічного довілля та додаванню південно-азійській політиці нових якостей, що зумовлює інтерес науковців до встановлення сучасних тенденцій та перспектив розвитку міжнародних відносин РІ. Отже, метою роботи є вивчення знакових детермінантів зовнішньої політики Індії в епоху розбудови глобалізаційних відносин.

Індія, як незалежна вже протягом 75 років, визнана світом держава, яка водночас характеризується однією з найстарших націй світу, перебуває на критичному етапі у своїх відносинах зі світом. Із моменту здобуття Індією незалежності в 1947 році світ докорінно змінився: від біполярної моделі – США та Радянського Союзу, подальшого нетривалого однополярного панування американської гегемонії до періоду чергової біполярної конкуренції між Китаєм і Сполученими Штатами, із відволіканням на багатополярні ілюзії.

У сучасному хаотичному світі Індія стикається з проблемою визначення своєї унікальної зовнішньополітичної ідентичності та формування контурів своєї участі, щоб збалансувати національні інтереси з моральними цінностями [1].

Одним із базових детермінантів у зовнішній політиці Індії постає її орієнтація на забезпечення власних інтересів країни – Індія понад усе – і не може піддаватися залякуванням.

Характерною рисою теперішньої зовнішньої політики Індії є глибоко прагматичне підтримання балансу сил у своїх інтересах: від єдиної глобальної держави, яка кинула виклик ініціативі Китаю «Один пояс, один шлях» ще в 2014 році, до відповіді на китайську військову агресію сильним військовим ударом. Разом із тим, вона співпрацює зі США, не вступаючи формально до альянсу та залучаючи Захід до створення внутрішнього потенціалу.

Така смілива політика країни має підґрунтям суттєво зростаючі зовнішньоекономічні зв'язки: вона стала більш виважено обирати ринки збуту своєї продукції, джерела сировини та напрямки своєї зовнішньої допомоги. За останні десятиліття Індія стала провідним розробником та впроваджувачем наукових технологій, яка, ефективно долучаючись до матриці світового соціально-економічного простору, дотримується історично-релігійно зумовленого самотутнього вектору впливу на світову арену. Перебуваючи донедавна у статусі країни третього світу, сьогодні вона засяяла на глобальному небосхилі, здійснивши економічний стрибок, що дозволило їй продемонструвати суттєві успіхи на світовій арені. Отже, одним із пріоритетів зовнішньої політики Індії є економічний аспект, оскільки саме високі темпи економічного зростання та модернізація економіки спроможні розв'язати соціальні індійські проблеми. При цьому вона концентрує зусилля на регіонах, які мають для неї безпосередній інтерес, зокрема, на акваторії Індійського океану.

Свої міжнародні багатосторонні орієнтири Індія реалізує шляхом членства у численних світових організаціях, зокрема в:

- Асоціації регіонального співробітництва Південної Азії (SAARC), яка діє з 1985 р.;

- Асоціації держав басейну Індійського океану;

- Ініціативі Бенгальської затоки (BIMSTEC) для багатогалузевого технічного та економічного співробітництва країн: Індії, Бангладеш, Бутану, М'янми, Непалу, Шрі Ланки й Таїланду;

- проєкті «Співпраця Меконг – Ганг» (учасники: Індія, Таїланд, М'янма, Кампучія, Лаос і В'єтнам).

Варто зауважити, що дві останні організації дозволили укласти Угоди про вільну торгівлю Індія – АСЕАН, що діє з 2010 р.

Індія створює нові формати впливу на різні регіони, зокрема:

- проведення самітів Індія – Африка (2008, 2011 і 2015 рр., з 2020 р. – форум-саміт);

- саміт Індія – острівні Тихоокеанські держави (2014 і 2015 рр.);

- Асоціація узбережжя Індійського океану (IORA).

Для налагодження відносин із ключовими країнами світу, що не є західними, Індія використовує платформи Шанхайської організації співробітництва (ШОС) та БРІКС (останній у 2023 р.).

Іншим детермінантом міжнародної політики Індії є її не втручання у внутрішні справи інших країн [2]. Проте, якщо дія будь-якої країни так чи інакше може порушити національні інтереси Індії, вона без вагань швидко та своєчасно втрутиться. Одним із прикладів є подолання найбільш проблемних протиріч у відносинах із Пакистаном. Цей перманентний конфлікт із ним через Кашмір відрізає Індію від культурно споріднених держав і природних ринків у Південно-Східній Азії, Афганістані, Ірані та країнах Перської затоки. Отже, важливим пріоритетом зовнішньої політики РІ є пошук та реалізація ефективних механізмів досягнення мирного врегулювання цього конфлікту, що значно підсилить її лідерські позиції в регіоні, скоротить військові витрати, а, отже, уможливить економічне зростання, пожвавлення туристичного бізнесу та укладання проєктів як із Пакистаном, так і з іншими мусульманськими країнами.

Моральні засади зовнішньої політики Індії базуються на принципі п'яти чеснот (Panchsheel), які було проголошено 29 квітня 1954 р. в Угоді про торгівлю між Тибетським регіоном Китаю та Індією та стали основою для міжнародних відносин, зокрема: взаємна повага до територіальної цілісності та суверенітету один одного, взаємний ненапад, взаємне невтручання, рівність і взаємна вигода, мирне співіснування.

Індія розглядає все світове співтовариство як Vasudhaiva Kutumbakam (Світ — це одна сім'я) як єдину велику глобальну родину, члени якої живуть у злагоді, працюють і розвиваються разом і довіряють один одному [3].

Ще одною характерною рисою індійської зовнішньої політики є проактивна та неупереджена допомога, тобто Індія без вагань просуває демократію там, де є потенціал, шляхом активного сприяння у розбудові і зміцненні інститутів демократії, хоча й за явної згоди відповідного уряду, до прикладу можна взяти Афганістан.

РІ воліє застосовувати глобальний підхід до вирішення проблем, виступаючи за глобальні дебати та консенсус щодо світових питань, таких як режим світової торгівлі, кліматичні зміни, тероризм, права інтелектуальної власності, глобальне управління, охорона здоров'я, наприклад, її ініціатива «Дипломатія вакцин». Індія експортувала 60 мільйонів доз, половину на комерційних умовах і 10 мільйонів у вигляді грантів.

Серед сучасних викликів зовнішній політиці Індії постало питання війни росії в Україні, коли їй важко зробити вибір між політикою та моральним імперативом, оскільки рф є торговим партнером і має важелі впливу в Євразійському регіоні. Отже, дотримання принципів моралі і засудження агресії росії може поставити під загрозу її інтереси в регіоні, тому Індія не демонструє засуджуючу позицію щодо росії, дотримуючись своїх політичних інтересів.

Зовнішня політика РІ формується під жорстким впливом внутрішніх викликів. Колишній президент Індії А. П. Дж. Абдул Калам неодноразово стверджував, що Індія може відігравати ефективну роль на світовій арені, якщо вона є сильною як внутрішньо, так і зовнішньо. Разом із тим, вона постійно стикається із кризою біженців: проблема тут полягає в тому, щоб збалансувати захист прав людини та національні інтереси так, щоб сприяти пошуку довгострокових рішень. Такі кроки будуть ключовими у визначенні регіональної та глобальної позиції Індії у сфері прав людини.

Отже, до перспективних напрямків розбудови міжнародної політики РІ належать такі.

1. Колективний підхід до вирішення проблем навколишнього середовища: Індія має потенціал взяти на себе лідерство у вирішенні глобальних екологічних проблем, що відображається в її меті досягти чистого нуля до 2070 року (26-та Конференція ООН зі зміни клімату, 2021 р.).

2. Екологічні проблеми у поєднанні із соціальними процесами: існує потреба в досягненні сталого розвитку на соціальному, економічному та екологічному рівнях, як зазначено в Цілях сталого розвитку РІ [4].

3. Збалансування внутрішнього та зовнішнього розвитку: Індія має сподіватися на створення зовнішнього середовища, яке буде сприятливим для інклюзивного розвитку Індії, щоб переваги зростання могли охопити найбільш вразливі з бідних у країні.

4. Збільшити вплив Індії на глобальних форумах так, щоб вона могла впливати на світову думку з питань глобального масштабу, таких як тероризм, зміна клімату, роззброєння, реформи інститутів глобального управління.

5. Втілення етичних цінностей у зовнішній політиці: як справедливо сказав Махатма Ганді, політика без принципів і етики була б катастрофічною. Індія повинна рухатися до колективного розвитку з етичними переконаннями, щоб відновити своє моральне лідерство у світі загалом.

6. Еволюція політики разом із дотриманням основних принципів: «ми живемо в динамічному світі». Отже, зовнішня політика РІ спрямована на проактивність, гнучкість і прагматичність, щоб швидко реагувати на зміни ситуації.

7. Під час здійснення своєї зовнішньої політики Індія має і далі незмінно дотримуватися низки основних принципів, щодо яких не має бути компромісів, забезпечуючи національні вірування та цінності, національні інтереси та національну стратегію.

8. Формування глобального порядку денного: для Індії важливо отримати роль «провідної сили» в міжнародній системі, що сама формує глобальні норми та інституційну архітектуру, до прикладу її прагнення бути постійним членом розширеної Ради Безпеки ООН, яке вже підтримала велика кількість країн.

9. Дипломатія для розвитку: для того, щоб зберегти траєкторію зростання, РІ потребує значного зовнішнього внеску, зокрема, поточні програми, такі як *Make in India*, *Skill India*, *Smart Cities*, розвиток інфраструктури, *Digital India*, *Clean India* тощо, потребують іноземних партнерів, іноземних інвестицій та ін.

Список використаних джерел та літератури

1. Stanley M. India's macro stability outlook improving. *Reuters*. August 18, 2022. URL: <https://www.reuters.com/world/india/indias-macro-stability-outlook-improving-morgan-stanley-2022-08-18/> (дата звернення 07.02.2025).
2. The Military Balance 2022. URL: <https://www.mil.gov.in> (Дата звернення: 06.02.2025).
3. Universal Principles and Shared Values: Vasudhaiva Kutumbakam, The World Is One Family. *Global Peace foundation*. November 10, 2016. URL: <https://globalpeace.org/universal-principles-and-shared-values-vasudhaiva-kutumbakam-the-world-is-one-family/> (дата звернення: 06.02.2025).
4. Singh S., Pandey A. Accomplishing Sustainable Development Goals in India: A systematic literature review. *Financial Markets, Institutions and Risks*, Volume 7, Issue 2, 2023. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/4c9faf9d-d518-4b3a-a86d-2dd7cb40fb3d/content> (дата звернення: 08.02.2025).

324:314.15(73)“2020”

Суднік Аліна

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

м. Київ, Україна

avsudnik.fpmv23@kubg.edu.ua

Бессонова Марина

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

м. Київ, Україна

m.bessonova@kubg.edu.ua

ПИТАННЯ ІМІГРАЦІЇ НА ПРЕЗИДЕНТСЬКИХ ВИБОРАХ США у 2020 р.

У цій публікації проаналізовані позиції ключових політичних партій США (Республіканської, Демократичної, Лібертаріанської та Партії зелених) щодо міграційної політики в контексті президентської кампанії 2020 року, яка активізувала це питання. Республіканці (зокрема, Дональд Трамп) займали переважно жорстку позицію, розглядаючи імміграцію як критичну загрозу, виступаючи за посилення безпеки кордонів (включно з будівництвом стіни), обмеження легальної міграції та нульову толерантність до нелегалів. Натомість демократи (Джо Байден, Майкл Блумберг та інші) виступали за гуманний підхід, скасування політики Трампа («нульової терпимості», заборони на в'їзд) та створення шляхів до громадянства для іммігрантів без документів, підкреслюючи позитивний внесок мігрантів в економіку. Лібертаріанська партія (Джо Йоргенсен) пропонувала вільну міграцію та спрощення легального статусу, тоді як Партія зелених (Говард Гоукінс) виступала за демонтаж стіни, захист біженців та вільне пересування. Таким чином, міграційна проблематика була центральною для всіх партій, демонструючи глибоку поляризацію політичних поглядів у США.

Ключові слова: міграційна політика США, Республіканська партія, Демократична партія, президентські вибори 2020, нелегальна міграція

Міграційні питання для такої країни мігрантів як США зберігають свою актуальність з часів формування цієї держави. У XXI столітті питання боротьби з нелегальною імміграцією, а також проблема інтеграції нових переселенців до США залишаються важливою складовою політичного дискурсу. Тож на кожних виборах претенденти на посади президентів та у Конгрес США так чи інакше висвітлюють цю проблематику, маючи на меті привернення уваги потечійного електорату. Не була виключенням у цьому контексті президентська виборча кампанія 2020 року. З метою окреслення домінуючих підходів до вирішення проблем імміграції, варто проаналізувати пропозиції та обіцянки, які надавалися основними учасниками президентських перегонів.

Республіканська партія, з часів свого заснування об'єднувала активістів, які намагалися зупинити експансію рабства та захистити вільну працю. Республіканці неодноразово обіймали високі посади у владній структурі США, що забезпечило їм багаторічний досвід, який сформував цінності внутрішньої та зовнішньої політики, зокрема вплинув на сучасне сприйняття представниками Республіканської партії міграційних питань у США.

Питання міграційної політики та ставлення до мігрантів, особливо нелегальних, найчастіше активізуються напередодні та під час виборчих перегонів. Міркування з приводу міграції та її впливу на американське суспільство моніторяться через соціологічні опитування, які дозволяють виявити наявність чи відсутності інтересу до таких питань, а відповідно, зрозуміти, чи будуть вони актуальними для побудови виборчих кампаній.

Так, відповідно до опитування, проведеного Чикагською радою з глобальних справ (Chicago Council on Global Affairs) восени 2019 року, вісім із десяти республіканців (78%) вважали велику кількість іммігрантів та біженців, які прибувають до Сполучених Штатів, критичною загрозою. Ця кількість значно зросла у порівнянні з показниками 2018 року, коли таку думку підтримало 66% респондентів. Показники 2019 р. було найвищим відсотком, зафіксованим в опитуваннях Чиказької ради з глобальних справ з моменту першого опитування у 1998 році [8]. З огляду на те, що переважна більшість республіканців вбачали імміграцію як критичну загрозу, 78% з них вважали що обмеження імміграції робить Сполучені Штати безпечнішими [8].

Тож питання міграції були затребуваними потенційними виборцями, а тому вони були присутні у передвиборчих програмах представників від Республіканської партії, які висунули свої кандидатури на перших етапах президентських перегонів у 2020 році. У рамках передвиборчої кампанії представниками від Республіканської партії стали – Джо Уолш, Білл Велд, Марк Сенфорд та Дональд Трамп. Давайте звернемо увагу на їхні погляди щодо міграційного питання, яке стало важливим елементом у передвиборчих програмах кандидатів.

Один з кандидатів, Марк Сенфорд – колишній губернатор і представник Південної Кароліни під час своєї кампанії неодноразово наголошував на необхідності посилення безпеки кордону та підтримував ідею будівництва стіни вздовж кордону США та Мексики, зазначаючи: «Я вважаю, що є сенс мати надійну стіну» [17]. Для реалізації проекту Сенфорд не мав конкретного плану, але він наголошував що підтримує інші республіканські ідеї, наприклад ведення 2-ох відсоткової комісії на банківські перекази до Мексики, країн Карибського басейну та більшості країн Латинської та Південної Америки для фінансування будівництва стіни [5].

Наступний кандидат Джо Волш – консервативний радіоведучий у своїх публічних виступах та політичній діяльності звертав особливу увагу на недоліки міграційної

політики тогочасної адміністрації Дональда Трампа, засуджуючи практику відокремлення дітей мігрантів від сімей на кордоні, оскільки це суперечить основним принципам гуманності. Тим не менш, попри критику політики Трампа, Волш дотримувався «жорстких» поглядів щодо нелегальної міграції, і також наголошував на посиленні контролю на кордоні. Волш акцентував увагу на збереженні балансу, який мав забезпечити національну безпеку країни, водночас впроваджуючи систему, яка мала розглядати міграційні питання справедливими і гуманними методами [12].

Білл Велд – ще один кандидат від Республіканської партії, колишній губернатор штату Массачусетс, виступав за підтримку та стимулювання зростання імміграції, яка за його словами мала б забезпечувати розвиток економіки та сільського господарства через розширення програм для тимчасових працівників. Ще один вимір бачення імміграційної політики, які пропонувалися цим кандидатом, стосувалися змін політики щодо іноземних студентів. Б. Велд критикував практику змушування іноземних студентів повертатися до своїх країн після отримання ступеню у навчальних закладах США. Він зазначав, що США фактично навчають своїх конкурентів, які б могли залишатися у США та зробити вагомий внесок у розвиток держави. Цей кандидат, так само як і Джо Волш, критикував міграційну політику Трампа, а саме засуджував практику розділення сімей на кордоні [2].

Одним із ключових представників від Республіканської партії став 45-ий президент США Дональд Трамп, який балотувався вдруге на цю посаду у перегонах 2020 року. Питання міграції було для нього центральним не лише під час переможної кампанії 2016 року, але й у передвиборчій кампанії 2020 року. Дональд Трамп мав можливість під час своєї першої каденції реалізувати програмні засади, задекларовані під час виборів 2016 року. Однією з найбільш суперечливих була його політика «нульової терпимості» яка викликала обурення не лише серед демократів, але й серед республіканців. Вона передбачала кримінальне переслідування мігрантів за незаконний перетин кордону, що призвело до розлучень дітей з батьками або опікунами. Незважаючи на це, Трамп підтримував програму легальної міграції наприклад лотерея *Green Card*, або ж відому як «Карта постійного жителя», яка дозволяла на постійній основі працювати і жити у США. У 2020 році кількість виданих *Green Card* скоротилася на 25% порівняно з попереднім роком, оскільки період припав на жорсткі карантинні обмеження через COVID-19. Також неодноразово Трамп наголошував на посиленні безпеки кордону, тому за першої каденції розпочав будівництво стіни на кордоні з США та Мексикою, але в повному обсязі довести проект до кінця не вдалося. У своїй кампанії 2020 року він продовжив акцентувати увагу на завершенні будівництва прикордонної стіни, стверджуючи що цей проект є вирішенням боротьби з нелегальною міграцією. Риторика Дональда Трампа залишила глибокий слід в суспільстві через жорстокі підходи, які зазнавали критики як з боку його однопартійців, так і представників інших політичних сил [14].

Таким чином, можна зазначити, що всі кандидати, які брали участь у перших етапах президентської передвиборчої кампанії 2020 року від Республіканської партії приділяли окрему увагу питанням міграційної політики.

Розглянемо підходи щодо вирішення міграційних питань у кандидатів від Демократичної партії у представників Демократичної партії. Сучасні демократи виступають за соціальну рівність, права меншин та займають неподільну думку у питання міграції. 2020 рік не став виключенням, під час виборів кандидати продемонстрували рішучість до реформації системи міграції, наголошуючи на необхідності гуманного підходу до вирішення питання. Зупинимося докладніше на

позиції 4-х наступних кандидатів – Майкл Блумберг, Піт Бутіджедж, Хуліан Кастро та Джо Байден.

Майкл Блумберг – бізнесмен, політик та власник приватної фінансової компанії, компанії з програмного забезпечення, даних та медіа *Bloomberg LP*. У 2020 році вступив у перегони як один з кандидатів у президенти від Демократичної партії. За плечима Блумберга був 12-тирічний досвід перебування на посаді мера у Нью-Йорку, під час якого він видав низку розпоряджень для створення сприятливих умов мігрантам, більшість з яких гарантували вільний доступ до державних послуг і медичної допомоги. Також незалежно від імміграційного статусу, жертви злочинів були забезпечені захистом [3]. Тож позиція М. Блумберга відносно мігрантів сформувалася набагато раніше, ніж почалися передвиборчі президентські перегони 2020 року. Блумберг прагнув розширити тимчасові робочі візи, що мало допомогли забезпечити нестачу у робочих місцях та дозволило б різним регіонам країни задовольнити економічні або соціальні потреби [13]. Однією з наступних заяв кандидата було запровадження плану для модернізації сучасної системи міграції, який отримав назву «*El Paso Adelante*», або «Шлях уперед». У четвертій частині плану йшлося про пришвидшення натуралізації для 11 мільйонів нелегальних мігрантів, що робили вагомий внесок для держави. На додачу, план мав забезпечити захист від депортації та допомогти в отриманні громадянства [3].

Інший кандидат від Демократичної партії – Піт Бутіджедж – обіймав посаду мера у Саут-Бенда, Індіана. Одним із пунктів у його передвиборчій кампанії була обіцянка розбудувати міграційну систему, яка буде відображати американські цінності і стане маяком надії для мігрантів [15]. Для цього він хотів модернізувати систему сімейної міграції, а саме пришвидшити видачу та збільшити кількість сімейних віз, оскільки деякі члени сімей чекали на неї протягом більше 10-ти років [9].

Ще один кандидат від Демократичної партії, Хуліан Кастро, перший латиноамериканець який висунув свою кандидатуру на вибори 2020 року. Він запропонував детальний план щодо зміни міграційної системи, який насамперед орієнтувався на захист людей та полягав у скасуванні політики «нульової толерантності» Дональда Трампа; висував питання відновлення легальної міграції, оскільки система повинна працювати на людей, а не проти них. Хуліан Кастро зазначав, що мігранти не становлять загрози для національної безпеки, тому закликав до створення нових шляхів, які дозволять людям отримати громадянство, оскільки більшість з них роблять внесок у розвиток держави [6].

Останнім розглянемо переможця на виборах 2020 р. – Джо Байдена, який обійняв посаду президента Сполучених Штатів Америки і став 46-м очільником Білого дому. У своїй передвиборчій кампанії Дж. Байден пообіцяв діяти швидко та рішуче щодо міграції. Одним з його головних пріоритетів було скасування політики Трампа, яка у 2017-2020 роках обмежила видачу віз громадянам мусульманських та африканських країн, фактично забороняючи в'їзд до Сполучених Штатів Америки. Джо Байден зазначив що ця заборона є «плямою на національній свідомості держави» [16]. Іншим пунктом його програми було питання будівництва стіни на кордоні із Мексикою: Дж. Байден наголошував на тому, що спорудження стіни є неефективним рішенням. Крім того, під час передвиборчої кампанії він обіцяв що в разі перемоги у перші 100 днів свого правління буде розроблено план, який на законодавчому рівні допоможе отримати громадянство для 11 мільйонів людей, які проживають у США без документів. Крім того, він пропонував надати громадянство тим людям, які знаходилися в США ще з дитинства [7]. Також колишній віце-президент обіцяв

зробити постійною програму відкладених дій щодо прибуття дітей (*DACA – Deferred Action for Childhood Arrivals*). Саме ця політика мала дозволити іммігрантам, які приїхали до США в дитинстві, жити та працювати, не переживаючи за депортацію. Наголошувалося на тому, що мігранти цієї категорії (*DACA* або МРІЙНИКИ), які приїхали до країни, роблять вагомий внесок для економіки та культури країни, тому Дж. Байден і надалі продовжив їх підтримувати для повноцінного життя в США [1].

Таким чином, можна побачити, що у всіх кандидатів від Демократичної партії, які балотувалися на початку передвиборчої кампанії, питання про імміграційну політику та політику щодо мігрантів, які вже знаходилися у країні, становили важливу складову.

Питання міграції було ключовим елементом не лише у кампаніях двох основних партій, але й у так званих третіх партіях. Найбільшою третьою партією є Лібертаріанська партія (*Libertarian Party*), на сьогодні вона відіграє важливу роль у формуванні політичних ідей США.

Погляди лібертаріанців різняться саме тим що вони виступають за максимальну свободу і не втручання держави. У 2020 році єдиним кандидатом від цієї партії стала Джо Йоргенсен. Принципи Лібертаріанської партії щодо міграції наголошують на вільній міграції, а також на спрощенні механізму, який допоможе мігрантам отримати доступ до тимчасових робочих віз [11]. Джо Йоргенсен виступала проти будівництва стіни вздовж південного кордону США та розділення сімей на кордоні, які незаконно в'їхали до країни. Водночас вона підтримувала депортації нелегальних мігрантів, які вчинили серйозні злочини, підкреслюючи важливість дотримання прав людини.

Також свої альтернативні підходи до вирішення міграційного питання пропонувала ще одна політична сила, альтернативна двом найбільшим партіям, Партія зелених (*Green Party*). Одним з її кандидатів став Говард Гоукінс – співзасновник Партії зелених та екологічний активіст. Однією з пропозицій щодо міграції було надання статусу постійного мешканця усім особам, незалежно від обставин. Особливу увагу він приділяв меншинам які є політичними вигнанцями та біженцями, чи людьми, чиє життя перебуває під загрозою у разі відмови від надання притулку. Як представники інших політичних сил, Партія зелених в особі Говарда Гоукінса також критикувала стіну вздовж кордону, із зауваженням того що її потрібно негайно демонтувати, оскільки багато людей загинуло через спробу її перетину. Гоукінс не підтримував розлучення дітей з їхніми родинами на кордоні США, вважаючи це актом жорстокості, що підкреслює дискримінаційне ставлення до людей з Мексики та Центральної Америки, зокрема як до дешевої робочої сили, яку можна експлуатувати залежно від економічного попиту. Кандидат від Партії зелених підтримував ідею вільного пересування між країнами, подібно до Європейського Союзу. Оскільки єдиною вимогою для перетину кордону має бути пред'явлення посвідчення особи, а затримувати лише тих, які підпадають під підозру у скоєнні злочинів або вони є причетними до терористичної діяльності [10].

Наступним представником від цієї ж партії став Даріо Хантер – юрист, політик та рабин. Він вважав що потрібно створити розумний і досяжний шлях до отримання громадянства, що буде цінувати внесок який люди роблять для держави. Також він наголошував на припиненні необґрунтованих депортацій та розділенні сімей іммігрантів без документів. Він був упевненим у тому, що як демократи так і республіканці використовували дітей мігрантів як політичних пішаків, цим самим не вирішуючи загальну проблему, тому засуджував політику двох найбільших політичних партій США [4].

Тож, ми бачимо, що представники третіх політичних партій, які є менш популярними у США, не оминали міграційні проблеми у своїх передвиборчих програмах. Кожна з наведених партій пропонувала своє бачення міграційних питань та варіанти їх вирішення.

Таким чином, аналіз висвітлення міграційних питань у передвиборчих програмах представників Демократичної та Республіканської партій США, які є основними складовими двопартійної політичної системи цієї країни, а також поглядів на проблеми міграції представників інших політичних сил, а саме кандидатів від Лібертаріанської партії та Партії зелених дозволив виявити що усі провідні партійно-політичні сили визначали проблему імміграції як одну з актуальних проблем життя США, яка потребувала вирішення. Особлива увага у програмах всіх учасників виборів приділялася нелегальній імміграції.

Список використаних джерел та літератури

1. Axelrod T. Biden vows to make DACA permanent on ‘day one’ if elected president. *The Hill*. June 18, 2020. URL: <https://thehill.com/homenews/campaign/503392-biden-vows-to-make-daca-permanent-on-day-one-if-elected-president-after/> (дата звернення: 02.03.2025).

2. Bill Weld. *Council on Foreign Relations*. URL: <https://www.cfr.org/election2020/candidate-tracker/bill-weld> (дата звернення: 04.01.2025).

3. Bloomberg Campaign Press Release: Mike Bloomberg’s New Latino Policy Agenda “El Paso Adelante” Will Boost Prosperity and Economic Security for Latinos in the U.S. *The American Presidency Project*. January 30, 2020. URL: <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/bloomberg-campaign-press-release-mike-bloombergs-new-latino-policy-agenda-el-paso-adelante> (дата звернення: 12.03.2025).

4. Boucher K. Green Party Presidential Candidate Makes A Stop In Carbondale. *WSIU Public Broadcasting*. June 24, 2019 URL: <https://www.wsiu.org/wsiu-almanac/2019-06-24/green-party-presidential-candidate-makes-a-stop-in-carbondale#stream/0> (дата звернення: 04.01.2025).

5. Byrd C. U.S. Rep. Mark Sanford promotes ‘build the wall’ as he faces Trump loyalist in GOP primary. *Post and Courier*. September 14, 2020. URL: https://web.archive.org/web/20201116143554/https://www.postandcourier.com/politics/u-s-rep-mark-sanford-promotes-build-the-wall-as/article_28cb8498-52c6-11e8-8d1a-67b663de6934.html (дата звернення: 04.01.2025).

6. Castro J. Putting people first. *Medium*. April 1, 2019. URL: <https://medium.com/@JulianCastro2020/putting-people-first-e0f765cee00c> (дата звернення: 27.01.2025).

7. Figueroa A. Biden in final debate vows an immigration overhaul in his first 100 days as president. *Arizona Mirror*. October 22, 2020. URL: <https://azmirror.com/2020/10/22/biden-in-final-debate-vows-an-immigration-overhaul-in-his-first-100-days-as-president/> (дата звернення: 27.01.2025).

8. Hammer B., Kafura C. Republicans and Democrats in Different Worlds on Immigration. *The Chicago Council on Global Affairs*. October 2019 https://globalaffairs.org/sites/default/files/2020-12/report_republicans-democrats-different-worlds-on-immigration_20191008.pdf (дата звернення: 28.01.2025).

9. Higgins T. Pete Buttigieg unveils his immigration agenda, pledging ‘path to citizenship’. *CNBC*. December 22, 2019. URL: <https://www.cnn.com/2019/12/20/pete-buttigieg-immigration-agenda/index.html>

buttigieg-releases-his-immigration-plan-with-path-to-citizenship.html (дата звернення: 15.02.2025).

10. Howie Hawkins on Immigration. *OnTheIssues*. 2020. URL: https://ontheissues.org/2020/Howie_Hawkins_Immigration.htm (дата звернення: 17.02.2025).

11. Jo Jorgensen's policies on immigration issues. *iSideWith*. 2020. URL: <https://www.isidewith.com/candidates/jo-jorgensen/policies/immigration> (дата звернення: 15.02.2025).

12. Joe Walsh. *Council on Foreign Relations*. URL: <https://www.cfr.org/election2020/candidate-tracker/joe-walsh> (дата звернення: 27.01.2025).

13. Michael Bloomberg unveils immigration plan including place-based visas. *CNN Politics*. URL: <https://edition.cnn.com/2020/02/10/politics/michael-bloomberg-immigration-plan/index.html> (дата звернення: 17.02.2025).

14. Muzaffar C., Bolter J. The "Trump Effect" on Legal Immigration Levels: More Perception than Reality? *Migration Policy Institute*. November 20, 2020. URL: <https://www.migrationpolicy.org/article/trump-effect-immigration-reality> (дата звернення: 13.03.2025).

15. Pete Buttigieg: 2020 Democratic presidential candidate shares his views on current issues. *USA Today*. November 7, 2019. URL: <https://www.usatoday.com/story/news/politics/elections/2019/11/07/2020-election-presidential-candidate-pete-buttigieg-shares-views-issues/4158991002/> (дата звернення: 27.01.2025).

16. President Biden's Executive Actions on Immigration. *Center for Migration Studies*. February 2, 2021. URL: <https://cmsny.org/biden-harris-immigration-executive-actions/#2> (дата звернення: 15.02.2025).

17. Vinopal C. What does Mark Sanford believe? Where the candidate stands on 6 issues. *PBS News Hour*. September 11, 2019. URL: <https://www.pbs.org/newshour/politics/what-does-mark-sanford-believe-where-the-candidate-stands-on-6-issues> (дата звернення: 27.01.2025).

324:314.15(73) "2016" Трамп Д.

Прокоф'єва Анна

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

м. Київ, Україна

aaprokofieva.fpmv23@kubg.edu.ua

Бессонова Марина

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

м. Київ, Україна

m.bessonova@kubg.edu.ua

МІГРАЦІЙНІ ПИТАННЯ У ПЕРЕДВИБОРЧІЙ КАМПАНІЇ Д. ТРАМПА 2016 р.

Публікація розкриває ключову роль міграційної політики у президентській кампанії Дональда Трампа 2016 року, яка проходила під гаслом «Make America Great»

Again!». Особливу увагу приділено його «іммігрантській промові» в Аризоні 31 серпня 2016 року, де він представив 10 кроків для радикального посилення імміграційного контролю, мотивуючи це захистом національних інтересів, безпекою громадян та робочими місцями для американців. Ці кроки включали будівництво стіни на кордоні з Мексикою (за її фінансування), ліквідацію системи «спіймав і відпустив», нульову толерантність до злочинців-іноземців, блокування фінансування «міст-притулків» (*sanctuary cities*), скасування неконституційних указів та запровадження біометричного відстеження віз. Д. Трамп також пропонував реформу легальної імміграції, засновану на системі заслуг, навичок та ідеологічній сертифікації для забезпечення асиміляції та фінансової самостійності нових іммігрантів, а також обіцяв припинити «громадянство за правом народження» для дітей нелегалів. Його жорстка риторика, що апелювала до випадків злочинів, скоєних нелегалами, та критика політики демократів, зробила міграційне питання одним із найбільш суперечливих, але визначальних елементів його успішної кампанії.

Ключові слова: міграція, вибори, США, президент США, міграційна політика, Д. Трамп

У відносинах США та Мексики питання міграції відігравали велику роль. Тому під час президентських передвиборчих перегонів питання нелегальних мігрантів, основна маса яких прибувала саме з американсько-мексиканського кордону, та імміграційної політики було актуальним у всіх кандидатів. Не був виключенням і Дональд Трамп. Він приділяв багато уваги питанню міграції (у тому числі і незаконної) у своїх передвиборчих промовах та мотиваційних виступах. Він мав багато прихильників його різких висловлювань та думок, адже слоганом його передвиборчої кампанії 2016 року було «*Make America Great Again!*», що дослівно перекладається як «Зробимо Америку знову великою». Ця думка близька не тільки республіканцям, яких репрезентував Д. Трамп, але й іншим верствам населення, що переймаються за майбутнє своєї держави.

Саме такі акценти він розставляв у своїй промові 31 серпня 2016 року, яка була названа в американських ЗМІ як «іммігрантська промова Дональда Трампа в Аризоні» (або «Аризонська промова»). На той момент кандидат у президенти Сполучених Штатів, аби привернути увагу прихильників «Американської величі», висловлювався наступним чином: «Основна проблема імміграційної системи в нашій країні полягає в тому, що вона обслуговує потреби заможних донорів, політичних активістів і впливових політиків. Дозвольте мені сказати вам, кому це не служить: це не служить вам, американському народу» [3]. З цього він почав свій виступ, підводячи до майбутньої імміграційної угоди, яку вже активно розробляв із майбутнім урядом. Зі слів Д. Трампа – імміграційна реформа мала б означати зовсім інше: вона б означала вдосконалення американських законів і політики, щоб покращити життя американських громадян.

Трамп закликав прислухатися до занепокоєння працюючих американців щодо рекордних темпів імміграції та її вплив на роботу, заробітну плату, житло, школи, податкові рахунки та умови життя. Тоді ще кандидат у президенти, Трамп декларував що він висловлює обґрунтовані занепокоєння, озвучені порядними та патріотично налаштованими громадянами з усіх верств американського суспільства. Також в його промові був момент, що громадяни Америки повинні бути чесними перед собою, щодо того факту, що не кожен, хто прагне приєднатися до країни, зможе успішно

асимілюватися і це право американців, як суверенної нації, обирати іммігрантів, які, на їхню думку, мають найбільше шансів укорінюватися і процвітати в Америці [3].

Виходячи з цих висловлювань, можна стверджувати, що політик був твердо налаштований влаштувати серйозніші умови для людей, які прагнули пов'язати своє життя зі Сполученими Штатами. Були наведені аргументи, що апелювали до питань безпеки, яку створюють мігранти для пересічних американців. У своїй промові Дональд Трамп звертався до ілюстрації випадків з життя громадян США. Вважається, що однією з відправних точок його жорсткої політики щодо нелегалів стали випадки нападів на громадян США. Так, однією з цих подій був розстріл Кейт Стайнл у 2015 році у Сан Франциско на одному з пірсів одним з нелегальних іммігрантів, що згодом спонукало тодішнього кандидата в президенти Дональда Трампа розпочати кампанію проти міст-притулків (*sanctuary city*), оскільки таких випадків було декілька [6].

Це можна побачити з цитати: «Безліч американців, які загинули в останні роки, були б живі сьогодні, якби не політика відкритих кордонів цієї (мається на увазі адміністрація Б. Обама) адміністрації. Це включає неймовірних американців, таких як 21-річна Сара Рут. Чоловік, який її вбив, прибув на кордон, потрапив під федеральну опіку, а потім був звільнений відповідно до політики Білого дому. Після злочину його знову звільнили, зараз він на волі» [3]. У своїй «іммігранській промові» тоді ще кандидат у президенти США навів й декілька інших прикладів, коли пересічні американці були вбиті, поранені або зазнали інших утисків чи насилля з боку нелегальних іммігрантів.

Д. Трамп звертав особливу увагу на політику демократів, критикуючи їхні підходи. Трамп обвинувачував адміністрацію Обама у тому, що до США прибуло багато мігрантів та велика частка їх була нелегалами. Так, Трамп критикував політику відкритих кордонів та запровадження міст-притулків (*sanctuary city*), які на його думку стали розсадниками злочинності та були причиною багатьох злочинів та вбивств.

Зазначимо, що політика утворення міст-притулків (*sanctuary city*) запроваджувалася набагато раніше, ніж при владі був попередник Трампа – Барак Обама. Так, відповідно до законів про іммігрантів місця із особливою політикою щодо мігрантів діяли у таких штатах як Каліфорнія, Колорадо, Коннектикут, Іллінойс, Массачусетс, Нью-Джерсі, Нью-Йорк, Орегон та Вашингтон. У деяких містах, таких як Чикаго, Нью-Йорк, Сан-Франциско та Лос-Анджелес, діють постанови про притулок, які забороняють використання міських ресурсів, таких як транспорт або персонал, для забезпечення імміграційного контролю [5]. Термін «міста-притулки» (*sanctuary city*) зазвичай стосується штатів, округів або міст, які встановлюють певні обмеження щодо того, наскільки вони готові співпрацювати з федеральними агентствами щодо депортації іммігрантів без документів, які перебувають на їхній території. Наприклад, ще з 1985 року указ про притулки Сан-Франциско захищав біженців, які тікали від насильства, пов'язаного з підтримуваними США конфліктами в Ель-Сальвадорі та Гватемалі. Співробітники міста могли не допомагати федеральним імміграційним службам, якщо це не вимагається законом. У 1989 році додатковим указом про притулки така політика поширювалася на всіх іммігрантів без документів, а не лише біженців [6]. Дослідження показували, що у таких місцях іммігранти рідше скоювали злочини.

Трамп та його прибічники у питаннях більш жорсткої політики щодо мігрантів стверджували, що політика підтримки міст-притулків (*sanctuary city*) призвела до звільнення підозрюваних у злочинах у цих юрисдикціях, включаючи людей, яких імміграційні агенти намагаються депортувати. Прихильники цієї політики, навпаки,

стверджують, що погрози незаконною депортацією іммігрантів у країні підривають довіру до місцевих органів влади та змушують людей боятися повідомляти про злочини, ходити до школи або отримувати необхідну медичну допомогу [1].

Саме у своїй іммігрантській промові в Аризоні політик вперше згадав про будівництво стіни на кордоні США з Мексикою. Апелюючи до вищезгаданих аргументів, він розповідав про власний (щоправда, трохи занадто утопічний) план-бачення на це. На його думку одного дня американці мали б почати працювати над непроникною фізичною стіною на південному кордоні. Вони використовували б найкращі технології, включаючи надземні та підземні датчики, вежі, повітряне спостереження та робочу силу, щоб доповнити стіну, знайти та зрушити тунелі та захистити від злочинних картелей, і в цьому плані Мексика мала б фінансувати дане будівництво [3].

Насправді, стіну на кордоні придумав не Трамп, вона з'явилась ще за часів президентства Білла Клінтона. Він був натхненний Берлінською стіною, що вирішив і собі обзавестись подібною, як превентивним захистом від мексиканських мігрантів. Йому це частково допомогло, але бідніше населення Мексики, яке просто хотіло вирватись зі свого власного пекла, знаходило лази і якась частина з тих, хто не помер по дорозі, все таки діставалась пункту призначення [7].

В «Аризонській промові» була названо 10 кроків нової імміграційної політики Трампа:

- (1) будівництво стіни на південному кордоні;
- (2) ліквідація системи «спіймав і відпустив» (Трамп пообіцяв що кожен, хто незаконно перетинає кордон, буде затриманий та вивезений з країни);
- (3) нульова терпимість до злочинців-іноземців (декларувалася боротьба зі злочинцями-іноземцями у форматі спільних операцій з місцевими, державними та федеральними правоохоронними органами) [3].

Для виконання цього пункту Трамп пообіцяв, що у свій у свій перший день на посаді він збирається звернутися до Конгресу з проханням ухвалити «Закон Кейт» – названий на честь Кейт Стайнл яку вбили у 2015 році у Сан Франциско – щоб гарантувати, що злочинці-іноземці, засуджені за незаконний в'їзд, отримуватимуть суворі обов'язкові покарання. Він також пообіцяв прийняття законодавства, названого на честь детектива Майкла Девіса та заступника шерифа Денні Олівера, двох правоохоронців, нещодавно вбитих раніше депортованим нелегальним іммігрантом. На його думку, законопроект Девіса-Олівера посилить співпрацю з державними та місцевими органами влади, щоб забезпечити швидку ідентифікацію та вивезення злочинців-іммігрантів та терористів. Він також анонсував потроєння кількості співробітників ICE з питань депортації. У рамках ICE він планував створити нову спеціальну робочу групу з питань депортації, яка зосередиться на виявленні та швидкому вивезенні найнебезпечніших злочинців-нелегальних іммігрантів в Америці, які ухилилися від правосуддя.

- (4) блокування фінансування міст-притулків (*sanctuary city*). На думку Трампа міста, які відмовляються співпрацювати з федеральною владою, не отримають коштів платників податків, і він обіцяв співпрацю з Конгресом, щоб прийняти законодавство для захисту тих юрисдикцій, які допомагають федеральній владі;

(5) скасування неконституційних виконавчих указів та забезпечення виконання всіх імміграційних законів (натяк на скасування незаконних на думку Трампа амністії президента Обама, щоб амністувати приблизно 5 мільйонів нелегальних іммігрантів);

- (6) зупинка видачі віз у тих місцях, де не може бути проведена належна перевірка;

(7) забезпечення депортації: аби інші країни прийняли своїх громадян назад, коли вони будуть депоторвані із США.

(8) завершення біометричної системи відстеження в'їзних/виїзних віз. Трамп обіцяв що в його адміністрації ця система буде впроваджена в усіх наземних, повітряних та морських портах. Він акцентував увагу на тому, що приблизно половина нових нелегальних іммігрантів прибула за тимчасовими візами, а потім ніколи не виїжджала. Окрім порушення законів США, перевищення терміну перебування після отримання візи становить суттєву загрозу американській національній безпеці.

(9) впровадження системи електронної верифікації (*E-Verify*) аби забезпечити її повноцінну роботу по всій країні. Проголошувалося гасло «Ми вимкнемо магніт для роботи та пільг», оскільки тільки легальні мігранти мають мати доступ до соціальної допомоги, а ті, хто зловживає системою соціального забезпечення, будуть пріоритетними для депортації.

(10) реформування легальної імміграції, щоб найкраще служити інтересам Америки та її працівників [3].

Однією з представлених майбутніх реформ, що мала стосуватися іммігрантів, стала реформа, що передбачала нові відбіркові тести для всіх аплікантів на проживання, що включали в себе ідеологічну сертифікацію, щоб переконатися, що ті, кого США впускає в країну, поділяли цінності та любили американських людей. Як приклад, було представлено статистику, що за останні п'ять років США прийняли майже 100 000 іммігрантів з Іраку та Афганістану – у цих двох країнах, згідно з дослідженням *Pew Research Center*, більшість мешканців кажуть, що варварська практика вбивств жінок у якості привілея, часто виправдана [2].

На той момент як кандидат у президенти, Д. Трамп представив ще одну реформу, яка мала назву «Реформа легальної імміграції в інтересах Америки та її працівників». Анонсує цю реформу Д.Трамп резюмував те, що протягом 1965–2015 років до Сполучених Штатів було прийнято 59 мільйонів іммігрантів. Багато з них значно збагатили країну, але виникла необхідність контролювати майбутні імміграційні потоки. На його думку, це дозволило б забезпечити асиміляцію, інтеграцію та соціальний прогрес для вже прибулих іммігрантів та їхніх нащадків, як це відбувалося після попередніх хвиль міграції [3].

На його думку існувала необхідність створити нову комісію з питань імміграції, яка мала б розробити сучасні реформи легальної імміграційної системи з урахуванням цілей, які допомогли б з утриманням рівня імміграції у межах історичних норм, вимірних як частка від загального населення. Трамп запропонував відбір іммігрантів за критеріями ймовірності успіху у США та їхньої фінансової самостійності, орієнтуючись на національні інтереси, які стали головним фокусом його передвиборчої кампанії («*America first!*»). Пріоритетний відбір вибудовувався б на основі заслуг, навичок і професійної кваліфікації. І загалом, інновації у сфері нових механізмів контролю за міграцією мали, на думку Трампа, сприяти зростанню заробітної плати та забезпечували б першочергове право на вакансії для американських працівників. Він додавав, що його уряд прагнучиме, щоб люди прибували до країни, але це має відбуватися законно, з ретельною перевіркою та в інтересах нації. Нові правила імміграції повинні працювати на благо американського суспільства, забезпечуючи стабільність і процвітання [3].

На дебатах із своєю головною опоненткою Гіларі Клінтон, Дональд Трамп озвучував свою думку і щодо мігрантів, які вже перебувають на території США нелегально, проте мають наміри зареєструватись офіційно. Він пояснив, що виступає

проти будь-яких шляхів отримання правового статусу для нелегальних іммігрантів у США. Наголосив, що їм доведеться повернутися до своїх країн і подати заяву на законний в'їзд, якщо вони захочуть повернутися. Він не сказав, що буде з тими, хто вирішить залишитися, але сказав, що вони підлягають депортації. Трамп також закликав припинити «громадянство за правом народження», яке надавалося всім, хто народився в Сполучених Штатах [4].

Отже, міграційна політика стала ключовим елементом передвиборчої кампанії Дональда Трампа 2016 року. Його риторика спиралася на прагнення підвищити безпеку країни, захистити американських працівників і забезпечити справедливую імміграційну систему. У своїх промовах він висловлював жорсткі позиції щодо необхідності посилення імміграційного контролю, акцентував увагу на захисті національних інтересів та пропонував конкретні реформи для удосконалення законодавчої бази.

Його бачення включало такі принципи, як пріоритетність національних інтересів («*America First!*»), відбір іммігрантів за критеріями заслуг та потенціалу асиміляції, а також забезпечення захисту американського ринку праці. Усе це відображало турботу про стабільність і добробут громадян США, що зробило міграційну проблематику одним із найяскравіших і найсуперечливіших аспектів кампанії Трампа.

Список використаних джерел та літератури

1. Fang T. Judge hears challenge from San Francisco on Trump's «sanctuary city» crackdown. *CBS news*. April 23, 2025. URL: <https://www.cbsnews.com/sanfrancisco/news/trump-sanctuary-city-crackdown-challenge-sf-federal-court-hearing/> (дата звернення: 13.02.2025).
2. Four-in-Ten Pakistanis say honor killing of women can be at least sometimes justified. *Pew Research Center*. 2014. 30 May. URL: <https://www.pewresearch.org/short-reads/2014/05/30/four-in-ten-pakistanis-say-honor-killing-of-women-can-be-at-least-sometimes-justified/> (дата звернення: 14.02.2025).
3. Full text: Donald Trump immigration speech in Arizona. *POLITICO*. 2016, 31 August. URL: https://www.politico.com/story/2016/08/donald-trump-immigration-address-transcript-227614?utm_source (дата звернення: 25.03.2025).
4. Here's what Clinton and Trump plan on immigration. *PBS News*. 3 September, 2016 URL: <https://www.pbs.org/newshour/politics/trump-clinton-immigration-plans> (дата звернення: 07.02.2025).
5. Jordan M. What Are Sanctuary Cities? *New York Times*. January 22, 2025. URL: <https://www.nytimes.com/2025/01/22/us/sanctuary-cities-trump-immigration.html> (дата звернення: 15.02.2025).
6. Sturm S. San Francisco's Sanctuary City Legacy. *San Francisco Public Press*. March 11, 2025. URL: <https://www.sfpublicpress.org/san-franciscos-sanctuary-city-legacy/> (дата звернення: 17.02.2025).
7. US-Mexico Border Wall. *Ay Mariposa*. URL: <https://www.aymariposafilm.com/border-wall-a-brief-history> (дата звернення: 11.03.2025).

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
Факультет права та міжнародних відносин
Кафедра міжнародних відносин

Науковий збірник

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ СИСТЕМИ
МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Технічна редакція: Бессонова М.М.
Відповідальний за випуск Слюсаренко І.Ю.